

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК „КРСТЕ МИСИРКОВ“

ISSN 0350-8102

МАКЕДОНИСТИКА

14

Скопје, 2015

МАКЕДОНИСТИКА

Списанието излегува повремено.

Издавач: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“

Редакција: Симона Груевска-Маџоска (главен уредник),
Елка Јачева-Улчар, Мери Цубалевска

Лектура: Симона Груевска-Маџоска, Елка Јачева-Улчар,
Мери Цубалевска

Компјутерска подготовка: Европа 92

Печатница: Европа 92

Тираж: 300 примероци

Списанието е финансирано од Министерството за култура на Република Македонија

Изворен научен труд
811.163.3'367.62:821.163.3"18/19"

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК „КРСТЕ МИСИРКОВ“
МАКЕДОНИСТИКА 14/2015

ДИМКА МИТЕВА

**ЛЕКСЕМАТА Г Л А В А ВО
МАКЕДОНСКОТО
ТВОРЕШТВО (XIX–XX ВЕК)
(Од аспект на нејзиното дефинирање)**

Трудот е примен на 31.5.2015 г.

Р е ц е н з е н т: д-р Мери Цубалевска, н. сов.

Лексемата **г л а в а** во македонскиот јазик, во текот на речиси два века (XIX–XX), развила повеќе значења и необично многу богата фразеологија.

Мошне обемно и за првпат таа, лексемата **г л а в а**, е обработена во првиот том на **РЕЧНИКОТ НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК СО СРПСКОХРВАТСКИ ТОЛКУВАЊА** од страна на тогашниот асистент на Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Тодор Димитровски. Претставени се овие значења:

I. „1. (на човек и животно) глава на дете; глава на слон; магарешка глава; мртовечка глава; со глава ја удри топката; (фраз.) од глава до петици; со гола глава; обесил глава; каде ми очи таму ми и глава; ведната глава; врти глава; има покрив над глава; горе главата! – смело, храбро!; крева глава – се буни; не крева глава од работа; кренал глава; се фатил за глава (од ужас, чудо и сл.); не се фаќа ни за глава ни за опаш(ка); му се качи на глава; си зеде беља на главата; имало глава да пати – така било судено; скрши глава(та) – отиде бестрага; по врага му глава – нека оди до ѓавола; оган му гори на глава – има големи тешкотии, грижи, непријатности; ми пука главата (од грижи, од работа и сл.); му дојде ум в глава; му дојде (се зби) на глава; не се излегува со него на глава; не дава влакно да му падне од главата; му ја скинал главата на татка си – плукнат на татка си; како мува без глава; рибата смрди од главата (посл.); со глава сид не се турка; (во одговор на благослов: и на твоја (ваша) глава – ти посакувам и тебе и вам исто; честита глава!

2. (во изрази придобива значење на ум, памет) бистра глава; му сече главата (добро сфаќа, паметен е); мене вака ми сече главата – јас тоа вака го сфаќам; не му влегува во главата (не разбира, не сфаќа); дебела глава, букова глава, дрвена глава – глупав или тврдоглав човек; лукова глава – ништовен човек; луда глава; умна глава; бела глава (мудар, искусен човек); на своја глава – своеглаво; не знам кај ми е главата; му се врти главата; таа му ја заврти главата; му настинала главата; главата му бучи; си ја чука (удира, тепа, бие) главата; му мина низ главата; му ја наполни главата; мирна да му е главата – да нема непријатности; види му глава, крој му капа (посл.) – погледај го и веќе ќе знаеш колку тежи;

за таква глава – таков брич (посл.) – така и му треба, тоа го заслужил; колку пријатели толку глави (посл.) – колку пријатели (имаш) толку памет (имаш); зошто му е брада кога нема глава (посл.).

3. (во изрази придобива значење на живот) ја спаси главата; ја кладе главата в торба; ќе плати со главата; тоа ќе му ја скине главата; глава (од рамена) давам; две раце за една глава (посл.).

4. (истакната личност) глава на семејството; глава на движењето.

5. (горниот проширен дел од некои предмети) глава на клуч; глава на шајка.

6. главица; глава лук; глава кромид.

7. (глава од река, од вода; извор) главата на Вардар е кај село Вруток.

8. (во книга) поглавје; ја прочита првата глава од Гоголевите „Мртви души“.

9. (наслов во писмо, име на весник) ми се допаѓа главата на овој весник.

II. 1. (единица за броење на добиток) грло; во селото има над илјада глави добиток.

2. *čelo potoka, rečice, reke, bujice (kad nadolazi posle plahe kiše);* вчера кога врнеше, нашата река одеднаш надојде, имаше голема глава, матна, со гранки и со сено.

3. *mesto gde se uzima voda od brazde, od reke za navodnavanje njiwe, za jaz vodenice i sl.;* појди докај главата, види зошто подзапрела водава“. (Димитровски 1961: 96–98)

Во 1983 година во издание на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ излезе од печат првиот том на **РЕЧНИКОТ НА МАКЕДОНСКАТА НАРОДНА ПОЕЗИЈА**, во кој лексемата *глава* е обработена исто така, но сега, од научниот советник Тодор Димитровски на речиси 4 страници текст:

1. *дел од телото на човека или на животињото во кој се наоѓа мозокот;* кога с’нцe пак ќе зајдит, / да земите бели стомни, / да носите бистра вода, / да вадите оградине, / да качите ваши глаи / со босиљок и со цветје (СБНУ XI, 20).

2. *живот;* Русине, море Русине! / не ми ја зимај главата, / ја ќе ти младо робувам, / таман до девет години (Мих. 154).

3. *џлаваџар, сџарешина; џој иџио сџои на чело; челник*; тај говори Момчулица млада: / – Чуеш ли ме, Момчула војвода, / се есапиш од јунаци глава, / јоште лова не си уловило! (Р. 80).

4. *одделно живоџино од добиџок*; тамо ми Ѓорѓи слугувал, / слугувал девет години, / спечалил девет илјади / и деветстотини глави агањца (Р. 240 /1/); мама ќе те даде, Раде, на богато место, /.../ двесте-триста овци, Раде, петстотини кози, / петстотини кози, сто глави говеда (Кауф. 227).

5. *џроширен, здебелен дел од зеленчук; џлавица*; на нови пазар одила, / големо чудо видела – / жена си маже продава / за две острушки, пострушки / и за две глави лукови, / и за две трески борина (Молер. 215).

6. *џрклезен, џојчесџи џредмеџи*; ергени облог си чинат: / кој ќе префрле дрвото с триесет глави јаболки, / сос триста оки железо, / тоа ќе земе Ирина, / Ирина мома шенлива! (Мил. 342)

Во и з р а з и т е: **глава игра** – *се работџи за живоџиоџи на човека*; појде овчар при лепи девојки: /.../ која је нееста дукад да не земат, / кој не је да земат дукади, / оти сега глаи ми играет Мил. 76); **дава глава** – *заџинува*; а мома му веле, веле ем говоре: / – Главата си давам, вера не продавам (Фирф. 2, 220); глава давам, вера не давам! (Драг. 204); Турци турски зборвее / Маса да је грабеет; / Маса имат два брата, / глав(а)та си давае, / Маса не је давае (Мил. 110); **дур е глава наша на рамена** – *гури сме живи*; дејди Марко, мој стопанине, / дур је глава наша на рамена, / ламја не мојт дете да погаљтнит (Р. 240/3/); **дур стојат глави на рамена** – *гури сме живи*; ние сме зеле заклетва /.../ до еден да изгинеме / дур стојат глави на рамена (ТМ 518); **земе беља на глава** – *си донесе несреќа*; шчо сторив шчо се заљубив, / зедов си беља на глава! (Иљ. 32); **избави глава** – *се сџаси*; не плачи ми, мое мило чедо, / не жали ми мое бело месо, / сечи, чедо, за да се одврзам, / за главата, чедо, да избавам (СбНУ II, 116); **крене глава** – *се осмети*; каури глава кренале, / Мицко комита излегол / со таа верна дружина (Кон. 329); **куртулиса глава** – *се сџаси*; та зашчо имат две раце? / – Главата да куртулисат (Шапк. 4, 179); **му дојде на глава** – *му се случи*; му докажа младо јеничерче / све шчо нему му дошло на глава (Шапк. 4, 23); **на твои рамена глава не ќе стои** – *бездруѓо ќе заџинеш*; ак’ ти мене, љубов, не послушаш, / на твој рамена глава не ќе стое! (Мил. 224) – Д. М.; **пресече глава** – *убие*; тогај веле нему младата невеста: / – Стојан, глава ми пресечи (Мил. 235); **скине глава** – *убие, умрџиви, умре (некоѓо)*; златна Злата, мила ќерка, / што ми умре измачена: / пуста болест ја изеде, / пуста болест средешница, / во три дена глаа му скинаја (СбНУ III, 70); **(с)крши глава(та)** – *оги (оџише) бесџираѓа, џовраѓа*; ак’ си женат, лудо, крши главата! (Брад. 36);

истави се, раче осмокраче, / скрши си глава, очи да немаш! (Р. 139); **тури срам на глава** – *осрамоти*; сама ќе бегам по него, / срам ќе ти турим (мајко) на глава (Крст. 30); **ќе му врви преку глава** – *ќе му се случи*; арно, ама што е наречено, / преку глава ќе врви човеку (Милош 12); (Димитровски 1983 : 364–367).

Симона Груевска-Маџоска во новоизлезениот **ТОЛКОВЕН РЕЧНИК НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК** во шест тома ги обработува зборовите со почетна буква Г. Под заглавната единица **г л а в а** на пристапен и концизен начин ги претставува нејзините значења и убаво избраните изрази:

„1. Дел од телото на човек или на животно во кој се наоѓа мозокот. *Ги најолни жрагити со воздух и ја нурна главата во водата.* 2. Ум, разум, памет, мозок. *Во главата му се мешаа разни мисли.* 3. (прен.) Животот на човекот. *Гледај, да не изгубиш глава!* 4. а. Поединец, индивидуа, лице. *Во таа борба ѝагнаа најхрабриите глави.* 6. Животно. *Имаше осумдесет глави овци.* 5. Раководител, водач, главатар. *Ние бевме разбиена војска, а нејзе ѝ е доушито да нема глава.* 6. Дел од книга, поглавје, партија, оддел. *Романот содржи единаесет глави.* 7. Долен дел од растение; главица. *Кромидот беше со кружни глави.* 8. Горен, преден дел на предмет (клинец, шајка и сл.). *На жредите главите од шајките рѓосале.* 9. Како мерка за висина. *Тој беше за глава ѝовисок од другите.* 10. Реверс на монета. *Со глава-ѝсмо одлучуваа кој ќе биде ѝрв.* **Мува без глава** – без цел, без ред, хаотично. **Од глава до петици** – целосно, потполно. **Покрив над глава** – засолниште, сопствена кука. **Да не те боли глава** – без мака, лесно, без многу мислење. **Крши глава** – заминува, прави што сака. **Бубачки во глава** – има некоја манија. **Стои над (врз) глава** – надгледува, контролира. **Чука глава од сид** – мисли, очајува. **Ме (те, го...) удри нешто в глава** – помисли нешто наеднаш. **Удрен в глава** – (ирон.) душевно болен. **И на твоја глава (желба)** – пожелување за мажење или за женење. **Помине нешто преку глава** – минати настани, бурни доживувања, обично негативни. **Плати со глава** – изгуби живот. **Рибата смрди од главата** – слабостите потекнуваат од старешините. **Му ја полни главата** – му наметнува некакво мислење, уверување. **Не играј си со главата** – не го ризикувај животот. **Не знае кај му е главата** – има многу работа, обврски. **Дојдено му е преку глава** – не може повеќе да трпи. **Ја става главата в торба** – го изложува животот на опасност. **Влакно да не му падне (фали) од главата** – да не му се случи нешто лошо. **Човек на своја глава** – своеглав

човек. **(Бери) Ум в глава** – внимавај што правиш. **Со крената (дигната) глава** – достоинствено, гордо. **Со наведната глава** – посрамено, понижено. **Си зема беља на глава** – си го усложнува животот. **Трие сол на (врз) глава** – претерано советува, додека со нешто. **Кој нема во главата, има во нозете** – кој не мисли навреме подоцна ќе треба да оди повеќе за да ја заврши работата. **Не може да се фати ни за глава ни за опаш** – не може со неког да се најде разбирање. **(Не) Му сече умот во главата** – бистар (не) е. **Му се крена косата на главата** – непријатно се изненади. **Учи, учи, глава бучи** – многу учи, а пак не научува. **Му се качи на глава** – му здодеа“. (Груевска-Маџоска 2003: 342–343)

Понатаму следуваат нашите обработки на лексемата **г л а в а** врз материјал којшто сме го ексцерпирале, собирале во текот на целиот наш работен век (1971–2010, па и до денеска). Овде, прво, се задржуваме на нејзините значења и употреба, второ, на фразеолошките изрази, полуизрази и некои синтагми образувани со таа лексема:

А. во „Речникот на приказните на Марко Цепенков“ (потврдени со примери);

Б. во книгата „За македонските работи“ на Крсте Мисирков (исто така потврдени со примери);

В. во книгата „Горски венец“ од Петар Петровиќ Његош / Превод на Блаже Конески (поткрепени со примери);

Г. и во „Современ толковен речник на македонскиот литературен јазик“.

А. ЛЕКСЕМАТА Г Л А В А ВО РЕЧНИКОТ НА ПРИКАЗНИТЕ НА МАРКО ЦЕПЕНКОВ:

1. *Ѓорниот дел од телото на човека и животноста во кој е ус-
таа, мозокот и др.*; Дури се помисли Итроман Пејо, трас му стори
глаата од шупелката од пијанио (6, 203).

2. *болест на главата – главоболка*; Зафатил (Адам) понабргу да
се поболуа: кога глава, коа очи, коа уши (4, 22).

3. а. *човечко суштество*; Та, море будали мариовцки глави, та
зер не ви текнуе воа животинче оти јет откај Госпо пратено (6, 222); ’И
бројале и излегле шестотини лири, демек му паѓало по двесте лири на

глава да си делат (5, 370). **б. ум** (*обично во обраќање*); Коњо извајте го од плевна, да би Господ ве отепал мори и цар небесен поразил што ми запустивте куќата, да би пусти глаите да ви бидат! (6, 229); *со именката* т и к в а: Мори глао, мори тикво, што ми треба мене да бидам нунко и да одам в село (2, 50). **в. живојѝ**; Ама и песо инаетчија, а пак зајакo уште поинаетчија: глава дава, ама од инато не се остаа (2, 69).

4. домаќин, сѿарешина; Ја ништо не можам да велама домаќине – му рекла – ти си ми глаа, како знаиш ти, така прај ми, ја од твојата повела назад не се враќам (3, 208).

5. команданѝ; Ја обружал (царо) ќерка си арно и ја напраил глава на војската (5, 211).

6. шеф на држава; Од глаата на коковчето што ја изеде стана глава на едно царство (3, 277).

7. извор (на река); Ако сакате да живејте и назад да се вратите, одовде потоама нема да ојте и глаата од реката Јордан да ја видите (4, 77); Коа ќе ја најдеа реката на таквие места да течи, сѐ си мислеа аскеро оти тамо треба да ѝ је глаата и штом ќе појдеа таму, коа ќе видат – нема глаа (4, 71).

Во и з р а з и: **в глава удрен – зашеметен**; ... чуле гаолите ... пискотници, рипнале како в глаа удрени (4, 265); **глаа не креал, глава не креваат** – *ѵсѿиојано го ѵрави (ѵраватѝ) она шѿио се кажува со глаголот*; Дали си 'и сетил (пријателе луѓето) оти од пиење глава не креваат? (5, 79–80); (Сиромавио терзија) цел ден глаа не креал од работа (3, 228); **глаата му ја скинал** – *истѿо личи*; Му се пулел старио цар во лицето на детето ... во бенката што ја имало на десниот образ и го усетил оти му е внуче, ... како глаата да беше му ја скинал на татка си (3, 139); **да му врви преку глаа** – *ќе му се случи*; Ја отворете, мори наречници – им рекол Господ – да му видите на овој сиромав што му е пишано, да му врви преку глаа (3, 180); **да му се истаи од глаата** – *да си оди*; Ќерките, му придале уште троа пари (на татка си), само да му се истаи од глаата (6, 189); **ѝ ја столчил глаата као на змија** – (*на самѿио месѿио*) ја убил; На часо завртил (овчаро) со стапо, та ја прекрши змијата и ѝ ја столчил глаата као на змија (2, 93); **исечи глаи(те)** – *убие*; На права полноќ, чумата ќе излезит со една остра коса, како брич наточена, и ќе ви 'и исече (стопане) на сите глаите (2, 256); Слушајте вамо вие, старци ... глаите ќе ви 'и сечам и друго ништо (5, 64); **ич не го кладе во глаата** – *воѿишѿио не ѵведе смейка, не му обрна внимание*; При толкуа ум што му даде таткото на сино, тој ич не го кладе во глаата, да оди и да испраша за чупата (2, 221); **кај (му, ни) очи, таму ни глаа** – 1. *да оди(ме) незнајно каде*; Чекај (проклета и бесчесна мајко) да си дојди

brate и да му кажам, та да си зеиме очите в раце и кај ни очи тамо ни глаа (3, 150) 2. *колку ишшо може најбрзо*; И трештила да бега (змијата) кај му очи, таму му и глаа (2, 215); Опашало (детето) паласките со фишеците и трештило да бега, кај му очи, таму му и глава (2, 200); **ка(к)о в глаа удрен; како удрен в глаа – зашешен**; Се изјазил (глушецот) на греди и по греди трештил да бега као в глаа удрен (2, 65); Пак не ‘а дочека глупаата гугучка да ѝ докажит (ластојцата) сето до крај, летнала како в глаа удрена (2, 100); (Чорбацијата) рипнал како удрен в глаа и слегол в двор да го види ато (5, 75); **косата му се кренала од глаата – се вчудовидел, се зайрејасшил**; Кога чу сиромано тој збор од нечеснио чорбација, косата му се кренала од глаата (5, 90); **крши глаа; кршете глаа – оги (огејте) бесџираџа**; Удри се по глаа со нив (со ореите) и крши си глаа (3, 33); Свикал постарио брат по него: – Ај крши си глаа, бре келешу, па и ти се топориш за јунак (2, 114); Крши си глаа (сестро) од кукава надвор и уште еднаш да не ми те видат очиве! (2, 162); Ај кршете глаа, ојте си од кај што сте дошле (6, 59); **крши му глаа – осџави ѓо**; Море, крши му глаа на магарето, свату – му рекол – не моли го да пие (5, 89); **ми вие пилци на глаа – ми догева, ме јагосува**; Не барај (мажу) да биди жива (мајка ти) и да ми вие пилци на глаава (2, 222–223); **не ме боли глава – не ме инџересира**; Море, кој ги глеа, бре чоече, за село што има скриено; за село мене не ме боли глава (5, 207); **не се излегуат на глаа – нишшо не се џосџиџнува; не може да се издржи**; И откоа виде (царот) оти со лошо не се излегуат на глаа, пратил рицации да молит со голема молба, да појди момчето сосе ќерка му кај царот (2, 210); Со оваа пуста сиромаштија не се излегуа на глаа (2, 134); **нека скрши глаа по ѓаола – нека си оги, нека беџа (бесџираџа)**; Да што ќе запустеше еден добар домаќин, тој нека скрши глава по ѓаола (4, 135); **ни дојде на глаа – ни се случи**; Ете уште полошо претреме ни дојде на глава (3, 208); **од (вр’) глаа до петици – сиоџи**; Идејки си аргати од поле наврнати од глаа до петици, во кал до колена, беа се стресле као лис на дрво (4, 113); (Маската) се извалкала од вр’ глаа до петици (4, 253); **од врв глаа до нозете – сиоџи**; Напраил (ејкимо) три шишиња со билки и му нарачал на жената си и на синојте си, коа ќе умри, да го потурат со едното од врв глаа до нозете ... и така ... ќе оживи (4, 131); **од глаа до прсти – сиоџи**; (Секој чоек) откоа ќе го изгледал (момчето) од глаа до прсти, ќе ја замаал глаата и ќе си речел: – Пак ти се припило (5, 131); **очите во глаа му играле – мноџу било живо, џодвижно, ишшо**; (На мачорчето) очите во глаата му играле и уште првата вечер беше го надушило оти има глушец во долапо од бабата (2, 65); **сам на глаа – самосџоен**; Работел Ристос со сè срце у мајстора си ... за како од како да се научит еден саат побрго Ристос и да излезит сам на глаа мајстор

(4, 106); **си** (**ја наведил**) **наведоа (глаата) глаите** – *не се сїрошїви(ја); ѡслуша(а)*; Кога чуја тие зборои жените од царот, си наведоа глаите и си отидоа по дома да си бидат домаќинки (5, 8); Си ја наведил глаата Адам и си ја зел жената, та си излегол од рајот (4, 11); **скрши си глаа** – *оди си, беџај!*; Ја скрши си и глаа – му рекло момчето (на гарванот) – море нестрекниче и црни гарване ... (2, 75); **така ќе ни тргат глаата** – *така ќе ѡишїме, ќе сїрадаме*; Орај, копај, мажу – му рекла жената – да да се раниме, оти таков ни бил умот, така ни тргат глаата (4, 12); **умот од глаата ќе му излезе** – *ќе ѡлуди, ќе се ѡмери, ќе се сїобудали*; Мисли (сиромаио) денеска, мисли утре, умот од глаата ќе му излезе, крај со крај не можи да стави за да најди некоја работа (4, 128).

Во п о с л о в и ц и: Главит чоек глава јадит (4, 252); Ај, Господ нека те прости, каков ти е умот, такваа ќе ти биди и глаата (мори жено) (5, 46); Нека ми е уѓе: на такваа глаа таков брѝч, што го вели тој збор татко (2, 150).

Со п р и д а в к и: **Адамоа**: Некој не знаел оти сет никнати од семките од Адамоата глаа што беше му ‘и клала Ева кога го закопа-ла (4, 24); **дебела**: Си остаив еден куп пари и зедев пусти три ореи ... На, мори главо дебела моја, на! (3, 34); **дрвена**: Е, мори глао дрвена – си велел мажо – што ти треба да праиш добрина на сакат чоек (5, 95); **искршена**: Кога се нашол ангелот фрлен на сокак, со искршена глаа, кренал рацете на небеси (4, 214); **пресечена**: Кога го открил (царо умренио), вистина бил со глаата пресечена (4, 270); **проклета**: Сите селани донесле по еден кош слама и ја запалиле сламата, да ја изгорат проклета глаа што праи пакос (5, 286); Море, што се чини ал, браќа – рекол еден старец – од оние ѓаолцки оси што се засолниле во онаа проклета глаа од коџабашијата? (5, 288); **пуста**: Ах пуста глаа моја – беше си рекол сам со себе – што се излагав со тој ѓаолцки сон (3, 241); Ете, уште што имало да му врви на пустата глаа – си рекол сам со себе мажо (5, 262); **средна**: Од средната глаа (на ламјата) огон и пламен е излегуало од устата и од очите! (3, 100); **таткоа**: Ако загини (српо) ние да сме здрави и живи, не таткоа глаа (3, 271); **царцка**: Аман, цанам ага, жити царцката глава, не кајдисуј да ми земиш толкуа јајца (5, 148); **чоечка**: Виде (детето) неколку чоечки глаи, закачени на колои (2, 273); Стоејќи (војникот коњаник) ... во пештерата, ватил да ја разгледуа нао-колу и од многуто гледање ја сетил оти ет глаа чоечка (4, 24).

Со б р о ј о т: **четириесет**: Беше излегла една ламја од под една пештера, голема колку еден вил, со четириесет глаи (3, 100).

Б. ЛЕКСЕМАТА Г Л А В А ВО КНИГАТА „ЗА МАКЕДОНЦКИТЕ РАБОТИ“ ОД КРСТЕ МИСИРКОВ:

ГЛАА-та, -аи ж. г л а в а – *ѝлоскав дел од човечко и соодветѝен ѝреден дел од живоѝинско ѝтело (од враѝоѝи наѝоре) во кој се наоѓа мозокоѝи, очѝиѝе, ушѝиѝе, усѝаѝиѝа и сл.*

Во и з р а з и т е: **свие глаа** – *ѝокори се*; Ниѝе свифме глаа и не се велефме Срби, да не го расрдиме агата. (Состауала, состауат и можит ли Македониѝа да состауат од себе оддел’на етнографцка и политична ѝединица?, 121); **нашѝите глаи не разбираат** – *не можеме да разбереме, да сфатѝиме*; ... вистина рисѝани сме, ама не сме образуани, као Грците! Нашѝите глаи не разбираат; ниѝе сме Бугари. Со ѝеден збор во турцко време ниѝе потврдуафме и се согласуафме со сѝе ... (Состауала, состауат и можит ли Македониѝа да состауат од себе оддел’на етнографцка и политична ѝединица?, 122); **ке нѝ болит глаата** – *ке имаме ѝпроблеми*; Но од тѝиѝе капризи, не него, а нас Македонците, ке нѝ болит глаата, како шчо и нѝ болит веке. (Имат ли се нужда од македонцки национални научно-литературни другарства?, 53)

В. ЛЕКСЕМАТА Г Л А В А ВО „ГОРСКИ ВЕНЕЦ“ ОД ПЕТАР ПЕТРОВИЌ ЊЕГОШ ВО ПРЕВОД НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ.

1. *ѝорен дел од ѝтелоѝи на човек и соодветѝен ѝреден дел од живоѝино во кој е смѝѝен мозокоѝи, очѝиѝе и др. орѝани*; ... има лошо, има и полошо; / кој се дави за пења се ваќа, / со рацете глава се задскрива! (31); Нозе слаби, очи догледале / се мувлосал мозок во тимбата, / здетинило чело намуртено; / лоши брчки лицето го грдат, / матни очи в глава потонале, / смртта гнасно под чело се смее / како желка гнасна под корупка. (46); Потонале в оној госпоштилак, / мев пуштите, мустаќи скастриле, / и со пепел глава потуриле, / а обетки како жени в уши. (72); *Влеѓувааѝи в црква: Вук Миќуновиќ ѝо размоѝува шалоѝи од ѝлава ѝа ѝо ѝодава, ѝа сѝиѝе се ваѝиѝија со раце за неѝо и засѝанаа во коле*. (101); За излегум ке се облекува, / ке ги кладе тие пусти токи, / на главата црвен шал ке врзе, / ке му падне перче низ рамења, (87).

2. *ум, ѝамеѝи*; Ал слушате ороно што пее, / и онаа песна што кажуе? / од главата на сиот е народ. (22); Со Муамед и лудоста в глава! (47);

3. *живоѝи*; Она тажи девера Андрија, / мила сина на Милониќ бана, / а што лани младо му загина / од Турците во Дуга крвава; / па не даде снае да се стрижи: / пожал му е снаината леса, / од главата на сина Андрија. (58);

4. *некојси (човек, лице, душа и сл.); Вид. кај изразите.*

Во и з р а з и т е: **ако свртев глава** – *немаше да свртиам глава;* И чујте ме арно, Црногорци! / нека мене поштук ми загинае, / да ја беше Србин Ружа грабил, / ако свртев глава да отимам, – / толку таа мака ме болеше. (29); **главата ѝ свитка** – *ја уби;* Но просто ти млекото диново, / штом на Босна главата ѝ свитка, / и сè искла што сунет не стори; / ја остави факир фукарата / да слугува пред крст да тагува. (77); **главата ја здроби** – *многу се повреди;* Да, главата кога ќе ја здробиш, / членовите в мака умираат! (14); **главата му ја зеле** – *ѝ убиле;* Мене ми се колнеше Грбичиќ / дека еднаш еден нивни принцип / кодошите го наклеветиле / пред сенатот и пред сиот народ, / и главата дека му ја зеле / баш на скали пред палатот негов. (66); **глава не си чуваше** – *не водеше сметка за својот живот;* Кому браќа ти остави, / братска фалбо! / и стариот татка Пера, / леле Перо! / и три млади сестри твои? / кукаци! / седум снаи што острижа? / тешко ними! / што си глава не чуваше? / фидан снаго! / што крвникот го наслади? / братска фалбо! (81); **дури не падне глава** – *дури не загина некој;* Турска вера не може да трае, / да ја гнасат дур не падне глава. (47); **еден нивни принцип / кодошите го наклеветиле / пред сенатот и пред сиот народ, / и главата дека му ја зеле / баш на скали пред палатот негов** – *што е дуждој Марин Фалиери, погубен така во 1355 г.* (66); **како да ми стои на главата** – *мошне многу ми досадува, ми тежи;* А јас мислам баш и го довикал, / зашто ми е тежок, што ќе кријам, / како да ми стои на главата. (44); **лична глава** – *убав човек;* **машка глава** – *маж;* Чудна пушка чини машка глава! / сека наша шест пати ќе екне, / цеврданот на Вук Томановиќ / девет пати сè редум се гласи. (17); **млада глава таква не бев видел** – *толку убав млад човек не бев видел;* Осумдесет години сум сторил, / сто пати сум гледал Црногорци, / и сум гледал Турци и Латини, / млада глава таква не бев видел! (84); **мртва глава** – *мртвонец;* Мртва глава од гроб не скориваш, / ни прековаш бистра цеврдана. (117); **мустаќи скастриле, / и со пепел глава потуриле, / а обетки како жени в уши** – *Докрај крајот на XVIII в. жосиодатта не иуишале брада ни мустаќи, си ја иушурале косата со бел ирашок, а Талјаниите и Французиите носеле често и обетки.* (72); **на Босна главата ѝ свитка** – *ја освои Босна;* Во 1398 г. Бајазитовата војска ја поиленила Босна. (77); **прелична глава** – *преубав човек;* Ој да би се поштукнала, / сестра црна! / да би ми те забраила, / кукаца! / ер прелична глава беше, / млади брате! (82); **твоја глава здрава на рамења** – *и си жив;* Твоја глава здрава на рамења, / друга пушка ти ќе си набавиш, / а на Вука Мандушиќа в рака / сека пушка убојна ќе биде! (117); **твојте сншта на некого на глава**

– и *штој да сонува како тебе*; нешто тешко думаш во паметот, / твојте снимишта Турчину на глава, / а јас трпнам од многу мислење. (30); **тој час би ти главата пресекле** – *штој час би те убиле*; Туку сепак, немој да се лажеш, / да би могле в раце да те ватат, / тој час би ти главата пресекле, / ели раце жив би ти врзале, / да те мачат, срце да насладат. (31); **ќе ја гледа како двете очи в глава** – *многу ќе внимава на неа*; Ќе ја гледа Суљо Фатима / како двете очи в главата. (79); **умот ми го дотеравте в глава** – *ме вразумивте, ме опаметивте*; сум се спуштил на вашето јаже, / уште малку ќе се прекинесе. / Оттогаш сме и пријатели, / умот ми го дотеравте в глава (52); **црногорска глава** – *Црногорец*; држи, бејам, фишеков земи го, / однеси го пешкеш на везирот, / и кажи му – тоа е цената / на секоја глава црногорска (53).

Со п р и д а в к и т е: **Батрикева** А клетата оваа невеста / што меѓу нас денеска се уби, / пожал ми е она на срцево / од клетата глава Батрикева. (86); **клета**: Вид. кај **Батрикева**; **машка**: чудна пушка чини машка глава! / Сека наша шест пати ќе екне (17); **лична**: У крвнички раце ти си, / да те платат! / ќе нагрдат лична глава, / јадачине! (83); **Лепо Травник заличија**, / отплатиле! / со личната глава твоја, / мако! леле! (81); **млада**: Вид кај изразите; **мртва**: Камо да се разговорев, / срце мое! / со мртвата глава твоја, / горко мене! / црни очи да ти видам, / очи мои! / мртва глава да целивам / место брата, / да очешлам долго перче, / леле таго! / и јуначка чалма свијам, / сестра кутра! (82); **прелична**: Вид. кај изразите; **смела**: Од честана гора лесно левот силен се јавуе: / и гнездото на генијот меѓу голем народ му е; / тука извор тој ќе најде за своите славни дела / и на триумф личен венец, да му кити глава смела. (7).

Г. ЛЕКСЕМАТА Г Л А В А ВО СОВРЕМЕНИОТ ТОЛКОВЕН РЕЧНИК НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК“, ТОМ I (А–Г)

1. горен дел од човечкото и соодветниот дел од животинското тело (од вратот нагоре) во кој се наоѓа мозокот, очите, ушите, устата и сл.; *На главата ми ставаат и дијагема. Чичо Иван ја заврши главата. Кошлините ... бавно му се вршеа околу главата. Ја крена главата, ја избриша устата и брадата.*

2. памет, разум, ум; смисла, расудување, расудок, умствена способност воопшто (обично при обраќање); *Кажувај, еј улава главо!*

3. живот; *Јашар-беџ: ... Многу се разжали за главата на Кузман Кайиџан!*

4. човечко суштество, лице, душа, човек, жител, особа, поединец, индивидуа; *Три-четири глави сирнале од утирина досега, но ситије слети и глуди.* (Бошко Смакоски)

5. одделно животно; с и н.: грло; *Имаше дваесет глави добишок.*

6. личност што раководи, управува; с и н.: водач, поглавар, командант, првенец, старешина, управник, началник; *Јас ништо не можам да ти кажам – ти си ми глава, како знаеш прави.*

7. шеф на држава; *Ситанал глава на едно кралство.*

8. домаќин, старешина; *Тој ти е глава, ќерко, почитувај го!*

9. преден, почетен, член дел од нешто; с и н.: почеток.

10. извор на вода, на река; *Главата од реката Јордан да ја видиш.*

11. место од каде што се зема вода од река за наводнување или за воденица; извориште, почеток на воден ток.

12. заоблена височина, врв, вршина; најгорниот дел на височина.

13. задебелен или проширен горен, краен дел на нешто (на шајка, игла за украс и др.).

14. главниот дел или главниот крај на гитарата каде што се прицврстуваат жиците итн.

15. парче на некој прехранбен производ во форма на купа или топка.

16. корен како глава кај некои зеленчукови растенија (кромид, лук, праз); с и н.: главица, главичка; *Скромен и мал, голем како кромидова глава!* (како кромидова глава изр. – мошне мал).

17. поголема структурна единица, дел од книга (научно, литературно и др. дело) или спис; с и н.: оддел, одломка, поглавје (на книга и сл.).

18. лицевата страна на монета и сл.

19. висина колку глава; *Ми бегаше две глави.*

20. во назив на растителен вид; *мртвовечка глава* – вид пеперуга, *Acherontia atropos* и др.

Во и з р а з и. (На ова место истовремено ги даваме и синонимните фразеологизми, образувани пак со таа лексема, се разбира, без да претендираме на нивна исцрпност, зашто тие немаат крај, не завршуваат): **авантуристичка глава** – авантурист; **акне со глава(та)** – се најде пред

несовладлива пречка; с и н.: бапне со главата; тресне со главата; удри со главата; **акне со глава(та) во сид** – се најде пред несовладлива пречка; с и н.: бапне со глава(та) во сид; тресне со глава(та) во сид; удри со глава(та) во сид; **ако е направен (заматен, здрвен и сл.) во главата** – не му се плашам; **ако е цар, две глави не носи** – не му се плашам; **бапне со главата** – се најде пред несовладлива пречка; с и н.: акне со главата; тресне со главата; удри со главата; **бапне со глава(та) во сид** – се најде пред несовладлива пречка; с и н.: акне со глава(та) во сид; тресне со глава(та) во сид; удри со глава(та) во сид; **бара глава (на некого)** – сака да убие (некого); **бокс по глава ќе добие** – 1. ќе го изнатепаат. 2. ништо нема да му дадат, да му помогнат; с и н.: камен по глава ќе му даде; **без глава** – 1. без цел, без ред (прави нешто). 2. претерано збунет, вон од себеси, избекумен, загубен, изгубен; **без глава и опаш(ка) (е)** – (нешто прави) без секаков ред, збркано, сматено; **без мртва глава (освои)** – без загинат човечки живот (освои); **без мртви глави (освои)** – без загуби, без загинати (освои); **бела глава** – 1. стар човек, старец. 2. искусен, мудар човек; **беља ќе си земе на глава (разг.)** – ќе пострада, ќе си донесе проблеми; **бељата му е на глава** – страда, пострада, си донесе проблеми; **бестрага му глава!** (разг.) – нека оди до ѓавола, што сака нека прави; с и н.: поврага му глава; **бистра глава** – 1. бистар, паметен, умен човек. 2. трезен (човек); **бистри глава** – 1. се одмора умствено. 2. отрезнува; **брада царска, глава воденичарска** (посл.) – убав на изглед, но во суштина многу прост човек; **братова глава** – брат (ми); **брише од глава (нешто или некого)** – изумува, заборава, престанува да мисли (на некого или нешто); с и н.: избришува од глава; исфрла од глава; **бубачка му влегла во главата** (жарг.) – нешто постојано го мачи, го обеспокојува; **бубачка му лета во главата** (жарг.) – нешто го вознемирува; **бубачки во главата** – болна страст; **бубачки му летаат низ главата** (жарг.) – проблеми постојано го мачат; **бугарска глава** – Бугарин; **букова глава** – 1. глупав човек, глупак. 2. човек кој тешко разбира, кој не сфаќа; тап човек. 3. тврдоглав, неразбран човек; с и н.: дабова глава; дебела глава; дрвена глава; **бумбар му мрда во главата** (жарг.) – нешто постојано го мачи; **бумбари му шетаат во главата** (жарг.) – лоши мисли постојано го обеспокојуваат; **буричка по главата** – по малку размислува; **в глава го удри** – се опије (за алкохол); **в глава нè удри** – нè опије (за алкохол); **в глава удрен** – зашеметен; с и н.: во главата удрен; **вади од глава** – 1. измислува нешто. 2. постојано мисли на нешто; **вака му вели главата** – вака го прави тоа; с и н.: вака му сече главата; **вака му иде во главата** – вака го прави тоа; **вака му сече главата** – вака го прави тоа; с и н.: вака му вели главата; **ведната глава** – 1. засрамен човек. 2. сневеселен човек; с и н.: наведната глава; **ведне глава** – се покорува, попушта; с и н.: наведне глава; свие глава; **ветва му е главата** – се ишутил;

вжештена глава – 1. занесен човек, фантаст, фантазер. 2. агресивец; **вжештени глави** – занесени луѓе; с и н.: фантасти, фантазери; **види му глава, крој му капа** – штом го видиш знаеш колку тежи; **види му ја главата, крој му ја капата** (посл.) – погледни го и веќе ќе знаеш колку вреди; **визионерска глава** – визионер; **влакно не дава да му падне од главата** – мошне е внимателен; **влакно од глава не ми падна** – ништо лошо не ми се случи; с и н.: влакно од глава не ми фали; **влакно од глава нема да му недостига** – ќе остане здрав и читав; с и н.: влакно од главата нема да му фали; **влакно од глава нема да му фали** – ќе остане здрав и читав; с и н.: влакно од главата нема да му недостига; **во глава не му доаѓа** – 1. не може да сфати, да разбере (како се случило тоа). 2. не може да се сети; **во главата има (малку) сол** (жарг., ирон.) – има нешто во главата, има малку ум, малку е умен; **во главата му се врти** – се онесвестува, губи рамнотежа; с и н.: во главата му се мати; **во главата му се мати** – му се лоши; **во главата удрен** – зашеметен; с и н.: в глава удрен; **воопшто не го кладе во главата** – воопшто не поведе сметка, не обрне внимание; **вошлива глава** – вошливец; никаквец; **врви преку глава** – преживува, искусува; **врзана глава** – паметен човек; с и н.: врзан ум; **врти во главата** – мисли нешто да направи; с и н.: врти нешто низ главата; преметнува во главата; преметнува низ главата; **врти глава** – 1. не сака да гледа во некого. 2. се заканува. 3. не сака да комуницира со некого, одбегнува некого; **врти гниди во главата** (погрд.) – има лоши мисли, намери; **врти нешто во главата** – мисли нешто да направи; с и н.: врти во главата; преметнува во главата; **врти нешто низ главата** – мисли нешто да направи; с и н.: врти низ главата; преметнува низ главата; **газ преку глава** (вулг.) – 1. наопак. 2. гологлавечки. 3. набрзина, згора, згора; **ги дадоа (ги даваат) главите вересија** – 1. однапред се прежалени. 2. однапред се сметаат за загинати. 3. лудо (залудно) загинаа; **ги држи конците во главата** – добро размислува; **ги исука конците в глава (во главата)** – добро смисли; **ги превртува на глава** – прави што сака од нив; с и н.: ги тумба на глава; **ги тумба на глава** – се подбива со нив; с и н.: ги превртува на глава; **глава без мозок** – глупав човек; безумен човек; **глава во куќата** – стопан, домаќин, тој што ја води, раководи, управува куќата, домот, станот; с и н.: глава на куќата; **глава во семејството** – тој што го води, раководи, управува семејството; с и н.: глава на семејството; **глава во фамилијата** – тој што ја води, раководи, управува фамилијата; с и н.: глава во куќата; глава на фамилијата; **глава да се не наносиш!** (клетва, разг.) – да не останеш жив, лошо да те најде!; **глава дава** – 1. живот ризикува, сам себеси се жртвува. 2. умира, загинува. 3. цврсто гарантира; с и н.: дава глава; главата ја дава; главата си ја дава; **глава до глава** – еден до друг, заедно; **глава е во прашање** – се работи за човечки живот; **глава земе** – убие; **глава игра** – 1. се

работи за човечки живот, за животот на човека. 2. во прашање е животот; живот може да се изгуби. 3. се заканува смртна опасност; **глава или писмо** – ждрепка, жрепка; **глава има како бањски котел** (посл.) – има мошне голема глава; **глава има како лејка** – без памет е, нема памет; с и н.: глава има како црпка; глава има како чутура; **глава има како црпка** – без памет е; с и н.: глава има како лејка; глава има како чутура; **глава има како чутура** – нема памет; с и н.: глава има како лејка; глава има како црпка; **глава како бучук** – 1. мошне голема глава. 2. тап човек. [бучук – мера за жито; шиник]; **глава како лејка** (погрд., подб.) – празна глава, тап човек; с и н.: глава како црпка; глава како чутура; **глава како тапан** – 1. мошне голема глава. 2. поддуен човек; **глава како црпка** (погрд., подб.) – празна глава, тап човек; **глава како чутура** (погрд., подб.) – празна глава, тап човек; **глава како шиник** – 1. мошне голема глава. 2. тап човек; **глава како шупелка** – 1. празна глава. 2. човек без ум; **глава кине** – 1. убива. 2. одмаздољубив е; **глава крева** – 1. се побунува, востанува; се вооружува. 2. се осмелува, се охрабрува; **глава крене** – 1. побуни се, востане; вооружи се. 2. се осмели, се охрабри; **глава крши, атар (атер) не крши** (разг.) – не може да (му ја) одбие желба(та), многу (го) почитува; **глава – лејка** – човек без ум; с и н.: глава – тиква; празна глава; **глава на куќата** – главниот во куќата, домаќинот; с и н.: глава во куќата; **глава на семејството** – главниот во семејството, домаќинот; с и н.: глава на куќата; глава во фамилијата; **глава на фамилијата** – главниот во фамилијата, домаќинот; с и н.: глава во семејството; **глава не врти на неког** – 1. не го гледа, не се интересира за неког. 2. одбегнува, избегнува неког; **глава не го боли** (ирон.) – не го интересира ништо, не се грижи за тоа, не мисли на ништо, не мисли за тоа; с и н.: не го боли глава; **глава не крева** – 1. многу работи. 2. презафатен е со работа. 3. се преправа дека е умрен. 4. умрен е; **глава не кревал од работа** – 1. многу (постојано) работел. 2. презафатен бил со работа; **глава не крена** – не се одмори; **глава не кренал** – не можел да се одмори, не се одморил; с и н.: глава не кренал од работа; **глава не кренал од работа** – не можел да се одмори, не се одморил; с и н.: глава не кренал; **глава од рамена дава** – 1. животот си го ризикува, сам себеси се жртвува (за своите идеали). 2. умира, загинава. 3. цврсто гарантира; с и н.: глава дава; главата ја дава; главата си ја дава; **глава одземе** – убие; **глава падне** – биде убиен, загина; **глава покрене** – се осмели, се охрабри; **глава полна со ветар** – празна глава без памет; **глава прави, нозе тргаат** (посл.) главата е за сè крива; **глава – тиква** – 1. голема глава. 2. човек без ум; с и н.: празна глава; глава – лејка; **глава ќе падне** – ќе загина некој; **главата в торба му е** – се наоѓа во голема опасност, во безизлезна ситуација; **главата в торба си ја клава** – си го ризикува животот; с и н.: главата в торба си ја носи; главата в торба си ја става;

главата в торба си ја тура; **главата в торба си ја носи** – си го ризикува животот; **главата в торба си ја става** – си го ризикува животот; **главата в торба си ја тура** – си го ризикува животот; с и н.: главата в торба си ја носи; главата в торба си ја става; **главата во торба му е** – се наоѓа во голема опасност, во безизлезна ситуација; **главата да му ја грабнеш и да бегаш** – толку многу е убав; **главата да му ја отсечеш!** – да го убиеш!; с и н.: главата да му ја пресечеш!; главата да му ја скинеш!; главата да му ја сплескаш!; **главата да му ја отсечеш – не попушта** – во никој случај, никако (не попушта, не се согласува); **главата да му ја пресечеш!** – да го убиеш!; с и н.: главата да му ја отсечеш!; главата да му ја скинеш!; главата да му ја сплескаш!; **главата да му ја пресечеш – не попушта** – во никој случај, никако (не попушта, не се согласува); **главата да му ја скинеш!** – да го убиеш!; с и н.: главата да му ја отсечеш!; главата да му ја пресечеш!; главата да му ја сплескаш!; **главата да му ја скинеш – не попушта, не се согласува** – во никој случај, никако (не попушта, не се согласува); **главата да му ја сплескаш!** – да го убиеш!; с и н.: главата да му ја отсечеш!; главата да му ја пресечеш!; главата да му ја сплескаш!; **главата да му ја скинеш – не попушта, не се согласува** – во никој случај, никако (не попушта, не се согласува); **главата ја врти** – не се согласува (со неког или нешто); **главата ја дава** – 1. готов е да умре (за нешто); животот си го ризикува, сам себеси се жртвува. 2. умира, загинава. 3. цврсто гарантира; с и н.: глава дава; дава глава; главата си ја дава; **главата ја даде** – умре, загина; **главата му бучи (некому)** – има големи тешкотии, проблеми; с и н.: главата му трешти; **главата му виси** – секој момент може да загина, во животна опасност е; с и н.: главата му виси на влакно; главата му виси на конец; **главата му виси на влакно** – секој момент може да загина, во животна опасност е; **главата му виси на конец** – секој момент може да загина, во животна опасност е; **главата му врие** – има големи проблеми; **главата му е ветва** – изгубил сеќавање (поради старост, болест и сл.); **главата му гори** – има големи проблеми; с и н.: главата му врие; **главата му е бистра** – 1. лесно памети, запаметува. 2. не е под дејство на алкохол; не е поднапиен; **главата му е во облаци** – 1. фантазира. 2. не мисли на ништо; с и н.: лета со умот; **главата му е во прашање** – се работи за неговиот живот; с и н.: главата му е во торба; **главата му е во торба** – во голема опасност е, секој момент може да загина; **главата му е запалена** – не знае што да прави, кој крај да го фати, има многу проблеми, тешкотии; с и н.: главата му пука (некому); **главата му е како тапан** – 1. многу го боли главата. 2. не може веќе да сфаќа, да слуша; **главата му е лејка** – без памет е; с и н.: главата му е црпка; главата му е чутура; **главата му е матна** – 1. го боли главата. 2. има грижи, проблеми, тешкотии. 3. зашеметен е. 4. поднапиен е; с и н.: матна му е главата; **главата му е**

мирна (смирена) – нема грижи, проблеми, тешкотии; спокоен е; с и н.: мирна му е главата; **главата му е на влакно** – му се заканува опасност по животот; **главата му е на влакно обесена** – му се заканува опасност по животот; с и н.: главата му е на влакно; главата му е на конец; главата му е на конец обесена; **главата му е на конец** – му се заканува смртна опасност; **главата му е на конец обесена** – му се заканува смртна опасност; с и н.: главата му е на влакно; **главата му е на коцка** – животот му е во опасност; **главата му е на разни страни** – мисли на разни нешта (за да им најде решение); **главата му е полна со бубачки** – обземен е со лоши мисли; **главата му е полна со ветар** – празна му е главата, без памет (е); **главата му е полна со проблеми** – има големи маки, грижи, тешкотии; **главата му е тапан (некому)** – 1. веќе не може ништо да прима, ништо да слуша. 2. многу го боли главата, има силна главоболка. 3. многу е загрижен, има големи проблеми. 4. под голем притисок е, чувствува голем притисок, многу е вознемирен; **главата му зовира (од некого или од нешто)** – 1. почнува да се нервира, да се лути на некого. 2. му се појавиле големи проблеми, грижи, тешкотии, предизвикани од нешто; **главата му ја дупнал** – многу му досадило зборувајќи му постојано едно исто; с и н.: главата му ја надул; главата му ја пробил; **главата му ја зел (некому)** – 1. го убил. 2. исто личи, ист е како некој, цел е на некого, (многу) личи на некого; с и н.: главата му ја отсекол; главата му ја пресекол; главата му ја скинал; **главата му ја надул** – многу му досадило зборувајќи му постојано едно исто; с и н.: главата му ја дупнал; главата му ја пробил; **главата му ја отсекол (некому)** – 1. го убил. 2. исто личи, ист е како некој, цел е на некого, (многу) личи на некого; с и н.: главата му ја зел (некому); главата му ја пресекол; главата му ја скинал; **главата му ја пресекол (некому)** – 1. го убил. 2. исто личи, ист е како некој, цел е на некого, (многу) личи на некого; с и н.: главата му ја зел (некому); главата му ја отсекол; главата му ја скинал; **главата му ја пробил** – многу му досадило зборувајќи му постојано едно исто; с и н.: главата му ја дупнал; главата му ја надул; **главата му ја скинал (некому)** – 1. го убил. 2. исто личи, ист е како него, цел е на него, (многу) личи на него; с и н.: главата му ја зел (некому); главата му ја отсекол (некому); главата му ја пресекол (некому); **главата му летне некому** – 1. загина. 2. сменет е од определена функција; **главата му обеле (од нешто)** – 1. веќе е стар. 2. предвреме остаре (од маки, грижи и сл.); **главата му обеле, умот не му дојде** – остаре, не се опамети; **главата му отапани** – добие силна главоболка; с и н.: главата му стане тапан; **главата му пука** – 1. има голема главоболка. 2. не знае што да прави, има многу проблеми; с и н.: главата му е запалена; главата му бучи; **главата му се држи на конец** – 1. одвај се одржува во живот. 2. пред умирање е; **главата му се запалила** – има големи грижи, проблеми, тешкотии; **глава-**

та му се надула како тапан – 1. добил силна главоболка. 2. веќе не може ништо да слуша, да прима; **главата му стане бела** – 1. остарее. 2. преживее, искуси многу маки; **главата му стане тапан** – 1. добие силна главоболка. 2. разнебити се од многу слушање, веќе не може ништо да слуша, да прима. 3. многу се вознемири, почувствува притисок; с и н.: **главата му стане како тапан**; **главата му отапани**; **главата му тежи** – 1. му се спие. 2. чувствува силна главоболка; **главата му трешти** – 1. има голема главоболка. 2. има големи проблеми, не знае како да ги реши; с и н.: **главата му бучи**; **главата му пука**; **главата на куќата** – главниот во семејството, домаќинот; с и н.: **главата на семејството**; **главата на фамилијата**; **главата на семејството** – домаќинот; **главата на стап ќе ти ја носам** – (при закана) бездруго ќе те убијам; **главата не му е за на две нозе** – во него нема човештина; с и н.: **неговата глава не е за на две нозе**; **главата не му фаќа** – тешко сфаќа; **главата по туѓи стрен да му се валка!** (клетва) – да лута вamu– таму, да нема свое сврталиште!; **главата си ја дава** – 1. животот си го ризикува, сам себеси се жртвува (за своите идеали). 2. гарантира со животот, со сигурност тврди, потврдува дека е така како што тој вели. 3. сè ќе стори за да успее во нешто; с и н.: **глава дава**; **главата ја дава**, **дава глава**; **главата (си) ја даде** – умре, загина (за своите идеали); **главата си ја прежали** – готов е да загина, да умре (за своите идеали); **главата ти виси** – во опасност си; **главата ти е в торба** – секој момент можеш да загинеш, да пострадаш; **главата ќе му падне** – 1. премира од главоболка. 2. има голема мака, големи проблеми; с и н.: **главата ќе му пукне**; **главата ќе му падне од мисли** – има големи маки, грижи, проблеми; **главата ќе му пукне** – 1. има голема главоболка, премира од главоболка. 2. има големи маки, тешкотии, проблеми; с и н.: **главата ќе му се распрсне**; **главата ќе му пукне од мисли** – 1. многу мисли. 2. има голема тежина, проблеми; с и н.: **главата ќе му падне од мисли**; **главата ќе му се распрсне од мисли**; **главата ќе му се распрсне** – 1. премира од главоболка. 2. има голема мака, големи проблеми; с и н.: **главата ќе му падне**; **главата ќе му пукне**; **главата ќе му се распрсне од мисли** – 1. многу мисли. 2. има голема тежина, проблеми; с и н.: **главата ќе му падне од мисли**; **главата ќе му пукне од мисли**; **главата ќе си ја отсече** – 1. гарантира со животот, со сигурност тврди, потврдува дека е така како што тој вели. 2. сè ќе стори за да успее во нешто; **главата ќе си ја пресече** – 1. гарантира со животот, со сигурност тврди, дека е така како што тој вели. 2. сè ќе стори за да успее во нешто; с и н.: **главата ќе си ја отсече**; **главата ќе ти ја столчам** – ќе те убијам, ќе те уништам; **главата ќе ти ја столчам како на змија** – свирепо ќе те убијам; с и н.: **главата ќе ти ја столчам**; **глави играат** – 1. (многу) се гине; се работи за нашите животи; с и н.: **глави летаат**; **глави паѓаат**; **глави јаде** – убива луѓе; **глави летаат** – (многу) се гине; с и н.: **глави иг-**

раат; глави паѓаат; **глави летаат како класје** – многу се гине; с и н.: глави паѓаат како класје; **глави паѓаат** – (многу) се гине; с и н.: глави играат; глави летаат; **глави паѓаат како класје** – многу се гине; с и н.: глави летаат како класје; **главит чоек глава јадит** – диктатор; **главите ќе ви ги сечам!** – (при закана) свирепо ќе ве убијам!; **гледај си го ќелот на главата!** (разг.) – грижи се за себеси, та за други не бери гајле!; **глупава глава** – глупак; **го акне по глава** – силно го удри не гледајќи каде; **го бапне по глава** – силно го удри; с и н.: го акне по глава; го тресне по глава; го фрасне по глава; **го бие по глава** – 1. го напаѓа постојано. 2. му причинува некому тешкотии; **го боли некогo главата** (ирон.) – не го интересира ништо; **го брише од главата** – 1. престанува да мисли на некогo или нешто. 2. го заборава; **го гледа како око (очи) во главата** – многу се грижи за него; **го држи главата** – 1. поднесува. 2. издржува; с и н.: го носи главата; **го заболe главата и за тоа** (ирон.) – (со негација) и за тоа не го интересира; **го знае во главата** – напoлно го познава; **го измери од глава до пети** – го погледна со голема љубопитност, внимателно, сиот го измери; с и н.: го измери од глава до петици; **го измери од глава до петици** – с и н.: го измери од глава до пети; **го клава во глава(та)** 1. поведува сметка за некогo, обраќа внимание на некогo. 2. го запаметува; с и н.: го става во главата; **го носи во глава(та)** – мисли на него, на нешто, го памети, го памти; **го носи главата** – 1. поднесува. 2. издржува; **го носи на глава** – 1. се грижи за него. 2. со мака го издржува; **го скрши стапот над нечија глава** – го осуди, искаже суд за некогo, одеднаш; **го става во главата** – 1. поведува сметка за некогo, обраќа внимание на некогo. 2. го запаметува; с и н.: го клава во главата; **го стигна каменот по глава** – му се случи (и нему); с и н.: го удри каменот по глава; го чукна каменот по глава; **го тресне каменот по глава** – 1. силно го удри. 2. му се врати; с и н.: го удри каменот по глава; го чукна каменот по глава; **го тресне по глава** – силно го удри; с и н.: го бапне по глава; го фрасне по глава; **го удира в глава** – 1. му се случува. 2. чувствува лоши последици; **го удира по глава (некогo нешто)** – 1. му се случува. 2. чувствува многу лоши последици од непромислените постапки. 3. му се враќа; **го удри в глава** – 1. му се случи. 2. почувствува последици од непромислените постапки. 3. се опијани; **го удри каменот по глава** – му се случи (и нему); с и н.: го стигна каменот по глава; го тресне каменот по глава; го чукна каменот по глава; **го удри по глава** – 1. го најде лошо (болест, смрт и сл.). 2. почувствува последици од непромислените постапки. 3. му се врати; с и н.: го тресне по глава; го фрасне по глава; го чукне по глава; **го фрасне каменот по глава** (разг.) – му се случи (и нему); с и н.: го тресне каменот по глава; го удри каменот по глава; го чукна каменот по глава; **го фрасне по глава** (разг.) – силно го удри; с и н.: го бапне по глава; го тресне по глава; го чукне по глава; **го чини неко-**

го главата – го загуби животот за ништо; **го чукне каменот по глава** – му се случи (и нему); с и н.: го стигна каменот по глава; го удри каменот по глава; го фрласне каменот по глава; **горе главата!** – бодро! смело! храбро!; биди храбар! издржи! с и н.: дигни ја главата (високо)!; крени ја главата (високо)!; **грозна глава** – неубав човек; грозник; **губи глава** – 1. гине, загинува, погинува, настрадува. 2. не се снаоѓа, не умее да се снаоѓа, се буни, се збунува; с и н.: губи жива глава; губи цела глава; губи читава глава; **губи жива глава** – 1. гине, загинува, погинува, настрадува. 2. не се снаоѓа, не умее да се снаоѓа, се буни, се збунува; **губи цела глава** – с и н.: губи жива глава; **губи читава глава** – с и н.: губи глава; губи жива глава; губи цела глава; **да би пусти главите да ви бидат!** – клетва: да се сневидите! да ве снема!; **да има во главата** (презр.) – да е паметен; **да ја удриш малку главата!** – малку да размислиш!; с и н.: да ја чукнеш малку главата!; **да ја чукнеш малку главата!** – малку да размислиш!; с и н.: да ја удриш малку главата!; **да му бега од глава** – да се истава; **да му врви преку глава** – да му се случи; **да му е мирна главата** – да биде спокоен, да не се секира; **да му ја земеш главата и да бегаш** – толку многу е убав (за човек); с и н.: да му ја земеш главата и да побегнеш; **да му ја земеш главата и да побегнеш** – с и н.: да му ја земеш главата и да бегаш; **да му се истава од главата** – да си оди; **да му се мавне од главата** – да си оди; **да му се тргне од главата** – да си оди; с и н.: да му бега од глава, да му се истава од главата; да му се мавне од главата; **да не ме боли глава, да не те боли глава** (за некого, за нешто) – 1. да не ме интересира, да не те интересира за некого (за нешто). 2. да не мислам, да не мислиш многу (на некого или нешто). 3. да бидам спокоен, да бидеш спокоен; **да не му фали влакно од главата!** – ништо лошо да не му биде!; **да си ја избистрам главата** – 1. да се одморам умствено. 2. да отрезнам; **да си ја кршам главата** – да одам по врага; **да си ја скршам главата, да си ја скрши главата** – да заминам, да замине, да отиде поврага; **да си крши глава!** – да си оди!; **да скрши глава!** – да си оди!; **дабова глава** – 1. глупав човек, глупак. 2. човек кој тешко разбира, кој не сфаќа; тап човек. 3. тврдоглав, неразбран човек; с и н.: букова глава; дебела глава; дрвена глава; **дава глава** – 1. гине. 2. загинува; с и н.: главата ја дава; **даде глава** – 1. погине, загине. 2. гарантира за некого; **даде, дава глава (за некого, за нешто)** – гине, погине, загине, загинува (за некого, за нешто); се жртвува за некого; **даночна глава** – 1. даночник. 2. граѓанин; **две раце за една глава** – 1. сам сум и имам да живеам. 2. цела заработувачка за еден човек; **дебела глава** – 1. тврдоглав (неразбран) човек. 2. човек кој тешко разбира, кој не сфаќа, на кого умот не му фаќа; тап човек; дебелоглавец; **делнат во главата** – 1. нетокму во умот, не со сиот ум (со сите); без ум; будалест; шут. 2. зашеметен. 3. без ориентација; с и н.: мрднат во главата; удрен во главата; чукнат

во главата; **детска глава** – дете; **дига глава** – 1. се охрабрува, се осмелува. 2. се возгордува. 3. се спротивставува, се бунува, се побунува. 4. се прави важен; с и н.: крева глава; **дигне глава** – 1. охрабри се, осмели се. 2. возгордее се. 3. спротивстави се, побуни се. 4. добие сила. 5. застане на свои нозе; с и н.: крене глава; **дигни ја главата (високо)!** – биди храбар, издржи!; с и н.: крени ја главата (високо)!; горе главата!; **добива по глава** – тепан е; **добие по глава** – натепан е, истепан е; **добие со вреќа по глава** – стане луд; **додека е глава** – додека сум жив, додека дишам; с и н.: дури е глава; **додека е глава на раме (рамо, рамена)** – додека (сум) е жив; дури (можам) може; с и н.: додека ја носи главата на рамена; **додека ја носи главата на рамена** – додека е жив; с и н.: додека е глава на раме (рамо); додека му е главата на рамена; **додека му е главата на рамена (раме, рамо)** – додека е жив; с и н.: додека е глава на раме (рамо, рамена); додека ја носи главата на рамена (раме, рамо); **додека стои глава** – 1. дури сум жив. 2. дури можам; с и н.: додека стои глава на раме (рамо); додека стои глава на рамена; **додека стои глава на раме (рамо, рамена)** – 1. дури сум жив. 2. дури можам; **драпај си ја главата!** (жарг.) – свршена е работата, нема што да правиш!; **дрвена глава** – 1. глупав човек, глупак, будала. 2. човек кој тешко разбира, кој не сфаќа; тап човек. 3. тврдоглав (неразбран) човек, тврдоглавец. 4. луд човек; с и н.: букова глава; дабова глава; дебела глава; **држи во главата** – 1. памети, има на ум. 2. паметен е, умен е; с и н.: има во главата; **држи глава високо** – горд е, се гордее; **држи глава под покрив** – се наоѓа на сигурно место, во сигурност; **дури е глава** – дури дишам; дури сум жив; с и н.: додека е глава; **дури е глава на раме (рамо, рамена)** – дури (сум) е жив; дури (можам) може; с и н.: дури му е главата на рамена (рамо, раме); дури ја носи главата на рамена (раме, рамо); дури стои глава на рамена (рамо, раме); **дури е главата** – дури сум жив; **дури има глава** – 1. дури е жив. 2. дури може; с и н.: дури има глава на раме (рамена, рамо); **дури има глава на рамена (раме, рамо)** – 1. дури е жив. 2. дури може; с и н.: дури има глава; **дури му стои главата** – дури е жив; с и н.: дури му стои главата на рамената; **дури седи глава** – 1. дури сум жив. 2. дури можам; с и н.: дури седи глава на раме (рамена, рамо); дури стои глава; дури стои глава на раме (рамена, рамо); **дури седи глава на рамена (раме, рамо)** – 1. дури сум жив. 2. дури можам; с и н.: дури седи глава; дури стои глава; дури стои глава на рамена (раме, рамо); **дури стои глава** – 1. дури сум жив. 2. дури можам; с и н.: дури стои глава на рамена (раме, рамо); дури седи глава; дури седи глава на рамена (раме, рамо); **дури стои глава на рамена (раме, рамо)** – 1. дури сум жив. 2. дури можам; с и н.: дури стои глава; дури седи глава; дури седи глава на рамена; **еве ја главата!** – 1. гинам! 2. гарантирам со својот живот!; с и н.: еве ја мојата глава; **еве ја мојата глава** – 1. гинам.

2. гарантирам со својот живот; с и н.: еве ја главата; **една за глава, друга за нога; една за нога, друга за глава** – многу работи започнати без ред, хаотично и ниедна не довршена; **една за глава, друга за опаш** – многу работи започнати без ред, хаотично и ниедна не завршена; **едно за глава, друго за опаш** – многу работи започнати без ред, хаотично и ниедна не довршена; **едно за глава, друго за рака; едно за рака, друго за глава** – без ред, хаотично; **железничка глава** (жарг., разг.) – локомотива; **женска глава** – 1. жена, женско. 2. домаќинка во куќата; **жими главата!** – верувај ми!; **жити главата!** (шег.) – те молам!; **за жена и главата лета, а не само умот** – за жена се гине; **за жива глава** – за ништо на светот, никако, во никој случај, по никоја цена; с и н.: ни за жива глава; **за таква глава такков брич** – така и му треба, го заслужил тоа, тоа и го заслужил; с и н.: спроти главата и бричот; **забива глава во нешто** – 1. се наведнува, гледа надолу. 2. зајдува, се занесува во нешто; с и н.: забодува глава во нешто; зарива глава во нешто; **забие глава во торба** – се изложи на смртна опасност; с и н.: метне глава во торба; стави глава во торба; **забодува глава во нешто** – 1. се наведнува, гледа надолу. 2. зајдува, се занесува во нешто; с и н.: забива глава во нешто; зарива глава во нешто; **загреана глава** – склон кон лудории, авантурист; **загуби глава** – 1. загина, погина. 2. не умее да се снајде, загуби, изгуби присебност; **заклони глава** – најде заклон (заслон), засолни се; с и н.: засолни глава; **заминато му е преку глава** – трпението го напушти; **запалена глава** – страстен љубител, авантурист; **зарива глава во нешто** – 1. се наведнува, гледа надолу. 2. зајдува, се занесува во нешто; с и н.: забива глава во нешто; **заробена глава** – 1. заробеник. 2. ограничен човек; **засолни глава** – најде засолн (заклон); с и н.: заклони глава; **збери си го умот во главата!** – време е да почнеш да водиш сметка што правиш, да мислиш како постапуваш!; с и н.: собери си го паметот во главата!; собери си го умот во главата! **збирај ум во главата!** – внимавај како се однесуваш (со луѓето)!; **зелена глава** – неопитен човек; **земе беља на глава** (разг.) – си донесе несреќа; **земе глава; земе глави** – убие; умре, умртви (некого, многумина); **зошто му е брада кога нема во глава** (посл.) – 1. не мисли. 2. сè му е попусто кога не мисли како што треба; **сид со глава не се бутка** (посл.) – не можеш да оствариш ништо без соодветни средства; **сид со глава не се руши** (посл.) – без соодветни средства не се постига целта, не се остварува ништо; **сид со глава не се турка** (посл.) – без соодветни средства не се постига целта, не се остварува ништо; **сид со глава не се урива** (посл.) – без соодветни средства не се постига целта, не се остварува ништо; с и н.: сид со глава не се бутка; сид со глава не се руши; сид со глава не се турка; **и главата да си ја видам на земјата** – не прифаќам во никој случај, по никоја цена, никако, и по цена на животот; **и главата лета** – (може) да се гине; **и главата си ја дава**

за некого – сè прави за некого; **и на ваша глава!** (благослов) – и вам да ви се врати! ви го посакувам и вам истото!; **и на глава да скока** – што и да прави залудно му е; **и на глава застанува** – сè прави за да ја постигне саканата цел; **и на глава скока** – сè прави за да ја постигне својата цел; с и н.: и на глава стои; **и на глава ќе застане** – сè ќе стори, па по цена и на својот живот, за да ја постигне саканата цел; **и на глава (ќе) стои** – сè (ќе) прави за да ја постигне својата цел; с и н.: и на глава (ќе) скока; **и на твоја глава!** (благослов) – и тебе да ти се врати, ти го посакувам и тебе истото; **и со глава и со газ** – сиот; **и со глава руши** – сè прави за да ја постигне својата цел; с и н.: и со глава удира; **и со глава удира** – сè прави за да ја постигне својата цел; с и н.: и со глава руши; **избави глава** (разг.) – с и н.: избави жива глава; избави цела глава; избави читава глава; **избави жива глава** (разг.) – 1. остане жив, двај се спаси. 2. успее да избегне неверојатно тешка ситуација; с и н.: избави глава; избави цела глава; избави читава глава; **избави цела глава** – (разг.) – с и н.: избави глава; избави жива глава; избави читава глава; **избави читава глава** – (разг.) – с и н.: избави глава; избави жива глава; избави цела глава; **избавува глава** (разг.) – 1. останува жив, двај се спасува. 2. успева да се спаси (од неверојатно тешка ситуација); с и н.: избавува жива глава; избавува цела глава; избавува читава глава; **избавува жива глава** (разг.) – с и н.: избавува глава; избавува цела глава; избавува читава глава; **избавува цела глава** (разг.) – с и н.: избавува глава; избавува жива глава; избавува читава глава; **избавува читава глава** (разг.) – с и н.: избавува глава; избавува жива глава; избавува цела глава; **избива од глава** – принудува некого да се откаже од некоја намера. 2. престанува да мисли на нешто; заборава; **избие од глава (нешто некому)** – 1. принуди некого да се откаже од некоја намера. 2. престане да мисли на нешто, заборава; **избрише од главата (нешто или некого)** – изуми, заборава, престане да мисли (на некого или нешто); с и н.: исфрли од глава; **избришува од главата (нешто или некого)** – изумува, заборава, престанува да мисли (на некого или нешто); с и н.: исфрла од глава; **излегува со жива глава** – 1. се извлекува, се спасува од некоја опасна ситуација. 2. останува жив; с и н.: излегува со глава; извлекува глава; извлекува жива глава; ја извлекува главата; ја изнесува главата; **излезе со глава** – 1. се извлече, се спаси од некоја опасна ситуација. 2. остане жив; с и н.: излезе со жива глава; извлече глава; извлече жива глава; ја извлече главата; ја изнесе главата; ја изнесе главата на рамена; **излезе со жива глава** – Вид.: излезе со глава; **извлекува глава** – с и н.: извлекува жива глава; извлекува цела глава; извлекува читава глава; **извлекува жива глава** – 1. останува жив, двај се спасува. 2. успева да се спаси (од неверојатно тешка или непријатна ситуација); с и н.: извлекува глава; извлекува цела глава; извлекува читава глава; **извлекува цела глава** – с и н.:

извлекува глава; извлекува жива глава; извлекува читава глава; **извлекува читава глава** — с и н.: извлекува глава; извлекува жива глава; извлекува цела глава; **извлече глава** — с и н.: извлече жива глава; извлече цела глава; извлече читава глава; **извлече жива глава** — 1. остане жив, одвај си го спаси животот. 2. (успее да) се спаси од неверојатна тешка или непријатна ситуација; с и н.: извлече глава; извлече цела глава; извлече читава глава; **извлече цела глава** — с и н.: извлече глава; извлече жива глава; извлече читава глава; **извлече читава глава** — 1. одвај си го спаси животот, остане жив. 2. успее да се спаси (од неверојатна тешка ситуација); с и н.: извлече глава; извлече жива глава; извлече цела глава; **изгуби глава** — 1. настрада, загина, погине. 2. не умее да се снајде, загуби, изгуби присебност; с и н.: загуби глава; **излегува со глава** — с и н.: излегува со жива глава; извлекува глава; извлекува жива глава; ја извлекува главата; ја изнесува главата на рамена; **излегува со жива глава** — 1. се извлекува, се спасува од некоја опасна ситуација. 2. останува жив; с и н.: излегува со глава; извлекува глава; извлекува жива глава; ја извлекува главата; ја изнесува главата на рамена; **изнесе глава** — остане жив; се спаси; с и н.: изнесе жива глава; изнесе цела глава; изнесе читава глава; **изнесе жива глава** — 1. одвај си го спаси животот, одвај остане жив. 2. одвај се спаси (од нешто); с и н.: изнесе глава; изнесе цела глава; изнесе читава глава; **изнесе цела глава** — с и н.: изнесе глава; изнесе жива глава; изнесе читава глава; **изнесе читава глава** — с и н.: изнесе глава; изнесе жива глава; изнесе цела глава; **изнесува глава** — с и н.: изнесува жива глава; изнесува цела глава; изнесува читава глава; **изнесува жива глава** — успева да се спаси (од неверојатно тешка ситуација); с и н.: изнесува глава; изнесува цела глава; изнесува читава глава; **изнесува цела глава** — успева да се спаси (од неверојатно тешка ситуација); с и н.: изнесува глава; изнесува жива глава; изнесува читава глава; **изнесува читава глава** — успева да се спаси (од неверојатно тешка ситуација); с и н.: изнесува глава; изнесува жива глава; изнесува цела глава; **им ги исече главите** — ги уби; **им ги пресече главите** — ги уби; **има буба во главата** — 1. има некоја манија. 2. нешто постојано го мачи; с и н.: има бубачка во главата; има мушичка во главата; има црв во главата; **има бубачка во главата** — 1. има некоја манија. 2. нешто постојано го мачи; с и н.: има буба во главата; има мушичка во главата; има црв во главата; **има буби во главата** — некои работи постојано го мачат; с и н.: има бубачки во главата; има мушички во главата; има црви во главата; **има бубачки во главата** — с и н.: има буби во главата; има мушички во главата; има црви во главата; **има бумбар во главата** — има некоја болна страст; **има бумбари во главата** — има нерешени проблеми што го мачат; **има венец на глава** — во брак е; **има венчило на глава** — во брак е; **има во главата** — 1. умен е, паметен е. 2. мисли, планира нешто; **има глава** —

мисли; **имам бубачки во главата** – глупав сум; ми се вртат празни мисли; **имам бумбар во главата** – глупав сум; ми се врти лоша мисла; **имам црв (црвец) во главата** – нешто постојано ме мачи, ме обеспокојува; **имаш ли глава, капи колку сакаш** (посл.); **има мушичка во главата** – има некоја манија; нешто постојано го мачи; с и н.: има бубачка во главата; има црвче во главата; има црв во главата; **има очи во главата** – умен е, разумен е – нека гледа; с и н.: има сол во главата; **има покрив над глава** – заштитен е, згрижен е, обезбеден е; **има своја глава** – има свое мислење, самостоен е; своеглав е; **има сенка над главата** – се наоѓа во формален брак; **има сол во главата** – разумен е, умен е; с и н.: има очи во главата; **има црв во главата** – 1. има некоја манија. 2. нешто постојано го мачи; с и н.: има бубачка во главата; има мушица во главата; има црвец во главата; **има црвец во главата** – с и н.: има бубачка во главата; има мушица во главата; има црв во главата; **има црвче во главата** – 1. има извесна манија, страст. 2. нешто малку го мачи; с и н.: има бубачка во главата; има мушичка во главата; **има црвчиња во главата** – 1. има извесни мании. 2. нешто по малку го мачи; с и н.: има бубачки во главата; има мушички во главата; **имаат бумбари во главата** – глупави се; им се вртат празни мисли; **имај си го умот во главата!** – биди умен!; **имало глава да пати** – 1. требало да се случи, така било судено. 2. навалиле несреќи една по друга; **исече глави** – убие (многумина); **исправи ја главата!** – биди горд!; **истави ми се од главата!** – 1. бегај подалеку од мене. 2. бегај да те нема!; **истрга преку глава** – премногу истрга во животот; с и н.: префрли преку глава; **исфрла од глава (нешто или некого)** – изумува, заборава, престанува да мисли (на некого или нешто); с и н.: избришува од глава; **исфрли од глава (нешто или некого)** – изуми, заборава, престане да мисли (на некого или нешто); с и н.: избрише од глава; **ич не го кладе во главата** – воопшто не поведе сметка, не обрна внимание (на некого); **ја бара главата (на некого)** – сака да го убие; **ја бие главата** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја бие главата од сид** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја бие главата од камен** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја тепа главата; ја тепа главата од камен; ја толчи главата; ја толчи главата од камен; ја удира главата; ја удира главата од камен; **ја бистри главата** – отрезнува; **ја врзал главата** – се опил; с и н.: ја направил главата; ја стокмил главата; **ја губи главата** – 1. гине. 2. не знае, не е свесен што прави, не се снаоѓа, не умее да се снајде, се збунува; с и н.: ја загубува главата; си ја губи главата;

ја губи главата по некого – од силна вљубеност во некого не знае што прави и како се однесува, ја губи присебноста; **ја губи почвата под нозете** – му се клати позицијата, функцијата во општеството; **ја дава главата на вересија** – прави нешто без да мисли на последиците; **ја даде главата на вересија** – направи нешто без да мисли на последиците; **ја дига главата** – се прави важен; с и н.: ја дига главата високо; ја крева главата; ја крева главата високо; **ја дига главата високо** – се прави многу важен; с и н.: ја крева главата високо; **ја дигнал главата** – се направил важен; с и н.: ја кренал главата; **ја донесе главата** – се врати жив, се спаси; **ја донесе главата здрава** – 1. се врати жив, се спаси. 2. се извлече од опасноста што го демнела; с и н.: ја донесе главата; **ја дотера главата** – опие се; с и н.: ја здрви главата; **ја држи високо главата; ја држи главата високо** – горд е, се гордее; **ја држи главата во заклон (заклониште, заслон, заслониште, склониште)** – е под влијание на жената; **ја држи главата над вода** – опстојува некако; **ја држи превисоко главата** – премногу е горд; **ја завие главата** – 1. се омажи. 2. се потурчи; **ја завира главата секаде** – 1. секаде се меша. 2. во сè се меша, сè сака да знае; **ја заврзал главата** – се опил; с и н.: ја врзал главата; **ја загуби главата** – 1. загина, погине, умре. 2. не умееше да се снајде, загуби присебност; **ја загубува главата** – не знае, не е свесен што прави; с и н.: ја губи главата; си ја губи главата; **ја замавта главата** – почне да се заканува, да застрашува (некого); **ја замати главата** – поднапие се; **ја зарива главата в песок** – 1. не знае за опасност. 2. мошне е наивен; с и н.: ја зарива главата в песок како нојот; ја турка главата в песок; ја турка главата в песок како нојот; **ја зарива главата в песок како нојот** – 1. не знае за опасност. 2. мошне е наивен; с и н.: ја зарива главата в песок; ја турка главата в песок; ја турка главата в песок како нојот; **ја засолни главата** – 1. најде азил, прибежиште. 2. се сокрие, се скрие; **ја зашемети главата** – опие се; **ја здрви главата** – опие се; **ја извлекува главата** – 1. се извлекува, се спасува од некоја опасна ситуација. 2. останува жив; с и н.: извлекува глава; извлекува жива глава; излегува со глава; излегува со жива глава; ја изнесува главата на рамена; **ја извлече главата** – 1. се извлече, се спаси од некоја опасна ситуација. 2. остане жив; с и н.: излезе со глава; излезе со жива глава; извлече глава; извлече жива глава; излезе со глава; ја изнесе главата; ја изнесе главата на рамена; **ја излага главата** – го ризикува својот живот; с и н.: ја изложува главата; **ја изложи главата** – го ризикува животот; **ја изложува главата** – го ризикува својот живот; с и н.: ја излага главата; **ја изнаноси главата** – се изнеживее; **ја изнесе главата** – 1. се извлече, се спаси од некоја опасна ситуација. 2. остане жив; с и н.: излезе со глава; излезе со жива глава; извлече глава; извлече жива глава; ја извлече главата; ја изнесе главата на рамена; **ја изнесе главата на рамена** – 1. се извлече, се спаси од некоја

опасна ситуација. 2. остане жив; с и н.: излезе со глава; излезе со жива глава; извлече глава; извлече жива глава; ја извлече главата; излезе со глава; ја изнесе главата; **ја изнесува главата** – 1. се извлекува, се спасува од некоја опасна ситуација. 2. останува жив; с и н.: излегува со глава; излегува со жива глава; извлекува глава; извлекува жива глава; ја извлекува главата; ја изнесува главата на рамена; **ја изнесува главата на рамена** – 1. се извлекува, се спасува од некоја опасна ситуација. 2. останува жив; с и н.: излегува со глава; излегува со жива глава; извлекува глава; извлекува жива глава; ја извлекува главата; ја изнесува главата; **ја износи главата** – умре; **ја клава главата в торба** – готов е да загина; с и н.: ја пика главата в торба; ја става главата в торба; ја тура главата в торба; **ја клава главата на коцка** – го ризикува својот живот; с и н.: ја става главата на коцка; ја тура главата на коцка; ја фрла главата на коцка; **ја кладе главата в торба** – се изложи на голема опасност; **ја крева главата** – 1. се прави важен. 2. негодува; **ја кренал главата** – 1. се направил важен. 2. негодувал; с и н.: ја дигнал главата; **ја крие главата в песок** – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја става главата в песок; ја тура главата в песок; **ја крие главата в песок како ној** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја става главата в песок како ној; ја тура главата в песок како ној; **ја крши главата** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја тепа главата; ја толчи главата; ја удира главата; **ја курдисал главата** (разг.) – се опил; с и н.: ја врзал главата; ја надрвил главата; ја направил главата; ја стокмил главата; **ја наведе главата** – 1. се засрами. 2. покори се, потчини се; с и н.: ја наведне главата; **ја наведне главата** – 1. се засрами. 2. покори се, потчини се; с и н.: ја наведе главата; **ја наведне главата како мисир** – многу се замисли, се загрижи; **ја наведнува главата** – 1. многу се засрамува. 2. се покорува, се потчинува; **ја надрвил главата** – се опил; с и н.: ја врзал главата; ја направил главата; ја начукал главата; ја стокмил главата; **ја напернал главата** – се направил важен; **ја направил главата** – се опил; с и н.: ја врзал главата; ја надрвил главата; ја стокмил главата; **ја начукал главата** (жарг.) – се опил; **ја носи главата** – живее некако; **ја носи главата в торба** – во смртна опасност е; **ја обеси главата** – 1. многу се засрами, се посрами. 2. стане нерасположен, е нерасположен; се сневесели; **ја обеси главата како коњска зобница; ја обеси главата како зобница коњска** – 1. сиот се наведне. 2. многу се посрами. 3. силно (мошне многу) се онерасположи; **ја обесува главата** – 1. многу се сневеселува. 2. се засрамува; **ја пика главата в песок** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја крие главата в песок; ја става главата в песок; ја тура

главата в песок; **ја пика главата в песок како ној** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја става главата в песок како ној; ја тура главата в песок како ној; **ја пика главата в торба** – готов е да загине; с и н.: ја клава главата в торба; ја става главата в торба; ја тура главата в торба; **ја пика главата каде што не ѝ е местото** – во сè се меша, сè сака да знае; **ја пика главата каде што не ја збира** – непотребно се меша во туѓи работи; **ја пика главата каде што ќе најде** – во сè се меша, сè сака да знае; **ја сече главата** – и по цена на животот сè прави за да успее во нешто; **ја спаси главата** – си го спаси животот; остане жив; **ја става главата в песок** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја пика главата в песок; ја тура главата в песок; **ја става главата в песок како ној** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја пика главата в песок како ној; ја тура главата в песок како ној; **ја става главата в торба** – готов е да загине; с и н.: ја клава главата в торба; ја пика главата в торба; ја тура главата в торба; **ја става главата на коцка** – го ризикува својот живот; с и н.: ја клава главата на коцка; ја тура главата на коцка; ја фрла главата на коцка; **ја става главата секаде** – секаде се меша, сè сака да знае; с и н.: ја завира главата секаде; **ја стави главата в песок** – постапи како ништо да не го интересира, божем ништо не го засегне, како ништо да не се случило; **ја стави главата в торба** – се изложи на голема опасност, го ризикува животот; с и н.: ја стави главата на коцка; **ја стави главата на коцка** – се изложи на смртна опасност; с и н.: ја стави главата в торба; **ја стокмил главата** – се опил; с и н.: ја врзал главата; ја направил главата; **ја тепа главата** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја тепа главата од сид** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја тепа главата од камен** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од камен; ја тепа главата; ја толчи главата; ја толчи главата од камен; ја удира главата; ја удира главата од камен; **ја толчи главата** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја толчи главата од сид** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја толчи главата од камен** – бара

излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од камен; ја тепа главата; ја тепа главата од камен; ја толчи главата; ја удира главата; ја удира главата од камен; **ја трие главата** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; **ја тура главата в песок** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја става главата в песок како ној; ја тура главата в песок како ној; **ја тура главата в песок како ној** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја пика главата в песок како ној; ја става главата в песок како ној; **ја тура главата в торба** – готов е да загина; с и н.: ја клава главата в торба; ја пика главата в торба; ја става главата в торба; **ја тура главата на коцка** – го ризикува својот живот; с и н.: ја клава главата на коцка; ја става главата на коцка; ја фрла главата на коцка; **ја турка главата в песок (како нојот)** – не (сака да) знае за опасност, мошне е наивен; **ја удира главата** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата од сид; **ја удира главата од сид** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја удира главата; **ја удира главата одземи** – 1. не знае што да прави, не знае кој крај да го фати, си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е. 2. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне. 3. бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја удира главата од камен** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од камен; ја тепа главата; ја тепа главата од камен; ја толчи главата; ја толчи главата од камен; ја удира главата; **ја фрла главата на коцка** – го ризикува својот живот; с и н.: ја клава главата на коцка; ја става главата на коцка; ја тура главата на коцка; **ја чука главата** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја чука главата од сид** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; **ја чука главата од камен** – бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од камен; ја тепа главата; ја тепа главата од камен; ја толчи главата; ја толчи главата од камен; ја удира главата; ја удира главата од камен; **јазик клука – глава пука** (посл.) – главата пати (страда, трга) од јазикот; **каде ми очи, таму ми глава** – с и

н.: кај ми очи, таму ми глава; **каде ти е главата?** 1. зошто не мислиш? 2. што мислиш?; **кај ми очи, таму ми глава; каде ми очи, таму ми глава** – 1. одам не знаејќи каде. 2. одам колку што може најбрзо; **кај му очи – таму му и глава!** – 1. изненадно некаде мошне далеку отиде. 2. да оди незнајно каде. 3. да си оди колку што може најбрзо; **кај ни очи, таму ни глава; каде ни очи, таму ни глава** – 1. да одиме незнајно каде, да бегаме не знаејќи каде. 2. да бегаме каде било. 3. колку што може најбрзо да бегаме; **кај очи, таму ни глава** – 1. да одиме незнајно каде. 2. колку што може најбрзо да одиме; **каква глава, таква капа** – така и му треба, тоа и го заслужил; с и н.: **каква глава, таков брич; каква глава, таква чалма; каква глава, таква чалма** – с и н.: **каква глава, таков брич; каква глава, таква капа; според главата и чалмата; каква глава, таков брич** – што барал, тоа нашол; с и н.: **каква глава таква капа; каква глава таква чалма; каква му е главата, таква му е капата** – така и му треба, тоа и го заслужил, што барал, тоа нашол; с и н.: **каква му е главата, таква му е чалмата; каква му е главата, таква му е чалмата** – с и н.: **каква му е главата, таков му е бричот; каква му е главата, таква му е капата; каква му е главата, таков му е бричот** – така и му треба, тоа и го заслужил, што барал, тоа нашол; с и н.: **каква му е главата, таква му е капата; каква му е главата, таква му е чалмата; како без глава** – безглаво, обезглавено; без ориентација, без ред, без цел (прави нешто); на слепо; **како да му ја зел главата некому** – исто личи, ист е како некој, цел е на некого, (многу) личи на некого; с и н.: **како да му ја отсекол главата; како да му ја пресекол главата; како да му ја скинал главата (на некого, некому); како кандило сум ти над главата** – постојано бдеам над тебе; **како мува без глава (оди, шета и сл.)** – без ориентација, без ред, без цел (оди, шета и сл.); **како муви без глави се** – 1. тешко се снаоѓале. 2. никако не се снашле (во неочекувано тешката ситуација и сл.); **како очи во глава(та) (го чува)** – над сè, особено, во најголема мера (го чува); **како со загубена глава** – претерано збунет, вон од себеси; **како со изгубена глава** – претерано збунет, вон од себеси; **како удрен в глава** – зашеметен, без ориентација; **каков му е умот, таква ќе му биде и главата (посл.)** – како мисли, така и ќе му биде; што ќе бара, тоа и ќе најде; **камен по глава ќе му даде** – ќе го изнатепа, ништо нема да му даде, да му помогне; с и н.: **бокс(ови) по глава ќе му даде; камење и дрва да те бијат по глава (клетва)** – глава да не кренеш!, аир да не видиш!; **кандило сум ти над глава(та)** – постојано сум над тебе; **кима со главата** – одобрува; **кинат глави** – убиваат; **клава венец на глава (некому)** – венчава; с и н.: **става венец на глава (некому); клава во главата** – запаметува; с и н.: **става во главата; кога ја кренал главата** – се направил важен; **кој нема во главата има во нозете (посл.)** – кој не мисли благовремено се излага на ново, непотребно одење, трчање; с и н.: **кој нема**

глава има нозе; **кој нема глава има нозе** (посл.) – кој не мисли навреме непотребно оди, трча наваму-натаму; **кој со ѓаволот тикви сади од главата му се кршат** – кој се дружи со лош човек, лошо му се враќа; **колку коса што имаш на глава, толку аир да имаш во куќата!** (клетва) – аир да не видиш! лошо да те најде! зло да ти се случи!; **колку повеќе пријатели толку повеќе глави** – колку повеќе пријатели (имаш) толку повеќе памет (имаш), толку си поумен; **копа по глава(та)** – размислува; **копка по глава(та)** – по малку размислува; **косата ми се дигна на главата** – се згрозил од ужас; **косата му се кренала на главата** – се згрозил од ужас, многу се изненадил, се вчудовидел, се зачудил, се стаписал; **крева глава** – 1. добива сила, се осамостојува. 2. се осмелува, се охрабрува. 3. се спротивставува, се побунува, се бунува. 4. се прави важен; с и н.: дига глава; **крева на глава** – 1. прави голем неред. 2. прави голема врева; **кренал глава** – 1. се напернал. 2. се побунил; **крената глава** – горделив, напернат човек; **крене глава** – 1. исправи глава, погледне. 2. добие сила, осамостои се. 3. се осмели, охрабри се. 4. се возгордее. 5. спротивстави се, побунува се. 6. земе предност, наперне се; **крене на глава** – 1. направи голем неред. 2. направи голема врева; **крени ја главата (високо)!** – биди храбар, издржи!; с и н.: дигни ја главата (високо)!; горе главата!; **крои нешто во главата** – планира нешто; **кромидова глава** – никаков човек, никаквец; с и н.: лукова глава; **крунисана глава** – владетел; **кршат глави** – се расправаат; с и н.: ломат глави; цепат глави; **кршете глава!** – одете бестрага, поврага, да ве нема тука!; **крши глава**¹ – мисли, размислува; с и н.: тепа глава; толчи глава; **крши глава**² (разг.) – бегај оттука! оди си! да те нема!; **крши си глава!** (разг.) – бегај оттука! оди си! да те нема!; **крши си ја главата!** (разг.) – бегај! бегај од мене! бегај да не те гледам!; оди бестрага! замини поврага!; **крши му глава!** (разг.) – остави го!; с и н.: крши му главата; **крши му главата!** (разг.) – остави го!; с и н.: крши му глава; **куртулиса глава** (разг.) – се спаси; **кучешка глава** – куче; **лета со главата** – 1. фантазира. 2. не мисли на ништо; с и н.: лета со умот; главата му е в облаци; **лична глава** – убав човек, убавец, убавица; **ломат глави** – се расправаат; с и н.: кршат глави; **луда глава** – 1. необуздан човек. 2. буен, немирен човек. 3. луд човек, лудак, лудоделија; безумен човек, безумец; зелен човек; **лукова глава** – никаков човек, никаквец; с и н.: кромидова глава; **мавта со главата** – се заканува, заплашува, застрашува; **магарешка глава** – тврдоглав (своеглав) човек; **мајкина глава** – мајка; **македонска глава** – Македонец; **матна глава** – пијан; **матна му е главата** – 1. го боли главата. 2. зашеметен е; **машка глава** – 1. маж, човек. 2. домаќин во куќата, 3. човечки живот; **ме боли главата** (ирон.) – (и со негацијата не) (не) ме интересира; **мене вака ми вели главата** – јас така мислам, така сфаќам (и никако поинаку); с и н.: мене вака ми сече главата; **мене вака**

ми сече главата – јас така мислам, така сфаќам (и никако поинаку); с и н.: мене вака ми вели главата; **мене (за тоа) не ме боли глава** – (тоа) мене не ме интересира; **метне глава в торба** – се изложи на смртна опасност; с и н.: забие глава во торба; стави глава во торба; тури глава во торба; **метне црв во главата** – предизвика немир, направи некој да се загрижи; с и н.: стави црв во главата; фрли црв во главата; **меч му виси над главата** – му се заканува смртна опасност; **ми вие пилци на глава** – 1. ми додева, ми досадува. 2. ме јадосува, ме пука; **ми врие ќелот на главата** (разг.) – ме обзема гнев, бес; **ми доаѓа на главата** – ми се случува; **ми доаѓа преку глава** – (по)некогаш не можам да истрпам, да издржам; с и н.: ми преминува преку глава; **ми дојде на глава** – ми се случи; **ми дојде преку глава** – ми досади; с и н.: ми дојде до преку глава; **ми дојде до преку глава** – ми досади; с и н.: ми дојде преку глава; **ми поминува преку глава** – не можам веќе да истрпам, да издржам; **ми прелеа преку глава** – многу ми домашне; с и н.: ми дојде преку глава; **ми преминува преку глава** – понекогаш не можам да трпам, да издржам; с и н.: ми доаѓа преку глава; **ми се мава главата** – ми се врти свеста, губам рамнотежа; **ми се врти во главата** – 1. ми се лоши, ме фаќа вртоглавица, несвестица, губам рамнотежа. 2. не се чувствувам добро, не ми е добро. 3. упорно мислам на нешто. 4. имам многу грижи, премногу сум зафатен; с и н.: ми бучи во главата, ми се мати во главата; **ми се запали главата** – не можам веќе да истрпам, да издржам; **ми се мава главата** – ме фаќа вртоглавица, ми се врти свеста, губам рамнотежа; **ми се мати во главата** – ме фаќа вртоглавица, губам рамнотежа; с и н.: ми се врти во главата; **ми се ниша главата** – ме фаќа вртоглавица, ми се врти свеста, губам рамнотежа; **мирна глава** – спокоен живот; **мирна да му е главата!** – да нема непријатности, проблеми!; **мирна му глава** – спокоен е; **мирна му е главата**; **главата му е мирна** – нема грижи, проблеми, тешкотии; спокоен е; **мисли со глава!** – пази што правиш!; **мисли со своја глава!** – мисли самостојно, без туѓо влијание; самостоен е; **мисли со туѓа глава** – не мисли самостојно, трпи туѓо влијание; нема свое мислење (став); несамостоен е; **многу маки тргала оваа глава** – многу сум се намачил; **мрднат во главата** – 1. нетокму во умот, не со сиот ум (не со сите); без ум; будалест; шут. 2. зашеметен. 3. без ориентација; с и н.: делнат во главата; удрен во главата; чукнат во главата; **мртви глави** – оние што изумреле, загинале; с и н.: мртви души; **мртовечка глава** (зоол.) – вид пеперуга, *Acherontia atropos*; **му бучи главата** – 1. го боли главата. 2. има проблеми, тешкотии; **му вие пилци на главата** – му додева, му досадува, му прави непријатности, го секира, го јадосува; **му виси Дамоклов меч над глава** – (голема) опасност го застрашува; с и н.: му виси меч над главата; **му виси меч над главата** – (голема) опасност го застрашува; **му виси на глава** – 1. му

додева, му досадува, му прави непријатности, го секира, го јадосува. 2. го надгледува, внимава на неког. 3. го застрашува опасност; **му висн над глава** – бдее над него; с и н.: му стои над глава; **му влегол бумбар во главата** – му се врти некаква лоша мисла во главата која многу го обеспокојува; **му влегува в глава** – запаметува, сфаќа, разбира; с и н.: му оди в глава; **му влезе во главата** – 1. сфати. 2. запамети. 3. му досади; **му врви на главата** – му се случува; **му врви низ глава**; **му врви преку глава** – му се случува нешто, доаѓа во искушенија, доживува, поднесува, трпи; с и н.: му доаѓа на глава; му минува низ глава; му поминува низ глава (нешто); му минува преку глава; му поминува преку глава (нешто); **му врие главата** – го обзема гнев, бес; с и н.: му врие ќелот на главата; **му ги спика некому роговите в глава** – 1. го победи, го совлада. 2. го стивне неког. 3. го искомпромитира; **му избие нешто од главата некому** – 1. направи некој да остави некоја мисла, намера. 2. престане да мисли на нешто, заборави; с и н.: му избрише од главата некому нешто; **му избрише од главата некому нешто** – 1. направи некој да остави некоја мисла, намера. 2. престане да мисли на нешто, заборави; с и н.: му избие нешто од главата некому; **му гори оган на главата** – има големи проблеми, маки, тешкотии; **му доаѓа на глава** – му се случува, му станува (обично нешто лошо); **му доаѓа преку глава некому** – му досадува, му дојадува, му дотегнува; **му дојде во главата** – му текне, се сети; **му дојде до глава** – 1. го лиши неког од живот. 2. го уништи, го сотре, го упропасти (некого). 3. му се смачи; **му дојде до преку глава** – му досади; **му дојде на глава** – му стане она што не го сакаше; му се случи обично, нешто лошо, најцрно; с и н.: му се збие на глава; **му дојде преку глава некому** – му досади мошне многу; **му дојде ум в глава** – се опамети; **му донесе срам на глава** – го осрамоти, го посрамоти; **му дувне в глава**; **му дувне во главата** – 1. помисли нешто ненадејно и необично. 2. одеднаш реши; **му заврие главата** – има големи проблеми; **му заврти глава некому** – го занесе, го очара неког; **му замин преку глава** – му се случи, го помине (тоа нешто); с и н.: му помине преку глава; **му запалува свеќа на главата** – му причинува големи проблеми, непријатности; **му земе главата ветер (ветар)** – почне да прави бесмислени работи; **му свекне во главата** – му помине низ главата, му дојде на ум, одеднаш се сети, му текне; с и н.: му светне во главата; **му иде беља на главата** (разг.) – му се случува; **му избега од главата** – сосем (го) заборави; с и н.: му излезе од главата; му излета од главата; му испари од главата; му летне од главата; му штуркне од главата; **му излезе некому на врв глава** – 1. му досади некому. 2. му преседне нешто; **му излезе од глава(та)** – сосем (го) заборави; с и н.: му излета од главата; му испари од главата; му исчезне од главата; му летне од главата; му штуркне од главата; **му излета од главата** – сосем (го) заборави; с и н.:

му излезе од главата; му испари од главата; му исчезне од главата; му летне од главата; му штукне од главата; **му испари од главата** – с и н.: му излезе од главата; му излега од главата; му исчезне од главата; му летне од главата; му штукне од главата; **му исчезне од главата** – с и н.: му излезе од главата; му излега од главата; му летне од главата; му штукне од главата; **му ја врти главата некому** – 1. го одбегнува. 2. му го сменува умот, го занесува, го залудува, го опчинува, го опчарува; **му ја дупне главата** – многу му досади со своето долго зборување и повторување на сè едно исто; с и н.: му ја пробие главата; му ја прободде главата; **му ја заврти главата некому** – 1. го убие. 2. му го смени умот, го занесе, го залуди, го очара, го опчини некого. 3. го напушти, го остави некого. 4. прекине врска со некого или нешто; с и н.: му ја сврти главата некому; **му ја завртува главата** – 1. го одбегнува. 2. го залудува; го спобудалува; с и н.: му ја замајува главата; **му ја замае главата** – 1. го одбегне. 2. го залуди; го спобудали; с и н.: му ја заврти главата; **му ја замајува главата** – 1. го одбегнува. 2. го залудува, го опчарува; го спобудалува; с и н.: му ја завртува главата; **му ја запали главата** – му создаде големи проблеми, тешкотии, непријатности; **му ја земе главата** – го лиши од животот. а. го заколе. б. го убие, го усмрти. 2. го упропасти, го уништи; с и н.: му ја земе главата до (од) рамена; **му ја земе главата до (од) рамена** – го лиши од животот. а. го заколе. б. го убие, го усмрти. 2. го упропасти, го уништи; с и н.: му ја земе главата; **му ја изеде главата** – 1. го лиши од живот, го убие. 2. го сотре, го уништи, го упропасти. 3. му создаде големи непријатности, тешкотии, проблеми; **му ја измие главата** – 1. добро го искара, го искритикува. 2. му го смени мислењето. с и н.: му ја истрие главата; му ја натрие главата; **му ја инфицира главата** (жарг.) – (по)влијае врз некого негативно; с и н.: му ја (на)полни главата; **му ја истрие главата** – добро го искара, го искритикува; с и н.: му ја измие главата; му ја натрие главата; **му ја јаде главата** – му создава големи непријатности, тешкотии, проблеми; **му ја кутне главата** – го убие, го усмрти; **му ја надуе главата** – с и н.: му ја наполни главата; **му ја наполни главата** – 1. му го наметне некому своето мислење, сфаќање, убедување, уверение за нешто или некого. 2. изврши негативно влијание врз некого; **му ја натрие главата** – добро го искара, го искритикува; с и н.: му ја измие главата; му ја истрие главата; **му ја подари главата** – се откаже да го убие, му го поштеди животот; **му ја подуе главата** – повлијае врз некого негативно; **му ја поли главата** – 1. му го сменува мислењето, му го наметнува некому своето мислење (сфаќање, убедување, уверување) за нешто или некого. 2. влијае негативно врз некого; **му ја потпали главата некому** – внесе душевен немир, неспокојство во некого; **му ја прекине главата** – го усмрти, го убие; **му ја пробива главата** – премногу му дава ум, го советува, му додева сове-

тувајќи го; **му ја пробие главата** – премногу му даде ум, му здодеа советувајќи го; с и н.: му ја дупне главата; му ја прободe главата; му ја пукна главата; **му ја прободe главата** – с и н.: му ја дупне главата; му ја пробие главата; му ја пукна главата; **му ја пукна главата** – му додеа советувајќи го; с и н.: му ја дупне главата; му ја пробие главата; му ја прободe главата; **му ја сврти главата некому** – 1. го напушти, го остави некого. 2. прекине врска со некого или нешто. 3. му го смени умот, го занесе, го залуди, го опчини, го опчара; с и н.: му ја заврти главата некому; **му ја скинал главата на татка си (на мајка си)** – ист е, по надворешен изглед, на татка си (на мајка си), личи на татка си (на мајка си); **му ја скине главата** – 1. го убие, го усмрти. 2. го сотре, го уништи, го упропаси; **му ја смачка главата** – го убие, го усмрти; **му ја смени главата** (жарг.) – повлијае врз некого негативно; **му ја столчи главата** – 1. го убие, го усмрти (со толчење). 2. го упропасти, го уништи (материјално или морално); **му ја столчи главата како на змија** – 1. жестоко го казни. 2. жестоко го изнатепа. 3. лесно го уби; с и н.: му ја столчи главата; **му ја уцени главата некому** – одреди голема награда за убиството на некого (разбојник и др.); **му лежи на глава** – товар му е, грижа му е; **му лета главата** – 1. се занесува, фантазира. 2. уште е зелен; **му лета главата в облаци** – се занесува, фантазира; **му летаат бумбари во главата** – му се вртат некакви лоши мисли во главата кои го обеспокојуваат; **му летне главата** – 1. убиен е. 2. загина. 3. сменет е од функција; с и н.: му отиде главата; му падне главата; **му летне од главата** – сосем (го) заборави; с и н.: му излезе од главата; му излета од главата; му исчезне од главата; му испари од главата; му штукне од главата; **му меле главата** – размислува; с и н.: му меле умот; **му мине низ глава** – му се случи; с и н.: му помине низ глава; **му минува низ глава** – му се случува нешто, доаѓа во искушенија, доживува, поднесува, трпи; с и н.: му врви преку глава; му доаѓа на глава; му минува (поминува) преку глава; му поминува низ глава; **му минува преку глава** – с и н.: му врви низ глава; му врви преку глава; му доаѓа на глава; му минува низ глава; му поминува преку глава; **му настинала главата** – 1. настинал. 2. станал расеан; **му носи главата** – може многу да пие; с и н.: му поднесува главата; **му оди в глава** – запаметува, сфаќа, разбира; с и н.: му влегува в глава; му прима главата; **му отиде главата** – с и н.: му летне главата; му падне главата; **му падне главата** – загина во борба; с и н.: му летне главата; му отиде главата; **му падне на глава** – неочекувано се соочи со повеќе тешкотии (непријатности, проблеми), му се случија многу лоши работи; с и н.: му се истури на глава; му се натрупа на глава; му се собере на глава; му се струпа на глава; **му пати главата** – пати; с и н.: му страда главата; му трга главата; **му пика в глава** (жарг.) – сосила му дава ум, го советува; му додеа советувајќи го; **му побеле главата** – 1. остари. 2. многу преживее,

искуси, намачи се; **му поднесува главата** – може многу да пие; с и н.: му носи главата; **му помине нешто преку глава** – му се случи; **му помине низ главата** – му дојде на ум, му текне, се сети; **му помине преку главата** – преживее, искуси; **му поминува низ глава** – му се случува нешто, доживува, поднесува, трпи; с и н.: му врви преку глава; му доаѓа на глава; му минува преку глава (нешто); му поминува преку глава; **му поминува преку глава** – с и н.: му врви преку глава; му доаѓа на глава (нешто); му минува преку глава; му поминува низ глава; **му прелета низ главата** – одеднаш се сети на нешто, му текне нешто; **му премине преку глава** – му се случи, го помине (тоа нешто); с и н.: му замине преку глава; **му прима главата** – запаметува, сфаќа, разбира; с и н.: му влегува в глава; му оди в глава; **му прифаќа главата** (разг.) – с и н.: му влегува в глава; му прима главата; **му прска главата** – 1. има силна главоболка. 2. на голема маќа е, грижи, проблеми, тешкотии, непријатности го мачат; с и н.: му пука главата; **му пука главата** – 1. има силна главоболка. 2. преоптоварен е со грижи, проблеми; с и н.: му прска главата; му се дели главата; му се цепи главата; **му роди главата** – измисли, смисли (обично нешто лошо); **му светне во главата** – одеднаш се сети, му текне, му дојде на ум; с и н.: му свекне во главата; му помине низ главата; **му светка во главата** – му текнува, се сеќава по малку; с и н.: му доаѓа на ум; му свекнува во главата; му поминува низ главата; **му се бие од глава(та)** – му причинува некому тешкотии; с и н.: му се разбива од глава; **му се врзува в глава (нешто)** – го запаметува; **му се вртат мисли во главата** – упорно мисли на нешто; с и н.: му се меткаат мисли во главата; му се мешаат мисли во главата; му се ројат мисли во главата; **му се врти во главата** – 1. не му е добро, не се чувствува добро, му се лоши, го фаќа вртоглавица, несвестица, 2. упорно мисли на нешто, го мачи мисла. 3. не може да се присети. 4. обземен е од непријатно чувство; с и н.: му се мати во главата; му се метка во главата; му се меша во главата; **му се врти главата** – 1. губи рамнотежа, стабилност, свест. 2. нестабилен е. 3. упорно мисли на нешто. 4. го мачи мисла; с и н.: му се врти умот во главата; **му се дели главата** – 1. има силна главоболка. 2. грижи, проблеми го мачат. 3. се двоуми, не знае по кој пат да тргне; с и н.: му прска главата; му пука главата; му се цепи главата; **му се заврте во главата** – 1. му се слоши, се зашемети. 2. го обземе мисла; **му се заврте главата** – 1. му се слоши, се зашемети. 2. силно се изненади, се вчудовиди; **му се заврте мушичка во главата** – почне постојано да мисли на исто нешто; **му се замае главата** – 1. му се слоши; се зашемети. 2. почувствува силна возбуда; **му се запали главата** – има многу проблеми, тешкотии; **му се збие на глава** – му стане, му се случи она што не го сакаше, му се случи најцрното; с и н.: му дојде на глава; **му се истури на глава** – неочекувано се соочи со повеќе тешкотии (непријатности,

проблеми), му се случија многу лоши работи; с и н.: му се собере на главата; му се струпа на главата; **му се истури на главата** – падне на нечиј товар; **му се качи на врв глава некому** – претера во нешто, досади, додее некому; **му се качи на глава** – многу му досади, му додее некому со своето однесување, со своите постапки; с и н.: му седне на глава; **му се качува на глава** – му досадува, му додева некому со своето однесување, со своите постапки; с и н.: му седнува на глава; **му се клати главата** – губи рамнотежа, стабилност, му се лоши; с и н.: му се мава главата; **му се кре-на косата на главата** – се згрозил од ужас; **му се крши од глава** – му се случува, го снаоѓа; с и н.: му доаѓа на глава; **му се мава главата** – губи рамнотежа, стабилност, му се лоши; с и н.: му се клати главата; му се ниша главата; **му се мавне од глава** – 1. мавне се, истави се, замине. 2. престане да му досадува; **му се мае главата** – има вртоглавица, не се чувствува добро; с и н.: му се мати главата; му се меша главата; му се мрачи главата; **му се мати во главата** – добива вртоглавица, несветстица, несвест; **му се мати главата** – губи рамнотежа, стабилност, му се лоши; има вртоглавица, не се чувствува добро; с и н.: му се клати главата; му се мае главата; му се меша главата; му се мрачи главата; му се ниша главата; **му се мели главата** – не може да одлучи (да се одлучи); **му се метка во главата** – 1. не му е добро, не се чувствува добро, го фаќа вртоглавица, несвестица, му се лоши. 2. упорно мисли на нешто; с и н.: му се врти во главата; му се мати во главата; му се меша во главата; **му се метка глава-та** – има вртоглавица, несвестица, несвест; с и н.: му се врти главата; му се меша главата; **му се меткаат мисли во главата** – упорно мисли на нешто; с и н.: му се вртат мисли во главата; му се мешаат мисли во главата; му се ројат мисли во главата; **му се меша во главата** – 1. не му е добро, не се чувствува добро, го фаќа вртоглавица, несвестица, му се лоши. 2. упорно мисли на нешто; с и н.: му се врти во главата; му се метка во главата; **му се меша главата** – има вртоглавица, несвестица, несвест; с и н.: му се врти главата; му се метка главата; **му се мешаат мисли во главата** – упорно мисли на нешто; с и н.: му се вртат мисли во главата; му се меткаат мисли во главата; му се ројат мисли во главата; **му се мота во глава-та** – упорно мисли на нешто; с и н.: му се врти во главата; му се меша во главата; **му се мотаат мисли во главата** – упорно мисли на нешто; с и н.: му се вртат мисли во главата; му се меткаат мисли во главата; му се мешаат мисли во главата; му се ројат мисли во главата; **му се мрачи во главата** – не се чувствува добро, има вртоглавица; с и н.: му се мати во главата; му се меша во главата; му се темни во главата; **му се натрупа на глава** – неочекувано се соочи со повеќе тешкотии (непријатности, проблеми), му се случија многу лоши работи; с и н.: му се истури на глава; му се собере на глава; **му се ниша главата** – губи рамнотежа, стабилност,

му се лоши; с и н.: му се клати главата; му се мава главата и др.; **му се разбива од глава(та)** – 1. му се случува, се соочува со повеќе тешкотии. 2. му причинува некому тешкотии; с и н.: му се бие од глава(та); **му се ројат мисли во главата** – упорно мисли на нешто; с и н.: му се вртат мисли во главата; му се мотаат мисли во главата; **му се скрши од главата** – му се случи, го снајде; с и н.: му дојде на глава; **му се собере на глава** – неочекувано се соочи со повеќе тешкотии (непријатности, проблеми); с и н.: му се истури на глава; му се натрупа на глава; му се струпа на главата; **му се струпа на глава** – неочекувано се соочи со повеќе тешкотии (непријатности, проблеми), му се случија многу лоши работи; с и н.: му се истури на глава; му падна на глава; му се натрупа на глава; му се собере на глава; **му се темни во главата** – не се чувствува добро, има вртоглавица; с и н.: му се мати во главата; му се меша во главата; му се мрачи во главата; **му се цепи главата** – 1. има силна главоболка. 2. на голема мака е, грижи го мачат, има премногу непријатности, проблеми, тешкотии. 3. се двоуми; с и н.: му прска главата; му пука главата; му се дели главата; **му седи на глава** – 1. му додева, му досадува, му прави непријатности, го секира, го јадосува. 2. го надгледува, внимава на некого. 3. го застрашува опасност; с и н.: му виси на (над) глава; му стои на (над) глава; **му седне на глава** – многу му досади, му додее некому со своето однесување, постапки; с и н.: му се качи на глава; **му сече главата** – 1. правилно расудува. 2. брзо мисли, реагира, му текнува. 3. паметен е; с и н.: му фаќа главата; **му стои врз глава** – 1. го застрашува опасност. 2. му додева; с и н.: му стои над глава; **му стои на глава** – с и н.: му стои над глава; **му стои над глава** – 1. му додева, му досадува, му прави непријатности, го секира, го јадосува, го нервира, го малтретира. 2. го надгледува, внимава на некого. 3. го застрашува опасност; с и н.: му виси на (над) глава; му седи на (над) глава; **му страда главата** – страда; с и н.: му пати главата; му трга главата; **му товара на глава нешто** – го окривува; **му товари на глава нешто** – го окриви; **му трга главата** – трга; с и н.: му пати главата; му страда главата; **му трескоти над глава** – многу му досадува, му додева; **му трие сол на главата** – постојано му досадува, додева, го измачува, го малтретира; **му удри во главата** – 1. (за пијачка) стори некој да биде напиен, пијан, го опие. 2. (за нешто друго) го направи многу горд; **му удри нешто во главата** – одеднаш му текна нешто, се присети на нешто; **му фали дага во главата** – 1. не е со сите. 2. луд е; с и н.: му фали штица во главата; **му фали штица во главата** – многу му фали, не е токму во умот; с и н.: му фали дага во главата; **му фаќа главата** – 1. правилно расудува, брзо мисли, му текнува. 2. паметен е; с и н.: му сече главата; **му шета по главата** – чувствува неудобност; **му штукне од главата** – сосем (го) заборави; с и н.: му избега од главата; му излезе од главата; му излета од главата; му

испари од главата; му летне од главата; **мудра глава** – мудрец; **мушичка (бубачка, црв, црвче) му мрда во главата** (жарг.) – нешто постојано го мачи; **мушички му шетаат низ главата** (жарг.) – 1. го вознемируваат лоши мисли. 2. не е со сите; своеглав е, налудничав е, каприциозен е; **на глава**¹ – главечки; **на глава**² – на еден по лице (идат толку и толку); с и н.: од глава; **на глава скока** – главечки, гологлавечки скока; **на животи ми ја скинаа главата** – на животи ме уништија; **на луда глава капа не треба** (посл.) – лудиот сам се покажува и др.; **на мртва глава узда** – премногу доцна, кога е веќе сè залудно, бесмислено; с и н.: по смрт болест; **на сама глава** – 1. своеглаво, тврдоглаво, упорно. 2. самостојно, без ничија помош; с и н.: на своја глава; **на своја глава** – 1. самоиницијативно. 2. своеглаво, тврдоглаво, упорно. 3. самостојно (мисли), без ничија помош (решава); с и н.: на сама глава; **на своја глава човек (дете, жена)** – 1. своеглав, тврдоглав, упорен човек, дете, жена. 2. човек (дете, жена) што самостојно мисли, решава. 3. тој (таа, тоа) што е самоиницијативен; **на таква глава таков брич** – така и му треба, тоа и го заслужил; с и н.: за таква глава таков брич; спроти главата и брикот; **на твоја глава; на ваша глава** – (во клетва) злото тебе нека те снајде!; нека ве најде злото вас; **на твоја, на наша, на ваша глава** (како благослов) – и тебе тоа (добро) да ти се случи; и нам тоа добро да ни се случи; и вам тоа добро да ви се случи; **наведена глава сабја не ја сече** – покорен човек не може да настрада; с и н.: покорна глава сабја не ја сече; **наведнал глава како мисир** – многу се замислил, се загрижил; **наведната глава** – 1. засрамен човек. 2. сневеселен човек; с и н.: ведната глава; **наведната глава сабја не ја сече** – покорен човек не може да настрада; с и н.: покорна глава сабја не ја сече; **наведне глава** – 1. усрами се. 2. сневесели се; **наведнува глава** – се покорува, се потчинува, попушта (во нешто); с и н.: преклонува глава; свива глава; **навлече срам на глава** – осрамоти (се), посрами (се); **навре глава в торба** – се изложи на смртна опасност; с и н.: забие глава в торба; метне глава в торба; стави глава в торба; **над глава му виси** – 1. му досадува. 2. му се заканува опасност; **над глава му е** – 1. му додева, му досадува, му прави непријатности, го секира, го јадосува. 2. го надгледува, внимава на неког. 3. го застрашува опасност; с и н.: му виси на (над) глава; му седи на (над) глава; му стои на (над) глава; **над глава му стои** – го контролира; **натема му глава** (клетва) – проклет да е; **не врти глава** – не обраќа внимание; **не го боли главата** (ирон.) – не го интересира ништо, не се грижи за тоа, не мисли на ништо, не мисли за тоа; с и н.: глава не го боли; **не го кладе во глава(та)** – 1. не обрне внимание на неког. 2. не го запамети; с и н.: не го стави во главата; **не го стави во главата** – 1. воопшто не поведе сметка за неког, не обрне внимание на неког. 2. не го запомни; с и н.: не го кладе во главата; **не дава влакно да му падне од главата** – 1. мошне е

внимателен, способен да се одбрани од какви било напади. 2. извонредно многу се грижи за некого; **не дига глава** – 1. многу работи. 2. тешко е болен; с и н.: не крева глава; не може глава да дигне; не може глава да крене; **не дига глава од работа** – многу работи; с и н.: не крева глава од работа; **не знае каде му е главата** – 1. презафатен е со работа. 2. има многу грижи, проблеми; с и н.: не знае кај му е главата; не знае ни главата каде му е; не знае ни главата каде му стои; не знае ни главата кај му е; не знае ни главата кај му стои; не си ја знае главата; **не знае кај му е главата** – не знае што попрвин да фати, има големи обврски, премногу е зафатен; **не знае ни главата каде му е** – има големи обврски, премногу е зафатен; **не знае ни главата каде му стои** – не знае што попрвин да фати, има големи обврски, премногу е зафатен; **не знае ни главата кај му е** – не знае што попрвин да стори, премногу е зафатен; **не знае ни каде му е главата** – сосем е збунет; **не знае што попрвин да почне** – има големи обврски; **не знае што попрвин да фати** – има големи обврски; **не играј си со главата!** – не ризикувај си го животот!; **не им пискаше на глава ни дете ни коте** (посл.) – 1. никој немаше околу нив. 2. немаше кој да ги вознемирува, да ги обеспокојува; **не ја покажува главата** – с и н.: не ја покажува главата надвор; **не ја покажува главата надвор** – не излегува надвор; с и н.: не ја покажува главата; не вади глава од врата; не вади глава од порта; не подава глава од врата; не подава глава од порта; **не крева глава** – 1. многу работи. 2. тешко е болен; с и н.: не крева глава; не може глава да дигне; не може глава да крене; **не крева глава од работа** – многу работи; **не ме боли главата** – не мислам на ништо, не се интересирам за никого; **не ми влегува во глава** – с и н.: не ми оди во глава; **не ми излегува од глава** – не можам да заборавам, постојано мислам на тоа; **не ми оди во главата** – не можам да верувам, да разберам, да сфатам некои работи; **не може глава да дигне** – 1. многу работи. 2. тешко е болен; с и н.: не крева глава; не може глава да крене; **не може глава да крене** – има многу обврски, презафатен е; **не може глава да крене од пусти измет** – премногу е зафатен со разни работи; **не може да излезе на глава со некого** – не може да се разбере со некого; **не може да се фати ни за глава ни за опаш (опашка)** – 1. недефиниран е, не знаеш што сака, што мисли, каков е. 2. никако не му се погодува. 3. тешко се доаѓа до него; с и н.: не се фаќа ни за глава ни за опаш (опашка); **не му влегува в глава; не му влегува во главата** – не сфаќа, не разбира ништо; с и н.: не му оди в глава; **не му држи главата** – 1. не може да памти. 2. не може да мисли; **не му излегува од глава(та)** – постојано мисли на некого или нешто; **не му носи главата** – 1. не поднесува. 2. не издржува; **не му оди в глава; не му оди во главата** – не сфаќа, не разбира ништо; с и н.: не му влегува в глава; **не му падна ни влакно од главата** – ништо посебно не му се случи; **(не) му сече гла-**

вата (ирон.) – (не) сфаќа, (не) разбира; с и н.: не му фаќа главата; **не му фали ниту влакно од главата; ни влакно не му фали од главата** – 1. ништо не му фали, ништо лошо не му се случило; **не му фаќа главата** (ирон.) – (не) сфаќа, (не) разбира; с и н.: не му сече главата; **не паднал на глава** – не е толку наивен; **не подава глава од врата** – не излегува надвор; **не подава глава од порта** – не излегува надвор; **не се држи ни за глава ни за опаш(ка)** – с и н.: не се фаќа ни за глава ни за опаш(ка); **не се излегува на глава** – 1. не може да се издржи. 2. ништо не се постигнува; **не се излегува со него на глава** – не може човек со него да се разбере, да се справи; **не се фаќа ни за глава ни за опаш(ка)** – 1. недефиниран е, не знаеш што сака, што мисли, каков е. 2. никако не му се погодува. 3. тешко се доаѓа до него; с и н.: не може да се фати ни за глава ни за опаш (опашка); не се држи ни за глава ни за опаш(ка); **не си ја донесе главата** – загина; **не си ја знае главата** – 1. презафатен е со работа. 2. има многу грижи, проблеми; с и н.: не знае кај му е главата; не знае ни главата каде му е; не знае ни главата каде му стои; не знае ни главата кај му е; не знае ни главата кај му стои; **не си ја избави главата** (народ.) – загина; с и н.: не си ја извлече главата; не си ја спаси главата; **не си ја покажува главата** – не излегува надвор; с и н.: не подава глава од врата, не подава глава од порта; **не си ја спаси главата** – загина; с и н.: не си ја избави главата; не си ја извлече главата; **не си патиме само од нашите глави** – си патиме и од други; **не те боли главата за нас** – не се секираш за нас; **не шегувај се со главата!** – не доведувај се себеси во животна опасност!; **неговата глава не е за на две нозе** – во него нема човештина; с и н.: главата не му е за на две нозе; **нека крши глава** – 1. нека оди бестрага, поврага. 2. нека прави што му е драго, што сака; **нека ми е жива главата!** – нека сум жив (та за друго лесно е); **нека ми е уѓе** (разг.) – така ми треба; **нека не те боли за тоа** – не треба да се грижиш за тоа; **нека скрши глава по ѓаола** – нека бега, нека оди бестрага (поврага); **некому му е над глава** – надгледува некого, го контролира; **некому му ја мие главата** – му приговора; **нема во главата** – не е паметен, не мисли како што треба; с и н.: нема глава; нема мозок во главата; **нема глава** – не мисли добро; **нема да му фали ни влакно од главата** – нема ништо да му стане, да му се случи; **нема мозок во главата** – не е паметен, не мисли како што треба, како што е добро; с и н.: нема глава; нема во главата; **нема мушичка (бубачка, црв, црвче) во главата** – нема некоја манија, не е каприциозен, своеглав, налудничав; **нема ни глава ни опаш(ка)** – (нешто прави) без секаков ред, збркано; **нема ни глава(та) да го заболи** – нема ништо да му биде; **нема ништо во главата** – празноглав е, глупав е, не е умен; **нема покрив над главата** – нема ништо; **нема семки во главата** (жарг.) – празноглав е, глупав е, не е умен; **нема сенка над главата** – 1. нема кој да го заштити. 2. изложен е на

проблеми; **нема сол во главата** – глупав е, не е умен; с и н.: нема ништо во главата; **нема три чисти во главата** – 1. нема резон, крајно глупав е. 2. крајно нечесен е; **нема четврта штица во главата** – глупав, глуп е, чуден е; **непријателска глава** – непријател; **нетокуму во главата** – не со сиот ум; без ум; будалест; шут; с и н.: делнат во главата; мрднат во главата; удрен во главата; чукнат во главата; **нешто му е кусо во главата** – нешто му недостасува, нешто му фали; **ни влакно не му фали од главата** – ништо лошо не му се случило; **ни глава го боли ни пет пари дава** – сосем ништо не го интересира; **ни глава да сврти** – ни да погледне, ни внимание да обрне некому; с и н.: ни глава не врти; **ни глава не врти** – ни погледнува, ни внимание обраќа некому; с и н.: ни глава да сврти; **ни глава не свртува** – ни погледнува, ни внимание обраќа некому; с и н.: ни глава не врти; **ни главата не го заболе** – ништо не му се случи; **ни главата нема да го заболи** – ништо нема да му се случи; **ни дојде на глава** – ни се случи, ни се зби; **ни за жива глава** – никако, во никој случај, по никоја цена, за ништо на светот; с и н.: за жива глава; **ни ја врти главата** – нè одбегнува; **ни се качува на глава** – ни прави што сака; **ножици во главата** (жарг.) – автоцензура; **носи глава на рамена** – жив е; **носи туѓа глава** – се наоѓа во смртна опасност; **обесен во главата** – 1. сневеселен. 2. посрамен; с и н.: со обесена глава; **обесил глава** – се сневеселил; **оган му гори на глава** – има големи грижи, непријатности, проблеми; од вашите глави си патите – сами сте си виновни за страдањата ваши; **од врв глава до корен** – сиот; **од врв глава до долу** – одгоре додолу, цел, сиот (облечен и сл.); с и н.: од врв глава до пети; од врв глава до петици; **од врв глава до нозете** – 1. сиот, цел. 2. сосем, наполно во секој поглед; с и н.: од врв глава до пети; од врв глава до петици; од глава до петици; од глава до прсти; **од врв глава до пети** – с и н.: од врв глава до петици; **од врв глава до петици (до пети)** – сиот (облечен, наводенет и сл.); с и н.: од врв глава до нозете; од врв глава до прсти; од глава до петици; **од врв глава до прсти** – 1. одозгора додолу, цел, сиот. 2. речиси целосно, сосем, наполно. 3. во секој поглед; с и н.: од врв глава до пети; од врв глава до петици; од глава до петици; од глава до прсти; **од глава**¹ – на еден по лице (идат толку и толку); с и н.: на глава; **од глава**² – напамет, слободно, произволно; усно; **од глава до врв прстите** – сиот; с и н.: од глава до прсти и др.; **од глава до нозе(те)** – 1. одозгора додолу, цел, сиот. 2. речиси целосно, наполно, сосем; с и н.: од глава до пети; од глава до прсти; **од глава до пети** – цел, сиот, одгоре додолу; с и н.: од глава до нозе; од глава до петици; од глава до прсти; **од глава до петици** – 1. одозгора додолу, цел, сиот. 2. речиси целосно, наполно, сосем; с и н.: од глава до нозе; од глава до пети; од глава до прсти; **од глава до прсти** – сиот; с и н.: од глава до врв прстите и др.; **од глава не го брише** – не може да го заборави; с и н.: од глава не го

вади; **од глава не го вади** – с и н.: од глава не го брише; **од главата до нозете** – с и н.: од глава до нозе; **од главата до петите** – с и н.: од глава до пети; **од главата до петиците** – с и н.: од глава до петици; **од главата до прстите** – с и н.: од глава до прсти; **од главата ребата смрди** – од претпоставените произлегуваат сите слабости во работата и сл.; **од главата си патиме** – самите (ние) сме си виновни; **од главите си патиме** – сами сме си виновни за страдањата наши; с и н.: од нашите глави си патиме; **од главица до петици** – 1. одозгора додолу, цел, сиот. 2. речиси целосно, наполно, сосем; **од злоба главата ќе си ја скине** – претерано многу е злобен, злоблив; **од инает глава кине** – не попушта за ништо на светот; голем инаетчија е; **од многу глава не боли** (посл.) – ако, нека има!; **од нашите глави си патиме** – сами сме си виновни за страдањата наши; с и н.: од главите си патиме; **од него не можеш ни главата да си ја почешаш** – многу е досаден; **од своја глава (прави)** – прави како што тој ќе замисли, како што знае и умее; **од своја глава (страда)** – од себеси (страда); **од тоа глава не боли** – од тоа нема штета; **оди како без глава** (посл.) – нема ориентација; с и н.: оди како мува без глава; **оди како мува без глава** (посл.) – нема ориентација; с и н.: оди како без глава; **оди со глава низ сид**; **оди со главата в сид** – по секоја цена настојува нешто невозможно да стори; с и н.: оди со главата в сид; **одмора глава** – се одмора, здивнува; с и н.: починува глава; **одмори глава** – одмори се, здивне; с и н.: почине глава; **орловска глава** – орел; грозен човек; **отиде сè преку глава** – сè пропадне, сè се уништи, сè се упропасти; **очите во главата му влегле** – многу ослабел, пропаднал; **очите во главата му играле** – 1. било многу итро, лукаво, снаодливо и сè забележувало. 2. било мошне брзо, живо, подвижно; **очите од главата му истекле** – необично многу плакал; **очите од главата му паднаа** – мошне многу се посрамил, осрамотил; **очите од главата ќе им ги извади** – сè најлошо ќе им направи; **паднал на глава** – многу е наивен; **падне глава** – биде убиен, загине; **падне на глава** – загуби ум, памет, полуди; **паѓа на нечија глава** – одговорен е за нешто; **памет в глава!** – внимавај што правиш!, вразуми се!; с и н.: ум в глава!; **пензионерска глава** – пензионер; **планина со глава не може да се сруши** – со несоодветни средства целта не се постига; нешто невозможно не може да стори; с и н.: планина со глава не може да се турка; **планина со глава не може да се турка** – нешто невозможно не може да се стори, да се исполни; с и н.: планина со глава не може да се сруши; **планина со глава не се руши** – со несоодветни средства целта не се постига; нешто невозможно не може да стори; с и н.: планина со глава не се турка; **планина со глава не се турка** – нешто невозможно не може да се стори, да се исполни; с и н.: планина со глава не се руши; **планина со глава турка** – прави нешто невозможно; **плати со глава(та)** – загубен е, го загуби живо-

тот, загинае; **плаќа со глава(та)** – го губи, го загубува животот, загинава; **плукнат во главата на татка си (на мајка си и сл.)** – личи на татко му (на мајка му), ист е како татко му (мајка му); **по врага му глава!** – нека оди каде сака!; **по глава го бие** – 1. го мачи, го малтретира, го уништува, го упропастува. 2. му се случува; **по глава го тепа** – 1. го мачи, го малтретира, го сотира, го упропастува. 2. му се случува; **по глава го удира** – 1. го мачи, го малтретира, го сотира, го упропастува. 2. му се случува; с и н.: по глава го бие; по глава го тепа; **по глава ме удри** – ми се случи; **по глава го чука** – 1. го мачи, го малтретира, го сотира, го уништува, го упропастува. 2. му се случува; **по своја глава** – по своја волја, по своја иницијатива, без туѓо влијание, самостојно; с и н.: со своја глава; според своја глава; **по цел ден му виса над глава** – постојано му додева; **поврага му глава** – нека оди до ѓавола, што сака нека прави; с и н.: бестрага му глава; **поголема глава, повеќе главоболка** – поголема положба, поголема одговорност; с и н.: поголема глава, поголема главоболка; **поголема глава, поголема главоболка** – поголема положба, поголема одговорност; с и н.: поголема глава, повеќе главоболка; **под бела (стара) глава** – под старост; **подигне глава** – 1. охрабри се. 2. возгордее се. 3. спротивстави се, побуни се; с и н.: дигне глава; **подигнува глава** – се охрабрува, се возгордува, се спротивставува; с и н.: дига глава; **покорна глава сабја не ја сече** – покорен човек не може да настрада; с и н.: наведната глава сабја не ја сече; **покрене глава** – 1. се осмели, се охрабри. 2. спротивстави се, побуни се; **покрив над главата** – 1. засолниште, сопствена куќа, стан. 2. заштита, закрилје; **помине преку глава** – доживее, поднесе, претрпи; с и н.: истрга преку глава; премине преку глава; **постави на глава** – постави наопак, погрешно; с и н.: преврте на глава; стави на глава; **поткрене глава** – малку живне, ослободи се (од грижи, сиромаштија и сл.); **почине глава** – почине се, здивне; с и н.: одмори глава; **починува глава** – починува се, здивнува; с и н.: одмора глава; **празна глава** – 1. неразумен човек. 2. човек без ум. 3. празноглав човек, празноглавец. 4. глупак; никаков, никаква; с и н.: шуплива глава; **преврти на глава** – постави наопак, погрешно; с и н.: постави на глава; стави на глава; **преклони глава** – покори се, потчини се, попусти; с и н.: ведне глава; наведне глава; сведне глава; свие глава; **прекрши глава** – се покори; **преку глава** – мошне многу, премногу; **преку глава има** – има (пре)многу (работа, пари и сл.); **преку глава му е** – му досадило, му дотегнало мошне многу; **прелична глава** – преубав човек; **преметнува во главата** – мисли на нешто; с и н.: врти во главата; врти низ главата; **преметнува низ главата** – мисли на нешто; с и н.: врти во главата; врти низ главата; **пресече глава** – убие, усмрти, умртви, умре (некого); **пресече многу глави** – убие многумина; **пресечена глава** – ист е по лика (со друг); с и н.: скината глава; **претрга преку глава** – премногу

претрга во животот; с и н.: префрли преку глава; **префрли преку глава** – 1. заврши некоја работа. 2. преброди, претрпи, поднесе многу тешки моменти во животот; **приклони глава** – покори се, потчини се, попушти; с и н.: ведне глава; наведне глава; сведне глава; свие глава; **проклета глава** – проклетник; **проклета ти глава!** – да се сневидиш, да исчезнеш!, да те снема!; с и н.: пуста ти глава!; **пропаднатиот во вода** – удавениот; **пропаднат до глава во долгови** – мошне многу е задолжен, банкротирен; **пуста ти глава** (клетва) – пуст да станеш!, да се сневидиш!, да те снема!; с и н.: проклета ти глава!; **размрдај ја малку главата!** – размисли под добро, подлабоко (што правиш)!; с и н.: удри се малку во главата!; чукни се малку во главата!; **рибата смрди од главата** (посл.) – за последиците е виновен тој што стои на чело; **сам на глава** – независен, самостоен; **сам на глава мајстор** – самостоен, независен мајстор; **сам си ја јаде главата** – сам се уништува, се упропастува; **сама на глава** – самостојна, независна; **сведне глава** – покори се, потчини се, попушти; с и н.: ведне глава; наведне глава; преклони глава; приклони глава; свие глава; свитка глава; **светилник сум ти над глава(та)** – постојано бдеам над тебе; **свие глава** – 1. покори се, потчини се, попушти. 2. посрами се; с и н.: ведне глава; наведне глава; преклони глава; приклони глава; свитка глава; **свитка глава** – покори се, потчини се, попушти; с и н.: ведне глава; наведне глава; преклони глава; приклони глава; свие глава; **сврти со главата надолу** – преиначи нешто; **свртува со главата надолу** – преиначува нешто; **своја глава е** – прави како што тој мисли, самостоен е; **се бие во глава** – бара излез од тешката ситуација; **се бие по глава (по главата)** – 1. не знае што да прави, не знае кој крај да го фати. 2. бара излез од тешката ситуација, се загрижува. 3. си ги напругнува мислите, се мачи, со проблеми е; с и н.: ја бие главата; ја бие главата в сид; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; ја чука главата; ја чука главата од сид; се тепа по глава; се толчи по глава; се удира по глава; се чука по глава; си ја бие главата; си ја бие главата од сид; си ја тепа главата; си ја тепа главата од сид; си ја толчи главата; си ја толчи главата од сид; си ја удира главата; си ја удира главата од сид; си ја чука главата; си ја чука главата од сид; **се вљуби преку глава** – претерано се вљуби; с и н.: се заљуби преку глава; **се грабнал за глава** – се вчудовидел, се изненадил многу; с и н.: се фатил за глава; **се драпа по главата** – размислува, бара излез од тешката ситуација; **се заљуби преку глава** – претерано се заљуби; с и н.: се вљуби преку глава; **се коцка со главата** – се излага на смртна опасност, не мисли на својот живот; с и н.: се шегува со главата; си игра со главата; **се коцка со своја глава** – се доведува себеси во животна опасност; с и н.: се шегува со своја глава; си игра со своја глава; **се тепа по глава** – бара излез од

тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата во сид; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; ја чука главата; ја чука главата од сид; се бие по глава; се толчи по глава; се удира по глава; се чука по глава; си ја бие главата; си ја бие главата од сид; си ја тепа главата; си ја тепа главата од сид; си ја толчи главата; си ја толчи главата од сид; си ја удира главата; си ја удира главата од сид; си ја чука главата; си ја чука главата од сид; **се толчи по глава** – 1. силно се кае за стореното. 2. упорно бара излез од тешката ситуација. 3. се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; ја чука главата; ја чука главата од сид; се бие по глава; се тепа по глава; се удира по глава; се чука по глава; си ја бие главата; си ја бие главата од сид; си ја толчи главата; си ја толчи главата од сид; си ја удира главата; си ја удира главата од сид; си ја чука главата; си ја чука главата од сид; **се тркалаат глави** – 1. гинат луѓе. 2. се гонат луѓе; **се удира по глава** – 1. не знае што да прави, не знае кој крај да го фати. 2. си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е. 3. бара излез од тешката ситуација; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; се бие по глава; се тепа по глава; се толчи по глава; се чука по глава; си ја бие главата; си ја бие главата од сид; си ја тепа главата; си ја тепа главата од сид; си ја толчи главата; си ја толчи главата од сид; **се фати за глава** – се изненади многу, се запрепасти, се вчудовиди, се зачуди; с и н.: се грабнал за глава; **се фаќа за глава** – силно се изненадува од нешто неочекувано, се запрепастува, се вчудовидува, се зачудува; **се чука по глава** – 1. силно се кае за стореното. 2. не знае кој крај да го фати, што да прави (од проблеми и сл.). 3. бара излез од тешката ситуација, се загрижува; с и н.: ја бие главата; ја бие главата од сид; ја тепа главата од сид; ја толчи главата; ја толчи главата од сид; ја удира главата; ја удира главата од сид; ја чука главата; ја чука главата од сид; се бие по глава; се тепа по глава; се толчи по глава; се удира по глава; си ја бие главата; си ја бие главата од сид; си ја тепа главата; си ја тепа главата од сид; си ја толчи главата; си ја толчи главата од сид; си ја удира главата; си ја удира главата од сид; си ја чука главата; си ја чука главата од сид; **се шегува со своја глава** – 1. не мисли на својот живот, се доведува себеси во животна опасност; с и н.: се коцка со своја глава; си игра со своја глава; **сестрина глава** – сестра (ми); **сече глава; глава сече** – и по цена на животот сè прави за да успее во нешто; **си внимава на главата** – се чува, се штити, се заштитува себеси (да не загина, да не умре); с и н.: си ја варди главата; си ја пази главата; си ја чува главата; **си всадил во главата** – поверувал во нешто,

си вообразил; с и н.: си увртува во главата нешто; **си всадил себеси во главата** – поверувал во нешто, си вообразил; с и н.: си увртел себеси во главата; **си ги јадат сами главите** – сами се уништуваат, се нервираат, се јадосуваат; **си ги наведоа главите** – 1. се сневесели(ја). 2. не се спротиви(ја); послуша(а), се покорија; **си го стави прстот на главата** – се подзамисли; с и н.: си го стави прстот на челото; **си завртел себеси во главата** – поверувал; с и н.: си увртел себеси во главата; **си зеде беља на глава**; **си зел беља на главата**; **си ја зеде бељата на глава** (разг.) – си донесе грижи, си создаде непријатности сам без потреба; **си зема беља на главата** (разг.) – без потреба си прави проблеми; **си игра со главата** – се излага на смртна опасност, се доведува во животна опасност, не мисли на својот живот; с и н.: се коцка со главата; се шегува со главата; **си игра со главата** – не мисли на својот живот; с и н.: се шегува со главата; **си игра со своја глава** – се доведува себеси во животна опасност; с и н.: се коцка со своја глава; се шегува со своја глава; **си излезе сам на глава** – сам се снајде; **си ја бие главата** – 1. бара излез од тешката ситуација; с и н.: си ја тепа главата; си ја толчи главата; си ја удира главата; си ја чука главата; **си ја бие главата од сид** – 1. не знае што да прави, не знае кој крај да го фати, си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е. 2. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне. 3. бара излез од тешката ситуација; с и н.: си ја тепа главата од сид; си ја удира главата од сид; си ја чука главата од сид; **си ја бистри главата** – полека, полека отрезнува; **си ја варди главата** – се штити, се заштитува себеси (да не загине, да не умре); с и н.: си ја пази главата; си ја чува главата; **си ја губи главата** – не знае, не е свесен што прави; с и н.: ја губи главата; ја загубува главата; **си ја донесе главата дома** – жив се врати; **си ја драпа главата** – размислува, бара излез од тешката ситуација; **си ја драпа главата кај што не го јаде** – готово е, свршена е работата, нема што да прави; **си ја драска главата** – не мисли, не размислува добро, така како што бара ситуацијата; **си ја држи главата под покрив** – на сигурно место се наоѓа; **си ја забива главата в песок** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божеме ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: си ја крие главата в песок; си ја пика главата в песок; си ја става главата в песок; си ја тура главата в песок; **си ја загубува главата** – не знае, не е свесен што прави; с и н.: си ја губи главата; си ја ризикува главата; **си ја зел бељата на глава** (разг.) – 1. си донел непријатности. 2. си донел несреќа. 3. си донел грижи; **си ја избистри главата** – 1. отрезни. 2. одмори се умствено; **си ја изеде главата** – 1. сам се уби. 2. сам си нанесе непријатности. 3. пострада, се уништи, се упропасти; **си ја излага главата** – си го ризикува животот; с и н.: си ја изложува главата; **си ја изложува главата** – си го ризикува животот; с и н.: си ја излага главата; **си ја јаде главата** – се уништува, се

упропасува; **си ја клава главата в песок** – (жарг.) – божем ништо не го засега, ништо не го интересира, како ништо да не се случува; с и н.: си ја пика главата в песок; си ја става главата в песок; си ја тура главата в песок; **си ја клава главата в торба** – се изложува на опасност, не знае, не е свесен што прави; с и н.: си ја става главата в торба; **си ја клава главата на коцка** – се изложува на опасност, не знае, не е свесен што прави; си ја става главата на коцка; **си ја кладе главата в торба** – се изложи на опасност; с и н.: си ја стави главата в торба; **си ја кладе главата на коцка** – се изложи на опасност; с и н.: си ја стави главата на коцка; **си ја крие главата в песок** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: си ја пика главата в песок; си ја става главата в песок; си ја тура главата в песок; **си ја крши главата** – мисли, размислува; с и н.: си ја бие главата; си ја тепа главата; си ја толчи главата; си ја удира главата; си ја чука главата; **си ја наведе (наведне) главата** – 1. не се спротиви, спротивстави, послуша, се покори. 2. се сневесели, се онерасположи; **си ја носи главата в торба** – се изложува на опасност, не знае, не е свесен што прави; **си ја пази главата** – се пази, се штити, се заштитува себеси (да не загина, да не умре); с и н.: си ја варди главата; си ја чува главата; **си ја пика главата в песок** (жарг.) – божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: си ја крие главата в песок; си ја става главата в песок; си ја тура главата в песок; **си ја пика главата в песок како ној** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја става главата в песок како ној; ја тура главата в песок како ној; **си ја пика главата каде што не ѝ е местото** – во сè се меша; **си ја пика главата каде што не ја збира** – непотребно се меша во туѓи работи; **си ја пикне главата в торба** – се најде во непријатна, тешка, безизлезна ситуација; **си ја посипува главата** – неосновано се самокритикува; с и н.: си ја потура главата; **си ја посипува главата со пепел** – без причина се обвинува себеси, презема одговорност врз себеси; с и н.: си ја потура главата со пепел; **си ја потура главата** – без причина се обвинува себеси; с и н.: си ја потура главата со пепел; **си ја потура главата со пепел** – презема одговорност врз себеси; с и н.: си ја посипува главата со пепел; **си ја проветри главата** – 1. одмори се умствено. 2. отрезни; с и н.: си ја избистри главата; **си ја проветрува главата** – 1. се одморува умствено. 2. отрезнува; с и н.: си ја бистри главата; **си ја пука главата** – 1. размислува, се мачи да најде излез од некоја тешка ситуација. 2. постојано го мачи една мисла; с и н.: си ја цепи главата; **си ја ризикува главата** – се изложува на ризик (на опасност), не знае, не е свесен што прави; с и н.: си ја губи главата; си ја загубува главата; **си ја скрши главата** – отиде бестрага (поврага), замина некаде без да се знае каде, избега; с и н.: скрши глава; **си ја спаси глава-**

та – остане жив; **си ја става главата в песок** (жарг.) – с и н.: си ја крие главата в песок; си ја пика главата в песок; си ја тура главата в песок; **си ја става главата в песок како ној** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: ја става главата в песок како ној; ја тура главата в песок како ној; **си ја става главата в торба** – се изложува на опасност, не знае, не е свесен што прави; с и н.: си ја клава главата в торба; си ја става главата на коцка; си ја тура главата в торба; си ја тура главата на коцка; **си ја става главата на коцка** – се изложува на опасност, не знае, не е свесен што прави; с и н.: си ја става главата в торба; **си ја стави главата в торба** – мошне ризикува; се изложи на големи опасности; **си ја стави главата на коцка** – се прежали; ризикува; **си ја тепа главата** – 1. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне. 2. не знае што да прави, не знае кој крај да го фати, си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е; с и н.: си ја крши главата; си ја толчи главата; си ја треска главата; си ја удира главата; си ја чука главата; **си ја тепа главата од сид** – 1. не знае што да прави, кој крај да го фати, си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е. 2. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне; с и н.: си ја бие главата од сид; си ја толчи главата од сид; си ја удира главата од сид; си ја чука главата од сид; **си ја толчи главата** – добро се замислува; с и н.: си ја крши главата; си ја тепа главата; си ја треска главата; си ја удира главата; си ја чука главата; **си ја толчи главата од сид** – с и н.: си ја бие главата од сид; си ја крши главата од сид; си ја тепа главата од сид; си ја треска главата од сид; си ја удира главата од сид; си ја чука главата од сид; **си ја треска главата** – не знае што да прави, се мачи, си ги напрегнува мислите итн.; с и н.: си ја бие главата; си ја крши главата; си ја тепа главата; си ја толчи главата; си ја удира главата; си ја чука главата; **си ја треска главата од сид** – 1. не знае кој крај да го фати, се мачи, со проблеми е. 2. лудо се обидува нешто да постигне; с и н.: си ја бие главата од сид; си ја крши главата од сид; си ја тепа главата од сид; си ја толчи главата од сид; си ја удира главата од сид; си ја чука главата од сид; **си ја треска главата од камен** – 1. си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е. 2. по цена на опасност се обидува нешто да постигне; **си ја треска главата одземи** – добро се замислува, многу се замислува; с и н.: си ја удира главата одземи; си ја чука главата одземи итн.; **си ја тресне главата од сид** – добро се замисли, многу се замисли; с и н.: си ја удри главата од сид; си ја чукне главата од сид; **си ја тресне главата од камен** – добро се замисли, многу се замисли; с и н.: си ја удри главата од камен; си ја чукне главата од камен; **си ја тресне главата одземи** – добро се замисли, многу се замисли; с и н.: си ја удри главата одземи; си ја чукне главата одземи; **си ја тура главата в песок** (жарг.) – се однесува како ништо да не се случува; с и н.: си ја крие

главата в песок; си ја пика главата в песок; си ја става главата в песок; **си ја тура главата в песок како ној** (жарг.) – се однесува како ништо да не го интересира, божем ништо не го засега, како ништо да не се случува; с и н.: си ја крие главата в песок како ној; си ја пика главата в песок како ној; си ја става главата в песок како ној; **си ја тура главата в торба** – се изложува на голема опасност; **си ја тура главата на коцка** – се изложува на голема опасност; **си ја тури главата во торба** – се изложи на голем ризик; се прежали; **си ја удира главата** – 1. не знае што да прави, кој крај да го фати, мисли, се мачи, со проблеми е. 2. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне; с и н.: си ја бие главата; си ја тепа главата; си ја толчи главата; си ја чука главата; **си ја удира главата од сид** – 1. не знае кој крај да го фати, се мачи, во мисла е. 2. лудо се обидува нешто да постигне; с и н.: си ја бие главата од сид; си ја тепа главата од сид; си ја толчи главата од сид; си ја чука главата од сид; **си ја удира главата од камен** – 1. не знае што да прави, не знае кој крај да го фати, си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е. 2. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне; с и н.: си ја бие главата од камен; си ја крши главата од камен; си ја тепа главата од камен; си ја толчи главата од камен; си ја чука главата од камен; **си ја удира главата одземи** – 1. не знае што да прави, не знае кој крај да го фати, си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е. 2. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне. 3. силно се кае за стореното; с и н.: си ја бие главата одземи; си ја крши главата одземи; си ја тепа главата одземи; си ја толчи главата одземи; си ја чука главата одземи; **си ја удри главата од сид** – добро се замисли, многу се замисли; с и н.: си ја тресне главата од сид; си ја чукне главата од сид; **си ја удри главата од камен** – се замисли добро, многу се замисли; с и н.: си ја тресне главата од камен; си ја чукне главата од камен; **си ја удри главата одземи** – 1. се замисли добро, многу се замисли. 2. силно се покае за стореното; с и н.: си ја удри главата од камен; си ја тресне главата одземи; си ја чукне главата одземи; **си ја цепи главата** – 1. размислува, се мачи да најде излез од некоја тешка ситуација. 1. постојано го мачи една мисла; с и н.: си ја пука главата; **си ја чеша главата** – размислува, бара излез од тешката ситуација, се загрижува; **си ја чешка главата** – размислува по малку, одвреме-навреме бара излез од тешката ситуација; **си ја чува главата** – се чува, се штити, се заштитува себеси (да не загина, да не умре); с и н.: си внимава на главата; си ја варди главата; си ја пази главата; **си ја чука главата** – 1. не знае кој крај да го фати. 2. си ги напрегнува мислите, мисли, се грижи; се мачи, со проблеми е. 3. бара излез од тешката ситуација, се загрижува. 4. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне. 5. силно се кае за стореното; с и н.: си ја бие главата; си ја тепа главата; си ја толчи главата; си ја удира главата; **си ја чука главата**

од сид – 1. не знае што да прави, мисли, се мачи, со проблеми е, бара излез од тешката ситуација. 2. лудо, по цена на опасност се обидува нешто да постигне. 3. силно се кае за стореното; с и н.: си ја бие главата од сид; си ја тепа главата од сид; си ја толчи главата од сид; си ја удира главата од сид; **си ја чука главата од камен** – 1. не знае што да прави, не знае кој крај да го фати, си ги напрегнува мислите, се мачи, со проблеми е. 2. лудо се обидува нешто да постигне. 3. силно се кае за стореното; с и н.: си ја бие главата од камен; си ја крши главата од камен; си ја тепа главата од камен; си ја толчи главата од камен; си ја удира главата од камен; **си ја чукне главата од сид** – се замисли добро; с и н.: си ја тресне главата од сид; си ја удри главата од сид; **си ја чукне главата од камен** – се замисли добро; с и н.: си ја чукне главата од сид; си ја чукне главата одземи; **си ја чукне главата одземи** – се замисли добро; с и н.: си ја чукне главата од камен; **си ја штити главата** – се штити, се заштитува себеси; с и н.: си ја варди главата; си ја пази главата; си ја чува главата; **си патиме од главите** – сами сме си виновни за страдањата наши; **си патиме од главите, но не само од нашите, ами и од главите на други** – не сме само ние виновни за нашите страдања; **си прави против главата** – сам се става во незгодна ситуација; с и н.: си работи против главата; **си стори против својата глава** – сам се стави во опасна ситуација; **си прави спроти главата** – сам се става во незгодна ситуација; с и н.: си прави против главата; си работи против главата; си стори против својата глава; **си работи против главата** – сам се става во незгодна ситуација; с и н.: си прави против главата; **си работи спроти главата** – сам се става во незгодна ситуација; с и н.: си прави спроти главата; **си се бие по глава** (разг.) – с и н.: си ја бие главата; **си се тепа по глава** – бара излез од тешката ситуација; с и н.: си ја тепа главата; **си се удира по глава** (разг.) – бара излез од тешката ситуација; с и н.: си ја удира главата; **си се чука по глава** (разг.) – с и н.: си ја чука главата; **си седи со главата меѓу уши** – на ништо не мисли, ништо не слуша; **си скрши глава** – си заmine, се изгуби, го снеса; **си стави беља на главата** – сам се стави во незгодна, незавидна положба; **си стави четири очи во главата** – почне да бидува внимателен, да внимава; **си увртел во главата** – поверувал во нешто, си вообразил; с и н.: си всадил во главата; **си увртел себеси во главата** – поверувал во нешто, си вообразил; с и н.: си всадил себеси во главата; **скината глава** – ист е по лика (со друг); с и н.: пресечена глава; **скине глава некому** – умртва, убие, умре (некого); **скрши глава** – заmine некаде, без да се знае каде; бестрага (поврага) отиде, избега; **скрши глава!** – бегај! да те нема! **скрши му главата!** – остави го, што сака нека прави!; **скрши си ја главата!** – изгуби се! оди си што поскоро! да не те видам повеќе!; **со газ и глава** – сиот; **со глава** – сам лично; с и н.: со глава и брада; **со глава сид не се бутка** – 1. што било да прави на

таков начин не може да ја исполни својата намера. 2. не можеш да оствариш ништо без соодветни средства; с и н.: со глава сид не се пробива; со глава сид не се руши; **со глава сид не се пробива** – 1. нешто невозможно не може да се стори. 2. не можеш да оствариш ништо без соодветни средства; с и н.: со глава сид не се бутка; со глава сид не се руши; **со глава сид не се разбива** – 1. нешто невозможно не може да се стори. 2. без соодветни средства ништо не можеш да оствариш; с и н.: со глава сид не се пробива; со глава сид не се руши; со глава сид не се турка; со глава сид не се урива; **со глава сид не се руши** – 1. без соодветни средства ништо не се постига. 2. невозможното не може да се стори возможно; с и н.: со глава сид не се бутка; со глава сид не се пробива; со глава сид не се турка; со глава сид не се урива; **со глава сид не се турка** – нешто што е невозможно не може да стане возможно; с и н.: со глава сид не се пробива; со глава сид не се руши; со глава сид не се урива; **со глава сид не се урива** – што и да направи не може да ја оствари својата намера; с и н.: со глава сид не се пробива; со глава сид не се руши; со глава сид не се турка; **со глава сид пробива** – 1. мошне е упорен во својата намера. 2. сè прави да ја постигне замислената цел, нешто невозможно да стори возможно; с и н.: со глава сид руши; со глава сид турка; со глава сид урива; **со глава сид разбива** – мошне е упорен во она што го наумил; с и н.: со глава сид пробива; со глава сид руши; со глава сид турка; со глава сид урива; **со глава сид руши** – сè прави невозможното да го направи возможно; с и н.: со глава сид пробива; со глава сид турка; со глава сид урива; **со глава сид турка** – сè прави да ја постигне замислената цел; с и н.: со глава сид пробива; со глава сид разбива; со глава сид руши; со глава сид урива; **со глава сид урива** – 1. мошне е упорен во својата намера. 2. сè прави да ја постигне замислената цел. 3. се наоѓа пред несовладлива препрека; с и н.: со глава сид пробива; со глава сид разбива; со глава сид руши; со глава сид турка; **со глава и брада** – сам лично; с и н.: со глава; **со глава низ сид (не се оди)** – 1. со несоодветни средства не се постига ништо, не е можно да се стори нешто. 2. невозможно е тоа да се стори; **со глава планина не може да се сруши** – нешто невозможно не може да стори; с и н.: со глава планина не може да се турка; **со глава планина не може да се турка** – нешто невозможно не може да се стори, да се исполни; с и н.: со глава планина не може да се сруши; **со глава планина турка** – прави нешто невозможно; со несоодветни средства целта не се постига; **со глава сака да турне сид** – сосила сака да направи нешто што е невозможно; залудно се напрега, наоѓајќи се пред несовладлива пречка; **со главата е во облаци** – фантазира, се занесува; **со главата е во облаци, а со нозете на земја** – голем фантазер е, многу се занесува; **со главата моја ти се таксувам (разг.)** – животот ти го веќавам; **со главата надолу тргнало** – ништо не оди како

што треба; **со главата удолу** – ничкум; **со гола глава** – гологлаво; без ништо; **со дигната глава** – дигноглаво, гордо, горделиво, напернато, отмено, надуено; с и н.: со исправена глава; со крената глава; со наперната глава; **со инка му се тура в глава** – постојано му се повторува една иста работа; **со исправена глава** – горделиво, напернато; с и н.: со дигната глава; со крената глава; со наперната глава; **со крената глава** – горделиво, гордо, напернато, отмено, надуено; с и н.: со дигната глава; со исправена глава; со наперната глава; **со наведена глава** – 1. засрамено, посрамено. 2. покорно. 3. покорен (човек). 3. незадоволен. 4. сневеселен. 5. посрамен, засрамен; **со наведната глава (изврши, слуша)** – покорно (изврши, слуша); **со наперната глава** – напернато, горделиво, гордо, надуено, отмено; с и н.: со дигната глава; со исправена глава; со крената глава; **со обесена глава** – 1. сневеселен. 2. незадоволен. 3. посрамен; с и н.: обесен во главата; **со посрамена глава** – посрамен; **со свој камен по глава** – 1. сам себеси си прави лошо. 2. со твоето добро ти прави лошо; **со своја глава** – по своја иницијатива, без туѓо влијание, самостојно; с и н.: по своја глава; според своја глава; **собери си го паметот во главата!** – мисли што правиш и како постапуваш!; с и н.: збери си го умот во главата!; собери си го умот во главата!; **собери си го умот во главата!** – внимавај што правиш, како се однесуваш!; освести се!; с и н.: збери си го умот во главата!; собери си го паметот во главата!; **сосем не го кладе во главата** – воопшто не поведе сметка, не обрна внимание (на некого); **спаси глава** – с и н.: спаси жива глава; спаси цела глава; спаси читава глава; **спаси жива глава** – 1. остане жив. 2. успее да избегне неверојатно тешка ситуација; с и н.: спаси глава; спаси цела глава; спаси читава глава; **спаси цела глава** – с и н.: спаси глава; спаси жива глава; спаси читава глава; **спаси читава глава** – с и н.: спаси глава; спаси жива глава; спаси цела глава; **спасува глава** – с и н.: спасува жива глава; спасува цела глава; спасува читава глава; **спасува жива глава** – 1. останува жив. 2. успева да избегне неверојатно тешка ситуација; с и н.: спасува глава; спасува цела глава; спасува читава глава; **спасува цела глава** – с и н.: спасува глава; спасува жива глава; спасува читава глава; **спасува читава глава** – с и н.: спасува глава; спасува жива глава; спасува цела глава; **според главата и чалмата** – така и му треба, тоа и го заслужил; с и н.: каква глава, таков брич; каква глава, таква чалма; **според своја глава** – по своја волја, по своја иницијатива, без туѓо влијание, самостојно; с и н.: по своја глава; со своја глава; **спроти глава му е** – спроти смртта му е, ќе го најде лошо; **спроти главата и бричот** – така му треба, така и му треба, тоа и го заслужил; с и н.: за таква глава таков брич; на таква глава таков брич; **срам му закачи на главата** – го осрамоти; с и н.: срам му стави на главата, срам му тури на главата; **срам му стави на главата** – го засрами, го посрами, го осрамоти; с и н.: срам му

закачи на главата; срам му тури на главата; **срам му тури на глава** – го посрами; с и н.: срам му закачи на главата; срам му стави на глава; **српска глава** – Србин; **става венец на глава (некому)** – венчава (некого); **става во главата** – запаметува; с и н.: клава во главата; **става прст на глава** – се подзамислува; **стави глава во зобница** (жарг.) – се изложи на смртна опасност; се прежали; **стави глава в (во) торба** – се прежали; изложи живот на опасност, изложи се на смртна опасност; с и н.: забие глава во торба; метне глава во торба; фрли глава во торба; **стави на глава** – стави наопак, погрешно; с и н.: постави на глава; преврти на глава; **стави срам на глава** – осрамоти, посрамоти; **стави црв во главата** – предизвика немир, направи некој да се загрижи; с и н.: метне црв во главата; фрли црв во главата; **стара му е главата** – остарел, се ишутил; **сука конци во главата** – добро размислува; с и н.: ги држи конците во главата; **така му вели главата** – така го прави тоа; с и н.: така му сече главата; **така му диктира главата** (жарг.) – така го прави тоа; с и н.: така му вели главата; така му иде во главата; така му сече главата; **така му иде во главата** – така го прави тоа; с и н.: така му вели главата; така му сече главата; **така му сече главата** – така го прави тоа; с и н.: така му вели главата; така му иде во главата; **тапан му стане главата** – 1. не може веќе ништо да прима, да слуша, да сфаќа. 2. се разнебити од многу слушање; **таткова глава** – татко; **тврда глава** – 1. тврдоглав човек. 2. човек што тешко сфаќа; **тепа глава** – мисли; с и н.: крши глава; толчи глава; **тепаат глави** – се расправаат; с и н.: кршат глави; **тепај си ја главата!** – мисли!, размислувај! тоа е твој проблем!; с и н.: удирај си ја главата! чукај си ја главата!; **тешка глава** – 1. човек кој тешко разбира, кој не сфаќа; тап човек. 2. тврдоглав човек; **тешко му влегува во главата** – тешко разбира, сфаќа; **(тие се) глава до глава** – (тие се) блиски, интимни еден со друг; **тилот може да си го види само пресечена глава** (ирон.) – никогаш тоа не може да се случи; **тоа не ми излегува од глава** – сè на тоа мислам; **тоа ќе му ја скине главата** – тоа ќе го уништи, ќе го упропасти, ќе го сотре; **толчи глава** – мисли; **толчи си ја главата!** – прави сам што знаеш и умееш!; мачи се сам, тргај!; **трговски глави** – трговци; **тресне со глава(та) во сид** – се најде пред несовладлива пречка; с и н.: бапне со глава(та) во сид; удри со глава(та) во сид; **трештен в глава; трештен во главата** – 1. нетокму во умот, не со сиот ум (со сите); без ум; будалест; шут. 2. зашеметен. 3. без ориентација; с и н.: делнат во главата; мрднат во главата; удрен во главата; чукнат во главата; **трње му вари на главата** (жарг.) – многу го мачи; с и н.: трње му врши на главата; трње му сади на глава; **трње му врши на главата** (жарг.) – многу му досадува, го малтретира, го мачи, го измачува; **трње му сади на глава** (жарг.) – многу му досадува, постојано го малтретира, го мачи, го измачува; **трпки му полазија по главата** – сети не-

пријатно чувство; **тура в глава** – 1. запаметува, запамтува. 2. сфаќа, разбира; **тури в глава (нешто)** – запамети, запамти; **тури срам на глава** – осрамоти, посрамоти, засрами; **турка со глава низ сид** – 1. со несоодветни средства не се постига ништо. 2. не е можно да се стори нешто, невозможно е тоа да се стори; **турска глава** – Турчин; **турски глави** – Турци; **ќе ви ги сечам главите** – (при закана) ќе ве убијам; **ќе го удри по глава** – ќе му се случи; **ќе ја побара главата на некого** – 1. ќе побара оставка на некого. 2. ќе го убие; **ќе летаат глави** – ќе паднат жртви, ќе пострада некој; с и н.: ќе паѓаат глави; **ќе му врви преку глава** – ќе му се случува; с и н.: ќе му минува преку глава; ќе му поминува преку глава (нешто); **ќе му ја отсече главата** – ќе го убие безмилосно, свирепо (при закана); **ќе му ја отсече главата како на врапче** – ќе го убие многу лесно (при закана); **ќе му ја отсече главата како на пиле** – ќе го убие многу лесно (при закана); **ќе му ја потпали главата** – ќе му внесе душевен немир; **ќе му ја скине главата** – ќе го убие безмилосно, свирепо (при закана); **ќе му ја скине главата како на врапче** – ќе го убие многу лесно (при закана); **ќе му ја скине главата како на пиле** – ќе го убие многу лесно (при закана); **ќе му ја скрши главата** – ќе го убие безмилосно, свирепо (при закана); **ќе му ја смачка главата** – ќе го убие безмилосно, свирепо (при закана); **ќе му ја смачка главата како на змија** – ќе го убие безмилосно, свирепо (при закана); **ќе му отиде главата** – ќе загина; с и н.: ќе му падне главата; **ќе му падне главата** – ќе загина; с и н.: ќе му отиде главата; **ќе му прсне главата** – 1. го мачи силна главоболка. 2. на голема мака е, преоптоварен е со проблеми, тешкотии, непријатности; с и н.: ќе му пукне главата; ќе му се подели главата; ќе му се распрска главата; ќе му се расцепи главата; **ќе му пукне главата** – 1. има силна главоболка. 2. на голема мака е, го мачат грижи, непријатности, проблеми, тешкотии; с и н.: ќе му прсне главата; ќе му се подели главата; ќе му се распрска главата; ќе му се расцепи главата; **ќе му се подели главата** – 1. има силна главоболка. 2. на голема мака е; с и н.: ќе му прсне главата; ќе му пукне главата; ќе му се распрска главата; ќе му се расцепи главата; **ќе му се распрска главата** – 1. чувствува силна главоболка. 2. го мачат грижи, проблеми, тешкотии; го следат непријатности; с и н.: ќе му прсне главата; ќе му пукне главата; ќе му се подели главата; ќе му се расцепи главата; **ќе му се распука главата** – с и н.: ќе му се расцепи главата; **ќе му се расцепи главата** – 1. има силна главоболка. 2. на голема мака е, грижи го мачат, преоптоварен е со непријатности, проблеми, тешкотии; с и н.: ќе му прсне главата; ќе му пукне главата; ќе му се подели главата; ќе му се распрска главата; **ќе нè боли главата** – ќе имаме проблеми; **ќе ни пати главата** – ќе патиме; с и н.: ќе ни страда главата; ќе ни трга главата; **ќе ни страда главата** – ќе страдаме; с и н.: ќе ни пати главата; ќе ни трга главата; **ќе ни трга главата** – ќе тргаме; с и н.:

ќе ни пати главата; ќе ни страда главата; **ќе паѓаат глави** – ќе има жртви, ќе гинат луѓе, ќе пострадаат некои; с и н.: ќе летаат глави; **ќе плати со главата** – 1. ќе загинае. 2. ќе пострада; **ќе се прекрши преку мојата глава** – последиците ќе ги поднесам јас; **ќе си го види тилот** – никогаш тоа не може да се случи; **ќе си го види тилот кога ќе си ја пресече главата** (ирон.) – никогаш тоа не може да се случи; **ќе си одат со наведнати глави** – ќе си одат засрамени, посрамени, осрамени; **ќе ти виси главата** – ќе бидеш обесен; **ќе ти ја скинам главата како на врапче** – ќе те уништам многу лесно (при закана); **удира сид со глава** – се наоѓа пред несовладлива пречка, нерешлив проблем; **удира со глава в сид; удира со главата во сид** – сосила сака да направи нешто што е невозможно, залудно се труди, се напрега наоѓајќи се пред несовладлива пречка; **удира со глава од сид** – залудно се напрега да совлада несовладлива пречка; сосила сака да направи нешто што е невозможно; **удирај си ја главата!** – мисли!, размислувај! тоа е твој проблем!; с и н.: тепај си ја главата! чукај си ја главата!; **удрен в глава; удрен во глава; удрен во главата** – 1. не со сиот ум (не со сите); (што е) без ум; будалест, малоумен, трштен, чакнат. 2. зашеметен. 3. без ориентација; с и н.: делнат во главата; мрднат во главата; чукнат во главата; **удрен е во главата** – 1. не е со сиот ум (со сите); без ум е; будалест е; шут е. 2. зашеметен е. 3. без ориентација е; с и н.: делнат е во главата; мрднат е во главата; чукнат е во главата; **удри по грб, по глава** – страшно (го) тепал; **удри по очи, по глава** – страшно (го) тепал; **удри се малку во главата!** – размисли подобро, подлабоко (што правиш!); вразуми се (веќе еднаш!); с и н.: чукни се малку во главата!; **удри со глава(та) во сид** – се најде пред несовладлива пречка; с и н.: бапне со глава(та) во сид; тресне со глава(та) во сид; **удри, удри по глава** – страшно го тепал; **улава глава** – улавец, улавко; **ум в глава!** – внимавај што правиш!, вразуми се!; с и н.: ум во главата; памет в глава!; **ум в глава не му остане** – се обезуми, се избезуми; **ум в глава нема** – не знае што да прави; **ум во глава не (ми) остана** – се обезумив, се избезумив. полудев; **ум во главата!** – биди умен и мудар!; мисли добро!; внимавај како се однесуваш, како постапуваш!; с и н.: ум в глава! памет в глава!; **умна глава** – умен човек; **умот во главата не му дојде** – не се опамети; **умот во главата не му иде (не му доаѓа)** – не се опаметува; **умот му го дотера в глава** – го опамети, го вразуми; **умот од главата му излезе** – полуде; **умот од глава(та) ќе му излезе** – ќе се спобудали, ќе се споулави, ќе полуди, ќе се помери; **усвите-ни глави** (жарг.) – занесени луѓе; фантасти, фантазери; **учена глава** – учен човек; ерудит; **учи, учи, глава бучи** (посл.) – иако многу учи, ништо не сфаќа; **уште ја носи главата** – уште живее; **уште му врие во главата** – уште не узреал; **уште што ќе ми врви преку глава?** – уште што ќе ми се случува, уште колку ќе патам, ќе страдам, ќе трпам?; **фрли глава в**

торба (жарг.) – изложи живот на опасност; с и н.: метне глава в торба; стави глава в торба; тури глава в торба; **фрли го на глава** – ќе застане на нозе – многу извештен, способен, снаодлив човек; **фрли црв во главата** – предизвика немир, направи некој да се загрижи; с и н.: метне црв во главата; стави црв во главата; **уште што имало да ѝ врви на пустата глава** – уште му се случувало; **цепат глави** – 1. мислат, размислуваат. 2. се расправаат; с и н.: дробат глави; кршат глави; ломат глави; толчат глави; **црв му лази во главата** (жарг.) – нешто постојано го мачи; с и н.: црвец му лази во главата; **црвец му лази во главата** (жарг.) – нешто силно го вознемирува, постојано го мачи; с и н.: црв му лази (му шета) во главата; **црногорска глава** – Црногорец; **честита глава!** – (за жена) нека ви е со среќа фризура!; **чакнат в глава; чакнат во главата** (разг.) – с и н.: чукнат в глава; чукнат во главата; **честита глава!** – нека ви е со среќа фризура! (за жена); **чука (бие, треска, удира и сл.) глава од сид** – бара решение; с и н.: чука (бие, треска, удира и сл.) глава во сид; **чукај си ја главата!** – 1. мисли, размислувај! 2. што знаеш прави, твој проблем е што ќе правиш, како ќе се снаоѓаш!; с и н.: биј си ја главата!; трескај си ја главата!; удирај си ја главата!; **чукнат в глава; чукнат во главата** – 1. нетокму во умот, не со сиот ум (со сите); без ум; будалест; шут. 2. зашеметен. 3. без ориентација; с и н.: делнат во главата; мрднат во главата; трештен во главата; удрен во главата; **чукни се малку по главата!** – размисли подобро, подлабоко (што правиш)!; с и н.: удри се малку во главата!; **шиник глава** – мошне голема глава; **што е пишано на глава не оди на камен** – требало да се случи, така било судено; **што ли му се врти во главата?** – којзнае што мисли?; **што му се врти во главата?** – што мисли?, што планира?; **што не му врвело низ глава** – на сенешто мислел; **што те боли толку главата?** – што се вознемируваш толку?; **шуплива глава** – неразумен човек, човек без ум; празноглав човек, празноглавец; с и н.: празна глава.

III. **лејка ѝрен.** глава: **дури му стои лејката** (ирон.) – дури е жив; **тиква ѝрен.** глава: **му ја полни тиквата** – влијае врз некого негативно; **тимба ѝрен.** глава: **го тресне по тимбата** – мошне силно го удри; **му се заврти тимбата** – му се слоши; **тимбата не му фаќа** – тешко сфаќа; итн., и мн., мн. други.

На крајот можеме само да констатираме дека сите овие изрази што ги посочивме, како во народниот така и во литературниот јазик, пленуваат со својата честота, инвентивност, убавина и мудрост.

СПИСОК НА КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Гилова, М., Димитровски, Т., Митева, Д., Шокларова-Љоровска, Г. 1983. Речник на македонската народна поезија. Том I (А–Г). Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје.

Груевска-Маџоска, С. и др. автори. 2003. Толковен речник на македонскиот јазик, Том I (А–Ж), Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје.

Димитровски, Т., Корубин, Б., Стаматоски, Т., Конески, Б., 1961. Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања I (А–Н). Институт за македонски јазик, Скопје.

Митева, Д. Речник на приказните на Марко Цепенков. Том I. (во ракопис).

Митева, Д. Современ толковен речник на македонскиот јазик. Том I. (во ракопис).

СПИСОК НА КОРИСТЕНИ ИЗВОРИ

Мисирков, К. 1974. За македонските работи. Јубилејно издание по повод на стогодишнината од раѓањето на авторот. Предговор на Блаже Конески. Прилози на Тодор Димитровски. Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје.

Његош, П. П. / Конески, Б. 1988. Горски венец. Погворот од проф. Д. Левков. „Мисла“, „Култура“, „Македонска книга“, Скопје.

Цепенков, М. К. 1980. Народни приказни (приказни за животни, волшебни приказни). Книга втора. Македонска книга, Институт за фолклор, Скопје.

Цепенков, М. К. 1980. Народни приказни (волшебни приказни). Книга трета. Македонска книга, Институт за фолклор, Скопје.

Цепенков, М. К. 1980. Народни приказни (легенди). Книга четврта. Македонска книга, Институт за фолклор, Скопје.

Цепенков, М. К. 1980. Народни приказни (реалистични приказни). Книга петта. Македонска книга, Институт за фолклор, Скопје.

Цепенков, М. К. 1980. Народни приказни. Книга шеста. Македонска книга, Институт за фолклор, Скопје.

Изворен научен труд
821.163.3'35'38:821.163.3-3

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК „КРСТЕ МИСИРКОВ“
МАКЕДОНИСТИКА 14/2015

ВАСКА ТАШОВА

**ГРАФОСТИЛИСТИЧКИ ОСОБЕНОСТИ
НА СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКА
ПРОЗА**

Трудот е примен на 5.6.2015 г.

Р е ц е н з е н т: д-р Симона Груевска-Маџоска, н. сов.

Поделбата на лингвостилистиката по јазични нивоа обично не го опфаќа и нивото на графичките единици (писмото). Меѓутоа, некои лингвостилистичари сметаат дека и графичките, заедно со интерпунктиските знаци, може да бидат носители на одредена стилистичка вредност на текстот, па затоа во спектарот на лингвостилистичките дисциплини треба да се вклучи и графостилистиката. Графостилистиката е „стилистичка дисциплина која ги опишува / пишува / вреднува екстралингвистичките стилистички интензификатори остварени на планот на ортографијата на текстот вклучувајќи ја особено интерпункцијата“ (Pranjić 1985: 224). Графостилистиката ги проучува стилогените постапки и стилогените средства на графички план, а единицата на таквото стилистичко засилување е **графостилемата**. Меѓу таквите постапки се вбројуваат специфичниот графички начин на почнување на текстот, пишувањето на големата и малата буква, нагласувањето на важните делови од текстот, присуството, односно отсуството на илустрации, употреба на интерпунктиските знаци таму каде што природно не се очекува, како и визуелната организација на еден текст во форма нетипична за прозата.

„Во свеста на читателот графичката организација на текстот фигурира како еден вид стандард или графичка норма, така што секое отстапување од неа индицира нешто невообичаено, некое отстапување и афективно засилување. Исто така, познато е дека постои одредена зависност помеѓу графичкиот знак и акустичката реализација, па во некои стилистички трудови се внесуваат и термини кои го соединуваат графичкиот и фонемскиот аспект, како на пр. *џрафофонема*“ (Čarkić 1995: 221). Традицијата на пишаниот текст, посебно книжевниот, знае за голем број постапки на афективно нагласување со помош на графичките средства. Тие постапки во некои стилистички номенклатури се нарекуваат фигури на писмото.

Отстапките на планот на графичката организација на прозниот текст произлегуваат од разни ситуации во говорниот чин како на ликовите така и на раскажувачот во текстот. Промената на емотивната состојба на еден лик, прекините во искажувањето, неможноста при говорот да се изнајде соодветниот збор или израз, конфликтните ситуации помеѓу ликовите, доведуваат до тоа авторот да изнајде посебни начини

за пореално прикажување на таквата ситуација преку посебен избор на графички или интерпункциски знаци.

Во овој труд специфичните начини на организација на прозниот текст ќе бидат претставени преку анализа на примери од ексцерпира-ниот материјал од прозните дела на неколку македонски автори: Петре М. Андреевски, Венко Андоновски, Јадранка Владова, Славко Јаневски, Драги Михајловски, Гоце Смилевски, Сашо Тасевски и Влада Урошевиќ. Отстапувањето од нормите за графичка организација на еден литературен текст и авторовата интенција за стилистичко маркирање на графемите и интерпункциските знаци е со една единствена цел – да се засили изразноста, очудувањето, да се предизвика вниманието на реципиентот на тој уметнички текст.

И СТИЛИСТИЧКАТА ФУНКЦИЈА НА ГРАФИЧКИТЕ ЕДИНИЦИ

Курзивно писмо и задебелување на графемите. Најчестите графостилеми се врзуваат за графемата. Формата на графемата, нејзиното истакнување со одредени постапки (курзив, задебелување и сл.), повторувањето или изместувањето на редот во зборовите и сл. по правило означуваат стилско засилување. Отстапувањето од вообичаената норма на пишување преку употребата на курзивно писмо е во функција на укажување на посебни психолошки моменти, за потенцирање на одредени поими во дискурсот кои ликот или нараторот ги смета за важни во неговото искажување:

(1) „Тоа е затоа што тие се подготвуваат за секоја точка како *никој да нема никогаши да ја види*, и од таму доаѓа и совршенството на тие точки кога се изведуват пред публика, односно стремежот кон апсолутот. Ние, луѓето, покажуваме сè само кога знаеме дека никој не нè гледа; од таму доаѓа филозофијата на *сѝудената сѝрасѝ*, на помиреноста со светот *без очи*, и слепата судбина, стратегија која редовно вродува со невиден, чудесен плод кај публиката“ (ВА: *Пайокој на светот*, 262).

(2) „Чувствувам сè поголема и поголема болка во градите, и таа болка ме тера да ги затворам очите, таа болка или свесноста дека со очи не можам да го видам она што треба да го видам *или можеби сѝравот од смртта ме наѝера да се загледам во темнината на очните капаѝи*, и од таа темнина ми изнурнува споменот на денот кога бев екскомунициран, исто така како и сега, бев со болка во градите, но тоа беше поинаква болка...“ (ГС: *Разговор со Сѝиноза*, 154).

Наративната постапка на еден автор честопати подразбира и навраќање кон минати настани, односно реминисценциите, спомените на ликот или раскажувачот. Тоа се раскажувачки сегменти во кои се вметнуваат сеќавања, а тие се најчесто обележани со курзивно писмо:

„Ја крева запалената глава и гледа дека облаците веќе се делат и небото се одврзува, се прочистува. На небото се враќа божјиот мир, а на Алексо уште врне дождот. Никако да тивне. Мисли дека секаде преврнало и дека само уште на него врне. Му се нафрла ко квачка, му скока в лице и сè повеќе му ги натежнува алиштата. И тогаш единствено што му паѓа на памет е Огнен Кежаровски. Па тој секогаш испрани-те алишта си ги суши вака, на себеси.

Ами, оние намети на откатени костени што се истркалале по сенчестите падинки, небаре стадо полжави излазани на пасење. Па, лешниците и буклинките со боја на планосано човечко лице! Ох, тие подвртани торбиња со бел леб! На Алексо Жешков му остануваше само да ги стегне меѓу забите и нивната јатка да му се истркала на јазикот. Боже, колкава радост си вообразуваше тогаш дека и без вистински леб може да се руча богато!

Дали дека многу изгладнет сите овие јадења му поминуваа низ главата?! Да не може умот оттаму да го крене. Си ги мисли Алексо и со очите и со устата, а устата, сепак, му се полни само со дожд“ (ПА: *Последниџе селани*, 215–216).

И нагласувањето на графичките знаци со задебелување во книжевниот текст може да дејствува ефектно, стилистички да го маркира исказот. Лексемата или именската група обележана со задебелување укажува на авторовата интенција вниманието да се насочи токму кон тој дел од исказот, таму да се бара суштината на пораката:

(1) *Со џоа, ако не се декларирајџе како **народен уметник** вие авџоматџски сџанувајџе **болшевик и марксист**, а шџом сџе џоа, вие немајџе духовен светџ, не ја сакајџе џајџковинајџа* (ВА: *Пайокојџ на све-џојџ*, 272).

(2) *...џе џогледнала во румениџе образи, во кошулајџа без вра-џоврска, вејџва кошула, со сџудена вода во сџуденџски дом исџрана, ама неисџејлана, и сврџувајџи се, рекла: „Л., излези, џе бара некој ко-леџа од село“* (ВА: *Веиџиџа*, 299).

Употреба на голема почетна буква. Во наративната постапка на еден автор формата на графичкиот знак, неговото истакнување со одредени постапки по правило означува стилистичко засилување. По-

себно графостилистичко средство претставува големата почетна буква кај општите именки, придавки, заменки или заменки кои се пишуваат со мала почетна буква. Пишувањето на општите именки со голема почетна буква во уметничколитературните дела може да изразува однос на пиетет (на пр. *Љубов, Патриотизам, Слобода*) или да ѝ се придаде нагласена улога на јазичната единица во контекстот во кој се употребува. На овој начин лексичката единица добива ново значење и нова вредност. Општите именки напишани со голема почетна буква добиваат својство на сопствена именка, статус на лично име:

А обратно треба да биде кај оној што учи, оти цел животи учи, иако е Учител (ВА: *Азбука за непослушните*, 9); *Сето она што постоа се случувало може да го раскаже само Младоженецот...* (ВА: *Квартиот на лиричарите*, 12); *Сите слушаа, но никој не виде освен Татко и јас* (ВА: *Фрески и гроески*, 13); *Таму лежеше мртвото тело на Ученикот* (ВА: *Фрески и гроески*, 40); *...стиројот наскоро се најде пред куќата на Библиотекарот* (ВА: *Квартиот на лиричарите*, 123); *...со живата в раце, седеа Пивце и Цариникот од Табановце* (ДМ: *Триполската кинија*, 137); *Човештвото повеќејати не успеало да ги препознае своите Светлоноси* (ВА: *Фрески и гроески*, 177); *Помирноста и очај, како на онаа друга слика – на која беа Мајка и Дете, само што помирноста сега беше полна ужас...* (ГС: *Сестрата на Зиџмунд Фројд*, 302). *Оти време е да ја отворам Вратата и да го пречекорам Прагот. Нема потреба да отворам нова, замислена, на Судот* (ВА: *Вештица*, 437).

Именките може да добијат и именка како определба, напишана со голема буква: *... наведната над насолзениот, шепен двор до врвот на Дрвото – Камбарија викав...* (ЈВ: *Воден знак*, 12); *... та подзамижано ја препознавам Мама Анета* (ЈВ: *Скарбо во мојот двор*, 47); *... ја врти главата кон вратата на која дојрва треба да стигне Мајстор Муте* (ЈВ: *Скарбо во мојот двор*, 83).

Во некои контексти името на ликот или предметот е претставено со именска група со развиена определба која почнува со голема буква. Развиената именска определба попрецизно го опишува ликот или предметот, а експресивноста во текстот се зголемува:

Отец Кирил трчаше по Оној Кој заминуваше (ВА: *Фрески и гроески*, 63); *Тој се враќа во вселената кај Бога во Големата и Една кука на огнот* (ВА: *Фрески и гроески*, 177); *... седеа во големиите, испрејлечени корења на Дрвото на нокта* (ВУ: *Мојата роднина Емилија*, 193).

И апстрактните именки во некои искажувања може да бидат употребени со голема почетна буква. Целта на раскажувачот или ликот е да се конкретизира и потенцира важноста на искажаниот апстрактен поим во целата фраза, да се истакне визуелно дека нараторот или ликот говорат за нешто возвишено, битно за моменталната говорна ситуација:

*Поґледнаџио преку айрибуџиоџи на **Протегањето** модусиџи се џела, поґледнаџио преку айрибуџиоџи на **Мислењето** модусиџи се идеи (ГС: Разговор со Сџиноза, 31); И нема сеґаџиносџи, оџи се случило веќе се во првиоџи ден од **Битието**... (ВА: Азбука за неџослуџиџи, 57); Измамниџаџа **Надеж**, и самаџа зла, ґо освојува свеџиоџи... (СЈ: Ковчеґ, 10); Зазјайани, со прекрџени враџиови, поґзамижжани ќе ґо здоґледаме во **Височините** како одраз и на соџсџивениоџи **Подвиг** (ЈВ: Воден знак, 85); ... за злосџориџи иџио на сџиџе џочки на земјаџа ја сџречувааџи ай-солуџнаџа џобеда на **Љубовта** (ЈВ: Воден знак, 91); Полека сфакаше на каква џешка и смислена казна ґо осуди судбинаџа: џој најбоґохоулно џосеґна кон **Едното**, кон **Целото**, кон **Вистината**, кон **Боґа**, кон **Апсолутното**, кон **Сознанието** (ВА: Фрески и ґроџески, 146); Поџџолна бесмисла доколку времеџо е една самоуниџџувачка катеґорија која се сџреми кон **Нишџост** (ГС: Сесџраџа на Зиґмунд Фројд, 301).*

Во наведените примери авторот ги идеализира љубовта, надежта, подвигот, постоењето, мислењето, како најголеми потенцијали на човековото постоење. Тоа е претворање на апстрактните поими во конкретни симболи на животот. Оттука е и употребата на големата буква при нивното пишување.

Во некои наративни секвенции авторите ги пишуваат именките со една или повеќе придавски определби со голема буква, а на тој начин даваат појасна и попрецизна слика на конкретниот поим што се идеализира:

*Со движење на ґлаваџа ґо одбележувам **Тајниот број** и сџанувам џолку бучно... (ЈВ: Скарбо во мојоџи двор, 4); Ги задржувам со џреџкиџи и низ блескави иґлички ґо ґледам Скарбо во џемнаџа сенка на **Големото Дрво** (ЈВ: Скарбо во мојоџи двор, 5); Со замижжано очи ґо мирусааџи **Семирскиот дожд** и се вслушувааџи... (ЈВ: Воден знак, 83); Сџокоен, неґрижлив – не ґо доџира ниџџо освен **Големиот лет** (ЈВ: Воден знак, 85); Сџиснаџџиџиџи очи олесниџџелно ґи кревам џо секавање-џо за **Стара Мајка** (ЈВ: Скарбо во мојоџи двор, 90).*

Придавски определби со голема буква може да добијат и апстрактните именки за потенцирање на значењето во исказот:

Соґледувајќи ја ґреџиносџа на својоџи избор, џаа сџаа своја љубов

ја пренесе врз децата залијано солзејки врз книгите прейолни со тешкотии кои ја појречиле **Вечната, Големата, Вистинската љубов...** (JB: *Скарбо во мојот двор*, 45); Големата љубов ми се случи во најредниите фази од мојот **Сеопфатен** план за штоа како ќе ситанам добра... (JB: *Скарбо во мојот двор*, 93); ... а **вистината** само во големи души се населува, оти **Велика е и Една** (BA: *Азбука за непослушните*, 100); ... до чииав неговото неиспратено писмо за пријателот на кој му кажува за **Најдолгото патување...** Некој сака да ги избрише патиоказиите што водат кон почкиите на **Големата Вистина** (BY: *Дива лига*, 402).

Придавката може да стои сама употребена со голема буква, без да појаснува некој именски збор, а на овој начин дејствува како лично име во текстот, кое е добиено како резултат на некоја психофизичка карактеристика на ликот:

Така беше и тогаш, кога **Убавиот**, како живописан, слезен од фреска, стоеше пред нас... (BA: *Азбука за непослушните*, 12); Кога ја донесоа **Починатата** тој со безгласни солзи му се придружи на болното речење... (JB: *Скарбо во мојот двор*, 43); Конечно, **Едноокиот** реши да ја каже Вистината (BA: *Фрески и зрешески*, 61); Туку друго ми беше зборот? Да бе, за **Влакнестиот** (CT: *Пейерушка*, 97); И, побоз од молња, падна пред нозете на **Мрачниот...** (BA: *Фрески и зрешески*, 111); ... најпрвин ќе до прелееа белото чудо врз лицата на **Тажните...** (BA: *Фрески и зрешески*, 122); И таа е моја сестра, заврши **Брадестиот** покажувајќи на **Дебелата** (BA: *Квартот на лиричарите*, 137); Можеби човеко е само сон на сенката, а сенката е сè, рече **Црвенкосата** (BA: *Вештица*, 162); Сега истото што тојче лежеше во одвратната, валкана дланка на **Високиот** (BA: *Вештица*, 179).

Некои именки, заменки, прилози, сврзници или именски групи во прозните текстови се целосно напишани со големи букви. Овде станува збор за интенцијата на авторот за уште понагласена употреба на соодветната лексема, за нејзината важност во контекстот, нејзиното суперлативно значење – означување на најдоброто, најважното во одредено подрачје или категорија:

Бледникаво се кара ме бидејќи јас не признавам ништо во себе освен волјата на соистовеното **ЈАС** (JB: *Скарбо во мојот двор*, 17); ...велај меко и нејасно, отсечно и јасно, јасно – **НЕ** (JB: *Воден знак*, 18); Глетка што секојдневните обиди – да се приближам, да ситам **ТАМУ**, ја претвориле во најголемо таинство... (JB: *Скарбо во мојот двор*, 22); Без **ВЕРБА** и **ПРЕПУШТАЊЕ** нема добар живот, нема здравје, нема успех во работата, нема добар секс, нема задоволен клиент, нема ништо (CT: *Пейерушка*, 43); Единствената **ВЕРА**

на Зајпагоџи е **МЕРА**, а единственаџа **МЕРА** на Истокоџи е **ВЕРА** – резонираше амероџи (СТ: Пејеруџка, 44); Јадаџи, сџијаџи, сврџувааџи некакви училиџиџа, водаџи љубов, џак јадаџи, добивааџи деџа и мислаџи ја исџолнувааџи најсвеџаџа мисџа. Никоџаџи не џрашувааџи **ЗОШТО** (ЈВ: Скарбо во моџоџи двор, 55); Оџвора усџа и вика: Преџубниџе! **ЈАС** сум јас! **ЈАС** сум јас; џоџ не е јас (ВА: Фрески и џроџески, 202).

Процесуалната лексика коџа го претставува деџството, акџиџата на ликовите, претставена со големи букви носи семантика на важност, неопходност на деџството што се одвива или е веџе завршено:

Со расџукнаџи џлас ми рече дека џред џомалку од 22 џодини како бебе, цврџто сум џо дрџел неџзиниоџи џрџџи џледаџки ја со очи кои **ЗНАЕЛЕ** (ЈВ: Скарбо во моџоџи двор, 33); И коџ џебе џе џрашува дали џи **САКАШ** да се жениџи? Коџ мене ме џраша дали **САКАМ** да се родам? Коџ џи џраша оние куџџи луџе џред враџаџа дали **САКААТ** да џо казнувааџи довчераџниоџи џочиџуван сосед и џрекрасен човек – џосџодиоџи Лирски (ВА: Кварџоџи на лирџариџе, 42); **МОЛЧИМЕ**. Има меџу нас некои сџари зборови, насмевки џиџо како џодарок сме си џи давале... (ЈВ: Воден знак, 61); Заџоа, Маче, **НЕ ШПЕКУЛИРАЈ!** Писаџелоџи е мрџов, да живее Зоро (ВА: Веџџиџа, 87); Само џи џроџи џари на џиџе џнасоџиџи... **ИЗЛЕГУВАЈ ВЕџЕ ЕДНАШ** (ЈВ: Воден знак, 67); **ЈА ВИДОА** од џрозореџоџи на ваџоноџи заџоџленаџа, жоџа вџочанеџоџи на џолеџо (ВУ: Ноџниоџи џаџџон, 196).

Заклучокот од некоџа говорна ситуациџа или употребата на некои сентенџии или опџти констатаџии во текстот може да бидат графџчки претставени со големи букви:

Сабаџлево се осеџам како исџрошена дозна од кармин и мноџу се мразам коџа ќе се разбудам со ваква џуџава мисла во џлаваџа... **БЕЗ СЕКОЈ СЕ МОЖЕ** (СТ: Пејеруџка, 11); Тоа џо џврдеше и деџо му, коџ во живоџоџи немаше џрочиџано ниџџо, освен една крџлаџиџа најџиџана на еден сид во заџвороџи на Голи Оџок, коџа недвосмислено џоџврдуваше дека: **НЕРЕДОТ РАСТЕ СО ТЕКОТ НА ВРЕМЕТО, ЗАШТО ВРЕМЕТО ГО МЕРИМЕ ВО НАСОКА ВО КОЈА НЕРЕДОТ РАСТЕ** (СТ: Уџурсуз, 61–62); Таа крв ја разбуди црџаџа крв на исџлашениџе соседи џо џреџџаџи за да заклучаџи – **ЛУД Е И НИКОМУ ДОСЕГА НЕ МУ ДОНЕЛ ДОБРО...** (СЈ: Месечар, 90); Во оџроџниоџи џуџлив роџ на **БИ, Е и ЌЕ** не е оџределена јасна врџиџа за секоџо (СЈ: Ковчеџ, 125–126).

Некои автори со големи букви ги пишуваат маргиналиите пред почетокот на расказот или романот. Со нив авторот го дава апстрактот или обџаснуваџето на настаните што следуваат или начинот на создаваџето на своџата книга:

И ВИЕ ШТО САМО ЌЕ ЧУЕТЕ СПОМНУВАЈТЕ МЕ И ПРОС-
ТЕТЕ ОТИ ПИШУВАМ НОЌЕ, ЗАВИТКАН ВО ЌЕБЕ, ВО СОПЧЕТО
ОД СТАНОТ ВО ЧАИР, А ЗИМА Е, И ПОСТОЈАНО МИ ДУВА НИЗ
ЦЕПУТКИТЕ ОД СКОПСКА ЦРНА ПРАВО ВО СИНУСИТЕ И НИ
БЕЛА НИ ЦРНА МНОГУ ЧЕСТО НЕ РАСПОЗНАВАМ А УШИТЕ МИ
СЕ ТАПАН И МИ СЕ ВРТИ ВО ГЛАВАТА И МИ ИДИ ДА СКОКНАМ
ОД ШЕСТИОВ КАТ ПАРАМПАРЧОСАН ОД ПРОСТАЧКИТЕ УДАРИ
НА КЛАВИШИТЕ И БРМЧЕЊЕТО НА КОЛИТЕ НА МНОГУБРОЈНИ-
ТЕ ЧИРАШИ ШТО БЕССОНИ КРСТАРАТ ДОЛУ ПО УЛИЦИТЕ (ДМ:
Скок со сѝај).

Скратување на зборовите. Скратувањето на зборовите во еден
дискурс (посебно сведувањето на сопствените именки на една буква
или на иницијалите) може да означува постапка на практичност на ав-
торот при именувањето на некоја табу-појава, предмет или личност, но
може да носи и одреден погрден, ирониски или саркастичен набој на
авторот:

О има ојределен термин кога мегитира (ЈВ: Скарбо во мојот
двор, 17); Си заминал еден ден по празничкој на **Г.** (ЈВ: Скарбо во мојот
двор, 32); Замисли „**Ч**“, набрзо после тоа пророштво умре и покрај
тоа што го сакав (СТ: Пејерушка, 51); ... кажуваше дека одоздола
напишаното име Ворѝик **М...** **јан** е злашар (ЈВ: Скарбо во мојот двор,
65); Мојот расеан пријател **Д!** Пошрен до билетарницата, го плакал
билетој за претстава... (ЈВ: Воден знак, 97); За злувава мисла
се сметаше онаа со која **З-ски** се фалеше дека ќе создаде машина за
стврдување на магла (СЈ: Заг тајната враќа, 108); Седевме една но-
емвриска вечер полна магла во станот на хирургот **С. Т.** (ВУ: Лов на
еднорози, 122); Беше веќе темно кога **Георги С.** дојде пак до познати-
от двор (ВУ: Нокниот пајѝон, 160); **Н. С.** Ја праша дали нешто не е в
ред (ВУ: Нокниот пајѝон, 192).

Во некои контексти авторот дава објаснување во текстот зошто
е скратено личното име:

Безделничкој **Р. Р.** (Рино или Рашко Робев сеедно) откри во себе
неверојатна моќ: наслушуваше туѓи мисли (СЈ: Заг тајната враќа,
43); Значи, тамаан сакав да се преушам на нафаката и да исчезнам
од овој мал, одбивно зацементиран свет, кога на враќа се јави **К.**
Не, нема никаква врска со оној **К.** на Кафка! Едноставно ситѝе го викаа
К. што беше крајенка од името Крстѝе што најверојатно (не знам,
не сум проверил) стоеше во неговото кришениче! „Влези **К!**“ му реков
(ДМ: Раскази од шестти кѝи, 413).

девет... **де-сет... два-на-есет, штринаесет, че-ти-ри-наесет...** Досџа е! По седум на секоја рака (СЈ: Улица, 37); – Ако, зема. Кавалер сум јас. Слушај – **ка-ва-лер...** (СЈ: Кловнови и луѓе, 39); **А-с-и-с-т-е-н-т-е** (ДМ: Скок со сџај, 40); Каков доктор да завери? **Невро-пси-хи-ја-тар?** Оној за живци (ЈВ: Скарбо во мојот двор, 86); ... забележа дека буквите им припаѓаат на некакви познати зборови; некои веќе можеше и да ги насети: „**л-л-л-л-у-ѓ-е-т-т-о с-с-л-у-ж-а-т д-а т-т-те з-а-а-д-е-в-в-а-а-т**” (ВА: Квартот на лиричарите, 124); Слушај вamu. **Ти-не-си-ри-ба. Ти си сту-дент по ме-ди-ци-на. Плус си реп-ре-зен-та-ти-вец. Пли-вач-ка. Се-ви-каш Јо-ва-на** (ВА: Вештица, 156).

Освен растојание помеѓу буквите во зборот, може да има и растојание помеѓу зборовите, повторно во функција на онеобичувањето на изразот, на насочувањето на вниманието на читателот кон содржината што ја носат потенцираните лексеми во изказот:

... неговите жени кој ќе умее нашата несоодветна облека и однесувањето во овој кадар да ги скрие со рез по кој – во своите чевли, само најрните со илните ќе ги гледаме неговите

води води води води
води води води

(ЈВ: Воген знак, 90).

Специфични начини и форми на организација на прозниот текст. Вообичаената форма на организацијата на прозниот текст е во вид на слободни реченици, меѓутоа кај некои автори има отстапување од оваа форма, со цел да се предизвика вниманието на читателот, да се изврши онеобичување на прозниот израз. Кај некои автори прозната мисла е визуелно претставена во вид на стих, со што изказната реченица интонациски градира и добива стилистички интензитет:

Не се фати за срце; затоа не му припираа – знаеја оти ќе си
проживее и по многути појави без значење за неговото сфаќање

машки истиил

кукавички отсџаил

со една ноза е в гроб, со другите стои на нива, под него лежи
празен простор на минатото

гроб ќе му сџане омеѓената неродица

кога ќе умре ќе има своја нива

малодушен сџарец

сџар и прекален борец...

Збунетата олабавеност на оние зад масата го ослободи од

сойсѣвена сѣѣѣа собирой да се размрдува и да ѣишиѣи или да реве мно-
ѣуѣласно -

дали задруѣариѣе ке бидатѣ ослободени од данокоѣи

колкава ке е окуѣкнинаѣа ѣо ѣлава

ке добиваатѣ ли ѣовеке шаѣак за облека од ѣриваѣиѣиѣиѣе

ке сѣанатѣ ли членови на Парѣиѣјаѣа, на власѣа, на задруѣжна-
ѣа уѣрава или на некое околисѣо раководсѣво... (СЈ: Село зад седумѣе
јасени, 140).

Организацијата на прозниот текст во графичка форма каракте-
ристична за прозата ја менува својата првобитна порака и добива нов
ритам.

Одделни структури и содржини во стилот на еден автор може да
носат некакви влијанија од нашата средновековна литература, особено
јазикот на житијата, летописите или поединечни делови од Библијата.
Тоа значи дека изгледот на текстот може да се употреби како средство
за експресија на минатото. Така, во прозното пишување на Венко Ан-
доновски во некои сегменти подредувањето на лексичките единици е
во форма на библискиот модел на пишување:

1. А коѣа наблѣжи десетѣиѣиѣоѣ час ѣа моја, со светѣлинаѣа ке оди,
од ноѣѣа, Ефѣиѣимѣѣ ѣи ослободи додека оној ѣѣо не ја слуша, во
дванаесетѣе и им рече: „Одетѣе и ѣемнина ке ѣагне, ноѣе, ѣа ке се
одморетѣе се.“ сѣлетѣка и ке ѣо изѣуби ѣаѣоѣи,

2. И сѣѣе сѣанаа и заминаа, само оѣи ѣаѣиѣиѣаѣа на ѣейслуш-
еден, ѣо име Михаил, остѣана и носѣа како конѣи се смрсува-
рече: „Уѣѣѣелу, не сум изморен и аѣѣ.“
сакам да ѣѣи ѣомоѣнам.“

5. И ѣѣој човек, Михаил, си замина.

3. А ѣѣој мислеше дека Ефѣиѣимѣѣ ѣѣо сака мноѣу, оѣи ракаѣа брза
му беше и наѣубави слова од сѣѣе да си оди и да ѣо остѣави сам; оѣи
учениѣи соѣинуваше: а Ефѣиѣимѣѣ ѣѣо ѣѣој ноѣе не сѣѣеше, ѣѣуѣу ѣи ѣрове-
сакаше оѣи ученикоѣи не му беше руваше словаѣа на учениѣиѣе, за
ни оддалеѣу рамен, ѣа ѣубовѣа на да види да не ѣо исѣреварил ден-
уѣѣѣелѣоѣ кон ученикоѣи не беше ѣа некој и да не ѣо надминал во
мачна; веѣѣѣинаѣа.

4. Но Ефѣиѣимѣѣ рече: „Оди. Го 7. И коѣа ке најдеше ѣаѣов, ја
слушина зборѣи: зборѣи мој е за- ѣреврѣуваше масѣилѣиѣаѣа врз
ѣовед за сѣѣе; за ѣебе еднаѣво. соѣинениѣѣо неѣово, ѣа изѣѣѣри-
Оној ѣѣо ја слуша заѣоведѣи- на ѣо накаѣуваше и ѣо исмеваѣе

како неуреден, со ѓрди зборови, небеноџо;
достџојни сосем.

8. И виде Ефџимиј дека словаџа на оној човек се џоубави од неџовиџе, џа се разџневи мноџу, и не џо сакаше веќе, оџи не се џуби во сџрав, а џубовџа не се бои од џу-

9. Но џо виде Госџод џоа, џа се сожжали над оној човек иџо се ви-
каше Михаил, и рече: „Ајде да му џомоџнам, оџи џој со мене оди; ни џред мене, ни зад мене“ (ВА: Азбу-
ка за неџослушнииџе, 19–20).

Во уметничката литература постојат примери на употребата на јазикот на начин како во ликовната уметност, така што текстот или еден негов сегмент од текстот се организираат јазично во однапред замислена форма (на пр. некој предмет, суштество итн.). „Во тие случаи зборовите ја чуваат својата граматичка и семантичка вредност, меѓутоа на нив само се додава ликовната вредност. Визуелниот прозен текст оди чекор понатаму: тој станува визуелно дело или дело за гледање, а акцентот се става на графичката форма на прозниот текст“ (Vuković 2000: 89).

Исказите на нараторот и дијалошкиот говор граматички и правописно треба да бидат одделени меѓу себе во еден дискурс. Меѓутоа, кај некои писатели тие се наоѓаат во еден контекст, повторно со намерата на авторот да се предизвика онеобичувањето:

Треска. Како и џред џоа сеџа, коџа се џледа џред нејзинаџа враџа, ноќџа е сина и во неа се е несиџурно и несиџварно како во деџиски црџеџи. Се, и Марија – џанка, восочна, со оџромни криво насадени очи. Зоџиџо оџиде со друџ? се чу. Со друџ? ја чу. Греџиџи, Никола. Таа од мене оџиде со друџ, со џебе, и џој месџо Марија џо виде боџословиџи. Оче Симеоне, се изненади. Ти ме обвинуваџи? Безобличноџо лице на оџец Симеон не одџовори. Неџовиџе волчи заби не се џледаа. Оче Симеоне, се џрибра. Како дојдов во џвојоџи сџан? Се наеџи. Гласоџи на оџец Симеон биеше без џрекин. Ти не дојде кај мене, Никола. Јас дојдов кај џебе. (СЈ: Две Мариџи, 118).

Графичка ономатопеја. Од останатите графостилеми внимание заслужуваат т.н. *џрафички ономатџоџеи* кои се употребуваат со цел визуелно да го доловат звукот:

Едно џарче од џранаџа или од куриџум, **фиу, фиу**, иги, ме бара мене. **Данг**, само најрави и неџиџо ми џоџече џо ноџавиџа (ПА: Пуреј, 101); Од кај мочуриџиџеџо се слушаа ноќни џџиџи. **И-ууу!** – се чудеа уџки или бувови (СЈ: Село зад седумџе јасени, 171); Гинаџи луѓе. Коџаџи и – **бам!** Ке џе снема (ВУ: Дива лиџа, 382); Му осџанала некоја екџилозија во џлаваџа, иџо се вели, и само да му џраџиџи: **вау, вау, бау, бау**, да му џрави (ПА: Небеска Тимјановна, 387).

Графичките ономатопеи почесто ги употребуваат авторите на стрипови, но не се ретки и во книжевноуметничкиот текст.

II УПОТРЕБАТА НА ИНТЕРПУНКЦИСКИТЕ ЗНАЦИ КАКО СТИЛИСТИЧКИ СРЕДСТВА

Во графостилистичка смисла посебна важност има отстапувањето во доменот на интерпункцијата, така што таа престанува да функционира како граматичка или логичка, туку добива улога на стилистичка интерпункција. Во уметничколитературниот текст стилистичката интерпункција понекогаш игра пресудна улога и може да биде главен носител на емоциите и стилските ефекти.

Како носители на стилистичка информација, интерпункциските знаци се вметнати на оние места каде што природно не се очекуваат. Меѓутоа, од друга страна е познато дека интерпункцијата често се изоставува, особено во поезијата, со цел да се обезбеди поголема поетска слобода, како и читателскиот пристап кон текстот да се направи пофлексибилен. „Меѓутоа, намерното внесување или редукцијата на интерпункциските знаци не значи и отстапување од логичкиот распоред и имплицитната линеарност на настаните. Ваквата употреба на интерпункциските знаци, ослободена од логички, граматички и слични правила може да влијае позитивно на онеобичувањето на еден прозен текст и може да дејствува како **правописна фигура**“ (Vuković 2000: 87).

Од графичките знаци кои визуелно го организираат уметничкиот текст и кои носат вторична функција посебно внимание привлекуваат точката, запирката, двете точки, цртата, трите точки, извичникот и прашалникот.

Точка. Точката е граматички интерпункциски знак за означување на крајот на расказната реченица. Меѓутоа, точката освен како интерпункциски знак со кој се означува крајот на реченицата или курсот, може да се употреби и со стилистичка функција кога реченицата може да се прекине на едно или повеќе места со што се нарушува синтаксичката норма, но реченичното значење се реализира. Прекинувањето на еден исказ со точка најчесто е во функција на прикажување на спонтан, емотивен, неподготвен говор. Истовремено, таа често го стилизира разговорниот стил и неговото тежнеење кон максимално укинување на редунданцијата.

Употребата на точката најчесто се поврзува со елипсата, односно изоставувањето на делови од реченицата. Елипсата предизвикува кондензираност на изразот, таа може да учествува во минимализацијата на говорот на ликот, а на колку места ќе биде прекината една реченица, зависи од говорната ситуација, односно моменталната изразна потреба на ликовите или раскажувачот:

Решавам да не сѝанам од своето место. **Поради книгите** (ЈВ: *Воден знак*, 44); *Чекореше тивко, како моја смрт*. **Прекрасна, бела и здивена** (ВА: *Квартот на лиричарите*, 66); *Во мојата пренаселена со свети соба Тој заземаше највеќе простор*. **Неговите и нашите фотографии**. **Неговите книги** (ЈВ: *Скарбо во мојот двор*, 94); *Собата беше злокобна*. **Без пердиња. Без книги. Послана со пожолтени весници** (ЈВ: *Воден знак*, 101); *Сѝрчувам наназад за да се уверам дека никаде не можела без тиража да исчезне*. **Во непрегледната белина на снегот** (ЈВ: *Воден знак*, 56); *Имам вѝечашок, реков јас, дека се требало поинаку да се развива*. **Уште од почетокот. Уште од првиот сон на вукот Филип** (ВУ: *Мојата роднина Емилија*, 229); „Не,“ реков. „Зборувам како да сум помеѓу живојот и смртта. **Ни вamu ни таму**“ (ГС: *Сестрајата на Зиѝмунд Фројд*, 294).

Точката има графостилемска улога, таа е средство за прекин меѓу двете реченици, затоа што говорниот субјект чувствува психолошка потреба да ја нагласи реченицата што следи:

И секавањето било ојасно. **Секаде, па дури и онаму каде што сме биле сами** (ПА: *Небеска Тимјановна*, 27); *Одигме наваму, натаму, и пак се враќаме пред колибата*. **Кај што сме седнале којзнае од кога** (ПА: *Небеска Тимјановна*, 89); „Освен тоа, изривите бои на светлината по некогаш се поубави од самата светлина. **Без разлика на нивната краткотрајност. Или можеби токму поради неа**“ (ГС: *Разговор со Сѝиноза*, 95); *Реално, јас сум недојирлива и недофайлива, како сной светлина*. **Како електрично поле. Како балон од хелиум. Како ПРАЗНО** (СТ: *Пейерушка*, 25); *Ќе им речам дека нивниот план не бил добар*. **Или дека ѕвездите не ни биле наклонети. Или дека тие самите не верувале доволно во успехот на потфатот. Или нешто друго** (ВУ: *Дива лига*, 244); *Така се случи и со Смилета*. **Небаре му беше судено поради нешто ептен да си го докусури впечатокот што го имав за него** (ДМ: *Раскази од шестти кат*, 407).

Точката во илустрираните примери има стилистичка функција. Доколку речениците не се поделени со точка, може да бидат составни делови на една независносложена или зависносложена реченица.

Во некои наративни сегменти преку употребата на точката има нижење на повеќе елипси одвоени со точка, што предизвикува чувство на внатрешно напрегање, затоа што емотивната напнатост кај ликот не му дозволува да ја искаже мислата без прекин. Поделбата служи за зголемување на динамиката на раскажувањето, со неа деловите на реченицата добиваат статус на одделни искажувања. Преку повеќекратното прекинување на реченицата и редење на кондензирани и елиптични форми, исказот градациски се засилува:

Со бледо сочувствиво ја гледам како пребарува по сè што можела да има. Столицата за нишање. **Од скапоцено дрво на роза. Шкафот од оревово дрво. Сребрените лажици. Во некоја од фиоките тука се, но тука, тука** (ЈВ: *Воден знак*, 23); Меѓу овој жниеж со реална описаност да завршам засекогаш на градското ѓубриште. **Недоискажано, недоискористено. Без вина, без обвинение** (ДМ: *Ѓон*, 49); И со дланка го стиснал челото: гробови, гробови и пак гробови. **И очај – острица на незапамтена треска. И суровост, ревење, крици. Спокој на мртвите и смрт на живите. И трав на споулавеност** (СЈ: *Тврдоглави*, 212).

Додатната експресивност на парцелацијата на реченицата е резултат и на ритмичко-интонациското издвојување на парцелатот во однос на базната компонента, што е секако условено од постоењето на точка и пауза кои таа ги претставува. Текстовите во кои оваа постапка се појавува поради тоа се секогаш специфично ритмички нагласени:

Штом Националсоцијалистичката партија и Адолф Хитлер дојдоа на власт, младината почна да маршира по улиците по такавот на воената музика. **Како што сега маршира овде. На зградите се развезаја знамињата со кукаст крст. Како што сега овде се веат. Од радиоапаратите и од разгласите поставени на поштадите и во парковите, се слушаше гласот на Фирерот. Како што сега овде се слуша** (ГС: *Сестрата на Зигмунд Фројд*, 8).

Две точки. Интерпунктскиот знак **две точки** кога е во функција на стилско средство најчесто заменува сврзник или сврзувачко средство во зависносложената реченица.

(а) Замена за релативен сврзник:

И луѓето одново бегаа пред дождовите што слеѓуваа од планината: мајни и убиствени (ПА: *Седмиот ден*, 63); Меѓу нозете му бегаа жупиерици и полски глумци: се истрѓуваа, се вилкаа, се погдоруваа и пукаа (ПА: *Последните селани*, 96); Биле веши занаетчи: за малку леб од вршиник, варен компир, изварка со лути пиверки или пресолена пастрма ги прекројувале нагнелиите куќни покриви... (СЈ: *Тврдоглави*, 155).

(б) Замена на сврзник за причинска реченица:

И добиваш чувство на заштитена девојка: под прозорецот имаш стражар што бдее над твојата сигурност (ПА: *Тунел*, 21); Не му веруваа и сепак му завидуваа: никој од нив не видел бела вдовица, никој не се облажувал со шербеи во долги чаши од син биљур (СЈ: *Тврдоглави*, 67); А освен тоа, кога ќе се сешам колку многу ан-

жели имаше на она заседание, ме фаќа сѝрав: анѓелиѝе се ѝолку добри иѝто лесно можайѝ да се соѓласаѝ да сѝанайѝ саѝани (ВА: Вешѝица, 101); Бездруѓо знаеше дека Панко Оканица ѝо мери со омраза: на обајцаѝа им ѝежеше ѝајнаѝа иѓра на диверзии (СЈ: Село зад седумѝе јасени, 179); Но коѓа Ошавковски ја зайали ламбаѝа за да си ѝи ѝобара чевлиѝе, беше уиѝе ѝоизненаден и ѝрејлашен: чевлиѝе си ѝи виде на сојсѝвениѝе нозе (ПА: Сиѝе лица на смрѝѝа, 185).

(в) Замена на декларативен сврзник:

Кажано е: само на висѝинаѝа не ѝ ѝреба никаква догавка (ВА: Вешѝица, 108); Го лейам увоѝо на сидоѝ од оѓниѝѝеѝо и насѝѝувам: ќе ме ѝредаде земјаѝа (ДМ: Смрѝѝа на дијакоѝ, 82); Сирнеѝе и, ако можѝеѝе, сфаѝеѝе: јас сѝојам ѝѝука (ДМ: Смрѝѝа на дијакоѝ, 105); Оѝи се рекло: убавинаѝа секоѓаш изѓледа невина, иако најмноѓу ѝревови носи (ПА: Последниѝе селани, 113); Пред да исчезне ѝресмеѝа: од уѝроѝо коѓа ѝоследен ѝаѝ ѝо сонуваше ножоѝ до овој час мина две ноќи (СЈ: Две Мариѝ, 137); Се сѝрчнав и ѝо видов ѝоследен ѝаѝ Ерменецоѝ: ѝо ѝрерѝѝуваше сидоѝ на двороѝ (СЈ: Село зад седумѝе јасени, 153); Рече дека му кажувала баба му: вешѝеркиѝе осѝавале ноќе сѝомни на ѝаѝ – ќе се наиѝеш, ќе се скамениѝ (СЈ: Село зад седумѝе јасени, 176); А ѝризнавам, и си реков: месѝо ѝовѝорно да ѝишувам роман... ѝоарно е, со несѝоредливо ѝомал најор, за истѝѝѝе ѝѝе ѝари и неѝѝо ѝовеќе, да си наиѝшам драма (ДМ: Раскази од шесѝѝи каѝ, 386).

(г) Замена за сврзник за последична реченица:

Освен ѝоа, ѝомисли дека ѝој беше веќе мноѓу сѝар и забиѝе му беа ѝагнаѝѝ: не можеше ни да јаде (ГС: Разѓовор со Сѝиноза, 24); Беше необично и сѝраино: овошкѝѝе се ѝалеа од ѝромови, луѓеѝо ѝодлиѝнуваа (ПА: Седмиоѝ ден, 63); А ракаѝа од ѝеливаноѝ уиѝе долѓо време осѝанува бела: не може крвѝа да ѝ се враѝи и ѝој не може да си ја собере (ПА: Скакулѝи, 151); А и милиционерѝѝе како да ѝо ѝреземаа неѓовоѝѝ ѝоѓлед иѝѝо разболува и како да ѝо ѝреземаа и неѓовоѝѝ лице: сиѝѝе ѝочнаа да личаѝ на неѓо (ПА: Последниѝе селани, 307).

Стилистичката улога на двете точки е и да се издели, истакне дејството во еден исказ и така да се насочи вниманието кон него:

Можам да ве замислам како им се ѝреѝуиѝѝаѝе на минливиѝѝе неѝѝа: сѝоѝѝе двајцаѝа, Клара Марија и ѝѝи, заѓледани како минуваѝ облаѝѝѝе, ѝреку небоѝо, како оформуваѝ краѝкоѝрајѝи облиѝи, а

поштоа се препопуваат едни во дружи, исчезнуваат, ве гледам како и самите создаваат минливи нешта, како една ноќ ја оплодуваат утробата на Клара Марија (ГС: Разговор со Синоза, 48); И пајошот ме водеше право кон она далечно светло што ми се јави прво и за кое помислив дека е од онаа жена што ме ослепе и која, еве се смилува: пак ми ја враќа светлината (ПА: Неверни години, 70); Сега е часот да ја доистуриме таа одамнешна вода и да налееме нова што ќе ни ја враќа убавината и мислата на везачките: за да куќат нови конци, и мислата на сгарите: за да до менај каменот и начинот на сгарејто, оти до имам е веќе и она за кое напишаме предци доброволно се убиваа... (ПА: Седмиот ден, 80); Тајко ми ги научи луѓето на едно нешто: најдобар начин да се сочуваат нештата е да се навраќаат колку што е можно покриливо (ВА: Фрески и трошески, 166).

Двете точки се стилистички интерпункциски знак и за маркирање на субјектот во реченицата или дискурсот:

За нив Флечер и најаму си остана Флечер: обичен, малку намкорест, свртничар од железничката улица, кодо сити, по малку, си до имаа на удугу, најмногу поради гласот што до биеше дека барем половина тајла ја дава на книги (ДМ: Гон, 15); Беше тоа ниско, косаво човече: немаше ништо едно влакно на глатата (ВА: Вештица, 31); Може таму, најпосле, ќе можам да бидам она што сум: Тимурташ, војноот на слободната мисла (ДМ: Смртта на дијакот, 53); Да види каков е Господ: добар, зол, ситар, млад (ВА: Вештица, 61); Оштогаши ги презирав солзите: јас никога не заплакав (ГС: Разговор со Синоза, 79); Тој е: со тенките метални очила врз кои се прекришуваат сончевите зраци на ситаложеноото сонце во нашиот двор (ЈВ: Скарбо во мојот двор, 83).

Две точки може да се реализираат и како кохезивно или композициско средство во целиот дискурс. На тој начин двете точки дејствуваат како текстуална (дискурсна) правописна фигура, затоа што тематски и градациски го развиваат дискурсот:

Како да бев во една од куќите на Кукулино: од огниште на кое виси поцрнет кошел, се шири црвеникава топлина, удира во луѓето и им ги брише од лицата зрижте и години: светлоста се мрешка по земјениот под, мислиш вода е над која минува здив на ветар: чкрта ситара маса на долги нозе, на неа е дрвена картта со ракија, зад луѓето илашливо прейка око на кандило и појсетува на заборавена звезда под прорисни партали на пајажина: тојло е, живојот е далеку од светот на домаќините и жостите, обесената низа лук на сидот брани од урокливите очи на темницата зад пророзците (СЈ: Тврдоглави, 79).

се враќаа ујлакани до рекајта каде штио си ѝ мијеја лицајта, префрлајќи вода преку џлавијте за да не им се припрајти душајта од мртватајта џуштерица како штио им се припраќаше и мислајта за вечернијте џрки коџа на зајдисонце ѝ поспројуваа коњијте, ојти џој не сакаше веќе да се најпреварува во џорештинијте, џа дури ни во доцнијте џорештини, заштио ситијте џте џо појсешуваа на збравенајта и заџнасена џорештина од намовнајтијте комарци штио му џо најпаѓаа коњот со кој џрелејта преку една стелна крава штио беше прејречена на џајот џокму коџа џочна да се одвојува од друјтијте коњаници, коџа се наведна со лицејто близу до џривајта штио џо скокојќаше џо челојто, коџа џочна да џо разбира шумејето на воздухот како испуштање на зајворена и конзервирана џареа штио џочнуваше да се лаѓи околу неџовијте уши, коџа веруваше дека е најолно џодиџнај над земјајта како силно фрлен камен... (ПА: Седмиот ден, 29).

Црта. И употребата на цртата може да добие статус на стлистички маркирана категорија. Таа се пишува наместо запирката таму каде што е потребен поизразен знак и таму каде што треба да се избегне натрупувањето на запирката во различни служби. Така запирката и цртата може да алтернираат во многу контексти, а авторот може да врши избор – дали ќе употреби црта или запирка.

За истакнување на некои делови од реченицата, како на пример, субјектот, објектот, атрибутот, прилошките определби, кои говорниот субјект ги смета за важни, се употребува цртата:

Пет џржави искри на џет џглоба и џет џцостџи на сувитџе, набабрени усни, со џет именки во црно завитќани – боџ, и џприода, и мајка, и смолара, и сојстџвенојто семе (СЈ: Месечар, 10); Зајтоа, Клиф џе јави во здружениејто на џрофесионалцијте, каде штио нарача – убистџво (ВА: Вејтица, 51); Овој факт особено џо веселеше зајтоа штио џо знаеше само џој и никој друџ, а за џтоа дозна – случајно (СТ: Уџурсуз, 64); И ова село има штио и друџто – џот, ковач, абаџија, учител (СЈ: Село зад седумте јасени, 54); Под белијте снотови на рефлекторитџе сѐ беше бело – џој, асистентитџе, ојенот џоло дејте над кое се веднеше (СЈ: Две Мари, 76); Во сонитџајта џаа секоџаш беше она штио навистџина беше џо своитџе џодини – дејте (ГС: Разџговор со Сџиноза, 89); ... и џокму зајтоа штио не џо разбира, џтоа нештио стџанува еднакво на – ништио (ВА: Вејтица, 143); ... со џолема сиџурностџ може да се џврди дека зачаденојто месџо било џриказна за – чадој (ВА: Фрески и џројески, 174); Ги изнесуваат сликијте, џел џрад се ојворил, нема џовеќе зајворане, и џробовитџе ќе се ојворај за да кажат. Кујитџа, кујитџа – Сџалин (ПА: Небеска Тимјановна, 411).

При обележувањето на дополнителните (апозициски) додатоци со црта, кога придавката е во постпозиција, нужно се наметнува поизразена пауза, а со самото тоа и друга интонација на реченицата:

Тоа го зонеше на смеа – гласна, пилеста (СЈ: Месечар, 11); *Виде уштите еден убиен – црн, клунест со закопани нокти во килимот прошаран необично со цр–вени капки и ситни срчи на очила* (СЈ: Месечар, 13); *А Ковачев и јас го ѓаметѓам – мазен, убав* (СЈ: Село зад седумтите јасени, 33); ... *во еден моменти, низ отворениот прозорец забележува рој сјакулци; ситни се, разнобојни – зелени, кафени, црни* (ВА: Фрески и грофески, 92); *Далечни маѓли – тешки, неподнесливи* (СЈ: Село зад седумтите јасени, 190).

„Цртата има стилистичка улога и во речениците со редуциран глаголски дел на глаголско-именскиот предикат, во кој цртата нема конкуренција во запирката, а по правило ни меѓу другите интерпункциски знаци. Цртата во тие случаи е супститут за глаголот копула: стоејќи на неговото место, таа ги поврзува субјектот и именскиот дел од глаголско-именскиот предикат“ (Ковачевић 2012: 236):

„Овој на сликава – син нели?“ (СЈ: Село зад седумтите јасени, 24); *Сѐ ми се чини дека двајца се смеат од неа. Едниот е ѓаа, а другиот – Господ* (ПА: Тунел, 52); *Најпосле – нок* (СЈ: Тврдоглави, 38); *Знаете, пресветиол: живојот е море, а човеот – кораб* (ВА: Вештица, 102); *Само ситиците и маждалниците треба да се суви, а главината и најлаќиците – сурови* (ПА: Последните селани, 117); *Брчки – мравји праѓи на бржи преку невисокиот чело, очи – претпазливи жужалци во темномодри глобови со ѓајни на дното, црвеникав сињак во едномесечната брада* (СЈ: Тврдоглави, 108); *О божје! Сврѓи ги очите свои кон нас и гледај: ѓоубиците се судии, неправедните праведници, злобните – човекољубци* (ВА: Азбука за непослушните, 122); ... *и ѓито да правиме сеѓа со тебе, му велиме, ѓито ќе кажеме за тебе, а ѓој – вие сѓе ми мајка, вие – ѓајко, ако ме кажете, ќе ме сѓрелаат ...* (ПА: Пиреј, 187).

Цртата се употребува и со цел да се потсили неочекуваноста, пред збор (или пред повеќе зборови, дури и цели реченици):

И не би ден – дрвците ѓотерува (ПА: Скакулци, 30); *И ѓака ги закопувале, во ѓаркот, во ѓлиќа дујка, и наместо во ковчеѓ – во чаршаф* (ГС: Сестраѓа на Зиѓмунд Фројд, 27); *Коѓа ќе се сврѓам – Никифор Абазовски. (ПА: Небеска Тимјановна, 85–86); Му го чу гласот – не ја ѓоздрави, само ја праѓа дали го ѓознава – и не одговори* (СЈ: Село зад седумтите јасени, 164); *Леташе, леташе, цел ден леташе, коѓа ѓака, иако со него доѓаувало и Едното око на Вистината, може да*

се каже дека сандакоџ се враќа – ѝразен (ВА: Фрески и ѓроџески, 190); Влеѓувам во едната куќа – ѝолно, влеѓувам во друѓата – не можеш да се ѝровреш (ПА: Небеска Тимјановна, 356);

Кај сентенциите, општите констатации, народните умотворби, употребата на цртата е во функција на истакнување на пораката, заклучокот од искажаната мисла:

И да сакам не можам, вели, на сѝар човек – сѝара е секоја облека (ПА: Небеска Тимјановна, 39); Шѝо велеше Лазор Ночески: „Ако не каснеш црешина, барај слива ѝеѝировка, ако не досеѓнеш јаѝоѝка – барај јабољко или оскорушка, ако не ѓо завѝасаш и ѝоа, ѝи оѝтанувааѝ само ѝиѝинки и ѓлоѝинки“ (ПА: Пиреј, 41); Еѝе, ѝоа е човекоѝ – ѓрамада, смеа и ѝлачење (СЈ: Тврдоглави, 74); Нема „ура“, вели Кирил Сѝојнички, ѝрвин скокни ѝа ѝосле викај – оѝ (ПА: Скакулци, 152); Токму ѝака – лудилоѝо е избеѓнување на обврската да се биде човек (ГС: Сесѝраѝа на Зиѓмунд Фројд, 143–144); Смрѝѝа е ѓрдаѝа уѝеа – од неа човекоѝ очекува да му ѓо даде она ѝѝо живоѝоѝ му ѓо ускраѝил (ГС: Сесѝраѝа на Зиѓмунд Фројд, 298).

Со црта се одвојуваат и интерполираните (вметнатите) именски групи или зависни дел-реченици, затоа што таа е стилистички поекспресивен знак од запирката, која подразбира стилистички неутрална варијанта на реченицата:

Ако сакаѝе да ја доживееѝе оѓраниченосѝа, ѝоѓаш забораветеѝе ѓо разумоѝ – доживејеѝе ѓо еднсѝвено ѝелоѝо – ѝомислеѝе дека ѓо имаѝе само ѝоа мрѝво ѝело, а дека разумоѝ е оној кој исчезнал (ГС: Разѓовор со Сѝиноза, 54); Не ѝадна во ѝоа нишање, заѝѝо – се клаѝеше – јас сум едно неѝрекинаѝо ѝаѓање, до крај на своето ѝосѝоене (СЈ: Две Марии, 119); Во хоѝелоѝо имаѝе ѝредимно Гркинки – сами или со деца – ѝосеѝувани само за време на викендоѝо од своѝѝе ѝрезафаѝени мажи (ВУ: Лов на еднорози, 144); И во следниоѝ миѓ, влечејќи црн оѝаш од ѓусѝ чад, авионоѝ – ѝоѓоден секако од некое зрно на ѝроѝивавионската арѝѝилерија – исчезна зад дрвјаѝа ѝѝо ја обележуваа ѓраницаѝа на ѝолјанаѝа (ВУ: Мојаѝа роднина Емилија, 155); И знаеше дека секоѓаш во ѝакви случаи, коѓа се ѝрѝѝ ѝаква казна – казна на ѓубење на дел од целоѝо – на човека му се чини дека в рака ѓо има ѝомалку важниоѝ дел (ВА: Фрески и ѓроџески, 146); Можеби неѓовоѝо сѝомнување на ѝелефоноѝ – чиј број ѝаа ѓо даде заѝоа ѝѝо не знаеше ѝѝо уѝѝе да зборува – значеше дека сака ѝоѝоа да ѝ се јави (ВУ: Лов на еднорози, 152); Оѝѝана во нашиоѝ дом до ѝочетокоѝ на зимаѝа, и коѓа разѓовороѝ меѓу нас ѝѝѝе – меѓу неа, мајка и мене – замираше, Марие бесѝумно излеѓуваше од ѝросѝоријаѝа, и се враќаше долѓо ѝоѝоа, со вирвенети очи (ГС: Сесѝраѝа на Зиѓмунд Фројд, 266).

За нагласување на дејството изразено преку оноματοпејските зборови честа е појавата на цртата:

Дедо – فاي – вака, ми ја зеде златата и ми ја џикна под мишка (ПА: Небеска Тимјановна, 38); Го извадив џишџолоџи и – бам, бам, бам, – џриџаџи исџукав џружоре (ПА: Небеска Тимјановна, 115); И само џиџо завлежов џодлабоко – буџ – од зрмуџикиџи излежувачи луѓе (ПА: Небеска Тимјановна, 384).

Местото на елиптираниот реченичен член понекогаш се обележува со црта и заради остварување на симетричен интонациски реченичен модел, со што се постигнува извесна ритмомелодичност на прозниот исказ:

Ойишан круџ на живојиниој љај. Круџ – нула. Нула – нејостојење (CJ: Месечар, 28); *Надвор – нејодвижносћ* (CJ: Две Марији, 40); *Тоа значи –до средината на јули* (BA: Вешица, 95); *Сакаше да кажеше – вешицата* (BA: Вешица, 101); *Што беше тоа – глас, жед* (CJ: Ковчеж, 128); *Ноке, дење – крај нема* (CJ: Село зад седумте јасени, 160); *Седно – жосодарел* (CJ: Тврдоглави, 178); *Ако има нешто – само дојди* (BY: Дива лија, 284); *Незавршен пентеграм – несовершена Венера* (BY: Дива лија, 255); *Едноставно – си заминувааш* (BY: Мојата роднина Емилија, 303); *Ниту минашо – ниту иднина* (BY: Мојата роднина Емилија, 303); *А ова со ножешо – го цензурирам* (BA: Вешица, 307).

Три точки. И овој интерпункциски знак може да добие статус на правописна фигура, а тоа е емоционално-експресивната апозиопеза. Апозиопезата е прекинување на исказот, „кое најчесто е резултат на чувствена криза на зборуваачот, кога не може да го изрази чувството или кога не може да ја заврши реченицата со започнатиот тон“ (Минова-Ѓуркова 2003: 174), но на тој начин се поттикнува примачот да погоди што е тоа што е премолчено, што останало неизречено од страна на лирскиот субјект во поезијата или нараторот во прозниот текст:

(1) *Со вкочанетио, поистинатио шело, јас од креветитој виашен
гледам кон аголот каде во тајетинице се јавува мал, ошвор кој се зголе-
мува, зголемува... Прво се втурнува црна, издолжена муцка со дебели
мустаки, а пошто шелото и ошашката на... Личи на... Има вовлечена
шија, темни, блескави очиња... Големо е колку малку заслабната ма-
чка и пирча кон сирењето, преку картионската кутија во силен скок
кон мене (JB: Скарбо во мојот двор, 28–29); ... а јас овде од грижи се
сушам, не зеле ништо пошло со себе, може да настине, чедо мајкино,
пој не ќе ја чува, пак мајка ќе побара, а јас... (CJ: Улица, 102).*

(2) Го вклучија кранот и низ отворениот прозорец неговите железни прсти го зграбија Христоса со сè столче и почнаа да го вле-

чай, да го шеѓнаш... Половина час го шрѓаа, го расшрѓнуваа, го одлегуваа но на крајот само зградаш се зашресе, а сшанариш, мислејќи дека фашил силен земјотрес, по заки и без глави беѓаа надвор, се кршеа, молеа... Пошгоа го сеши шешкош брук како се пробива низ неговите суви, расшресени раце. Крикна... (ДМ: Триполската катија, 107).

И во дијалозките ситуации паузите во говорот, изразени со употребата на трите точки, извршуваат своевидна стилистичка функција. Трите точки се стилистичко средство кога ликот не може да го пронајде вистинскиот збор, кога не може да ја уточни својата мисла:

(1) – Зависи...

– Од што?

– Од шгоа дали ќе ме примити на шет минути... Во сшрошивно можеме да чекаме полиција... Ќе дојдат... Ќе ме најдат леѓнаш на пешачки премин... А вие сше шие... Малку... (СТ: Уџурсуз, 86).

(2) – Слушај, ќе ти кажам. Морам некому да кажам. не се шрае. Не се издржува. А ти чувај се, молчи... Ќе те убијам. Тоѓаш, коѓа кошавме, те лажев. Не барав шодземни одаи, барав шари. Лири, разбираш ли? Ми беше сшрав сам... Ете, зашгоа... Знаев дека дедо ми има шари и дека ги крие... Грнешо беше шлно... Пари, а? ... Вечерш ми кажав на шашка ми. Тој се обиде да му ги земе лириш, сшарецот не даваше. Го уби... Сеѓа шго е в зашвор, а шариш се кај мене, ги шрошам шолека... Зошшо? Та најролет ќе одам војник... (СЈ: Улица, 103).

(3) „Би бил шгоа еден мноѓу... еден мноѓу...“ и сшарецот се обидува да го пронајде соодветниот збор, „би бил шгоа еден шиков светш, шосшодине, ах, би бил шгоа еден шиков светш којшшо јас не би можел да го именувам“ (ГС: Разѓовор со Сшиноза, 126).

Кај дијалозите во кои се предадени интензивни емотивни состојби на ликовите, речениците се многу кратки и испрекинати со три точки:

(1) Сакаше да убиеш?... Сакав, не знам зошшо, со нож... Со нож, хирушки? ... Сеедно, или обичен, со црна грика... А совешш? Никој нема совешш... А иднина, има ли некоја иднина?... Има... Кој?... Ножот... (СЈ: Две Марш, 10).

(2) – Види, еј, имам шари! Мислам, сшварно имам! Не лажам! Парити не се шроблем! Овој... шашко ми... ми даде вчера... како се вика... за машурска да ми се најдат... мислам... шари ми осшави... за кеш не е шроблем. И овие... кажи ги... друѓарчињава... шшо се со мене се океј... ќе видиш (СТ: Пејерушка, 99).

Паузите се чести и во монолозите на ликовите, претставувањето на моменталните промени на емотивната состојба, внатрешниот немир. Испрекинувањето на говорот е предизвикано од размислувањето на ликот поради барање на потребниот збор: (1) *Лицејто ѝ го вкочани голема изненада и по цела вечност прво движење беше – неубавото извивање на веѓите и саркастичното извикување на усмата низ која постојало стирасни обвинувања... Морале да ми кажат... Не е можно да се избришат сите праги... Зарем баба ми го заборавила својот постар син?... (ЈВ: Скарбо во мојот двор, 33).*

(2) *Престанувам да дишам, воздивнувам, џелечаво извикувам покажувајќи го како чудо, а Ж. се смее со нова сила. Одвај ѝ ги разбираам зборовите. Секогаш... Дождој прави... Секогаш кога врне... Таа може да најрави божилаци со обично градинарско црево! Како? Да, кога се полеваат цвеќињата (ЈВ: Скарбо во мојот двор, 91).*

„Со паузите претставени преку трите точки успешно се предава разговорната реч, се прави речева карактеристика, се предава внатрешната состојба на ликовите. Трите точки ја карактеризираат недоисказаната мисла, но логички и граматички таа е целосна“ (Паноска 49: 1990). Сложената емотивна состојба во која се наоѓа ликот го попречува при течното изразување на мислата:

(1) *Ќе се оди ништо друго. Низ излени уши ќе се провирам... А и такава е нашата: вчера си овдека, утре онаму... Газиме преку батаци и мртвици, се искачуваме низ красни и скрки, низ поретчени шумички... Латици од облекајта ни останале зајнајти по трњето, чавките ќе прават седела од косите наши (ПА: Небеска Тимјановна, 87).*

(2) *Сè си мислам дека сум леѓнај во некоја мртвица, мртвовечница... Да болеше и глупоста, вели, во болниците никогаш ќе немаше место. За никакви други болни ќе немаше место... Зайноа, изведи ме, одведи ме дома! Многу ми недостига кукајта, вели, ми недостигаат ти... (ПА: Тунел, 96).*

(3) *Вечерта долго се превртував во постелата. Старецот со бели мустаки убиен, Кузман знае и ги троши неговите пари. И тие, неколку чаши исти... Чаши? Какви чаши? Кузман? Кузман... Внук му на старецот... На овој старец... еве овој што оди кон мене, безгласно ја отвора усмата и леда со зелени очи, сиот зелен, по боја сличен на тесните клупи од гимназијата... (СЈ: Улица, 103).*

Со три точки може да бидат прекинати и подолги наративни сегменти, во кои од различни причини, ликот до крајот на своето искажување не може да ја прецизира својата мисла, да го заврши започнатото искажување:

(1) *Ајде, Цезар... Кога живојито на еден клоун ќе се заборави, неговата смрт, ако е необична, може долго да се памети. Ајде, Цезар... кога се зовори за смртта на некој човек, се зовори и за неговото живојито... Август нема да биде заборавен, оној Август од Виена, луѓето долго ќе го памтаат... Да, Цезар, ова ти е прилика да ми вратиш за она што сум сторил за тебе. секој ден сум те хранел, секој ден... Тоа и сега ќе го сторам, последен пат, Цезар... зашто веќе не сум смешен, ни нужен... Не плаши се... Не сум, сентиментален само сакам да ги појсетам луѓето дека живеел меѓу нив и Август Рицман. Ништо друго... (СЈ: Кловнови и луѓе, 17).*

(2) *Беше престапено и овај процеди:*

– *Не... не смеам... не смеам да ви кажам, господарине... Ве молам верувајте ми дека не смеам... Оти и јас не смеам да знам што има внатре... Господиној управник секоја ноќ ме испраќа на зробиштата, кај зрбарот... овој ја полни количката и ја заклучува со капанец и со синџир... и потоа ми дава сладолед како награда, го поздравува управникот и ми кажува во колку часот да дојдам следната ноќ... Тоа е сè... (ВА: Квартото на лиричарите, 73–74).*

Трите точки можат да бидат употребени и на почетокот од прозниот дискурс, кога авторот посочува на искажувањето му претходат некои други настани кои не е потребно да се споменат:

(1) *Секавањето шечеше.*

... Ја оставија колибата и одеа еден крај друг. Не му беше смешно што бившиот божослов се труди да оди по така на неговите чекори (СЈ: Две Мари, 49);... Не ѝ го спомена веќе а по две ноќи вратата на неговото стана ја стреса силни удари (СЈ: Две Мари, 68); ... Оној негов дедо или дедо на дедо му се викал Парамон и, како сите од тоа време во Кукулино, бил умен и со две очи (СЈ: Тврдоглави, 79).

(2) *Тој ни го покажа дајумот на писмото – 4 август – и, прескокнувајќи ја првата страница, почна да чита:*

„... сонив чуден сон: во еден приморски град – не кај нас, туку во Грција, Турција, така некако – одам по улица и доаѓам до дуќан чишто излози се покриени со прав, рамките обоени во темнокафеава боја, испукани и излупени од сонцето. Влегувам. Тоа е старијарница: онаква какви што веќе веројатно не постојат никаде...“ (ВУ: Лов на егнорози, 123).

Во некои раскажувачки секвенции може да се забележи употреба на повеќе точки. И преку употребата на овој графички знак речениците се со семантика на неизреченост, неочекуваност, возбуда и напнатост поради неизреченото:

(1) *Вечерва не читам и немам чувство дека времето најразно минува. Знаејќи дека Скарбо се лула на Големојто Дрво долго, долго, долго, долго, долго мислам на Алојзиус* (JB: *Скарбо во мојот двор*, 7). (2) *Да се лиа неушешно. Колнејќи за дека не ти дале да си едно* (JB: *Воден знак*, 86). (3) *Претходната шага и резигнацијата, здодевноста ситнуваат сосема бесмислени* (JB: *Воден знак*, 93).

Прашалник. Стилгеноста на овој интерпункциски знак посебно ја наоѓаме кај реторичките прашања. Реторичкото прашање е прашање на кое не се очекува одговор. „Со такво прашање се прикрива тврдењето со кое се нагласуваат ставовите и мислењата на говорното лице, се истакнуваат разни емоции, а со тоа објективниот начин на говорот се заменува со субјективен и конотацијата ѝ се подредува на денотацијата“ (Bagić 2012: 271). Прашалникот во реторичките прашања е важен интерпункциски знак што се толкува како сигнал дека нешто не може до крај да се разбере или како посредна порака до читателот „дека текстот почнува да се осмислува дури во процесот на читањето“ (Bagić 2012: 271):

А кој може да повлече точна граница меѓу црното и белото, меѓу лагата и вистината? (ПА: Тунел, 69); Водата зарем нема своја топлина, и зарем не е постудена од огнот, кој е жезжок? А воздухот зарем не е на средето од овие две? (ВА: Пайокош на светлош, 80); А може ли да се каже искрено и она што еднаш веќе се скрило? (ПА: Тунел, 87); Но кој мртвеец оставил нешто зад себеси? (ПА: Последниите селани, 171); Но, успеал ли некој од нас да избега од самиот себе? (СТ: Пејерушка, 190); А кој е тој што сака да биде проколнат и распнат на столбот на срамот? (СТ: Пејерушка, 190); Можно ли е Сотоната да е помокен од Бога, злото од доброто, мракот од виделото, денот од ноќта? (ДМ: Смртита на дијакош, 147); Зар само низ солзи се стигнува до среќата, господе? (ПА: Небеска Тимјановна, 431).

Со нижењето на реторичките прашања се развива тематиката на дискурсот, се нагласува емоционалноста на нараторот или ликот, се постигнува напнатост и драматичност во исчекувањето на одговорот:

(1) *Зарем мртвите, кога ги праќаме на оној свет, не ги ставаме во ковчег? Зарем кога доаѓаме на овој свет не нè ставаат во лулка, што налик е на ковчеже? Куќите наши зарем не ни наликуваат на ковчег со поклопка озгора, за да не врне и за да ни биде топло внатре? Бунарот зарем не е ковчег во кој се чува богатството на животот – водата? И зарем манастирот наш не е налик на ковчег со*

богатство, како и коработ што плови по морето, со вредни нешта во утробата? Па и утробите на жените, не ли се ковчези во кои се чува она што треба да се роди, да се сочува, за да не му наштети нешто? Телото ковчег не ли е за душата, и небото поклопка не ли е оде ден голем ковчег; поклопка издупчена, за да ни доаѓа виделина од виделата небески? (ВА: Азбука за нејослушничите, 11).

(2) Зошто смрт кога таа може да се избегне? Зарем мислат дека ние сме растени на дрво? Зарем така лесно мислат сме се откорнале од родните огништа за да сраснеме со несигурниве седла? Кој од нив знае колкави радости носиме во нашите уморни од јавање души? Дали некој од нив сфаќа дека нашето идење може да ги освежи нивните градини и извори со мирисите и свежеста на родните бавчи и потоци од преубавата Бурса, велелепното Едрене, непокорната Ангора скриени и сочувани во нашите тврди срца? (ДМ: Смртта на дијакош, 26).

Бидејќи овие дискурси се конституирани од низа реторички прашања и со тоа се постигнува напнатост и динамичност на исчекувањето на одговорот, оваа фигура може да се смести во стилистиката на дискурсот.

Реторичките прашања може да формираат и своевидна рамка на текстот, доаѓајќи како инкоативна (почетна) и финитивна (крајна) реченица. „На почетокот на текстот или пасусот прашалната реченица има отворачка функција, го поттикнува адресатот и понатаму да го следи текстот, додека на крајот на текстот, само формално ја завршува нарацијата и отвора можности за размислување“ (Katnić-Bakaršić 1999: 102). На пример, во романот *Тунел* од Петре М. Андреевски, ликот – наратор ја завршува својата нарација со прашална реченица:

*И вистина било така. Зашто сега, кога ѝлачам за едниот, не знам дали не ѝлачам и за другиот, за сите одеднаш. А што е пак како за еден човек. **Не е така?** (ПА: Тунел, 250).*

Оваа постапка е особено стилогена во уметничките текстови затоа што се бара активен ангажман на читателот во потрагата по можните одговори и заокружувањето на структурата на нарацијата.

Контекстите во кои мислата е пред сè од емотивна природа и означува уфрлување на реторичко-емфатички говорен додаток на нараторот или ликот, може да бидат означени со прашалник, но исказот повторно продолжува со мала буква:

Таа, билката, за жал или за среќа? (бидејќи ништо не е совршено) не го дава она чувство што им е својствено на лесниите, итешко ои-

тежнатиите, просирни сониии... (JB: Воден знак, 27); Грубо жушнување во кое збунетиа тирейерев, не давајќи оиџор ииџо ваквоиџо насилствио (?) џо џодразбира (JB: Скарбо во мојоџ двор, 94); Не знам коџа и како заврши соноџи (сон?) и коџа и како му се враиџив на живоџиџи (CJ: Ковчеџ, 131).

Извичник. Слично е и со екскламацијата (извикот), тврдење изречено со извична интонација и обележано со извичник. Таквата фигура не поседува формални сигнали на извичност, како што се вокативот, императивот или извикот и со неа никој не се повикува или ословува. Извичната интонација е овде само **форма за нагласување на силната на изразот** – се доловуваат емоциите, се нагласува мислата и се насочува перцепцијата на исказот:

Сирот наши јазик, си велев, и ми идеше од полуденост да си ја искршам главата од првиот сид спроти мене! Но помош немаше! Ко некоја невидлива сила да ме тераше на секои пет минути да ја подавам главата надвор во влажната априлска ноќ со надеж дека стварноста ќе се промени но ништо не се менуваше! (ДМ: Раскази од шестџи каџ, 381).

Екскламацијата е честа и во вметнатите делови на реченицата во исказот и од остатокот од реченицата може да биде одвоена со заграда или цртичка, а по извичникот зборот не започнува со голема почетна буква:

*... во некој џрад со сџари џрадџи, каде, еднаш, сосема **сигурно!** ќе доџаџуваме... (JB: Воден знак, 15); ... коџа иџиносџа на случајоџи ќе ја наџераше среде **делник!** да ја наџуџиџи кукаџа (JB: Скарбо во мојоџ двор, 44); Онакво долџо, болникаво какво иџиџо **/дури!/ џрадскиоџи** воздух **џредизвикува** (JB: Скарбо во мојоџ двор, 70); Најверојатиџо, сеџа се секавам, со **насмевка!** заџџоа иџиџо Лале божем се криеше заџ кројачкаџа кукла... (JB: Воден знак, 32); ... ќе се сеџам дека **пронајдов! пронајдов!** неџиџо иџиџо небескиџе солзи џо дале како џодарок не жа-лејќи (JB: Скарбо во мојоџ двор, 91); ... оџи сенкиџе ќе се разбеџале, џа **Никој мртов (!)** не ќе може да џи собере наазад (BA: Фрески и џроџески, 181).*

Нижењето на повеќе извични реченици градациски го засилува исказот на ликот или нараторот:

Менувањето на оригиналот не во суштината туку во ликот! Зашто суштината, оригиналот е Бог! Него човек не може да го менува, туку само се труди да го открива, да го трга темниот превез од пред различните негови облици за да може секој да го види! Но многу се божјите облици, безброј превезите, невозможна

му се качува бубачка, рече дејшејшо,
 беџај, викаа и деџајша,
 ќе ѓо касне бубачка, рече дејшејшо,
 и да ѓо касне сеџа не ѓо боли, викнаа луѓејшо,
 не ѓо осџавам да ѓо касаај и бубачки, рече дејшејшо и ојкоџа ја
 фаша бубачкајша џочувсџува дека лицејшо од шајко му џочнува да се
 лади како леб, како ѓеврек изнесен на вејшар;

кој ќе ми кујува сеџа ѓевреци на соборитџе, џрашуваше дејшејшо и
 се доближуваше до луѓејшо, засџана џред нив и ојкако се сврџе назад,
 ојкако џак ѓо виде шајко си џака смирен и фрлен на земјајша џочна
 одново да џлаче... (ПА: Седмиој ден, 14–15).

Во некои наративни сегменти преку отсуството на соодветните
 интерпункциски знаци е предадено конфузното искажување и неповр-
 заното и нелогично предавање на мислите на ликот, поради нарушена
 психофизичка состојба. Ваквата состојба на ликот предизвикува фор-
 мирање на семантички бесмислени и неповрзани искази кои не можат
 да се организираат со соодветни интерпункциски знаци, па затоа от-
 суствува интерпункцијата:

„Марија Марија дали сум јас мрџва џе викав мноџу долџо сес-
 џрајша рече нема џука никаква Марија а јас знаев ќе дојдеи но беџајша
 е во џоа џџо џред малку беа џука џосџогајша од ојџџџинајша знам дека
 се од џаму само џџе џи носај оние смеџни шајки и рекоа дека ќе ме
 вџџај кај мрџвиџе а јас реков дека не може џоа џака јас имам деца
 и соседој Ханосек рече не е возможно џосџогајша Паулина џа џаа има
 обврски соседој Сџефан џој е чевлар и неџова должностџ е да џојрава
 чевли додека може но џџе беа безмилосни ме заџџаа кај мрџвиџе
 ја видов книџајша немој да ме џеџџи не знам јас како можеме да збо-
 руваме ако сум мрџва а од каде знаеш дека џџи си жива џџо ако си
 дојајџувала можеби сиџе џука сме мрџви а не знаеме да имаш џраво
 Венцеслав е комџеџенџен џој ќе знае иако ми е син лекарскајша еџџка
 не дозволува да лаже разбудеџе ме коџа ќе дојде можеби џосџогајша од
 ојџџџинајша зџреџиле се зџреџи и во ојџџџиниџе џа мораме да им џрос-
 џџџе чувсџвиџџелна рабџа е да ојределиџ кој е жив а кој е мрџов”
 (ЈВ: Скарбо во мојој двор, 39–40).

Излегувањето од правописната норма при предавањето на речта
 на ликот може да биде и во функција на потенцирањето на интензите-
 тот на исказот, потребата на говорителот дејството што го објаснува
 или искажува во еден здив, без пауза:

Темно, поштоа од лејливата прародишеска зародувачка шемнина се одделува брегот кој можеби и не е брег туку само некаков нанес по кој почнале да 'рштаат водните расшенија оти по рацете се чувствува некаква пошкочна зелена боја а сепак тоа не е зелена боја по своите видливи обележја туку по својата лигава полужива состојба какви ли тоа алги дали го има тука а сепак не е сè така неодредено се одделува нешто како алги дали го има тука кои се растегнуваат до бесконечност го има тука но сепак конечно ги победува млатата родителска зрелост и тие пукнуваат и го има тука алги дали алги тие пукнуваат со кратки забрзани дрвенести удари кои се шират и наеднаш помеѓу нив навлегуваат светлините од родот на освојувачките тврдоглави корења и алгите дали алги дали го има тука всушност дали го има тука а поверојатно дека бил бидејќи реско се повлекува шемнината а денот процеди како да сака од очите да остави само скокотиливи лузни и еден глас праши однавор, во интервалите помеѓу чукањата (БУ: Знаци, 110).

Изооставувањето на интерпункциските знаци во дискурсот може да се случи и при реминисценциите или сеќавањата на ликот или раскажувачот за настани кои ги смета за важни и кои оставиле печат во неговиот живот. Така, во романот *Сестрајата на Зиџмунд Фројд* од Гоце Смилевски, ликот наратор Адолфина Фројд на крајот од романот наоѓајќи се на смртната постела ги предава своите сеќавања, размислувања за сите изминати моменти од проживениот живот, збиени, наредени едно по друго, па затоа отсутствуваат интерпункциските знаци. Со редукцијата на интерпункцијата се остварува и посебен визуелен ефект: читателот има впечаток дека целиот дискурс на извесен начин се кондензира, згуснува во еден знак, не само семантички туку и оптички:

Влегував во смртта и си ветував дека смртта не е ништо друго освен заборав *Влегував во смртта* и си велев дека дека човечкото суштество не е ништо друго освен помнење *Влегував во смртта* и си повторував дека смртта е заборав и ништо друго *Влегував во смртта* и си повторував што сè *Ќе заборавам Влегував во смртта* и си повторував *Ќе заборавам* како нè внесоа во оваа просторија *Ќе ја заборавам* оваа горчлива миризба *Ќе заборавам* како старците околу мене врискаат плашејќи се од смртта *Врискаат* или се молат *Ќе заборавам* како ја стискам раката на сестра ми и како таа ја стиска мојата рака *Тоа ќе биде смртта* *Тој заборав*

Ќе ги заборавам и Ева и нејзината керкичка на која ѝ го дадов името на мојата мајка *Ќе заборавам* како Отла отиде во смрт заедно со стотици деца

Ќе ги заборавам годините на страв Годините во кои се плашевме дека луѓето во униформи секој миг можат да затропаат на нашата врата и да нè одвлечат во логорите на смртта Или едноставно да истрелаат куршум во нашите стари чела Ќе заборавам како се надевавме дека нашиот брат ќе успее да нè извлече од Виена Ќе го заборавам денот кога дознав дека брат ми умрел

Ќе ја заборавам и онаа жена која го доеше своето дете седната на плочникот нап лоштадот Сан Марко

Тоа ќе биде смртта Тој заборав Ќе заборавам

Ќе заборавам како умираше Добрата Душичка и како ми рече Бакни ме

Ќе заборавам дека мојата мајка пред да умре ми рече Мамо Ќе заборавам дека тогаш за прв и последен пат некој ми рече мамо

Ќе го заборавам Хајнерле и нашиот разговор за еднодневките Ќе заборавам како Хајнерле ја навлече на својата рака куклата што му ја направив и како потоа со неа си ја избриша крвавата уста

Ќе заборавам како ја најдов Цецилија со коса распослана по перницата Тоа ќе биде смртта Тој заборав Ќе заборавам

Ќе заборавам како заминав од дома Ќе ги заборавам годините минати во Гнездо

Ќе ги заборавам зборовите на мојата мајка Ќе ги заборавам сите зборови на мојата мајка

Ќе заборавам како ги проколнував семето на мојот татко и утробата на мојата мајка

Ќе ја заборавам онаа крвава трага на сидот од мојата соба Крвавата трага Единствениот остаток од моето неродено дете Ќе ја заборавам

Ќе го заборавам тоа тивко капење на крв од скриена рана Ќе ја заборавам првата болка и првите зборови кои ги помнам Зборовите на мојата мајка Ќе беше подобро да не те родев

Ќе заборавам дека се родив

Тоа го повторував додека ја чекав смртта Повторував дека смртта е само заборав и си повторував што Ќе заборавам

Ќе заборавам (ГС: Сесираша на Зиџмунд Фројд, 307).

Интерпункциските и графичките средства може да отсутствуваат и во дискурсите во кои се предадени дијалогските ситуации. Авторот отстапува од правилата за визуелно претставување на директниот го-

вор, затоа што во дијалогските искази превладува напнатоста во кажувањата на ликовите, дејството се интензивира, па оваа напнатост може да премине во конфликтна ситуација:

*Ќе умре Панко Оканица, ќе му ја дерат кожата и ќе ја растие-
жаат на татан за веселба. Е на шито ќе го сториш татка а ти Ајосиоле
ќе клекнеш пред мене и ќе молиш аман Панко ти ја зосиод аха сега
јас ја зосиод а зошто ме јавна како сум тие јавнал така убаво илемеио
твое ерменско ти мислиш дека ние не знаеме оној Онисим акал по село-
во уише пред ти да се родиш кога акал ако сакаш да знаеш кога татко
ти сигал романски зрагови демек јас сум туѓ син туѓ да братец татка
знаат сите не ломуш ќе тие убијам со пушкава и пак ќе се Ерменец
тврди се од мојава кука ако сакам ќе сакаш имам и јас некоја кубура
законана (СЈ: Село зад седумте јасени, 183).*

Во нарацијата кај некои автори честопати има изоставување на запирката на оние места каде што таа природно се очекува. Оваа карактеристика се јавува кај повеќе македонски прозаисти, односно изоставување на запирката пред сврзниците **но, а, ама, туку**, кај спротивните независнословени реченици. Отсуството на овој интерпункциски знак помеѓу речениците од кои е составен еден исказ се забележува и при дескрипциите на нараторот, при што темпото на неговата нарација се засилува:

*... одбележувајќи ги своите минувања со лијави седефни тиражи
а некакви живојни врескаат со речи си човечки гласови (ЈВ: Скарбо
во мојот двор, 3–4); Одамна ме повредуваш ама сега многу, многу ме
здоболе (ДМ: Мојот Скендербеј, 41); Би можеле да седат во азлите
од собиите, едниот да молчи а другиот да му ги појдоува мислите на
оној кој молчи (ГС: Разговор со Спиноза, 48); Слушалката шумеше а
јас не можев да си дојдам на себе (ВА: Квартот на лиричарите, 83);
Им рече дека ќе се вика како што се викал и пред татка и не остана
туку им пристапи еден чекор (СЈ: Село зад седумте јасени, 136); Во
едниот од тие дворови стоеше маса со поставен прибор за јадење но
и домаќините и зостите поканети на тој обед беа исчезнали (ВУ:
Мојата роднина Емилија, 153); Или ковачот да го сонува бојастиво-
то а вуко Филип експлозијата, реков јас (ВУ: Мојата роднина Еми-
лија, 228);*

Одредена стилистичка функција може да носат и празните места во текстот. На пример, во романот *Разговор со Спиноза* од Гоце Смилевски кој, според замислата на авторот претставува разговор на главниот лик Спиноза со читателот, на местата кои претставуваат обраќање кон читателот од страна на главниот лик, има празно место кое

го претставува името на читателот (реципиентот), кој е во дијаложка релација со нараторот во романот:

Нема солза на моејто лице, _____ . Блиску си, _____ , на само чекор од моејто тело, но сепак доволно далеку... (ГС: *Разговор со Синоза*, 8).

Авторот на почетокот од романот објаснува како ја гради својата наративна постапка: *Нишкиите на овој роман се исцкаени од разговорите меѓу тебе и Синоза. Затоа секаде каде што има празно место во зборовите на Синоза, изговори го своето име и видиш го во празнината* (ГС: *Разговор со Синоза*).

Анализата на ексцерпираниот материјал на графичкото рамниште покажува дека и графичките и интерпункциските знаци може да бидат носители на одредена стилистичка вредност. Специфичната графичка организација на еден прозен текст со помош на овие знаци може да внесе естетска димензија, односно писмото да не биде само носител на содржината туку и да дејствува убаво и привлечно во свеста на читателот. Исто така и супституцијата на интерпункциските знаци не само што не ја намалува туку, напротив, ја засилува експресивизацијата и создава посебни ефекти.

Графостилистичките авторски интервенции укажуваат на фактот дека дека зборовите не се исклучиво фонетски феномен, туку тие можат да бидат реализирани и во писмениот текст. Според Жорж Галише „ортографијата не е чиста формалност, како што некои замислуваат, проста политика на јазикот: во една поширока мерка таа е лингвистичка неопходност“ (Galichet 1964: 32).

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

А. Единици на кирилица:

1. Ковачевић, М. 2012. *Лингвостилистика књижевног текста*. Београд: Српска књижевна задруга.
2. Минова-Ѓуркова, Ј. 2003. *Стилистика на современиот македонски јазик*. Скопје: Магор.
3. Паноска, Р. 1990. *Јазично-стилски особености на драмата 'Печалбари' од Антони Панов*. Литературен збор. 5–6, Скопје, стр. 45–51.

Б. Единици на латиница:

1. Bagić, Kr. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Čarkić, M. Ž. 1995. *Fonostilistika stiha*. Beograd: Naučna knjiga.
3. Galichet, G. 1964. *Physiologie de la langue française*. Paris: PUF, 4. éd.
4. Katnić-Bakaršić, M. 1999. *Lingvistička stilistika*. Prague – Budapest: Open Society Institute.
5. Pranjić, Kr. 1985. *Jezik i književno djelo. (Ogledi za lingvostilističku analizu književnih tekstova)*. Beograd: Nova prosveta.
6. Vuković, N. 2000. *Putevi stilističke ideje*. Podgorica – Nikšić: Jasen.

ИЗВОРИ И СКРАТЕНИЦИ

Петре М. Андреевски (ПА)

1. Андреевски, П. М. 1964. *Седмиот ген*. Скопје: Култура.
2. Андреевски, П. М. 1974. *Неверни години*. Скопје: Македонска книга
3. Андреевски, П. М. 2006. *Небеска Тимјановна*. Скопје: Табернакул.
4. Андреевски, П. М. 2006. *Пиреј*. Скопје: Табернакул.
5. Андреевски, П. М. 2006. *Последните селани*. Скопје: Табернакул.
6. Андреевски, П. М. 2006. *Сите лица на смртта*. Скопје: Та-

бернакул.

7. Андреевски, П. М. 2006. *Скакулци*. Скопје: Табернакул.
8. Андреевски, П. М. 2006. *Тунел*. Скопје: Табернакул.

Венко Андоновски (ВА)

1. Андоновски, В. 1989. *Квартиот на лиричариите*. Скопје: Мисла.
2. Андоновски, В. 2001. *Азбука за непослушните*. Скопје: Култура.
3. Андоновски, В. 2001. *Пайокоит на светите*. Скопје: Култура.
4. Андоновски, В. 2001. *Фрески и жрешески*. Скопје: Табернакул.
5. Андоновски, В. 2006. *Вештица*. Скопје: Култура.

Јадранка Вladoва (ЈВ)

1. Вladoва, Ј. 1986. *Скарбо во мојот двор*. Скопје: Млад борец.
2. Вladoва, Ј. 1990. *Воден знак*. Скопје: Култура.

Славко Јаневски (СЈ)

1. Јаневски, С. 1954. *Кловнови и луѓе*. Скопје: Книгоиздателство Кочо Рацин.
2. Јаневски, С. 1965. *Стебла (Село зад седумте јасени)*. Скопје: Култура.
3. Јаневски, С. 1967. *Две Мариш*. Скопје: Македонска книга.
4. Јаневски, С. 1976. *Ковчеж*. Скопје: Наша книга.
5. Јаневски, С. 1987. *Тврдоглави*. Македонска книга: Скопје.
6. Јаневски, С. 1993. *Зад тајнајта враќа*. Скопје: Македонска книга.
7. Јаневски, С. 1993. *Месечар*. Скопје: Детска радост.
8. Јаневски, С. 2004. *Улица*. Скопје: Детска радост.

Драги Михајловски (ДМ)

1. Михајловски, Д. 1990. *Гон*. Скопје: Култура.
2. Михајловски, Д. 1994. *Скок со ситай*. Скопје: Македонска книга.

3. Михајловски, Д. 1999. *Триполската катија*. Скопје: Каприкорнус.
4. Михајловски, Д. 2003. *Раскази од шестти кати*. Скопје: Каприкорну
5. Михајловски, Д. 2007. *Смртија на дијакош*. Скопје: Каприкорнус.
6. Михајловски, Д. 2007. *Мојот Скендербег*. Скопје: Каприкорнус.

Гоце Смилевски (ГС)

1. Смилевски, Г. 2005. *Разговор со Синоза*. Скопје: Топер.
2. Смилевски, Г. 2011. *Сесираша на Зиџмунд Фројд*. Скопје: Дијалог.

Сашо Тасевски (СТ)

1. Тасевски, С. 2010. *Пейерушка*. Скопје: Култура.
2. Тасевски, С. 2011. *Уџурсуз*. Скопје: Матица македонска.

Влада Урошевиќ (ВУ)

1. Урошевиќ, В. 1969. *Знаци*. Скопје: Мисла.
2. Урошевиќ, В. 1972. *Нокниот ѓајшон*. Скопје: Култура.
3. Урошевиќ, В. 1983. *Лов на еднорози*. Скопје: Македонска книга.
4. Урошевиќ, В. 2004. *Дива лиџа*. Скопје: Магор.
5. Урошевиќ, В. 2004. *Мојата роднина Емилија*. Скопје: Магор.

Изворен научен труд

811.163.3'282

ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК „КРСТЕ МИСИРКОВ“

МАКЕДОНИСТИКА 14/2015

ГЕОРГИ ГЕОРГИЕВСКИ, ЛИЛЈАНА МАКАРИЈОСКА

ОД ЛЕКСИКАТА НА ВОДЕНСКИОТ ГОВОР (С. КРОНЦЕЛЕВО)

Трудот е примен на 9.7.2015 г.

Р е ц е н з е н т: д-р Елка Јачева-Улчар, н. сов.

Овој прилог е резултат на настојувањето на авторите¹ да дадат свој придонес во презентирањето на лексичкото богатство на воденскиот говор, а особено на говорот на с. Кронцелово². Лексичкиот материјал е собран од биографски кажувања, снимени раскажувања, народни приказни³ и др., писма (писмени преписки на семејството Георгиевски), како и од литературни дела пишувани на воденски говор – авторски дела на Ташко Георгиевски („Црвениот коњ“), Ристо Јачев („Патеките на ангелите“) и др.

Селото Кронцелово⁴ се наоѓа на петнаесетина километри северо-западно од градот Воден. Ојконимот Кронцелово има романска основа, имено се поврзува со коренот корн 'дрен', на кој се додава суфиксот -eи што има збирно значење и со прираснувањето на суфиксот -eл се комплетира формата корн+eи+eл, во која согласката т во позиција меѓу два вокала се палатализира и преминува во ц.

¹ Првиот роден говорител на воденскиот говор (од с. Кронцелово) кој посветено ги чува спомените и говорот на своето родно село од кое бил судбински откорнат во раната младост, а вториот со многу сведоштва пренесени од родителите – деца бегалци од егејскиот дел на Македонија.

² Во книгата на Георгиевски под наслов „Македонистички студии“ (2001) се содржани две статии посветени на селото и тоа на микротопонимијата при што е извршена лексичко-семантичка класификација на 233 микротопоними (приложен е и индекс на топонимите со соодветни споредби од македонската микротопонимија, па може да се заклучи дека најголем дел се месните имиња од македонско, помалку од грчко, турско и неколку од романско потекло) и на прекарите кои се разгледани во однос на мотивираноста, структурата и зборообразувачката варијантност, а во прилог има и речник. На ојконимијата на Воденско се осврнува и Јачева-Улчар (2012: 215–225), а топонимијата посеопфатно се истражува во рамките на проектот Речник на топонимите во Воденско во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“, во чија ономастичка картотека е опфатен топонимски материјал од десетина воденски села меѓу кои и Кронцелово.

³ Раскажувани од Александар Георгиевски и Тина Георгиева од с. Кронцелово.

⁴ Според народното предание основачот на селото се викал Круме, па според него селото го добило името Крумово Село. Меѓутоа, денешната форма Кронцелово тешко може да се поврзе со името од легендата.

Дијалектната лексика што ја презентираме во овој труд ги одразува карактеристичните особености на воденскиот говор⁵, поконкретно на говорот на с. Кронцелово – акцентот и силната редукција на самогласките. Акцентот е ограничено слободен, а како динстинктивен признак се користи кај глаголите во 1 л. мн. на презентот за разликување од 1 л. мн. на имперфектот кај некои глаголи: *в'икаме, в'икаѿе – вик'аме, вик'аѿе*. Според Видоески (1986: 32) на граничниот појас меѓу воденско-кајларскиот и костурско-леринскиот дијалект на правецот на селата Струпино – Саракиново (Воденско) – Катраница – Ранци – Тречно (Кајларско) функционира еден мешан акцентски тип со слободен акцент (на сите слогови, со ограничување на последниот отворен и на четвртиот) и морфолошко фиксиран кај огромното мнозинство зборови, но и фонетски фиксиран на пенултима кај една определена група лексеми: *нос – н'осуви, м'ајсѿор – м'ајсѿори, 'облак – 'облаци, но и: м'озук – муз'оци, д'евир – див'ери, 'орач – ур'ачи*, при што треба да се истакне дека ваквата ситуација е ограничена на именките и тоа на релација еднина – множина на неопределените форми (членските морфемии не влијаат врз местото на акцентот).

На четвртиот слог од крајот акцентот се јавува во одделни говори кај некои сопствени имиња од ж. род на *-ица*: *Р'истѿувица, Ад'амувица*, во Воденско и во прилошките образувања на *-ичимѿица*: *ид'ешчимѿица, уд'ешчимѿица, биѿ'аичимѿица, в'арѿ'ешчимѿица*, во збороформите за мн. и во определените форми од именките што имаат акцент во основната форма на антепенултима и на пр.: *ј'азуфѿи – ј'азуфѿиѿе, с'ириѿне – с'ириѿниѿу, м'осѿи – м'осѿуѿу – м'осѿуѿиѿе, кај ѿридавѿиѿе: м'ајчин – м'ајчина – м'ајчиниѿу – м'ајчиниѿе, ј'алуѿица, ј'алуѿиѿе, ѿл'авичкаѿиѿа, к'аклиѿаѿиѿа* итн. (Думев 1943: 63, 70, 73, сп. Видоески 1986: 29).

При брз изговор во неакцентирани позиции самогласките *а, е, о* квалитативно се редуцираат во: *ѿ, и, у*. Следиме редукција на *а* во *ѿ* до

⁵ Воденскиот говор спаѓа во долновардарските говори кои ги опфаќаат и говорите во егејскиот дел на Македонија во: Кукушко, Воденско, Пазарско, Солунско, Мегленско и Кајларско. Тој бил предмет на интерес на повеќе автори. На кукушко-воденскиот говор се осврнува Мирчев (1901) и тоа, главно, врз основа на објавени материјали. Во студијата за воденскиот говор Думев (1943) го определува местото на овој говор во рамките на останатите долновардарски говори, а приложува и дијалектни текстови. Јачева-Улчар (1995: 257–270) укажува на некои особености на говорот на с. Долно Родево, Воденско, Егејска Македонија, *Вѿор научен собир на млади македонѿиѿи*, Скопје 1995, 257–270.

отпаѓање (елизија): *р'еката > р'екџа > р'екџа*; гл'авата > гл'авџа > *џл'авџа*; к'озата > к'озџа > *к'озџа*, редукција на *е* во *и*: *стегн'ат > сџиџн'аџ*, *крем-н'оса > кремн'оса*, *лет'ушка > лиџ'ушка*, редукција на *о* во *у*: *потпол'упка > потпул'упка > џоџџул'уџџа*, *лошот'ија > лушут'ија > лушуџ'иџа*, *пооб'игран > џоуб'иџран*, *козор'инка > козур'инка > козур'инџа*.

Самогласките *а*, *е*, *о* во неакцентиран слог можат да се јават само на крајот на збороформите, каде што извршуваат функција на граматички морфеми: *'име*, *џ'оле*, *зр'аве*, *м'ое*, *м'ене*, *ш'ејсе*, *б'ере*, *б'ише*, *им'але*, *'уџре*, *м'есџо*, *б'осо*, *ж'ена*, *д'обра*, *д'ошла*, *кул'иџа* (Видоески 1978: 63)

Акцентот⁶ е неопределен и подвижен, паѓа на различни слогови во зборот: *ја'д'ејне*, *жиж'ава*, *ноџ'алка*, *завр'аџник*, *џрик'ија*, *ком'аџ*, *маф'љус*, *чув'ек*, *чиџ'ел*, *црвен'ик*, *оклам'а*, *'исџам*, *'урнаа*, *б'абини лул'умби*. Како резултат на брзата артикулација се јавува редукција на самогласките која зависи од оддалеченоста од акцентираниот слог, фонетската опкруженост, граматичката функција на гласот. Се смета дека воденскиот говор претставува центар на редукцијата во кој неакцентираниите самогласки се редуцираат во сите позиции⁷.

Во врска со редукцијата на крајните вокали воденскиот говор покажува сличности со солунскиот со оглед на тоа што самогласката *о* се редуцира и во оваа позиција: *с'елиџу*, *л'ошџу*, *вриџ'ену*, а разлики се пројавуваат во редукцијата на крајното */е/* кое во Воденско не ја менува артикулацијата: *'име*, *џ'оле*, *д'ошле*, а во Солунско се редуцира *џ'оли*, *ј'ајци*; со вокалот */а/* ситуацијата е обратна, во Воденско се бележи и редуцирано крајно */а/*: *в'ода*, *н'ивџ*, а во Солунско */а/* во оваа позиција се чува: *в'ода*, *н'ива* (Видоески, 1998, 1999; сп. Марковиќ, 2001: 123).

Турцизмите во егејските говори обично го пазат изворниот акцент, на пр. *баџан'ак*, *дем'ек*, *измиџ'ар*, *из'ин*, *сурџ'ун*, во образувањата со суфикс -*лџк*: *бавџал'џк* итн.

Со редукцијата непосредно е поврзана и елизијата која најчесто се јавува во отворени слогови зад акцентот кај повеќесложните зборови, најчесто во членуваните форми: *џрад'инџа*, *с'елиџо*, *ж'ениџа*, *д'еџџо*, а се случува да се испушти и самогласката */и/*: *ж'ениџе*.

⁶ На акцентските системи во македонските дијалекти во Егејска Македонија се осврнува Видоески (1986: 19–45).

⁷ И според Думев (1943) не постои разлика помеѓу етимолошките гласови */и/* и */у/* и гласовите */и/* и */у/* добиени со редукција на */е/* и */о/*.

ЛИТЕРАТУРА

Видоески Божидар. 1978: Фонолошкиот систем на говорот на с. Чеган (Воденско), *Македонски јазик*, XIX, Скопје, 61–73.

Видоески Божидар. 1986: Акцентските системи во македонските дијалекти во Грција (Егејска Македонија) и јужна Албанија, *Македонски јазик*, XXXVI–XXXVII, Скопје, 19–45.

Видоески Божидар. 1998: *Дијалектните на македонскиот јазик* I, II, МАНУ, Скопје.

Георгиевски Георги. 2001: Микротопонимијата на с. Кронцелово (Воденско), *Македонистички студии*, Менора, Скопје.

Георгиевски Георги. 2001: Прекарите во говорот на с. Кронцелово (Воденско). Речник на прекарите. *Македонистички студии*, Менора, Скопје.

Думевъ Васил. 1943: Воденският говоръ, *Македонски преглед*, XIII, 3, 8–42, 4, 26–88, София.

Јачева-Улчар Елка. Неколку белешки кон говорот на с. Долно Родево, Воденско, Егејска Македонија, *Вџор научен сбор на млади македонисти*, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје 1995, 257–270.

Јачева-Улчар Елка. Ојконимијата на Воденско, Егејска Македонија, *Зборник реферати на македонските слависти на 15. меѓународен славистички конгрес во Минск*, Белорусија 2013, *Контекст*, Скопје 2012, 215–225.

Марковиќ Марјан (прир.) 2001: *Дијалектологија на македонскиот јазик* I, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје.

Мирчевъ Димитър. 1900: *Български ъо кукушко-воденския ъговоръ*, Солунъ.

Пеев Коста. 1999/2002/2004/2006/2009: *Речник на македонските говори од југоисточниот егејски дел*, том 1–5, Студентски збор, Скопје.

Томчева Мария. 1946: Ударението в воденско-мъгленския говор, *Македонска мисъл*, I, 3–4, София, 404–411.

РЕЧНИК

'аба, *мн.* аби *ж.* горна машка облека од груба волнена ткаенина. *Пеџре а слеч'е 'абайџа и си ублич'е џиџ'амо.*

абџџ'иџа, *мн.* абџџ'иџи *м.* странец, новодојден, непознат човек за средината во која се наоѓа. *Кој б'ише бе џо чув'екуџи џо сџ л'афше су џеџи? Не зџџм, абџџ'иџа.*

'абер, *мн.* аб'ери *м.* вест, новост, порака. *В'асил доби 'абер уџи џи'аџику му д'ека сџ д'обри су зор'авјеџу. Му џуџи'и'к 'абер д'ома дџ си д'ое.*

аб'олку, *мн.* аб'олки *н.* *Аб'олкуџу нџ муж'ила дџ џу ј'аде.*

абудч'иџа, *мн.* абодч'иџи *ж.* младо јаболково растение.

'ава (само *едн.*) *ж.* воздух. *Д'еџџа исџадн'аа нџ 'ава.*

автук'ину, *мн.* авток'ина *ср.* автомобил, моторно возило на четири тркала. *У дин'ешну вр'еме ск'ору секуј чув'ек има авџок'ину. Ул'иџиџе сџ зџџруџ'ани су авџок'ина. Сџ'орџи'ску авџок'ину.*

'ага, *мн.* 'аги *м.* 1. земјопоседник во царска Турција 2. назив за заповедник во турската платеничка војска, почесен назив на секој угледен Турчин.

ад'ет, *мн.* ад'ети *м.* обичај што се прави по традиција, по навика, на пр. членовите на семејството не почнуваат да јадат додека таткото не го благослови ручекот со прекрстување. *Так'а е ад'еџуџи, нив'есџиџиџа дџ му бакн'ува р'џка нџ св'аџуџи.*

аз'џр џрид. (само *едн.*) готов, подготвен. *Д'еџе, б'иди аз'џр, џрибуџа дџ џи'рџнџме! Аз'џр сџ чин'и, аз'џр сџ сџор'и.*

'азно, *мн.* 'азна *ср.* богатство, благо. *Н'оџу вр'ејки 'азно. Озџ'ора м'азно, озд'ола 'азно прикриени нешта (нечистотија и др.).*

а'ир (само *едн.*) *м.* среќа, корист, добивка. *Уџи џа раб'оџа н'ема а'ир. Уд раб'оџа 'има а'ир, уџи св'ирка 'има се'ир. А'ир дџ нџ в'идџи, џу џџзуџи дџ сџ м'џкнаџи.*

аирл'ија, *мн.* аирл'иџи *немен.* по род *џрид*. 1. што носи среќа. *И џи'е б'иле аирл'иџи.* 2. *џрил.* со среќа, среќно. *Аирл'ија раб'оџа. Аирл'ија дџ е д'енуџи.*

ајв'ан, *мн.* ајв'ани *м.* 1. добиток. *Сел'аниџе су ајв'ани сџ зџним'авџи, су дуб'иџи.* 2. (прен. грубо) неработник, безделник. *Оџиџи'ука и ајв'ан чув'ек.*

ајдам'ак, *мн.* ајдам'аци *м.* (разг.) неранимајко, скитник. *Ајдџм'ак ниед'ин џу лоџи џџи џи'рџн'ад.*

'ајде *чесиј*, со значење на заповед. *'Ајде, сѿан'увај!* 2. при збогување и при наздравување. *'Ајде, су здр'авје!* 3. при изразување желба. *'Ајде, да б'икме на св'оа з'емја!* 4. во прашални реченици. *'Ајде, шо збур'ува ѿој?*

ајд'ут в. ајд'утин

ајд'утин, *мн.* ајд'ути *м.* 1. отпадник што се борел против турската власт. *Не е лесно да сѧ б'иде ајд'уѿин.* 2. (прен.) крадец, разбојник, отпадник од власта и од законот. *У ѿ'урицку вр'еме им'алу ногу ајд'уѿи.* *Т'иа сѧ ѿул'еми ајд'уѿи.*

ајл'аз, *мн.* ајл'ази *м.* безделник, неработник, мрзливец, скитник.

ајропл'ан, *мн.* ајропл'ани *м.* авион. *Ду Кавк'аз су ајројл'ан ки беѿам, су ѿр'ениѿу ки сѧ в'рнам.*

ак (само *едн.*) *м.* тоа што му следува на некого, плата, награда. *Си ѿу зе 'акуѿи, 'ама раб'оѿиѿа си а в'рше. 'Има ак. Ј'аде ак.*

'ака, 'акат *несв.* скита, оди, талка, шета без некаква цел и без потреба. *Су зѧмиж'ани 'очи 'ака нап'ака-нап'ака. Тој 'ака ѿу сук'аѿиѿе.*

ак'ѧд (само *едн.*) *м.* ум, памет. *А бре, д'еѿиѿе, дек ѿи б'ише ак'ѧлуѿи.* *А бе ѿи 'имаш ак'ѧд у ѿл'авиѿа?*

'акне, 'акнат *св.* мавне, удри. *Зѧ м'адку ки ѿу 'акнише су н'еѿиѿу ѿв'рду.*

'ала, 'алат *несв.* бара нешто неплански. *'ала ѿала.*

ал'ајка, *мн.* ал'ајки *ж.* слугинка. *Бај Ј'ован е сѿар, удв'ај 'оде. С'екуј ден 'оде к'де н'еѿу 'агна ал'ајка.*

ал'ал (само *едн.*) *м.* благослов, пожелување некому среќа, да му биде убаво, корисно. *Ал'ал му в'ера на П'еѿре, ѿу б'ива. Ал'ал да му е на з'еѿуѿи, рабуѿил'ив чув'ек.*

алам'анка, *мн.* алам'анки *ж.* бебе; вид јаболко (сп. аламан 'германски').

алант'иса сѧ, сѧ алант'исат *св.* се разберат. *Да сѧ алѧнѿи'исме ниа су ѿ'еѿи, ѿриб'ува аѧн'о м'есиц да сѧ л'ајфме су м'уцкѿиѿе, а не су ѿ'исма.*

ал'асѧндѧк *изв.* Бог да чува!

ал'ат, *мн.* ал'ати *м.* орудие или прибор за еден занает или за рачна работа. *А зе ѿ'орбѧѿа су ал'аѿиѿиѿе.*

алафр'анга, *мн.* алафр'анги *ж.* градска мода, носија копирана од Франција. *С'еѧа с'ѧѿиѿе н'осаѿи алафр'анѧа. Ки си а убл'ечам сукнѧѿиѿа алафр'анѧа и ки сѧ ѿруш'еѿиѿе су ерѧ'енуѿи.*

Алах (само едн.) м. муслимански бог. *'ајде 'оги, ним сә йл'аши!*
Алах кѝ йӓ ч'ува!

'алва, мн. 'алви ж. сладок десерт од брашно, гриз, шеќер и масло.

ал'ис йрил. како. *Вани ал'ис Пени* (личѝ на Пени). *'абе йѝ си Пеѝре? Не бе, јас сум Тан'ас. Л'еле, н'оџу л'ичиш нӓ н'еџу.*

'алка, мн. 'алки ж. обрач, обично метален, за на раце, на нозе или на врат што се носи како накит; алката е во форма на затворен круг. 2. едно парче од верига, од синцир. 3. мал обрач од ковано железо на порта, на врата.

алтипӓтл'ак, мн. алтипӓтл'аци м. револвер со шест куршуми. *'ајде, кинис'увај! Вујн'ицѝе йӓ ч'екайѝ. Ним џу забр'авај алиѝийӓйл'акуйѝ.*

'ама сврз. в. но. *Сѐ з'евај си, 'ама ним мӓ устѝ'авај.*

ам'ал, мн. ам'али м. в. ам'алин.

ам'алин, мн. ам'али м. 1. носач. *П'ени йѝри џуд'ини рӓб'оѝше кӓйѝу ам'алин нӓ железн'ичкайѝа сѝ'аница.* 2. (прен.) слуга. *В'асил му б'ише ам'алин нӓ йоџул'емиуѝ му брайѝ.*

ам'ан изв. (разг.) милост, спас, молба за милост, прошка и помош. *Ам'ан, бре, Кол'о, дај му н'екуја й'аричка нӓ д'еѝйѝу да си к'уѝе н'екуја иџр'ачка. Ам'ан, бре д'еѝе, ним џу йр'ај йѝо, не е 'арну йӓк'а да сӓ в'алкаи йу з'еми! Ам'ан, бре д'еѝе, сл'ушај м'алку! Ам'ан, бре д'еѝе, з'асѝани, ним луо'увај!*

аман'ет мн. аман'ети м. доверба, нешто што се дава на чување. *Ти устѝ'авам аман'еѝ да џу й'улиш д'еѝйѝо.*

амб'ар, мн. амб'ари м. 1. сандак жито и брашно. *Д'енес ж'иѝуѝу уо џ'умнуѝу у врејка џу уонис'еа йр'аво у к'ујкайѝа, у амб'аруѝ.*

'ами (ами како) сврз. туку. *Пеѝре не 'ојше, 'ами йѝрчше.*

ангар'ија (само едн.) ж. присилна работа.

анц'ак йрил. дури, додека, бидејќи, и така, штом, одвај. *Анц'ак си йѝука, да а св'риме и йӓа рӓб'оѝа. Анц'ак си лигн'а, с'еа сѝиј! В'адин йѝешку му 'ојше рӓб'оѝайѝа, анц'ак 'агно йѝурб'уле ур'еи субр'ад.*

'апа, апат несв. лапа. *'аѝа-л'аѝа џл'адин е кӓйѝу к'уче.*

ап'аш, мн. ап'аши м. крадец, разбојник. *Ай'аши влиз'еле у к'ујкайѝа йл'ачки исѝукрӓд'еле.*

апӓнс'ӓс йрил. ненадејно, неочекувано, одненадеж. *Айӓнс'ӓс си лигн'а да сѝиѝе. Айӓнс'ӓс сӓ йујав'и, исѝӓгн'а уо урм'ануѝ.*

апл'а *йрил.* отворено, директно. *Сѐ сѧ ѿр'ајше, сѐ сѧ раб'оѿше ай'ла. Не с'ака да збор'ува, ай'ла ми рич'е.*

апс (само *едн.*) *м.* затвор. *М'ајка му нѧ Пеѿре ц'ала жу'дина а држ'але айс, заш'о м'ажуѿ му бил ѿариѿиз'ан.*

апцан'а, *мн.* апцан'и *ж.* сп. апс, затвор. *Л'уде шо жн'иаѿ у айцан'ајѿе не а ѿр'аваѿ ва раб'оѿа.*

арѧб'а, *мн.* арѧб'и *ж.* запрежна кола.

арѧбац'ија, *мн.* арѧбац'ии *ж.* човек чиешто занимање е да превозува стока со запрежна кола.

арѧв'ан (само *едн.*) *м.* раван, кас, лесно, рамномерно движење на коњ побрзо од одење, а побавно од трчање, при што се чекори истовремено прво со двете леви нозе, независно од тоа дали чекори или е во кас. *Пеѿре жу вјајн'а к'ојнуѿ, к'ојнуѿ ѿрѧн'а арѧв'ан да оде.* 2. како прил. со араван од. *Гу ѿ'ерше к'ојнуѿ да оде арѧв'ан.*

ар'ам 1. (само *едн.*) *м.* проклетство 2. немен. *йрид.* проклет, проколнат. *Ар'ам да ѿи е л'ебуѿ шо жу ј'ајш. Арам да ѿи е жив'оѿуѿ!*

арам'ија, *мн.* арам'ии *м.* крадец, разбојник. *Агн'а нојк влиз'еа у с'елиу арам'ии и исѿукрад'еа ѿл'емниѿе су ж'иѿу.*

аран'ија, *мн.* аран'ии *ж.* голем бакарен котел. *К'ужка без аран'иа не би'ува.*

арг'ат, *мн.* арг'ати *м.* работник, наемен работник. *В'адин 'имме арѧ'аѿи.*

ар'еса, ар'есат *св.* почувствува симпатија кон некого, кон нешто, бендиса. *Т'оме жу арис'а мом'ичѿу и си жу зе. Мѧ арис'а ѿа сѿир'еднѧѿа м'ома. Мѧ арис'а м'ојѿа раб'оѿа шо а раб'оѿам.*

ар'еса сѧ, сѧ ар'есат *св.* се бендиса. *Д'еѿиѿу и м'омѿа сѧ арис'але.*

'арин, 'арниут *йрид.* добар. *'Арин чувек. 'Арна раб'оѿа.*

арис'ан, арис'аниут *йрид.* самобендисан, горделив.

арм'аса, арм'асат *св.* посврши, направи свршувачка. *П'исаѿ, си жу арм'аса. Т'аѿиѿу.*

арм'асник, армасн'ици *м.* свршеник. *Пу агн'а жу'дина ѿо и сѿан'а арм'асник. М'ици и Пена нек'одку жу'дини б'ија армасн'ици.*

арм'асника, арм'асници *м.* свршеничка. *Армасн'ициѿе б'ија н'огу сѿир'екни.*

арсл'ан, *мн.* арсл'ани *м.* 1. лав 2. (прен., разг.) силен, храбар, бестрашен човек, јунак. *Имме д'ома два с'ина, два арсл'ана.*

арч, *мн.* арчи *м.* трошок.

'арче, 'арчат *в.* 'арци.

'арце, 'арцат *несв.* троши пари. *С'а̃ше ѝ'ари и 'а̃рце за̃ јаг'ејне.* 2. расходува, троши нешто. *То шо са̃ ј'аде, б'рѣу са̃ 'арче.*

'аршин, *мн.* 'аршини *м.* стара мерка за должина (65–75 см.)

ас'алин, ас'адниут *ѝрид.* добар, вреден, корисен, којшто е вистински, таков каков што треба. *Куми'ијѝа са̃ ѝуѣод'и ас'ален чув'ек. Асад в'ода. Сѝа̃н'а ас'ален ма̃ж.*

'аска, 'аскат *несв.* талкаат, се движат, врват. *В'адин сад 'аскаѝ ѝу с'елиѝу.*

'аскер, *мн.* 'аскери *м.* 1. војска. *Гул'ем 'аскер мин'а ѝу с'елиѝу.* 2. војник. *То б'ише 'аскер две ѣуд'ини.*

асл'и *ѝрил.* Асл'и *ѝак'а.* Асл'и *каж'уваи'?*

ат, *мн.* атуви *м.* коњ. *Ј'аваше на̃ црн аѝѝ и мавѝ'аше су с'абј'аѝа.*

ат'а̃р, *мн.* ат'а̃ри *м.* 1. подрачје што припаѓа на некое село или општина. *С'едски аѝ'а̃р.* 2. (прен.) ограден простор. *Аѝ'а̃р на̃ к'ујкѝа.*

ат'ер (само *едн.*) *м.* желба, кеф, атер. *За̃ да̃ не му ѣу скриши 'аѝеруѝ на̃ ѝ'аѝкуѝу, с'инуѝ си лиѣн'а да̃ сѝ'ие.* љубов, наклонетост, добра волја. *За̃ аѝ'ер на̃ м'ајка му, му ѝумож'ик.*

ат'ица, *мн.* ат'ици *ж.* (арх.) кобила.

ат-пазар место каде што се продаваат коњи.

афер'им *изв.* Bravo! *Еѝе, ѣл'едаи,* 'арну си а *искоѝ'ад б'аишчаѝа.* *Афер'им, афер'им. Машала! Машала!*

аф'иун, *мн.* аф'иуни *м.* 1. едногодишно растение – плодовите му се крупни шапки, чушки од кои се добива опиум. 2. афионово семе.

ач'ик (арх. разг.) 1. немен. *ѝрид.* отворен, јасен, бистар. *Ач'ик чув'ек. Ач'ик ра̃б'оѝи.* 2. *ѝрил.* отворено, јасно. *И ѣлид'аме л'ујѝо ач'ик. Ач'ик ра̃б'оѝише, ич не са̃ срам'увше.*

аѝиб'а *изв.* дали. *Аѝиб'а ки д'ојде на̃ ра̃б'оѝа.*

аѝ'ија, *мн.* аѝ'ии *м.* човек што бил на поклонение на светите места, Мека за муслиманите и Ерусалим за христијаните.

аш'ик, *мн.* аш'ици *м.* коска од задното колено на животните, на пр. јаре, чашка (зглобна коска). *Су н'еѣо са̃ 'иѣра 'иѣраѝа ѝеѝк'амин* (играта пет камен, со пет камчиња).

ашикар'е јавно, отворено *в.* шикир'е.

'ашколсун *изв.* (арх., разг.) Машала, машала! прекрасно, одлично, браво.

'арже, **'аржат** *несв.* *К'ојнуѝ 'арже не е зă 'арну, ај да си 'ојме д'ома.*

баб'ачко, *мн.* баб'ачкувци *м.* дебел и силен човек. *Јак си м'оре ѝи, си сѝан'ад баб'ачко.*

б'авча, *мн.* бавчи *ж.* градина. *Ч'ера в'ечир зју вао'и фас'ул'уѝ у б'авчаѝа.*

бад'ијава (бадијала) *ѝрил.* бесплатно, под цена, залудно, напразно. *Не д'ава ѝ'ари бао'ијава.*

баздр'иѓан, *мн.* баздриѓ'ани *м.* трговец.

базл'ив, базл'ивиут *ѝрид.* плашлив, човек кој се плаши да не му се случи нешто лошо.

б'азл'у, *мн.* б'азл'увци *м.* плашливко.

ба'ир, *мн.* ба'ири *м.* рид, тумба. *Ка 'ојше нăз'оре ду вич'ерѝа сѝиѝн'а и зју ѝумин'а ба'ируѝ. Ки ѝум'иниѝ ѝр'ику ба'ируѝ уѝ ѝа сѝѝр'ана.*

бај'аги *ѝрил.* многу. *Ти бај'аѝи сă задрж'а у дујк'ануѝ.*

бај'ам, *мн.* бај'ами *м.* бадем. 1. многугодишно шумско дрво со бел или розов цвет и плод со јатки. *Расцветѝани бај'ами.* 2. плод од бадемово дрво. *Л'уѝени и мил'ени бај'ами.*

бај'ат, бај'атиут *ѝрид.* што е застојан, стар, што не е свеж. *Бај'аѝи леб. Бај'аѝа м'анѝа.*

бајр'ак, *мн.* бајр'аци *м.* знаме. *Су црв'ени бајр'аци б'орѝѝе уоѝ'ја н'аѝриѝ.*

бајче, *мн.* бајчевци *м.* чичко.

бакăд'ар (само *едн.*) *м.* бакрдан, јадење направено од пченкарно брашно, качамак. *В'ечир ки си нăѝр'ајме бакăд'ар су сир'ејне и мас.*

бак'ал, *мн.* бак'али *м.* в. бак'алин.

бак'алин, *мн.* бак'али *м.* трговец на различни производи, обично прехранбена стока. *Рăб'оѝѝе к'аѝѝу бак'алин.*

бакл'ава, *мн.* бакл'ави *ж.* пита од тенки кори со мелени ореви, по печењето прелиена со шербет. *Домак'инкаѝа с'уче бакл'ава.*

бакс'уз, *мн.* бакс'узи *м.* човек што го следи лоша среќа. *М'ајкаѝа зју руо'ила бакс'уз.*

б'акшиш, *мн.* б'акшиши *м.* подарок, дар, награда за направена услуга.

б'ал'а, *мн. б'али ж. топка, фуска, голем и цврсто стегнат врзоп, обично од платно. Субр'а сè у адн'а б'ал'а и с'а врн'а у с'елѝу.*

бала'уш, бала'ушиут *йрид. чакнат. Мрдн'аѝ ур 'умуѝ, бала'уш чув'ек.*

балк'ан, *мн. балк'ани м. планина. Б'ујкѝе разв'иваѝ, бр'аѝка, з'оре н'а балк'ануѝ.*

балт'ак, *мн. балт'аци м. секира, направа за сечење дрва од шума и зацепење кутуци. Наѝ'очи з'у бадѝ'акуѝ 'уѝре ки 'ојме д'а б'ерме д'рва.*

балт'ија, *мн. балт'ии ж. секира. А усѝ'аѝ'и бадѝ'иј'аѝа ду сѝ'еблукѝу. Бадѝ'иј'аѝа а н'ојше н'а р'амѝу. С'ечи д'рва, бадѝ'иј'аѝа д'обру е н'ѝ'уч'ена. Н'ема ни р'аѝе, н'ема ни нош ни б'адѝ'иа.*

балч'ук, *мн. балч'уци м. тока, рамка од метал, пластика или друг материјал за закопчување на колан, ремен. Шир'ок р'емин су 'арен бадч'ук. Гу оѝаш'а р'еминуѝ и кр'ајуѝ ур д'есн'аѝа сѝр'ана з'у йроѝн'а у бадч'укуѝ.*

б'анда, *мн. б'анди ж. толпа, група, дружина што врши злосторства. Б'анд'аѝа н'а Тр'ико з'у убр'а с'елѝу.*

б'апне с'а, с'а б'апнат *св. падне со тресок, влезе на сила. Наидн'аѝ с'а б'аѝн'аа у ур'ајѝа.*

б'ара, *мн. б'ари ж. застојана вода во подлабоко место на површината на земјата. Сѝ'аѝн'ад у н'екуа к'адна, смр'ол'ива б'ара.*

бар'ија, *мн. бар'ии ж. над оцакот, хоризонтално во полукруг изградено ситче, полица, каде што стои ламбата и ја осветлува одајата. Т'ука а сѝ'ава л'амб'аѝа.*

б'арим *чесѝ.* изразува извесно ограничување. *Д'а си д'оаѝ, б'арим д'а с'а в'ијме.*

б'арут (само *едн.*) *м. експлозивна материја за полнење муниција за огнено оружје. Б'ија адн'и фиш'еѝи, й'одни су црн б'аруѝ.*

б'асам'ак, *мн. б'асам'аци м. 1. скала, лествица. 2. скалило на скала. С'а симнув'аа йу дрв'ејнѝе б'асам'аци н'а ск'алѝа.*

б'асма, *мн. басми ж. вид шарена памучна ткаенина. М'омѝе н'осиа шар'ена б'асма.*

баст'ун, *мн. баст'уни м. стап со свиткана рачка за потпирање при одење.*

бат'ак, *мн. бат'аци м. блато, мочуриште, кално место. Д'олу йуи ч'ешмайиа 'имаме жул'ем окр'ежлен, йиркавал'езен бай'ак. 2. (прен.) расипан човек. Пуишии жу н'ежу, ијој е бай'ак чув'ек.*

баг'але, баг'алат *св. остави. Јас му и байшал'ик сирум'ашкиије с'едби. Бай'али а ијаа раб'оја, не е за ијей.*

баца, *мн. бацаи ж. отвор на покривот од селска кука.*

баџан'ак, *мн. баџан'аци м. роднинска врска помеѓу сопрузите на сестри.*

баџан'ик, *мн. баџан'ици м. оџак, димник, отвор на покривот низ кој излегува чадот од огништето. Пу баџан'икуи излежува к'адиш. Никола застан'ал иридо к'ујкајиа и жу йуле баџан'икуи ка најз н'ежу иси'ајџа к'адишуи.*

б'ашка *йрил. посебно, одделно. С'ајуу није б'ашка ки жу йл'аије.*

б'елким *мод. изразува можност, веројатност, претпоставка, надеж. Б'елким жр'евуи ки ми са нај'але.*

б'ел'а, *мн. б'ел'и ж. зло, несреќа, штета. Гул'ема б'ел'а сџан'а, жул'ијна уи ијојуви йајн'аа врз с'елју.*

б'иба, *мн. б'иби ж. патка, шатка, пловка.*

бибивр'еки само во *мн. дел од облека, како шалвари, што го покрива долниот дел од телото, долги и широки панталони со ногавици собрани на глуждовите. Увч'арије н'осаи ијанишал'они бибивр'еки.*

биган'ица, *мн. биган'ици ж. бегалка. Пенка избиџа уо д'ома, уишиде йри м'омчиу, сџан'а биџан'ица.*

бил'ег, *мн. бил'ези м. природен или вештачки знак за распознавање. На 'овциије им сџаваи бил'еж на д'еснуиу 'уву. 2. трага, лузна од рана, удар, изгореница и сл. Тој 'имше бил'еж уо р'ана на жл'авија.*

б'идка, *мн. б'идки ж. лековита тревка. Уи куир'ива и уо др'уџи б'идки м'оже да са св'аре ч'орба за й'ојака крв.*

било, *мн. б'ила ср. 1. планински гребен. Са сјушч'и йу б'илиу нај'олу и влиз'е у йр'ајуи. 2. поголем стап, прат, долги дрвца. 'овџаија а дуи'на на 'ајно б'илу и а мијин'а на р'амју. 'ајде, д'еије, нај'еди и б'илија йукрај кл'еиуи.*

билув'ица, *мн. билув'ици ж. (бот.) вид слива и цреша што е со белуздава боја на плодот. В'ајин иј'ачи најбр'а цр'еши билув'ици. В'ајин Пени ки ој на Пајарн'иција ки са к'аче на цр'ешија билув'ица, ки са нај'аде.*

билув'ичка, *мн.* билув'ички *ж.* (бот.) вид цреша што е со белузлава боја на плодот. *А най'олни кушн'иц'ај'а билув'ички и си уй'иг'е.*

білув'ички, білув'ичкиут *йриг.* белузлав. *Билув'ички цр'еши.*

бил'б'ил', *мн.* бил'б'или *м.* мала преселна птица што убаво пее, славеј. *Ш'арен бил'б'ил'. Тој ѝе к'аџу бил'б'ил'.*

бил'им *чeсѣ̃*. дури. *Бил'им рич'е 'о̃ѣи ду̃ѣ'ел.*

бинд'иса, бенд'исат св. 1. се допадне некому. *Г'осіїїе гѹ биндис'аа р'учекуїї.* 2. *Н'огу ма биндис'а н'оваїїа кн'їгѹ на Пеїїре. Т'иа сѹ биндис'аа и сѹ з'еа.*

биндис'ува, бендис'уват *несв.* се допаѓа некому.

би́к'ар, *мн.* би́к'ари *м.* неженет човек, момче, ерген. *Сѣар би́к'ар е.*

бирб'ат *немен. йрид.* нечист, валкан. *Пр'ави берб'айі* – валка. *Мя най'рав'и берб'айі* (прен.) *мә искар'а, мә уср'амой'и* (пред други).

бирб'ер в. бирб'ерин

бирб'ерин, *мн.* бирб'ери *м.* лице што се занимава со бричење и потстрижување на лица од машки пол. *Бик нџ бирб'ер да ма̋ ѱусѳ'риџе.*

бирбирн'ица, *мн.* бирбирн'ици *ж.* берберски дуќан, просторија
во која се врши берберски занает. *У нио'елиџе и ѓразн'иџиџе бирбирн'иџиџа*
живн'ува.

бирет'ина, *мн.* бирет'ини *ж.* отпадок, крпи, хартија, старудии и сл. *Агн'о чув'ек субр'а ѓул'ема бирей'ина и а ѓикн'а у кол'ичкѣа. С'ѣша бирей'ина а ѓродаѓ'е.*

бирик'ет (само едн.) род, плод, благодет. *Аку зур'иниша бир'ува дүжд'лива бирик'ей' ки 'има.*

бирик'етен, берик'етниут *йрид.* плодороден, многуплоден.
Бирик'ейна зүд'ина.

бит'ер *немен.* 1. *йрид.* полош. *Бий'ер ур жив'ойно тй см'ейай.*
2. *йрил.* полошо, повеке. *Гу найрав'и бий'ер уй шо б'ише.*

бит'иса, бит'исат св. заврши, скончи. *Војнаїа биїтис'а*.

б'итка, *мн.* б'итки *ж.* свиткан крај на пита, баница, зелник. *Нудуница* е зелник су диг'ели в'ишики.

б'ичи, б'ичат *несв.* сече, реже трупци, греди и сл. *Бичкии'ијайѿа*
б'ичше н'ојка.

бичк'ија, *мн.* бичк'ии *ж.* рачна пила, направа со дрвена рамка и назабено челично сечило за сечење дрва со движење напред-назад.

Вч'ера бич'име су бичк'ијѣѣ шѣѣици. Сек'ирѣ на дрв'арѣ и бичк'ијѣ на бичкицијѣ.

биш'ика, *мн.* биш'ики *ж.* мочен меур. *Пейре е ѣрел'аген, сад а ѣр'азне биш'икѣа.*

б'ишка, *мн.* б'ишки *ж.* свиња. *Бишк'аруѣ Мици и ѣ'асше б'ишкѣ у кусѣ'енѣ. Пред Б'ожик б'ишкѣа а зѣкл'аа.*

бишк'ар, *мн.* бишк'ари *м.* човек кој одгледува бишки, свињар. *Бишк'аруѣ иск'оѣува ж'или уѣ ѣ'аѣра и и р'ане б'ишкѣ.*

благујн'ика, *мн.* благујн'ики *ж.* в. **благ'ујн**

благ'ујн, *мн.* благ'ујни *м.* (бот.) вид листопадно дрво со широки назабени листови, вид дабова грмушка што има благи лисја или благи желади, а козите многу сакаат да го јадат слаткото лисје и затоа козарите го измислиле ова име. *К'ојсѣ н'оѣу ѣ'асаѣ блаѣ'ујни.*

благ'уш, *мн.* благ'уши *м.* благо грозје. *Ц'рну блаѣ'ушу ѣр'озе.*

благ'ушко, *мн.* благ'ушки *ср.* в. **благ'уш**.

б'одска, б'одск'ат *несв.* блеска, силно сјае, силно свети, одразува силна светлина. *С'идну б'одска слѣнциѣу.*

боб (само *едн.*) *м.* (бот.) грав. *Сел'анѣ сад'иа боб у б'ашчиѣ д'ека ѣма в'ода.*

б'овча, *мн.* б'овчи *ж.* врзоп со предмети, обично алишта, шамија, чаршав, skutник и сл. *Д'онка су б'овчѣ ѣред неа сѣ нѣмесѣи ду ѣѣѣунцијѣа.*

б'оза (само *едн.*) *ж.* ориентален пијалак од квасец и пченкарно брашно. *Сѣ освез'име су л'адна б'оза.*

б'озлик (само *едн.*) *м.* бозел. *На м'окра з'емна р'асѣѣѣ ѣрм'ушки б'озлик.*

бој, *мн.* боеви/бојови *м.* висина, раст. *Фин'еруѣ б'ише крен'аѣ на чув'ечки бој.*

б'оја, *мн.* б'ои *ж.* 1. средство, материјал за боење. *Адн'о к'ило б'оја.* 2. впечатокот што го остава на окото обоеноста на предметот. *Ја мен'и б'ојѣа на л'ициѣу.* 3. боја на глас, на звук и сл.

б'одва, *мн.* б'одви *ж.* болва, ситен инсект што живее како паразит по луѓето и животните.

б'одши сѣ, сѣ б'одшат *св.* се треба, се чисти од ситни инсекти: болви, вошки и сл.

бонл'ук *ѣрил.* многу, во големо количество, во голем број спроти малку. *Бонл'ук јаѣ'ејна.*

борч, *мн.* б'орчуви *м.* долг, тоа што некој некому му должи. *Г'оче си 'има б'орчуви.*

б'олка, *мн.* б'олки *жс.* палто за невеста со лисица на јаката.

брав, *мн.* бр'ауви *м.* мажјак на овцата.

брад'ул'ка, *мн.* брад'ул'ки *жс.* девојка со некој карактеристичен знак на брадата. *То с'а фаџ'ид су агн'а брад'ул'ка.*

брезов'ика, *мн.* брезов'ики *жс.* младо брезово дрво.

брк'ан, брк'аниут *йрид.* мешан. *У брк'аниџе џл'ачки си а нај'оек с'ивџа куш'ул'а.*

бр'унка, *мн.* бр'унки *жс.* бронка, мал воспален израсток на кожата, мозолче, струпче. *На џиџу му с'а џујав'иа м'али бр'унки.*

буб'ајк (само *едн.*) *м.* памук. *Су буб'ајк си џу исчисџ'и џн'ојнуџу 'уше.*

б'убла, *мн.* б'убли *жс.* работа. *Б'убла с'а каж'ува раб'оџа.*

б'убли, б'ублат *несв.* работи. *Сир'ејнуџу џу б'ублише, џу раб'оџше, џу џриџуч'уше.*

бубуг'ева, *мн.* бубуг'еви *жс.* бука. *У н'аџџа м'аала н'ема бубуџ'ева.*

був, *мн.* бувови *м.* (зоол.) нокна птица грабливка. *У сџ'арџџа б'ука жив'еџше агн'о був.*

б'увка, *мн.* б'увки *жс.* туфка, пувка од пердуви на главата на некои птици. *На м'омџа к'осџџа б'ише субр'ана на агн'о м'есџу кџџу б'увка. Пеџре уџи к'осџџа најрав'ид уб'ава б'увка на џл'авџа.*

будал'а *м.* (пејор.) будала. *Ух, м'ори будал'а – му рекла.*

будал'ак (будал'ајк), *мн.* будал'аци *м.* (пејор.) будала.

будал'ачка (будалајчка), *мн.* будал'ачки *жс.* (пејор.) будала.

будл'анка, *мн.* будл'анки *жс.* (бот.) боцка, тврд шилест израсток кај некои растенија и животни. *Ежува буол'анка.*

буж'анка, *мн.* буж'анки *жс.* (бот.) булка, едногодишна билка со големи црвени цветови, од фамилијата афиони; цвет од растението мачец. *Пр'олеџџа к'аџе и џа с'а исџ'уџи, с'еџде с'а црвен'иа буж'анкџе.*

бужил'ак, *мн.* бужил'аци *м.* виножито, атмосферска појава по дожд. *На н'ебџу с'а џујав'и бужил'ак.*

буздуг'ан, *мн.* буздуг'ани *м.* средновековно ладно оружје.

бујр'ум *изв.* повели, повелете. *Бујр'ум, Пеџре, џа с'а нај'иџме к'афе.*

б'укло, *мн.* б'укла *ср.* буклија, дрвен сад за вода или за вино, главно служел за носење вода за пиење при работа на поле. *Едну увч'арче дујд'е н'а ч'ешм'аџи и џу најодн'и б'ублуџу в'ода.*

бул'ајки *мод.* изразува желба. Дај Боже, подобро, поарно тоа да се случи. *Бул'ајки, Г'оче дај д'ое.*

бул'ева *мн.* бул'еви *ж.* болка. *То усеџ'и ј'ака бул'ева у н'оџ'аџи. У м'еуџ'и 'имам бул'ева.*

б'удне, б'уднат *св.* упадне. *Будн'аа в'одџ'иџе у бул'укуџ'и.*

бул'увра, *мн.* бул'уври *ж.* еден вид слива.

бул'ук, *мн.* бул'уци *м.* стадо, крдар, мноштво животни. *Г'оре н'а џ'умб'аџи исџ'адн'аа бул'ук 'овџи.*

бумб'ар, *мн.* бумб'ари *м.* инсект што брмчи при летањето. *Д'ека изв'оруџ'и д'еџ'аџи фајк'аа м'ајски бумб'ари.*

б'унда, *мн.* б'унди *ж.* горна облека од крзно. *М'омџе с'а ублич'ени у б'ели б'унди.*

бун'ела, *мн.* бун'ели *ж.* в. виљушка, дел од приборот за јадење. *Су бун'ел'аџи најбодн'а џ'арче сир'ејне.*

бунл'ук *џрил.* многу. *Т'амка 'имџе бунл'ук л'уге и јаг'ејне.*

бур'ав'адка, *мн.* бур'ав'адки *ж.* дрвена лажица. *К'а с'а џ'оџ'е су бур'ав'адка с'а бур'аве, с'а разбур'ав'ува м'анџ'аџи.*

бур'ав'ало, *мн.* бур'ав'ала *ср.* човек што се меша во нешто. *Чув'ек шо бур'аве н'ешџу.*

бур'аве, бур'ават *несв.* меша, обично храна при приготвување. *Ж'енџи у џуџ'вадн'иџ'аа а бур'аве м'анџ'аџи шо с'а џ'оџ'е. 2. задева. То д'еџ'иџу м'а бур'аве, м'а ч'ејка, м'а џ'ад'ира, не м'а усџ'ава н'а мир. 3. се лоши некому. Ми с'а бур'аве у сџум'ајкуџ'и.*

бург'ија, *мн.* бург'ии *ж.* алатка за дупчење на разновиден материјал, сврдел. *Уџи џ'орб'аџи в'ади џ'есла, џуриџ'и, бурџ'и.*

бур'ина, *мн.* бур'ини *ж.* борина, смолесто дрво од бор што служи за осветлување.

бурма, *мн.* бурми *ж.* вид прстен, златен, венчален или свршенички. *Младож'енџ'иџе џ'ред к'умуџ'и и џ'ред џ'оџуџ'и си и размен'иа џ'рсџ'ејнџу.*

бурч'ак, *мн.* бурч'аци *м.* растение како уров.

б'утка, б'уткаат *несв.* 1. турка. *Л'уџуџу с'а буџк'аа да изл'езаџ'и н'а џ'рџуџ'и ред.*

бутурн'ица, *мн.* бутурн'ици *ж.* настилка.

вид'ело *мн.* вид'ела *ср.* 1. светлина. *Си з̣амин'а ѿу вид'елу.* 2. кандило, направа за светење, на газија, со борина и сл.

в'ила, *мн.* в'или *жс.* орудие со два или повеќе парošци за работа со сено, слама, гној и сл. *Сумей'ална в'ила з̣у в'ајзаше з̣н'ојуѿ уѿи к̣аѿ'ојуѿ.*

вила'ет, *мн.* вила'ети *м.* крај, област, роден крај. *Еве з̣у м'ојуѿ р'один вила'ей, куч'ијнѿа су рад'осно ла'ејне ма ѿричек'уваѿ.*

вил'енце, *мн.* вил'енца *ср.* волнена прекривка, килимче. *Вил'енце за ѿукрив'ајне и ѿусѿил'ајне.*

вирвир'ица, *мн.* вирвир'ици *жс.* мало шумско животно со долга опашка. *Ја вид'е ѿ'ам вирвир'ициѿа д'ека ск'ока уо з̣р'анка на з̣р'анка.*

вирј'ан, вирј'аниут *ѿрид.* лош, недобар човек. *М'ојуѿ ор'уз̣ар за н'е з̣у збор'ува оѿи е вирј'ан ѿиши'ол, вирј'ан чув'ек.*

вис (витис), *мн.* в'исуви (в'итиси) *м.* 1. пропаст, карпа. 2. висина, височина. *В'исуѿ ѿуѿ с'елиѿо.*

висошч'ина, *мн.* висошч'ини *жс.* височина. *Д'ециѿа с̣а иск̣а'ча на адн'и висошч'ини нао р'екѿа.*

вит'ис, *мн.* вит'иси *м.* провалија, бездна. *Вит'ис кр'ај ѿ'аѿуѿ.*

в'итка, *мн.* в'итки *жс.* свиткан крај на пита, баница, зелник. *Ни оуи'еа з'едник су оиб'ели в'иѿки.*

вит'оса с̣а, с̣а вит'осат *св.* го снema, се изгуби.

вјас, *мн.* вјасуви *м.* брзина. *На вјас с̣ак'ше о̣а с̣ѿ'и з̣не на вр'еме на раб'оѿа.*

вј'аса, вј'асаат *несв.* брза, брзо врши некое дејство. *Ж'енѿа вј'асше о̣а а сур'еди к'ујк̣аѿа. Д'еѿиѿу вј'аса, на вр'еме с'ака о̣а с̣ѿ'и з̣не на шк'оло.*

волк'арник, *мн.* волкарн'ици *м.* место во планината каде што се собираат волци. *Куч'ијнѿа будн'аа у волк'арникуѿ о̣а и л'оваѿ в'одциѿе.*

в'одна, *мн.* в'одни *жс.* густы влакна што го покриваат телото на некои животни (овци, камили и сл.). *Гу з'ал'ше ј'а з̣ниѿу ѿу м'ек̣аѿа в'одна.*

в'одта, *мн.* в'одти *жс.* прошетка. *'ајде о̣а на ѿр'ајме адн'а в'одѿа и о̣а д'ишме ч'исѿа 'ава.*

враг, *мн.* врагуви *м.* 1. според верските претстави носители на злото: ѿаволот, сатаната. 2. непријател, противник. *Вр'а з̣у о̣а з'ева.*

вр'анца сврз, *чесѿ.* 1. дури, за засилување и за назначување дека се одвива нешто повеќе од очекуваното, во просторни и во временски граници. *Вр'анца раб'оѿише, ама не изорж'а ду крај. Сѿас'але вр'анца ду*

гајд'ар, *мн.* гајд'ари *м.* свирач на гајда. *Во чув'екуӣ ѓајо'ар, ѓајдарџ'иа-ј, св'ирише на м'ојџиа св'аџба.*

г'ајле, *мн.* гајл'ијна *ср.* грижа. *А ѓ'ајлеӣу е ѓул'ему за џонан'ака шо ки сџи'ане. Си 'има чув'екуӣ ѓ'ајле.*

гајр'ет, *мн.* гајр'ети *м.* 1. помош, поддршка, услужност. *Гајр'еӣ не му џир'еба, с'амо удм'ена.* 2. сила, енергија, храброст, трпение. *Гајр'еӣ, ѓајр'еӣ, ако има век и ил'ач ки сџа н'ајде! Гајр'еӣ, с'ине, ѓајр'еӣ, ки џир'ѓне раб'оџӣа на 'арну!*

гајт'ан, *мн.* гајт'ани *м.* жица за приклучување на електричен апарат. *Б'ише на додѓ ѓајџӣ'ан.*

гајтанџ'ија, *мн.* гајтанџ'ии *м.* изработувач на гајтани. *С'инуӣ сџан'а ѓајџанџ'иа.*

г'ајќи (само *едн.*) долна облека, обично од памук, за долниот дел од телото, со или без ногавици. *Му сџа џир'есџӣ ѓ'ајќише.*

ѓал'џб, *мн.* ѓал'џби *м.* дива или питома птица со среден раст, симбол на мирот. *Ѓал'џбише сџа разлиџ'аа џу н'ебуџу.*

ѓалар'иа, *мн.* ѓалар'ии *ж.* тунел, ископан подземен премин низ кој минува воз. *Каде с'елӣу Вл'аџуџу 'има ѓџалар'иа џу к'оа в'рви џир'енӣу. Уџ В'один џу с'елӣу Вл'аџуџу џир'енӣу мин'ува најз џве-џири ѓџалар'ии и иси'ајѓа на најџӣаи'онуӣ.*

ѓ'анга, г'ангат *несв.* зборува низ нос. *К'оа збор'ува џиој ѓ'анѓа. Деџӣа 'оџи на-брз'ина збор'уваӣ, ѓ'анѓаӣ.*

ѓ'аска, г'аски *ж.* 1. крупна, бела птица што плива. *Пиџӣ'ома ѓ'аска. Д'ива ѓ'аска.* 2. (прен. пејор.) глупава жена. *Сџа џр'ужии су џа ѓ'аска?*

гем'ија, *мн.* гем'ии *ж.* лаѓа, брод. *Б'ија к'џӣу р'обуви на ѓем'иа.*

гемиџ'иа, *мн.* гемиџ'ии *м.* 1. лаѓар, бродар. 2. (истор.) учесник во палењето на Отоманската банка во Солун во 1903 г. *Сол'унџки ѓемиџ'ии.*

гибир'иса, гибир'исат *св.* пцовиса (за животно), умре. *Гибирис'алу маѓ'арџу. И заџӣвор'иле у аиџан'а и џа̄м ѓибирис'але.*

гивр'ек, *мн.* гивр'еци *м.* *С'екуа ден П'ени џојаџуџа ѓивр'ек.*

г'иди *изв.* при укор. *Бре ѓ'иди!*

гид'иш *м.* помин. *К'џӣу шо ѓу џ'ул'ам, ѓид'ишџӣ не му ч'ине.*

гинг'ир (само *едн.*) *м.* висока трева.

гнас (само *едн.*) *м.* само во изрази – одвратно, гадно. *Му е ѓнас џџ ѓу ѓл'еџа. 'аку не в'и-ј ѓнас, јаџејџише ѓу!*

гр'ебе, гр'ебат *св.* драска нешто со нокти или со нешто остро.

греж(д), *мн.* гр'еждуви, гр'ежуви *м.* глужд, тркалезен дел на дрво на место каде што израснала гранка, јазол. *Дрв'аруѝ сич'е агн'о дрв'ену сѝ'еблѝ су ѓр'еждѝуви нѝ н'еѓѝ.*

греуш (само *едн.*) *м.* растение како прнар.

гр'имна, *мн.* гр'имни *ж.* накит, украс за рацете; белезица. *М'омѝе к'оа раб'оѝаѝ у ѓѝѝварн'иѝаѝа си и изв'ајѓаѝ ѓр'имниѝе уѝ р'ѝаѝѝе.*

грип, *мн.* гр'ипи *м.* Там 'имѝе агн'о ѓриѝ нѝѝре у в'оаѝа. *Гр'иѝи, сѝ'ени, кам'ејна.*

гриш'ина, *мн.* гриш'ини *ж.* (бот.) тревно растение што расте во житата.

грл'ица, *мн.* грл'ици *ж.* (зоол.) вид преселна птица слична на гулаб.

груун'ат, груун'атиут *ѝрид.* што е истоштен, изморен, остарен, опаднат. *Ж'енѝа е ѓруун'аѝа, усѝар'ена, ѝруѝагн'аѝа...*

гувид'ар, *мн.* гувид'ари *м.* човек што одгледува, што пасе говеда (волови).

гувид'арка, *мн.* гувид'арки *ж.* вид габа.

гувид'арник (само *едн.*) штала, просторија за добиток, обор. *И субр'аа вул'ојѝѝе у ѓѝѝид'арникуѝѝ.*

гуг'утка, *мн.* гуг'утки *ж.* птица слична на гулаб што живее и во населени места.

г'уде, *мн.* гуд'ијна *ср.* прасе.

г'уна, *мн.* г'уни *ж.* селска, топла горна облека сошиена од шајак. *Увч'арѝѝе, куз'арѝѝе н'осаѝѝ ѓ'уни и к'оа сѝ'ијаѝѝ сѝ ѝукр'иваѝѝ су ѓ'уни.*

гурб'ет (само *едн.*) *м.* одење во туѓа земја за да се заработат пари, печалба. *Сирум'аѝниѝѝе сел'ани 'одѝѝѝ нѝ ѓурб'еѝѝ.*

гурб'ија, *мн.* гурб'ии *ж.* гурабија, ситно колаче направено од брашно, јајца, шеќер, масло, ореви и др. *Б'аба им ѝон'уди нѝ ѓ'осѝѝиѝѝе сл'аѝѝи ѓурб'ии.*

гур'ида, *мн.* гур'иди *ж.* незрело грозје. *Ту, не сѝ ј'аде во ѓр'ојзе, ѓур'ида!*

гутвадн'ица, *мн.* гутвадн'ици *ж.* просторија каде што се подготвува храна, кујна. *Ц'ала н'ојк ѓѝѝв'ачѝѝе б'иа у ѓѝѝвадн'иѝѝа.*

гутварн'ица, *мн.* гутварн'ици *ж.* кујна. *Вадин, баба ми, цад ден раб'оѝѝѝе у ѓѝѝварн'иѝѝа.*

г'уша, *мн. г'уши ж.* 1. грло, предниот дел од вратот. *Нă з'ушăйăа н'осше 'убав ģирġ'ан.* 2. болест на штитната жлезда при што доаѓа до гушавост, струма.

гуш'ара, *мн. гушари ж.* путијна.

гуш'арка, *мн. гушарки ж.* в. гуш'ара.

гушт'арка, *мн. гушт'арки ж.* вид габа.

д'абитер *немен.* 1. *йриġ.* полош. *Д'абийтер уġ жив'оїно а см'ейай.* 2. *йрил.* полошо. *Грев нă фан'а, ġ'абийтер ġă ш'рġаме уїи ник.*

дăб'ица, *мн. дăб'ици ж.* младо дабово дрво. *Г'оче к'асїре в'ейки зă ġă р'асїе ġăб'ицăйăа й'раво нăġ'оре.*

дăб'ичка, *мн. дăб'ички ж.* дабово дрво, вид дабова грмушка. *Вис'ока ġăб'ичка. Кос Кос'уле, в'рїям й'ашка, с'ечам ġăб'ичка, й'уици ми й'иле!*

дăбч'ика, *мн. дăбч'ики ж.* даб, листопадно дрво со широки назабени листови и со плод (желад).

далăв'ера, *мн. далăв'ери ж.* сплетка, трик, подметнување. *П'рави далăв'ери су йуїйф'уци.*

дал'ак, *мн. дал'аци м.* 1. слезина. 2. болест на слезината, зголемена, отечена слезина. *Дал'акуйġ ġă ġу ф'ане! Дал'акуйġ ġă ġу уїй'ейа! (клетва).*

дăлан'ица, *мн. дăлан'ици ж.* деланка, тенко парче што паѓа при цепење дрва. *Аġн'а дăлан'ица ġу уġр'и йу л'ицїйу.*

далдис'ува (сă), (сă) далдис'уват *несв.* се внесува во нешто, тргнува по нешто. *Сă далдисув'але у 'иġриїе.*

дăм'ар, *мн. дăм'ари м.* 1. крвен сад, пулс. *Уїи сїрав ġам'арїе зăфан'аа ġă им ч'укаїй йобрġу, йос'идну.* 2. *Му сă сїрис'еа ġам'арїе.*

д'амка, *мн. д'амки ж.* извалкано место, петно. *Д'амки нă чарш'афуї.* 2. бенка, белег на телото. *М'омичкїйă 'има ġ'амки нă л'ицїйу.*

д'амла (само *едн.*) *ж.* срцев или мозочен удар, апоплексија. *Гу уġри ġ'амла* 1. Се парализира, се фати. 2. се почувствува замелушен од големо изненадување.

дăпч'ика, *мн. дăпч'ики ж.* мало младо дабово растение. *К'оа и суб'ираме к'ојсїе ġă л'ежайġ, јас си лиġн'увам йуġ ġайч'икїйă.*

д'атле, *мн. датл'ијна ср.* птица, вид врабец. *Ј'айу ġайл'ијна йрн'аа уїи в'ејка нă в'ејка.*

д'ејгиди *изв.* за обраќање кон некого или кон нешто со нагласена емоционалност. *Д'ејгиди, си лиїн'аа ġуġ'инїе.*

д'емне, демнат *св.* скришум гледа некого. *Водкуѝ му љу д'емнише булукуѝ.*

д'етле, *мн.* детл'ијна *ср.* (зоол.) клукајдрвец.

диб'ек, *мн.* диб'еци *м.* 1. издлабен сад од камен или од дрво во кој се толчи сол, пипер, кафе и др. звук од празен дибек. 2. (прен.) глупав човек.

дибид'ус *ѝрил.* сосема, потполно. *Дибид'ус не зн'ае.*

д'икид, *мн.* д'икили *м.* железна алатка со два крака за копање (лозје, градина и сл.) *'рљс'ан д'икид.*

дил'ија, *мн.* дил'ии *м.* јунак. *И дил'ии љ'ави видн'еа.*

д'ил'ми *сврз.* и *чесѝ.* (арх.) штом, кога, бидејќи, нели. *Д'ил'ми си д'ошод с'еа, не с'а враќај!*

димб'ед, *мн.* димб'ели *м.* мрзливец, неработник, готован. *Р'анам димб'ед.*

дим'ек *мод.* значи, то ест, да речеме, божем. *Дим'ек мај разбр'а. Дим'ек а слушн'а. Дем'ек, ѝи си ѝуд'обриуѝ. Дим'ек ѝаќ'а ѝприб'ува да б'иде.*

дип *ѝрил.* многу, сосема. *Сѝ'ана дии л'ошу. Дии ајв'ан.*

д'ира, *мн.* д'ири *ж.* трага од човек или животно. *К'учѝу ѝу д'ирѝа љу л'овше з'ајцуѝ. Трчан'ик з'аљ'аруѝ љу сѝулув'а з'ајцуѝ, 'ама з'ајцуѝ му избиљ'а.*

дир'еце (само *едн.*) положба, состојба (обично неподнослива, тешка). *Вид'ејѝе ду кое дир'еце д'ошод.*

дирм'ере, дирм'ерат *несв.* трга, фаќа, кине. *Гу фан'а л'ебуѝ и љу дирм'ере, љу држе и љу к'ине, љу ј'аде.*

дитил'ина, *мн.* дитил'ини *ж.* (бот.) ливадска билка со по три (четири) зелени заоблени ливчиња на тенко стебленце. *Р'осна дитѝил'ина.*

долнен'ик (само *едн.*) *м.* ветер што дува одоздола, од југоисточната стана. *Леле! В'адин ц'ад ден долнин'икуѝ д'уе.*

драм'ојн *мн.* драм'ојни *м.* направа за правење тарана.

др'аска, др'аскат *несв.* повредува, оштетува некого или нешто гребејќи со нокти или со остар предмет. *П'ени су к'арф'иа др'аскиѝ ѝу с'идуѝ.*

дрван'ар, *мн.* дрван'ари *м.* лице што сече и носи дрва за огрев. *Дрван'ариѝе 'есинѝа субир'аа д'рва з'а з'имѝа.*

дрв'иче, *мн.* дрвич'ијна *ср.* мало, младо дрвце. *Вис'око дрв'иче.*

дрен, *мн.* др'енуви *м.* (бот.) шумско дрво што расте во грмушки, со многу тврдо стебло, со жолти цветови и со ситни црвени плодови. *Зацв'еиџа др'ејнију.*

др'енка, *мн.* др'енки *ж.* плод од дрен.

др'исл'у, *мн.* др'исл'увци *м.* лице што многу и лесно се плаши. *Ласка џи рич'ек, н'ојка не н'ојка да оји да нај'одниш вода, џи не 'оји. Ним б'иди др'исл'о! Ајде 'оди!*

држ'ајле, *мн.* држајл'ијна *ср.* дел од секирата. *П'еџре су др'еџе р'аџе џу држ'е држ'ајлију и ц'еџе др'вца.*

држ'але, *мн.* држал'ина *ср.* дел од алатка што се држи со рацете, рачка. *Држ'алију на сек'ир'иџа.*

дрим, *мн.* др'имуви *м.* прав, прашина.

д'рмка, *мн.* д'рмки *ж.* ниско растение што расте во група од повеќе стебленца. *Врай'аниџе џ'араа уо д'рмка на д'рмка.*

дрн'ат, дрн'атиут *џрид.* што не е мирен, палав, непослушен. *Дрн'атију др'еџе.*

д'рпи са, са д'рпат *св.* се чеша (грубо). *Д'одџу, др'одџу са др'иџе џу сн'аџиџа.*

друм, *мн.* др'умуви *м.* пат.

дуб'итук, *мн.* дуб'ици *м.* домашни животни (крави, коњи, овци, кози и др.). *Бр'аџуџи и субр'а дуб'иџиџе у др'оруџи.*

дуд'ујк, *мн.* дуд'ујци *м.* глупак. *Шо м'оји уо н'еџу да џ'алаџи? Дуд'ујк ни'един!*

дујн'а (само *едн.*) *ж.* земја, свет, народ. *Ѓузел дујн'а – убав свет. Триб'увџе да џуж'иџме за да в'иџме шо ки сџи'ане уо ва дујн'а. На ц'ала дујн'а во н'ешчу џу н'ема.*

дуким'аса, дуким'асат *св.* 1. забележа. *Ма дукимас'а; 2. проба. Дуким'асај џу др'авуџи, др'али е сул'ен.*

дукимасл'ив, дукимасл'ивиут *џрид.* лице што забележува сѐ што се случува околу него. *Гу вид'е 'ежџуџи за др'аџиџи? Не вид'ек н'иџчу. Ја џу бе џ'ука! Еј, а бе џи наисџи'ина си бид дукимасл'ив!*

дукус'уре, дукус'урат *св.* уништи, упропасти до крај, убие. *В'аа раб'оџа ки џа дукус'уре.*

дул'ама, *мн.* дул'ами *ж.* 1. машка горна облека со ракави, обично волнена и долга. *Са ублич'е у др'одџа ц'рна дул'ама. 2. женски фустан без ракави од волна. П'ена си куџ'ила дул'ама. Ж'ениџа си а ублич'е дул'амџа.*

дул'ап, *мн. дул'апи м. всидан орман, шкаф за сместување облека, садови и др. Дул'аџиџи б'ише џодн су н'еџуви ал'ишиџа.*

д'ума, *д'умат несл. мисли, размислува. Ц'ала нојк 'оку не зџџвор'ик, сад дум'ак.*

д'ума, *мн. д'уми ж. збор. 'ајде бе, к'аџи н'екуа д'ума!*

дум'ан, *мн. дум'ани м. облак. Дум'ан сџ чин'и, му а дујн'а, к'џиу убул'ак сџ крин'а.*

дум'ат, *мн. дум'ати м. едногодишно градинарско растение со тркалезни, црвени, сочни месести плодови, патлиџан (се користат за салатата, сок, додаток при готвење). Ск'ору с'екуј ден си куј'увме дум'аџи. Деуџиу влизе у џрад'инџа и скин'а н'екојку дум'аџи.*

дуп'ало, *мн. дуп'ала ср. поткажувач, шпион, тој што пренесува лаги, подбучнува. Ама в'а дуј'ало б'ише.*

д'урле сџ, *сџ д'урлат несл. се лути, се мурти. Вр'емџиу сад сџ д'урле.*

дујк'ан, *мн. дујк'ани м. продавница. Син ми рџб'оџе у дујк'ануџи на К'ол'о Палив'анув.*

душм'ан, *мн. душм'ани м. противник, непријател, човекот што покажува омраза, злоба кон неког или кон нешто. Пагн'а у р'џиџе на душм'ануџи. Шо џа џи си кинис'ад џу н'еџу, џо џи е душм'ан, бе, сад л'оџу џи м'исле.*

ѓ'авол, *мн. џ'аволи м. натприродно суштество кое обично живее во пеколот.*

ѓ'оа, *ѓ'оам'ити чесџ. божем. Си лиџн'а џ'оа дџ сџ'иџе, н'икак дџ џ'ане с'онуџи.*

ѓ'оам'ити *чесџ. в. џоа.*

ѓ'онце, *мн. џонџ'ијна ср. трифиљ, трилисна детелина.*

ѓуз'ел *немен. џрид. убав, прекрасен. Ѓуз'ел м'ома. Ѓуз'ел јунак.*

ѓуле, *мн. џул'ијна ср. граната, топовско зрно. Ајруџл'анџе фрл'иа џул'ијна наџи с'елџу.*

ѓум, *мн. џум'ови м. голем бакарен сад за вода, ракија, вино, млеко. 'ичку, д'онци и џум'овџе дџ и наџ'однџме мл'еку.*

ѓумче, *мн. џумч'ијна ср. Гу з'е џ'умчџиу су вр'ела в'ода и џучн'а дџ м'еси.*

ѓурунт'ија, *мн. џурунт'ии ж. врева, викотници. Не м'ојџше дџ зџсџ'иџе уо џол'емџџа џурунџ'иа у дџв'оруџи.*

'ејгиди *изв.* најчесто изразува прекор и сожалување. *'ејгиди, шо си најрав'ид, бре д'ејше, ки ш'а к'арай д'ома!*

'ејми *чес'и*. за изразување неверување во искажаното. *'ејми, к'ак да не – и ш'о ки са чин'ило.*

ем *сврз.* и. *П'аиу'и б'ише ем д'од' ем ш'ежук.*

'ендар, *'ендриут ирид.* дебел, крупен, што има голем обем. *То е 'ендро д'ејше. Б'ише м'адку с'ар, 'ендар маж.*

ж'егла, *мн.* ж'егли *жс.* жегол, железна или дрвена прачка што се става на јарем при впрегнување.

жигув'ина, *мн.* жигув'ини *жс.* подригнување киселост од stomачни киселини.

жиж'ава, *мн.* жиж'ави *жс.* жештина. *В'адин е жу'ема жиж'ава.*

жижк'ава, *мн.* жижк'ави *сп.* жиж'ава.

ж'ила, *мн.* ж'или *жс.* дел од растението што избива од коренот во земјата и низ кој растението добива храна. *Гу за'р'и др'виу у драд'ин'ија за да не му са ис'ушай ж'илише.*

жир, *мн.* жируви *м.* желад, плод од даб или бука. *Б'ишкише р'иай су р'очкише иуд даб'овише и б'укише, и'алай жируви.*

жир'аве, жир'ават *несв.* се мрда, се движи. *Д'еиш'иу и'укри'ену леже на к'аучу'и, ама жир'аве, са мрда, са в'р'ише на'леву-на'есну.*

житв'ар, *мн.* житв'ари *м.* (зоол.) мал инсект без крилја, во нај-големите летни жештини, неуморно пушта звуци, пее: ж'еже, ж'еже, ж'еже.

жн'ајтие, *мн.* жн'ајтија *ср.* жнеење.

жолтн'ица (само *едн.*) *жс.* жолтица, болест на црниот дроб.

ж'уна, *мн.* ж'уни *жс.* кочан од пченка без зрна. *Р'онме чин'ичка, ж'унише и кл'авме у вр'ејки.*

ж'ура, ж'урат *несв.* дува. *Има ш'амка и'орек, ... с'екуј и'айи ш'амка ж'ура, в'еи'ар.*

забрав'ен, забрав'ениут *сп.* зашимит'ен.

за'вали, за'валат *св.* навали. *Наклад'е 'о'ан, в. вали.*

за'вери, за'верат *св.* запамети. *Мом'ија а вид'ек, ама не а завер'ик.*

за'вив'ач, *мн.* за'вив'ачи *м.* покривач, ткаенина што служи за покривање. *'арни за'вив'ачи за на м'аса.*

за'вр'атник, *мн.* завр'атници *м.* шлаканица, удар по вратот. *Му удр'и за'вр'атник.*

за'г'ар, *мн.* за'г'ари *м.* ловечко куче. *Су за'г'ару'и уиш'ид'е на лов.*

зӑгур'ен, зӑгур'ениут *йриг*. жеден. *Зӑгӑур'ен сӑм зӑ в'ода*.

зӑјр'е (само *едн.*) храна, животни продукти. *Уш'иге ду дук'ануйӑ да к'уйи зӑјр'е. Ки йр'аји зӑјр'е јад'ејне*.

закӑлдис'ан, *мн.* закӑлдис'аниут *йриг*. загрижен. *Перо н'оӑу е закӑлдис'ан, не сй'ие, м'исле как да а св'рши раб'ошйӑа*.

зӑл'ошка, *мн.* зӑл'ошки *ж.* лост, кросно.

зӑмал'ен, зӑмал'ениут *йриг*. што е исцрпен од глад, од работа и сл. *зӑмал'ен сй'ариц*.

зӑнај'ат, *мн.* зӑнај'ати *м.* занает, стопанска дејност, професија, струка. *То е бирб'ерин йу зӑнај'айӑ*.

зӑнд'ана, *мн.* зӑнд'ани *ж.* затвор. *Три мис'еци лиж'ед у зӑн-д'ана*.

зӑпт'ија, *мн.* зӑпт'ии *м.* (истор.) турски стражар. *Имше зӑйш'ии*.

зӑпт'иса, зӑпт'исат *св.* забрани. *Им зӑйш'иса на д'ециӑа н'ојка да ш'ешйӑи*.

зӑптис'ува, зӑптис'уваат *несв.* забранува.

за'уши, за'ушат *св.* забележи. *Н'икуј не зауш'и ошйи ӑу н'ема. // заушува (се), заушуват (се) несв.*

зӑшимит'ен, зашимет'ениут *йриг*. 1. што има вртоглавица, поматена свест сп. замелушен. *Зӑшимий'ен уо в'инйу*. 2. прен. вчудовиден, зачуден, изненаден. зашеметен поглед. *Бик зӑшимий'ен ошйи ми сӑ в'рйише у ӑл'авйа. Зӑшимий'ен уо вик'ајнйу не знајк д'ека сй'ојам*.

зелен'ика, *мн.* зелен'ики *ж.* (бот.) ниско зимзелено растение што расте како грмушка или ниско дрво. *К'ојсйе будн'аа у ӑ'усйи смр'еки и зелен'ики*.

зиј'ан (само *едн.*) *м.* штета. *Ч'увај а чин'ичкӑйӑа, зиј'ан да н'ема*.

зинг'ија, *мн.* зинг'ии *ж.* вид стремен. *А клӑд'е н'оӑшӑа у зинӑ'ијӑа и ӑу вјајн'а к'ојнуйӑ*.

зинг'ин, *мн.* зинг'ини *м.* богаташ. *Зинӑ'инйе не си ӑу зн'аайӑ им'ајнйу*.

з'орле (немен.) *йрил.* со сила, на сила. *З'орле и ј'ајше сл'ивйе*.

зорт (само *едн.*) мака, напор. *Су зорйи сӑ сйечал'ени й'арйе. Су зорйи и сйичӑл'име й'арйе*.

зрак, *мн. зр'аци м. хоризонт, видик, привидна граница на небото и на земјината површина; видлива далечина.*

зрк'ада, *мн. зрк'ади ж. срна; вид елен со вито тело, долги нозе, крупни очи и жолто-кафеаво крзно.*

зул'ум, *мн. зул'уми м. зло, насилство, терор. Влиз'еа у с'елиу и ѓул'еми зул'уми најправ'ија.*

с'астра *йрил. наутро. С'асѿра к'оа сѿ разден'ува д'енуѿ, јас сѿан'увам и одѿм нѿ раб'оѿа.*

св'иска, *мн. св'иски ж. коза која првпат се кози.*

сивг'ар, *мн. сивг'ари м. пар впрегнати волови за орање. Куѿ'и вод ѓѿ сивѓ'аруѿ.*

с'ивка, *с'ивкат несв. шурка, блика. С'ивка в'ода у с'илен млаз.*

сивк'ало *мн. сивк'ала ср. Уѿ сѿ'еблѿу у нѿ б'озлик д'еѿѿа ѿ'рават сивк'ала. Сивк'алиѿа и ѿ'однаѿ в'ода и сѿ с'ивкаѿ, сѿ л'оваѿ.*

с'ирка, *с'иркат несв. 1. гледа низ мал отвор. Д'еѿѿа с'иркаа у уо'аѿѿа најз д'уѿкаѿѿа нѿ кв'акѿѿа.*

с'ирне, *с'ирнат св. погледне низ мал отвор. То д'еѿѿу с'адге ионѿш сирн'а н'ајз ѿнѿ'ерѿа.*

sps'ала (само *мн.*) *очила. К'ор сѿм, ама sps'алиѿа ми ѿум'аѓѿѿ, м'ожаѿм и оѿ ч'иѿѿм. Г'оѿи не ѿ'уле 'арну, н'осе sps'ала.*

spsal'ина, *мн. spsal'ини ж. кајсија. Т'аѿкуѿу сѿ рао'ува шо с'инуѿ најн'оѓу и с'ака spsal'инѿе.*

срк'ада, *мн. срк'ади ж. дива коза, срна.*

срцл'ив, *срцл'ивиут ѿрид. плашлив.*

с'рцл'у, *мн. с'рцл'увци м. лице што многу и лесно се плаши.*

с'уцка, *мн. с'уцки ж. поен.*

иг'ун *йрил. добро, згодно. 'аку на ѿ'еѿ ѿѿ ј иѓ'ун в'о ѿѿнѿал'он м'оѿш оѿ ѓу н'осиш. Ч'ејлиѿе иѓ'ун ми сѿ најрав'ени.*

изб'ега, *изб'егат св. напушти место. Дујо'е 'аона нио'ел'а раб'оѿа и избиѓ'а. Избиѓ'а уо д'ома.*

избрк'ан, *избрк'аниут ѿрид. нечист, валкан.*

'извур, *мн. 'извури м. кладенец, врукот обично заграден со камења. Г'уши уѿио'е ду 'извуруѿ и ѓу најодн'и б'уклуѿу б'исѿра в'ода.*

из'им (само едн.) м. дозвола, одобрување да се направи нешто. *П'ала из'им уӣ ш'аӣкуӣу за̄ да̄ са̄ ж'ене. П'ала из'им уо бр'аӣуӣ и он да̄ 'оде на̄ лов.*

изл'аче, изл'ачат св. izdelува, одвојува. *З'ајно су куз'аруӣ и изл'ач'име модзн'ицӣе уӣ ј'алувӣе к'ози.*

изм'ет (само едн.) м. грижа, нега, помош, услуга. Прави измет некому – се грижи за некого. *П'еро њ'рави изм'еӣ на̄ дрӯг'аруӣ 'оӣи н'о̄зӯ жӯ с'ака.*

измеќ'ар, мн. измеќ'ари м. слуга, човек што некому врши домашни работи. *Бај Јован му-ј измеќ'ар на̄ Гул'акуӣ, му њ̄ ѡ'асе к'ојсӣе.*

измеќ'арка, мн. измеќ'арки ж. слуга, жена што некому врши домашни работи.

ил'е чесӣ. (за среќа). *Ил'е, не в'рнише, 'инак ки б'име ис̄ӣуӣ'ени.*

ил'ек, мн. ил'еци м. вид кратка горна облека без ракави, плетена или од штоф, со копчиња напред, се носи врз кошула, а под сако. *Т'ачи си дрӯде уо ра̄б'оӣа и жӯ слич'е ил'екуӣ.*

илик'ија, мн. илик'ии ж. возраст, временски период од животот на човекот. *То д'еӣӣу б'ише м'оа илик'иа. То д'еӣӣу 'има 'ис̄ӣа илик'иа.*

'ил'ам (б'ил'ам) чесӣ. дури, се засилува, се назначува нешто повеќе од очекуваното. *'ил'ам (б'ил'ам) рич'е да̄ д'ојде.*

им'ала (само едн.) ж. (бот.) расте на костеновите столбови и на дабовите.

им'ела, мн. им'ели ж. (бот.) полупаразит кај широколисните дрвја, со жолтозелени и бели плодови.

им'иш (само едн.). овошје. *Д'ецӣа си куӣ'ија им'иш: см'окви, ѓр'озде, аб'олка...*

инд'ек мн. инд'еци м. окоп, прокоп, ров.

инд'ече мн. инд'ечијна ср. дем. од инд'ек.

ипт'ен ѡрил. сосем. *П'ан̄ӣал'онуӣ му б'ише ӣӣӣ'ен м'ал, жӯ сӣӣе̄ше. Гл'авӣа му б'ише ӣӣӣ'ен̄ ѓ'ола.*

ирб'ап, ирб'апут немен. по род, мн. ирб'апи ѡрид. способен, вешт, важен. *Ирб'аӣ чув'ек. Ирб'аӣ ж'ена. Ирб'аӣ д'еӣе.*

ирг'ен, мн. ирг'ени м. младо момче, неженето. *То чув'ек е сӣар ир̄г'ен.*

приб'ица, мн. ириб'ици ж. полска птица од семејството на фазаните, слична на кокошка, која се лови поради вкусното месо –

ј'агне, *мн.* јаг'анца и јагн'ијна *ср.* младо од овца. *Н'аси к'аџа о'ен и њ'асше аџ'анџаџа у сѣр'анишчѣа. Нѧ лив'ааџа ѣрчк'аа јагн'ијна.*

јаз'ѧк *немен.* ѣрил. срамно, жално. *Јаз'ѧк, о'еџа, как сѣе и ѣушѣ'иле к'ојсѣе у чин'ичкѣе. Јаз'ѧк оѧ ѣи е рѧб'оѣѣа шо а 'имаиш.*

јак, ј'акиут ѣрид. што има голема сила, силен. *П'еѣре е н'оџу јак чув'ек.*

ј'ака, *мн.* ј'аки *ж.* дел од облеката околу вратот; јака од кошула.

ј'але, *мн.* јал'ијна *ср.* нужник, клозет, кенеф (се употребува и кин'еф). *Д'еѣѣу џу фаѣ'и дриск'ач, кој џу зн'ае шо јадо'ед, сѣ е у ј'алѣу.*

јанл'ѧш *немен.* ѣрил. погрешно, неточно. *Јанл'ѧш мѧ разбр'а.*

ј'аре, *мн.* јар'ишча (јар'ијна) *ср.* младо од коза. *Јар'ијнѣа лигн'аа ѣуѣ с'енка.*

ј'ариц, *мн.* ј'арци *м.* мажјак на козата.

ј'арма (само *едн.*) *ж.* смелено брашно за добитокот.

јасен'ика, *мн.* јасен'ики *ж.* јасен, листопадно дрво со издолжени листови.

ј'астли (само *едн.*) направа во форма на долго корито прицврстено до сид, во која се става добиточна храна. *'ајде, кл'авај сл'ама у ј'астѣлиѣу.*

јатаг'ан, *мн.* јатаг'ани *м.* меч. *'осѣар јаѣаџ'ан.*

јачмен'ика, *мн.* јачмен'ики *ж.* 1. младо житно растение. 2. леб од јачмен. *Гу изо'е кум'аѣчѣѣу јачмен'ика.*

ј'ерика (само *едн.*) *ж.* (бот.) сп. цјер.

јок *чесѣ.* одречен одговор, не. *'имаиш ѣ'ари? Јок, ни скриш'ена.*

јург'ан, *мн.* јург'ани *м.* дебела покривка, наполнета со памук или со волна. *Кр'оѣѣу си засѣ'а ѣуд јург'ануѣ.*

јургув'ан, *мн.* јургув'ани *м.* (бот.) вид грмушесто растение со гроздести, виолетови, розови или бели мирисливи цветови.

ј'уфка (обично *мн.*) ј'уфки *ж.* вид тестенини, кори. *В'адин ки вич'ерме ј'уфки.*

каб'аат, *мн.* каб'аати *м.* вина. *У ѣѣ'еѣка е каб'ааѣуѣѣ, не џу ѣр'авиш ѣо шо ѣи сѧ кѧж'ува. Ки им с'уде с'удуѣѣ, 'аку 'имааѣ каб'ааѣ.*

каббаатл'ија, немен. по род, *мн.* каббаатл'ии *йриг.* виновен. *Каббаатл'иа е бусџанџ'иџџа шо не си џу в'арде б'осџануџ. Каббаатл'иа е куз'аруџ шо не си и ч'ува к'ојсџе к'ак шо йџреб'ува.*

кав'ад, *мн.* кав'али *м.* народен дувачки музички инструмент изработен од дрво во вид на цевка со осум отвори. *Г'оче и йушч'и к'ојсџе у ш'умџа и на кав'ал зафай'и да а св'ире й'еснаџа Кулим'ан вуј'ода. Куз'аруџ св'ире на кав'алуџ й'ажни нар'одни й'есни.*

кавга, *мн.* к'авги *жс.* караница, расправија. *Доџџу й'р'ајше к'авџаџа на с'инуџ и й'айџкуџу.*

када'иф (само *едн.*) *м.* суви тестени влакна и слатки од такви влакна испечени со масло и ореви и полеани со шербет.

кад'аџа, *мн.* кад'аџи *жс.* за Турчинка, угледна жена, госпоѓа; добра домаќинка. *Кад'аџџе сџ највосџиџ'ани Турч'инки.*

кад'ела, *мн.* кад'ели *жс.* влачена волна подготвена за предење, што се става на фурка. *Кад'елџа а заќач'и на ф'уркаџа.*

ка'аде, к'адат *несв.* чади. *'оџаџуџ к'аде, к'адишуџ сџ кр'ева наџ'оре и исџ'ајџа најз баџан'икуџ наџ й'укр'ивуџ.*

кад'ија, *мн.* кад'ии *м.* (истор.) судија.

ка'адиш (само *едн.*) *м.* чад. *К'адишуџ исџ'ајџаџе најз баџан'икуџ.*

ка'адро, *мн.* к'адра *ср.* фотографија, слика. *Бр'аџџе, с'едни ду м'енка да си и й'ул'ме к'адрџа ка сме б'иле маљ'ечки. Сеа фџмил'иџџа м'оже да сџ увекув'ече на к'адру. Исџаџн'а на к'адро – се слика. Првџ'аџ исџаџн'ак на к'адро к'оа 'имаќ 'осум џуд'ини. В'ани и Н'аси исџаџн'аа на к'адро.*

каџ'ан, *мн.* каџ'ани *м.* голем, бакарен сад со тркалезна форма што служи за готвење, перење и сл. *У каџ'ануџ вр'ие каџам'ак.*

каџанџ'ија, *мн.* каџанџ'ии *м.* занаетчија што изработува казани. *Каџанџ'иџџа цаџ ден раб'оџџе, й'раве каџ'ани.*

ка'азма, *мн.* к'азми *жс.* алатка, тежок рачен копач. *Млад е, не сџ й'лаше уџ к'азма и лоџ'аџа.*

ка'ил немен. *йриг.* согласен, способен. *То е ка'ил да му й'ум'оџне на сџ'ариџуџ да а й'ум'ине ул'иџџа на др'уџџа сџпр'ана.*

каџг'ана, *мн.* каџг'ани *жс.* јадење од изматени пржени јајца.

ка'ајмаќ *м.* масниот слој што се создава со ладење на варено млеко. *П'ени ј'ајше леб су к'ајмаќ.*

ка'ајна, *мн.* к'ајни *жс.* птица.

каќар'анка, *мн.* каќар'анки *жс.* козји измет.

ка́лабал'а́к (само *едн.*) *м.* мноштво народ собран на едно место, толпа, навалица, врева, викотници. *Пред вр'аи́и́а 'имие жу́лем ка́лабал'а́к. Пред к'у́јк'и́а б'и́ие ка́лабал'а́к.*

кал'ам, *мн.* кал'ами *м.* шуплива, дрвена цевка, шопур низ кој може да тече вода, а може да струи и воздух. *Агн'о чуб'анче уи́ кал'ам си на́йрав'ило шуи́'ел'ка.*

ка́л'ама, *мн.* ка́л'ами *ж.* калем; шуплив, дрвен, метален и сл. валјак за намотување конец, преѓа, жица и сл. *Г'уши, калам'исај жу́ буб'ајкуи́ на́ ка́л'ам'и́а, на́м'ои́ај жу́ буб'ајкуи́.*

ка́лам'иса, ка́лам'исат *св.* *Гу ка́лам'иса љам'укуи́ низ ка́л'амуи́.*

кал'ачка, *мн.* кал'ачки *ж.* сабја.

кад'а́рма (само *едн.*) *ж.* пат изграден со нерамен камен, каменот со кој е покриен патот. *К'оа а в'ојзме к'ол'и́а љу кад'а́рми́а, љрк'ал'и́а уи́скукн'уваи́.*

ка́ален, к'алниут *љрид.* што содржи кал, што е со кал. – *к'адни ља́и́и'и́и́а; к'адна в'ода.*

калин'ика, *мн.* калин'ики *ж.* ниско растение кое го пасат козите.

кад'л'ив, кад'л'ивиут *љрид.* што содржи кал, што е со кал. – *кад'лива улица; кад'ливи чевли.*

ка́м'ара, *мн.* ка́м'ари *ж.* дупка во сид, се затвора со вратичка или со перде и служи за ставање домашни работи. *У ка́м'ари́а 'има ии́и'енце су ра́к'и́јче, д'онци жу́, д'едину.*

ка́мбан'арио, *мн.* ка́мбан'ариа *ср.* *К'ула у цркв'аи́а су агн'а или не́кодку ка́мб'ани.*

кам'илица *ж.* (бот.) сп. булив'ач, вртип'оп.

ка́амин, *мн.* кам'ејна *м.* *М'ици и В'ани ка́ на́ с'јулув'аа су кам'ејна, удрв'ај са уи́кин'аме уо́ ник.*

ка́нав'аза, *мн.* ка́нав'ази *ж.* земјен сад, куп, врчва.

кан'ап, *мн.* кан'апи *м.* коноп. *Уи́ кан'аи́и́е са љр'ав'аи́ фри́'оми, в'а́ж'и́јна и кош'ули.*

ка́н'ата, *мн.* ка́н'ати *ж.* земјен сад за вода и за други течности со широк отвор и со рачка. *За́жур'ен са́ симн'а у љр'аи́чи́и́у и а љикн'а љл'ав'и́а у 'извуруи́.*

канд'ило, *мн.* канд'ила *ж.* кандило. *На́ бар'и́ји́а 'има канд'ила и св'еи́ки.*

канд'иса, канд'исат св. 1. даде согласност за нешто, се согласи. *Дали ѿој ки канд'иса на ва раб'оѿа. 2. изнуди согласност, наговори некого на нешто. Уд'ај ѿу кандис'але да са вр'аѿе о'ома.*

кан'ура, мн. кан'ури ж. предиво, волнен, памучен или ленен конец усучен со предење; преѿа. *Кл'оѿче кан'ура.*

кап'ук, мн. кап'уци м. човек што не цени реално. *Ки са уѿ'одише некуј кай'ук, да не ц'ени.*

карав'ана мн. карав'ани ж. голем, тркалезен, плиток бакарен сад за храна. *Си ѿур'и у кар'ав'анѿа мл'еко, надроб'и леб у ѿо и зафай'и, ѿучн'а да срка. Сѿај ѿу јадр'ејнѿу у кар'ав'анѿа.*

караѿ'оз (само едн.) м. лице што прави смешки, смешкар, комичар. *Караѿ'озуѿ ми каж'а см'ешки ѿо са фай'ик за ѿлавѿа.*

кар'ам, мн. кар'ами м. крпа, пешкир, памучна крпа со различна големина за бришење раце, лице и др. *Сабајлиѿу са м'ијам и си ѿу бр'ишѿм л'иѿѿу су кар'ам. К'око, з'еми ѿу кар'амуѿ и избр'иши си ѿу л'иѿѿу. С'имни ѿу кар'амуѿ уо закач'адкаѿа и ѿ'одај ми ѿу да са избр'ишам. Мајжу, о'онци ѿу кар'амуѿ да ѿу исѿ'ерѿм.*

каран'ица, мн. каран'ици ж. расправија, кавга. *Врвен'ик ѿу сук'акуѿ слушн'а каран'ица.*

кара'ул', мн. кара'ули м. котач, на него е намотан конец. *С'ине, 'оди у др'уѿѿа уо'аја, о'онци ѿу кара'ул'уѿ су црн к'ониц.*

кар'ачка, мн. кар'ачки ж. в. каран'ица.

кар'екла, кар'екли ж. стол. *Влиз'ејѿѿе, влиз'ејѿѿе, еѿѿе, кар'екли има, кој о'ека с'ака, сидн'ејѿѿе!*

карпа, мн. к'арпи ж. 1. голема камена маса што се издига над површината. 2. стрмен, каменит непрооден брег. *Тој 'ојше ѿу ѿ'аѿуѿи ѿуѿи к'арѿѿа.*

карф'ија, мн. карф'ии ж. клинец, долгнавест метален предмет, на едната страна заоблен, а на другата остар, и служи за спојување на разни предмети. *Су карф'иа ѿу закув'а сѿав'аруѿи на ѿл'еѿуѿи. Г'оче а закув'а шѿи'иѿѿа су карф'ии на две ѿр'еди.*

карш'и ѿрил., ѿред. спроти (при укажување на лице, предмет, место и сл. пред кое се наоѓа некој или нешто). *Карш'и нар'однуѿу с'убр'ание е ѿ'аркуѿи на ж'енѿа. За сѿан'ад карш'и на шча к'ујка. В'ани за сѿан'а карш'и мен.*

касканд'иса, касканд'исат несв. завидува, ѿубомори. *П'ени касканд'иса на м'ојѿа раб'оѿа.*

ка́см'ет (само едн.) м. среќа. *Живи н'ека б'иай̄, ѿа́к'а б'ило н'аиш̄у ка́см'еӣ. На́ К'ол'о ка́см'еӣуӣ му ра́б'оӣе.*

ка́т'ина, мн. кат'ини ж. катанец. *З'евај а ка́и'инӣа и закл'учи а вр'аӣӣа.*

кат'ил', мн. кат'или м. злосторник, убиец, лош човек. *Г'осӣуд да̄ ѿа́ ч'ува уӣи ка́и'или л'у́де. То е н'о́гу лош чув'ек, ка́и'ил' чув'ек.*

ка́т'ој, мн.ка́т'ојте м. штала, просторија за добиток, обор. *Гуви́д'аруӣ и за́ӣвур'и вул'овӣе у ка́и'ојуӣ.*

ка́ту ирил. како, укажување на дејството, во каква состојба се наоѓа некој или нешто. *Јаска ра́б'оӣам к'а́ӣу н'е́гу.*

ка́аца, мн. к'аци ж. голем, валчест дрвен сад, стегнат со обрачи, на дното проширен и отворен на горната страна – каца со сирење.

кац'ија, мн. кац'ии ж. железна лопатка за жар. *Ду о́гн'иш̄ӣӣу 'имше м'аӣа и кац'иа.*

ка́чам'ак (само едн.) м. јадење од варено пченкарно брашно; бакрдан. *За вич'ера́ ки си на́ӣр'ајме ка́чам'ак.*

ка́ч'унка, мн. ка́ч'унки ж. (бот.) пролетно цвеќе во жолта, сина или синовиолетова боја. *У зил'енӣа ѿ́р'ева са̄ ѿу́јав'ија ка́ч'унк̄ӣе.*

ка́ашла, мн. к'ашли ж. место во кое преку зимата престојува и пасе стоката (обично овци и кози); зимско пасиште. *Не́ гу ус̄ӣав'иа да̄ са̄ ѿри́бл'и́же ду к'онакуӣ и к'а́ӣлаӣа.*

ка́шм'ер, мн. ка́шм'ери м. срамотник. *Ка́шм'еру, 'имаӣш 'ака́д у ѿа́ гл'авӣа, ма́ сра́м'оӣӣӣ.*

кел'ар, **кил'ар**, мн. кел'ари, кил'ари м. килер, помала просторија во куќа, за чување прехранбени производи, облека и други предмети. *Вл'ези у кил'аруӣӣ и сӣај си у ѿу́рб'улӣу аб'о́дка. Вл'ези у кел'аруӣӣ д'онци неко́дку аб'о́дка.*

кил'им мн. кил'ими м. вид дебела простирка, исткаена од волна или друг сличен материјал, за покривање под, сид и др.; персиски килим, тепих. *С'инче, д'онци́ гу кил'имуӣӣ да̄ гу ѿу́кр'и́јме ѿ'о́дуӣ.*

килип'ур, мн. килип'ури м. корист, добивка, печалба.

кимул'ија, мн. кимул'ии ж. креда. *Избр'ӣӣӣ а ѿ'абла̄ӣа су кимул'иа.*

кинд'ија (само едн.) временски период. *Пу кинд'ија ѿ'ул'и да̄ б'ӣдӣӣӣ д'ома.*

кин'иса, кин'исат св. почне да оди, да се движи, тргне. *Д'еӣӣӣу кинис'а на́ шк'олу. Кинис'а да̄ 'о́де на́ н'ив̄ӣа, да̄ жн'ӣе.*

кир'ад, *мн. кир'али м. килер, помала просторија во кука што служи за чување прехранбени производи, облека и други предмети. В'ани, у кир'алуи има куси'ени, о'онци ир'оа да исц'ечме.*

киск'ија, *мн. киск'ии ж. кускија, железен лост што се користи за правење дупки во земја, за вадење камења. Ајде, си'исни а киск'ијиа у о'уикаиа, в'ади кам'ејна!*

кл'инка, *кл'инкаат несл. 1. оди бавно, се влече, се ниша при одењето, се клацка, оди нерамно – обично за коњ, магаре и сл. Прид н'еџо кл'инка маџ'арииу иувар'ено су ил'очи. 2. потскокнува на една нога. С'еа ки кл'инка с'аде на аон'а н'оџа. Пуи'ск'укнува на аон'а н'оџа.*

клопче, *мн. клупч'ијна ср. 1. конец, предено и сл. намотано во топчеста форма. Кл'оиче ир'ејџа. Кл'оиче водна. 2. (прен.) што е во форма на клопче, што личи на клопче. Гу'сии клуи'чијна к'адиш фаи'ија да исц'ајџаи уи иинц'ериие.*

кн'ига, *мн. кн'иги ж. книга печатена, хартија, писмо. Ч'ера дуб'ик кн'иџа уи и'аику ми, и'иса 'оии са 'арни су зор'авиуу.*

к'оа (само едн.) *ж. време, доба, ноќна коа. У ва к'оа не са исц'ајџа н'адрув.*

ков'ерта, *мн. ков'ерти ж. хартиена обвивка во која се испраќа писмо, плик. А наи'ис'а аор'есииа на ков'ериииа.*

ковес'ика, *мн. ковес'ики ж. трева слична на овес.*

коз'арник *в. кут'ар.*

козур'инка, *мн. козур'инки ж. коза. Па држ'име нек'олку козур'инки.*

којн'ар, *мн. којн'ари м. тој што чува коњи и се грижи за нив. Којн'аркаиа му дунц'е в'ода на к'ојнуи.*

к'олан, *мн. к'олани м. ремен, појас. Гу исц'рџн'а к'олануи уи и'аииал'онуи.*

кол'ур, *мн. кол'ури м. ѓеврек, вид печиво со прстенеста форма, посипано со сусам. Кол'ури ирод'авам, к'уи'ејиие си кол'ури.*

ком'ат, *мн. ком'ати м. П'ени си н'осе 'един ком'ати леб без сир'ејне.*

коп'анка, *мн. коп'анки ж. корито, дрвен сад за перење и други домашни потреби. Д'еи, вл'ези у кой'анкаиа да и'а изб'ајнам.*

копр'ал'а, *мн. копр'ал'и ж. остен со метален бодлец на едниот крај. Ур'ачуи а иуи'ир'е койр'ал'иа на р'алиу.*

к'отел, *мн.* к'отли *м.* метален сад за готвење или за загревање вода со рачка за закачување. *В'иси к'ошџелуи нао уџн'ишиишо.*

кра'ешник, *мн.* кра'ешници *м.* парче леб, сечено од крајот на сомунот. *Д'еише, 'изди си љу кра'ешникуи! Д'еду, н'ејкам кра'ешник, ишо е н'оџу јак.*

кр'аска, *мн.* кр'аски *ж.* страчка, непреселна птица.

кр'астав'ица, *мн.* кр'астав'ици *ж.* градинарско едногодишно растение со зелени долги месести плодови. *Най'рав'и с'ал'аиша уи кр'астав'ици.*

кр'емно *ср.* тврдо стрмно каменито, кременито место.

крив'ак, *мн.* крив'аци *м.* кривина; за пат, река – свиок, свртување, искривен дел. *Ко ки д'ојше ии'ука на крив'акуи, не д'ујше ии'одку в'еируи.*

крив'ат, *мн.* крив'ати *м.* кревет, дел од мебелот што служи за спиење; легло. *Пукр'иј се, иука на крив'аиуи, ним на-з'емин!*

кр'иви, кр'иват *несв.* куца, накривува. *Кр'иви на д'еснаиша н'оџа.*

кримин'ичкум *ирил.* попреку. *Мен ма и'уле кримин'ичкум.*

кримн'оси с'а, с'а кримн'осат *св.* паѓа од голема височина или во голема длабнатица, во бездна. *'ојше ии'украј виши'исуи с'а суин'а и с'а кримнос'а. Ки с'а кримн'осаи уи с'и'ениша.*

крк'ач, *мн.* крк'ачи *м.* гавран, вид непреселна птица.

крл'ик, *мн.* крл'ици *м.* крлук, козарски стап свиткан на крајот со кој се фаќаат козите за нога. *Куз'аруи су крл'ик и нај'ер'а к'ојзише у с'и'раџаиша да с'а м'одзай. Куз'аруи будн'а у бул'укуи су крл'икуи да ф'аише к'оза.*

крмн'ак, *мн.* крмн'аци *м.* домашна или дива свиња; вепар.

кр'осно, *мн.* кр'осна *ср.* лост, железен или дрвен прт за потпирање или затворање врата. *Д'еца ирид да си л'еџниише с'и'ав'ејше љу кр'оснуиу на ии'ор'ијаиша.*

крф'ица, *мн.* крф'ици *ж.* спојница, она со кое нешто се спојува. *Г'оче си а з'акуи'ча куи'улиша су крф'ица оиши к'оичаиша му иадн'ала.*

крцав'адник, *мн.* крцав'адници *м.* лице на кое душата многу му крца од страв.

к'рцка, *мн.* к'рцкаат *несв.* издава куси остри звуци, чкрипи. *Крив'аиуи к'рцка.*

кув'ерта, *мн.* кув'ерти *ж.* ќебе, вид грубо изработена покривка или постилка, обично од волна. *Ко с'и'ијкне л'еишу в'реме на*

*йул'айиша сә йукривайкне су кув'ериша. К'око, йукр'иј ма су кув'ерийиша,
ми сий'уге!*

кув'ет (само едн.) м. сила, способност. *Пивн'ак м'адку зй кув'ейі!*
У ж'илії на сїпар чув'ек кув'ейі н'ема.

к'уди, к'удат несп. озборува, лошо зборува за некогo. Ај ним к'уди, с'адге м'ани ѿ'алаи у м'ојѿа рѧб'оѿа.

куз'ина (само *едн.*) *ж.* коз'ю влакно. *Най-ѳр'олий сѧ сѳир'ижѧй к'ојсѳе и сѧ суб'ира куз'инѳа.*

кузин'ест, кузин'естиут *прид.* направен од козина или од волна.

кукав'ица, *мн.* кукав'ици *ж.* (зоол.) 1. птица преселница која обично не свива своје гнездо, туку ги остава јајцата во туѓо гнездо. 2. женско лице што е за жалење. *К'а̋й̋у ц'рна кукав'ица ус̋и̋ан'а с'ама.* 3. плашлив човек.

кук'ушка, *мн.* кук'ушки *жс.* (зоол.) 1. птица преселница, дем. од кукавица. *Са ч'удам и са 'умам сам к'айт'у кук'ушка на ѓлан'инику д'рво.*

кул'ај' *ирид. немен.* што е лесен, што е без тешкотии. — кул'ај
жив'от, кул'ај раб'ота.

кул'ај² *ѣрил. лесно. Кул'ај ки а изб'исѣриме сѣѣа рѣб'оѣа. Кул'ај ки а св'ршиме рѣб'оѣѣа.*

кул'ајн, кул'ајниут *йриг*. лесен. *Кул'ајна р'аь'ош*.

кул'ач, кул'ачи *м.* колач. *К'ерко, 9'онци а шийц'ијја 9а исї'ечме кул'ач.*

кулид'ар, *мн.* кулид'ари *м.* лице кое наутро на Коледе оди од кука на кука, пее песни за богат род и добива дарови. *Кулид'арѣ ја и ѿр'ойаѿ нѧ ѿ'орѣѧѧа, с'имни сѧ ѡѧ им ѡ'аѧи куспѣ'ени.*

кумш'ија, *мн. кумш'ии м. сосед. Кумш'ијѝа нѝв'ечир ѝ'озну сѝ
вр'ѝја о'ома. Д'обри кумш'ии си муаб'еѝѝѝ ѝр'екѝ ѝл'еѝѝѝ.*

купач'єдник, *мн.* купач'єдници *м.* алат за копање тврда земја.
Су куйач'єдникуѿ иск'ойај а ва зас'ушена з'ємна.

куп'алја, *мн.* купр'алји *ж.* остен, со метален бодлец на едниот крај. *И ѱѱѱир'а ѓѱѱ'еаѱа су кѱѱ'алја.*

к'ураж (само *едн.*) храброст, смелост, решителност. *З'евај си к'ураж да са ср'еѣниши су кайиѣ'ануѣѣ.*

курд'ела, *мн.* курд'ели *жс.* украсна лента од различен материјал, боја и ширина, панделка. *Ня ъл'авиѧ у к'осиѧ н'осе курд'ела.*

курд'иса, курд'исат св. наместити, поставити. *Курдис'а да йладн'ува.*

курд'иса сӓ, сӓ курд'исат *св.* се намести, се расположи. *Сӓ курдис'а йӱӱ с'енкӱе.*

курен'ика, *мн. курен'ики ж. корен*, подземниот дел на растението.
Сйууй'ина курен'ики уйй куыр'ива.

курн'аз *немен.* по род, *мн.* курн'ази *йриг.* дрзок, надмен, надуен, итар. *С'еа зн'йш шо ми й'рај й'о курн'аз!*

курт'ули, курт'улат св. спаси, најде спас. *Уд едн'и курт'ул'и, нă
ор'уѓи нăѓаз'и.*

кустен'ика, *мн.* кустен'ики *ж.* младо костеново дрво. *Нй сич'еніюу о'рву кусії'енуу израсн'але кусії'ен'ики.*

кут'ар *мн.* кут'ари *м.* оградено место за стока; трло; место каде што се чуваат кози, овци; козарник, овчарник. *Най'рав'и куи'ар за к'ојс'ије, за 'овци'ије. Наи'ерај и к'ојс'ије у куи'аруи'.*

кут'уро *йрил.* без претходно испитување (мерење, броење или делење), непроверено, потамина, на слепо; препуштено на случајноста, случајно. *У в'изб'ајџа куи'уро наб'ара дуи'ра'ена лоен'ица. Куи'уро а најала кн'и'ж'ајџа. Му џл'ајкај куи'уро.*

куч'ина¹, куч'ини *жс.* ограден простор за чување свињи, свињарник.
К'оа сѧ врн'аа св'ијнїе уїї п'ас'ејнїу и зѧтвор'иа у куч'инїа.

куч'ина², куч'ини ж. кучкарник. *Усїй'ај леб зя куч'енціу у куч'инїа.*

лажич'арник, *мн.* лажич'арници *м.* место во кујната каде што се чува приборот за јадење.

лак'ярд'иа, *мн. лак'ярд'ии ж.* 1. збор, разговор. *Шо м'олчиш, к'ажи н'екоа лак'ярд'иа. Дя си к'ажме две-йри лак'ярд'ии. К'ажи две-йри лак'ярд'ии!*

ламѣр'ина, *мн.* ламѣр'ини *ж.* тенок извалан метал во плочи или во ленти, лим, листови од метал. *Еее, ламѣр'инѣа, с'обѣа к'ѣу да скай'ува. Триб'ува н'ова с'оба, н'ова ѣ'ечка. С'анка уо ламѣр'ина.*

лăп'ух, *мн.* лăп'ухи *м.* вид билка со големи и широки листови што растат на гнојна земја. *К'олку лăй'ухи 'окулу ѿ'рлуѿу изникн'але!*

л'аска, л'аскат *несв.* 1. прави нешто да блеска, да сјае. *И ласн'а ч'ејлиџе*. 2. сп. блеска. *У џ'амуџ ласн'а с'лнциџу. Ка ѓрме убл'ациџе л'аскаџ* // *џл. им. ласк'ајне*.

л'а́скав, ласк'авиут *йриџ*. сп. блескав. *Л'а́скаву с'лнице. Ко дујџ'еа*
Енџ'л'ејзиџе, ии'иа сѐ с'ами си ил'ајкаа: зя сл'ама дав'аа и'ари, зя м'есу, зя шо
не, сѐ у зл'аиу. Аон'и ж'олџи зл'аиџници, 'аони л'а́скави 'окиу џа ии зя'еџе.

ласт'ику, *мн. ласт'ика ср. гума. Трѣни љу ласѣи'икѣу уо м'асѣа.*

ластов'ичка, *мн. ластов'ички ж. ластовица, преселна птица.*

лаф, *мн. л'афуви м. збор. Пис'а и ор'уѣи н'оѣу ѣ'еиши л'афуви. Ним фрлај нѣ в'еѣар ѣѣкв'и не'арни л'афуви.*

лафе, л'афат *несв.* 1. зборува, говори. *Ич не љу разб'ирам шо лафе.* 2. разговара. *Не сѣ лафе ѣѣк'а су л'уѣѣу. Не љу рѣзбр'ак шо лафе.* Ласка су неѣу лаф'ик. // *ѣл. им. лаф'ејне.*

леблеб'ија, *мн. леблеб'ии ж. (бот.) печен плод од слануток, наут што се употребува како храна. М'ици си н'ојше у ѣ'еѣуѣ леблеб'иа.*

л'енчи сѣ, сѣ л'енчат *несв.* се оптега (израз на еден вид телесна манифестација, што се смета за непристојна).

летка, леткат *несв.* трча, оди многу брзо. *Л'еѣкај оу изв'оруѣ оѣ о'онѣиши в'ода.*

л'еш, *мн. л'ешуви м. човечки или животински труп, тело од умрен. У оу'ајѣа има леш.*

л'ешка сѣ, сѣ л'ешкат *несв.* брка се. *Д'еѣѣа ѣрав'иа ѣ'оѣки уѣ снеѣ и сѣ лешк'аа, сѣ брк'аа, сѣ фрчк'аа.*

л'ибаде, *мн. либад'ијна ср. женско палто од чоја, кусо до појас и со широки ракави.*

лив'анту, *мн. лив'анта ср. мирис, питралон, парфем. Пу брич'ејнѣу сѣ мир'исше су лив'анѣу. Пу брич'ејнѣу си љу ѣ'риѣше л'иѣѣу су лив'анѣу.*

ли'ен, *мн. лиени ж. леген, поголем сад со потесно дно и поширок отвор. Си ѣур'и у ли'енуѣ ѣ'оѣла в'ода оѣ си и исѣ'ере чур'аѣѣе.*

лип'ешка, *мн. лип'ешки ж. измет од говедо.*

лип'итка, *мн. лип'итки ж. металниот дел од ножот, нож без дршка, без чекрен. К'оѣе сѣѣн'аѣ слаб к'ѣѣу лиѣ'иѣка.*

лисн'ик, *мн. лисн'ици м. место каде што се складира листовина, исушени гранчиња како храна за добитокот во текот на зимата.*

листув'ина (само *едн.*) *ж. лисник, насечени, исушени гранки со лисја, што служат како храна за добитокот во текот на зимата. Нѣсич'еа оѣбуви в'ејки зѣ лисѣув'ина. К'асѣрай ѣ'ума зѣ лисѣув'ина.*

л'ичин, л'ичниут *ѣрид.* убав на лик. *Л'ична м'ома.*

лом'оти, лом'отат *несв.* дрдори, постојано зборува безначајни работи. *Лом'оѣи, ѣ'р'еска ѣл'уѣосѣи.*

лост, *мн.* л'остуви *м.* мандало вградено во специјален отвор на сидот зад вратата, што служи за затворање на тешки куќни порти.

л'очка, *мн.* л'очки *ж.* течност разлеана по површината на земјата и во вдлабнатини.

луг'ија, *мн.* луг'ии *ж.* сорта, вид. *Три луџ'ии раќ'иа 'имше.*

луз'ана, *мн.* луз'ани *ж.* лоза, лозинка. *Р'ујуџ'и е дрво к'аџу луз'ана.*

лул'умба, *мн.* лул'умби *ж.* лага. *Баб'ини лул'умби, баб'ини девии'ини, баб'ини л'аџи.*

лушут'ија, *мн.* лушут'ии *ж.* 1. особина на тој што е лош. *Н'икуј не м'ојше да а з'аџре н'ејнаџа лушуџ'иа.* 2. лоша состојба, несреќа, беда, зло. *Ка б'ише војнаџа н'оџу лушуџ'ии вид'екне.* 3. лош, злобен човек. *Та е џул'ема лушуџ'иа.*

л'ол'у, *мн.* л'ол'увци *ср.* 1. страшило со кое мајките ги плашат непослушните деца. *У џ'емниџе кошиџа на сџ'ануџ'и с'а кр'ие л'ол'у.* 2. пијан човек.

л'убуј'атка, *мн.* л'убуј'атки *ж.* вид габа.

м'аалу, *мн.* м'аала *ср.* одделен дел од градска или селска населба. *У н'ашчу с'елу 'има н'екодку м'аала, Рисџ'овику м'аалу, Ѓурџ'овику м'аалу.*

маѓ'аре, *мн.* маѓар'ијна *ср.* домашно товарно животно, слично, но помало од коњ, со долги уши. *Ѓу џувар'иа маџ'арџу дрва и кинис'аа за др'ома.*

магдан'ос (само *едн.*) *м.* едногодишно растение што се користи како зачин.

маг'иа, *мн.* маг'ии *ж.* 1. збир обредни дејства кои имаат натприродна моќ (врз луѓето). 2. привлечност, убавина. *'имше н'екоа маџ'иа у џа ж'ениџа.*

мад'ем, *мн.* мад'еми *ж.* рудник од кој се вади руда, плочи и сл.

м'адру *џрил.* мирно, послушно, покорно. *С'еди м'адру, да не н'осиш м'одру биди мирен за да не бидеш казнет.*

м'ајна, *мн.* м'ајни *ж.* тишина, молк, отсуство на шум – тивко, мирно, ништо не се движи.

мајт'ап, *мн.* мајт'апи *м.* шега, подбив, потсмев. *Си џр'ајш мајџ'аџ су м'ен.*

м'аќне с'а, с'а м'аќнат *несв.* се влече, се влечка.

макс'ам, *мн.* макс'ами *м.* доенче, дете, мало дете од раѓање до пубертет. *С'аџе макс'ами с'а 'исџи. Ш'ијка макс'амуџ'и џу дуниџе џри нас да џу ч'ув'ае.*

м'аксус *йрил.* намерно в. истикърл'и.

мал (само *мн.*) *м.* имот, имање.

мал'ак'ија, *мн.* мал'ак'ии *ж.* сперма.

мала́кс'ан, малакс'аниут *йрид.* снеможен, без сила и енергија.

малд'ар, *мн.* малд'ари *м.* човек кој поседува голем имот; *малд'ари* *л'уде* (буг'ати л'уде).

м'ана, *мн. м'ани ж.* недостаток, грешка. *Д'осїа, ам'ан, не й'алај м'ани у м'ојїа р'б'оїа. К'оа н'ешчу к'ж'уваи, с'амо с'а й'овїор'уваи, їо е їв'ојїа м'ана.*

ма́нг'ад, *мн. ма́нг'али* *м.* метален сад во кој се става жар и служи за греење. *Сидн'аа крај манг'алуи да са гр'еаиѝ. Сѝај жар у ма́нг'алуи да са сѝ'оѝлиме м'алку.*

манг'ас, *мн.* манг'аси *м.* манга, груб, дрзок, бесрамен човек.

ма́нд'ија, *мн.* ма́нд'ии *ж.* војничко палто.

мăнс'ăна, *мн.* мăнс'ăни *ж.* вид трева.

мант'ид, *мн.* мант'или *м.* капут од потенок, полесен материјал.
У р'акѣа ѓу сѣ'еѓше маниѣ'илуѣ.

м'анца, *мн.* м'анци *ж.* зготвено јадење, обично чорбесто. *М'амо, кл'ај ми у чин'ијџа 'ошџе м'адџе м'анца, н'оџу сџм ѓл'адин.*

мăскар'а, *мн.* мăскар'и *жс.* шѣга, подбив. *Си ѳр'ајше мăскар'а су н'еѣгѣ.*

ма́стр'аф, *мн. ма́стр'афи м. трошок, издаток. Му рич'ек да не
йр'аве ма́стїр'аф, 'ама шо́ шак'а реш'ул.*

ма́тан'ица, *мн.* ма́тан'ици *ж.* пијалак направен од закиселено млеко обезмастено со матење. *Ма́јка му ма́йше ма́тан'ица, а Ко́л'о че́ка да́ му да́де аон'а че́шка.*

майт'арка, *мн. мйт'арки ж.* метален сад за вода што обично се носи при патување. *Пени, з'еми а мйт'аркайт а 'оди на Пеит Клад'ениц и нај'одни а ситуд'ена в'ода. А нај'одн'и мйт'аркайт а в'ода уит с'едиккайт ч'ешма.*

мафл'уз, *мн. мафл'узи м. разбојник, бандит, арамија. Нај9'одни л'у9е б'ија, с'ајџе мафл'узи б'ија.*

м'ачиц (само *едн.*) едногодишно тревно растение со црвен цвет (божанка). *Пули, д'еду, к'одку црвени буж'анки 'има шр'евѣа м'ачиц.*

маџ'ир, *мн.* маџ'ири *м.* дојденец, доселеник, човек што се преселил некаде од друго место. *У Еџ'ејџка Макиџ'онија дујџ'еа н'оџу маџ'ири уџ М'ала 'азија.*

маџ'ун, *мн.* маџ'уни *м.* густо сварено овошје со шеќер, вид мармалад, вид слатко. *Маџ'ун уиџ сл'иви.*

м'аша, *мн.* м'аши *ж.* метална направа со два крака што служи за расчепкување жар. *Су м'ашајџа џу расџр'ејџа џ'ејџилуџ. Су м'ашајџа фајџ'и ж'арче и си а зајџа'л'и л'ул'џа џа џ'не џуџ'ун.*

маша'л'а *изв.* за изразување восхит, пофалба; браво! *Маша'л'а кодџу си џурасн'ад!*

ме'ана, *мн.* ме'ани *ж.* крчма, гостилница.

ме'ански, ме'анскиут *џрид.* гостилнички. *Ме'ански јаџејна.*

мев, *мн.* м'евуви *м.* стомак. *Дејџџу џу б'оле м'еуџ.*

мегд'ан, *мн.* мегд'ани *м.* 1. плоштад во населено место. *На меџџ'ануџ сџ субр'а ноџу нар'оџ.* 2. место каде што се води борба. *Излиз'еа на-меџџ'ан за џа си а м'ераџ с'илајџа.*

мер'ак, *мн.* мер'аци *м.* силна желба, копнеж, страст за нешто. *К'око 'има џул'ем мер'ак џа си 'иџра су Анџр'еа. Су џул'ем мер'ак исџе'а макиџ'оџџка џ'есна.*

мерџ'ан, *мн.* мерџ'ани *м.* корал, украс од корал.

м'есту, *мн.* мист'ијна *ср.* дел од просторот што може да се искористи за сместување на неког или на нешто. *Уиџ с'елиџу наџ'олу 'има џ'ојли мисџ'ијна.*

мигл'енка, *мн.* мигл'енки *ж.* мегленска слива.

минд'ер, *мн.* минд'ери *м.* одар за седење покрај сид; покривка што се постила врз таков сид; душек, цврсто сопиена постилка напoлнета со волна, пердуви и сл. која се става врз креветот или на земја и служи за спиење; постела; *мек минд'ер; слам'ени минд'ери. Наџ'ечир џ'ејџа си с'еџаџ на минџ'еруџ.*

мир'етин, мир'етниут *џрид.* *Пиџ, м'ори мир'ејџа, с'еџи џам м'ирна.*

мириз'ава, *мн.* мириз'ави *ж.* миризба. *Уб'ава мириз'ава.*

мирусл'ивка, *мн.* мирусл'ивки *ж.* мирисна слива.

мис'ирка, *мн.* мис'ирки *ж.* пролетно цвеќе.

мис'ур, *мн.* мис'ури *м.* сад кој служи за ставање јадење на трпезата, готово за консумирање, чинија, ваган.

м'ите, м'итат *несв.* наговара, убедува. *С'аму ма м'иџе.*

мичк'арник, *мн.* мичк'арници *м.* место каде што се собираат мечки.

млад'ика, *мн.* млад'ики *ж.* мали млади растенија.

мл'ечица (бот.) *в.* мл'ечка.

мл'ечка, *мн.* мл'ечки *ж.* (бот.) растение со млечен сок во стеблото и во листовите.

мрав'адник, *мн.* мравадници *м.* живеалиште, гнездо на мравки.
Д'еӣе, ним ̄ӯӯр'ува̄ј мрав'адникӯӣ н̄а мрв'ешкӣе.

мрв'ешка, *мн.* мрв'ешки *ж.* мравка.

мр'ела, *мн.* мр'ели *ж.* чадор, направа од жици и платно што штити од дожд или од сонце. *В'рне, з'ева̄ј а мр'ел̄а̄ӣа и 'оди да̄ к'ӯӣӣӣ леб. Мр'ела за̄ с'лнце. М'ашка мр'ела.*

муаб'ет, *мн.* муаб'ети *м.* разговор, разговарање. *Ти дӯјд'ек н̄а муаб'е̄ӣ. С'амо̄ ѝр'азни муаб'е̄ӣӣ.*

м'угра, *мн.* м'угри *ж.* првите одблесоци на зората, рана зора, изгрејсонце. *Б'ели м'ӯџри. Р'ани м'ӯџри.*

мука'ет немен. *ѝрид.* внимателен, претпазлив, заинтересиран. *С'ак̄ам да̄ и 'има̄м н̄а мука'е̄ӣ. Има̄ј ̄ӯ мука'е̄ӣ вн'укӯӣ.*

мул'ија (само *едн.*) *ж.* мувла, вид габички што виреат на влажни и непроветрени места. *М'окри чур'а̄ӣӣ у к'уфинӯӣ ф'а̄јка̄ӣ мул'иа, не и ѝ'ика̄ј ѝа̄м!*

м'ура, *мн.* м'ури *ж.* (бот.) плод од црница.

мураф'ет, *мн.* мураф'ети *м.* умеење, искуство, знаење, занает. *Пе̄ро 'има мураф'е̄ӣ.*

муслим'ан, *мн.* муслим'ани *м.* припадник на муслиманската вера, мухамеданец.

м'утли, *мн.* потпокрив. *Сӣ'ар̄ӣе ра̄б'о̄ӣӣ са̄ фрла̄а̄ӣ у м'ӯӣлӣӣе.*

м'уцка, *мн.* м'уцки *ж.* уста. *Да̄ са̄ л'а̄јме су м'ӯцкӣӣе.*

муш'ама, *мн.* муш'ами *ж.* восочно или гумирано платно. *Вӣа ѝ'ари и чув'ак у ѝ'арче муш'ама.*

мушм'ула, *мн.* мушм'ули *ж.* (бот.) овошно дрво со ниско стебло, со мали тркалезни плодови, со многу семки. *Да̄ ј'а̄јме с'емки ӯд мушм'ула, 'ама 'о̄ӣӣе не са̄ умикн'а̄ӣӣ.*

муштер'ија, *мн.* муштер'ии *ж.* купувач, потрошувач, корисник на услуги. *Ӣмӣе н'о̄џу муш̄ӣӣ'ерӣӣ.*

наф'ѣрк *ѣрил.* накосо, нешто што е поставено во коса положба.

н'евин (само *едн.*) вид едногодишно растение што цвета во јуни.
Н'евинуйѣ ѣу 'има у ј'уни.

н'ејсе *чесѣ.* за изразување согласност, помирување со нешто, така нека е, било што било. *Н'ејсе, б'ило шо б'ило, ѣо ѣомин'ало.*

н'екни *ѣрил.* пред два дена, завчера. *Ду н'екни б'иа ѣука, а вч'ера си уѣио'еа.*

нем, н'емиут *ѣрид.* мут, мутиут. *Чув'ек шу не збурува. Аку си нем, не си слей.*

н'ериц, *мн.* н'ерци *м.* мажјак на свиња.

нивист'удка, *мн.* нивист'удки *ж.* мало грабливо животно со долгнавесто тело од родот на куните, ласица.

ни'ет (немен.) *м.* намера, решеност. *Н'емам ни'етѣ да 'одам нѣ-ѣѣз'ар.*

ниш'ан, *мн.* ниш'ани *м.* белег, знак. *Имие ч'уден ниш'ан нѣ р'ѣкаѣа.*

ног'адка, *мн.* ног'адки *ж.* дел на кој стои некој предмет, ногалка на стол или на маса.

н'огу, *ѣрил.* многу.

н'оси, н'осат *св.* *А бе в'иа к'аква ѣл'ава н'осикѣе ѣуѣ'ај?*

'одар, *мн.* 'одри *м.* издигнато место, покрај сид во соба со дрвени штици, кое служи за седење и за лежење. *Наси си дујд'е уѣи к'ојсѣе и сѣ исѣиѣн'а нѣ 'одаруѣи да уом'оре.*

'ондин *ѣрил.* задутре. *Нѣ 'уѣруѣу, нѣ 'ондинѣу ки сѣи'иѣнаѣ.*

'орид, *мн.* орли *м.* (зоол.) голема граблива птица што живее во планинските, карпести предели; прен. смел, горд и силен човек.

'оти *сврз.* дека, во исказни (декларативни) зависнословени реченици. *Вио'ек 'оѣи с'акѣи к'ујка да ѣр'адиш.* за искажување верување и сомнеж со негација. *Не 'оѣи ки о'ојде.*

'оца, *мн.* 'оци *м.* муслимански свештеник.

п'авта, *мн.* п'авти *ж.* женски појас со тока (бадч'ук).

пад'ѣр, *мн.* пад'ѣри *м.* чувар. *Пао'ѣр нѣ ѣ'олѣо. С'едски ѣао'ѣр.*

п'ади, п'адат *несв.* брка, тера.

пѣд'ина, *мн.* пѣд'ини *ж.* површина или страна од ритче или од планина што има благ наклон. *'овѣѣе ѣ'асѣи у ѣѣд'инѣа.*

паз'ар, *мн.* паз'ари *м.* отворен или покриен простор каде што се продаваат разни, главно, земјоделски производи, пазариште. *В'адин б'икне нѣ ѣазаруѣи и куѣ'име ѣаѣлици'ани (оум'аѣи).*

пазарл'а́к, *мн. пазарл'а́ци м. пазарење, договарање за купопродажба. Пу љазарл'акуѝ си уѝ'и́деа о'ома.*

паза̀рѝ'ија, *мн. пазарѝ'ии м. тој што продава и тој што купува е пазарѝија. Паз'аруѝ вр'иѝе уѝ љазарѝ'ии.*

пајв'ан, *мн. пајв'ани м. јаже што служи за врзување на нозете на коњ, магаре за да не избега кога е на пасење.*

п'ајка, *мн. п'ајки ж. сп. патка. Б'ела љ'ајка. Д'иви љ'ајки.*

п'ал'а, *п'ал'ат несл. бара, настојува да најде некого или нешто, изискува, сака нешто од некого. М'иѝи л'еѝка љу сук'акуѝ, си љу љ'ал'а бр'аѝѝѝу. И љ'ал'ше о'еѝѝа. Шо љ'ал'аш ѝ'ука? С'инѝѝу сѝ изљуб'и у ш'умѝа, не сѝ врн'а уѝ љлан'инѝа, заљин'а и ѝ'аѝѝѝу уѝ'и́деа оѝ љу љ'ал'а. Ц'аѝ ден ѝѝ љ'ал'ам, а ѝеб ѝѝ н'ема.*

пѝлав'оз, *пѝлав'озиут ѝрид. збркан, чакнат.*

пѝлам'ида (само *едн.*) *ж. ниска трева.*

пѝл'анса, *мн. пѝл'анси ж. направа за мерење тежина.*

пѝл'аска, *мн. пѝл'аски ж. кожено чантиче за чување куршуми. 'ајде, љ'икни и куриш'умѝе у љѝл'аскаѝа. В'ојникуѝ си а н'осѝе љѝл'аскаѝа на љуѝ'асуѝ.*

пѝлар'ија, *мн. пѝлар'ии ж. вид шапка, машка и женска.*

палаш'арка, *мн. палаш'арки ж. ријат по земја, бараат храна (трева). Б'иѝѝѝе љ'алаѝѝ, ш'арѝѝ су р'очѝѝе.*

пал'ен, *пал'ениут ѝрид. проклет, многу непријатен, лош. Зѝр за аѝн'и љѝл'ени чур'аѝи ѝриб'увше оѝ о'ојде ду ѝѝ'акву не'арну н'ешчу?*

падѝж'ок, *мн. падѝж'оци м. полжав. Ка наврн'а Г'оѝи субр'а кило љадѝж'оци.*

п'але, *п'алѝт несл. луги. Пѝѝ'ерѝѝе в'аѝин шо и исѝѝч'еме љ'алаѝѝ.*

пѝлив'ан, *мн. пѝлив'ани м. борач, јунак, храбар човек. Сѝар сум оѝ сѝ љрам љѝлив'ан.*

пал'ичник, *мн. пал'ичници м. железниот дел од плугот што ја сече земјата при орање; лемеш, ралник. Пѝл'ичникуѝ сѝ забод'ува у з'емнаѝа и а обрн'ува.*

п'адту, *мн. падта ср. горен дел од облеката што се носи врз кошула или врз блуза. Кр'аѝѝу и оодљу љ'адѝѝу.*

пал'унка, *мн. пал'унки ж. луга пиперка. Ва ѝѝѝ'ерка н'ољу љ'але.*

пал'уша, *мн. пал'уши ж. вид палива печурка, габа (сиво-бела и внатре со млеко).*

пал'ушка *мн.* пал'ушки *ж.* в. пал'уша.

памп'ур, *мн.* памп'ури *м.* пароброд. *Пу м'орѣу бр'одѣи ѣамѣ'ури.*

пѣнаг'он, *мн.* пѣнаг'они *м.* горниот дел од самарот врз кој се става дополнителен товар. *Клај а мѣи'аркѣи на ѣанаг'онуи.*

п'анка, *мн.* п'анки *ж.* гранка. *Ај ск'ини му аѣна ѣ'анка.*

пѣнтал'он (само *едн.*) долна облека со ногавици, што го покрива долниот дел од телото. *Шир'ок ѣанѣал'он.*

пант'офли (обично во *мн.*) *ж.* влечки.

пан'укла (само *едн.*) чума, тешка заразна болест. *Јас ѣу знам шо ѣан'укла је.*

п'апа, п'апат *несв.* јаде.

п'апца, п'апцат *св.* престане.

пѣп'уда (само *едн.*) *ж.* изгледа како боранија, без конец.

пѣп'униц, *мн.* пап'унци *м.* (зоол.) песнопојна птица со прекрасни бои, долг свиткан клун. *Клуѣуѣарч'ѣјниѣ ѣ'еѣја к'ѣѣу ѣѣ'унци.*

пап'уци (само во *мн.*), влечки.

п'ѣра, п'ѣрат *несв.* лета, се движи во воздухот со свои крила. *Враѣч'анѣе ѣ'ѣраѣи уѣи в'ејка на в'ејка. Враѣч'ануѣи ѣ'ѣра.*

парад'ис (само *едн.*) *м.* рај, благодет.

пѣрам'ојн, *мн.* пѣрам'ојни *м.* прекар, име што се добива покрај крстеното име според некоја особина, според потеклото, занаетот и др. на личноста на која се однесува. *На браѣуѣ'еѣуѣи Иѣо ѣѣрам'ојнуѣи му е Фуд'улѣѣу.*

парасп'ур, *мн.* парасп'урци *м.* што е отсутен, расеан, замајан, човек што растура кука.

пѣрл'анту, *мн.* пѣрл'анта *ср.* бела шамија, парче ткаенина што се користи за покривање на главата, а се носи и за заштита од сонце кога жетварите жнеат. *М'ѣже и ж'ени к'оа жн'иѣи н'осѣи ѣѣрл'анѣи на ѣл'авѣе. 'ѣје ѣѣ си и кл'ѣме ѣѣрл'анѣи на ѣл'ава и ѣѣ заф'ѣѣме ѣѣ жн'ѣје.*

парт'ад, *мн.* парт'али *м.* износени, искинати алишта. *Пиѣ'ач ублѣч'ен у ѣарѣ'али.*

пѣртал'ав, пѣртал'авиут *ѣрид.* 1. што е искинат. *Пѣрѣал'аву ѣ'алиѣо. Пѣрѣал'ав ѣанѣал'он.* 2. што носи на себе искината и валкана облека. *Пѣрѣал'ав чув'ек. Пѣрѣал'ава ж'ена. Пѣрѣал'ави и ѣл'аѣни ѣ'еѣа.* 3. што е направен од партали. *Пѣрѣал'ава ѣ'оѣка.*

пăрт'адку, *мн.* пăрт'адкувци *м.* човек со искината и валкана облека.

пăрт'адка, *мн.* пăрт'адки *ж.* жена со искината и валкана облека.

п'астри, п'астрат *несв.* чува.

паст'рма, *мн.* паст'рми *ж.* солено и сушено месо (обично овчо).

пăтар'ица, *мн.* пăтар'ици *ж.* стап со свиткан горен крај.

пăтарл'ави сă, сă пăтарлават *несв.* се влече. *Шо сă йăйтарл'авиш.*

пăт'ат, *мн.* пăт'ати *м.* компир, едногодишно градинарско растение што образува плодови во земјата во форма на грутки, богати со скроб. *В'адин руч'акме вăр'ени йăй'аиш. В'адин руч'акме йрж'ени йăй'аиш.*

пăт'ичка, *мн.* пăт'ички *ж.* патека. *В'ани кинис'а йу йăй'ичкайша шо исй'ајџа нă в'рвуй ур'идуй.*

пăтлиц'ан, *мн.* пăтлиц'ани *м.* домати, едногодишно зеленчуково растение. *Црн'модър йăй'лиц'ан. П'еише ј'аде м'одри (с'ини) йăй'лиц'ани.*

п'ача (само *едн.*) *ж.* вид јадење од сварени нозе или глава на животно. *Ч'ера вичер'акне й'ача.*

п'ачка, *мн.* п'ачки *ж.* футрола за куршуми. *П'ачка су кури'уми.*

п'ашка, *мн.* п'ашки *ж.* опашка, изросток на задниот дел на телото на животните. *К'учйу к'оа џу вид'е куз'аруй зăфай'и да а в'рйе й'ашкайша.*

п'аче *йарш.* дури. *П'аче и аб'одку нос'ид зă да џу к'ане. П'аче с'едикне шам.*

п'еза (само *едн.*) *ж.* шега, подбив. *'ајде бе, не џу сл'ушай шш не'џу, шш й'еза шш сă б'ие.*

пезев'енк, *мн.* пезев'енци *м.* сводник, никаквец, мангуп. *Пезев'енци ниедн'и, с'адде нă с'ебе м'ислай.*

п'ел'те (само *едн.*) *ср.* вид слатко што се прави со брашно, шеќер и со смокви.

п'енка, *мн.* п'енки *ж.* птица, подбрадок. *У кам'ејнша жив'ее.*

п'ерде, *мн.* перд'ијна *ср.* 1. завеса. 2. болест на очите. *П'ердишш нă йин'ерша йрж'ни џу нăсйр'ана, да влезе свиш'лина. Д'окшоруй му џу извад'и й'ердишш ур'окш.*

пивт'ија, *мн.* пивт'ии *ж.* вид јадење од сварени нозе (или) глава на животно; пача. *Црну'ориц ми как, не џу й'улиш, чув'ек к'айшш йивш'иа!*

пи(р)ч'етка, *мн.* пи(р)ч'етки *ж.* цебно шамивче. *Д'еїше, з'еми*
їич'ейїка и ис'екни си єу н'осуїї.

писк'ул', *мн.* писк'ули *м.* реси врзани во снопче, пискул. *С'рмин*
йиск'ул'. *Фес со йиск'ул'*. *Писк'ул' й'ерја на к'айй'а.*

п'ита, питат *св.* праша, постави прашање некому, се обрне кон некого усно или писмено со прашање. *Д'али м'оже да д'ам и јаска?* – *ийи'а д'еий'у.* И *ийи'а*кне л'уј'у, 'ама н'иичу не нај'еле.

пиш'им *йрил.* прво, првин, најпрвин, најнапред. *Триб'ува да са в'иам йиш'им су н'егу. Пиш'им т'риб'ува да в'ијме, шо да йр'ајме. Пиш'им раб'ош'иа да а св'ршиш, н'ам'иа да оји да най'блнши в'ода.*

пишк'еш, *мн.* пишк'еши *м.* подарок, дар.

пишм'ан немен. по род и број *йрид*. којшто се кае, жали поради некоја постапка. *С'акше да 'оде на н'ивџа, 'ама йишм'ан е, с'а йишман'и, не уйио'е.*

пишч'ера, *мн.* пишч'ери *ж.* пештера. 'аку сѧ ꙗ'икниши у н'ашча ꙗишч'ера кѧ исѧ'аѡниши у с'елѧу Г'уѧѡу.

пишч'ерка, *мн.* пишч'ерки *ж.* пештерче. *Ч'ера кӱ заврн'а сӱ скр'име у йишч'еркӱа.*

план'учка, *мн.* план'учки *ж.* шумська дива ягода.

плас, *мн. пл'асуви м. Плас сѧ сѣ'ава нѧ йал'ичникуѣ.*

пл'асне, пл'аснат *св.* падне на земја.

плас(т), *мн.* пл'астуве *м.* куп сено, трева или ожнеано жито. *Уши на ѝл'асїуї. Пл'асїуви с'ену 'има у лив'ааїа.*

пла'удник, *мн.* пла'удници *м.* човек со физички или душевен недостаток.

пл'есне, пл'еснат сп. цасне.

пл'есник, *мн.* пл'есниці *м.* шлаканица.

плет'ина, *мн.* плет'ини *ж.* плетишта, ограда од преплетени прачки.

пл'ико, *мн.* пл'ика *ср.* коверт, хартиена обвивка (превиткана и залепена) во која се испраќа писмо, пари и сл. *Су с'иѿен р'акуѿ'ис а најѿис'а аор'ес'ѿѿа н'а ѿл'икѿѿу. А најѿис'а аор'ес'ѿѿа и ѿу ѿуѿѿч'и ѿл'икѿѿу у ѿоѿѿѿ'енскуѿѿу с'анд'ѿче.*

пл'ачки (само *мн.*) руба, алишта, облека, предмети од покуќнината, алати, орудија за работа и сл. *С'инче, сл'ечи и ѓл'ачкиџе, ѓрибува ѓа са ѓ'ераѓѓ. Јас ѓаѓ'ек мо'дба за ѓа му ѓум'ојѓме су ѓл'ачки на н'еѓу и на Пени. И ѓунѓ'е с'аѓѓе ѓл'ачки уѓѓ кул'иѓѓѓа.*

п'озну *йрил.* доцна. *Коми'иїїа нăв'ечър й'озну сă вр'аїка д'ома.*

поиг'ун *йрил.* подобро. *Си а йуий̄р'е зл'авӣа йоӣз'ун.*

п'ојме, п'ојмат св. фати. Гу *йујм'е* *д'еӣӣу* зя *р'ака*.

п'олте, п'олтат *несв. дави*. Гу фай'и'и зя вр'айуи'и и зафай'и'и 9а ъу
й'олйе.

пон'ан'ака *йрил.* понатаму, и со временско значење во иднина.
Пон'ан'ака ур р'идуйи 'имше н'иви.

п'остав, п'остави *м.* корито, длабок издолжен сад за вода од дрво или од друг материјал и тоа пред чешма, кладенец и сл. *Най̋прав'иа ѱ'ост̋ав на с'елск̋аѣа ч'ешма.*

пр'анга, *мн.* пр'анги *жс.* 1. оков. *Фаїї'енїїє бунїїовн'ици и оков'аа у йр'анџи* 2. (прен.) силна потчинетост. *Тој сѧ најџе у йр'анџиїїє нѧ см'рїїїа.*

пр'асе, *мн.* прас'ијна *ср.* Бишкѣѣа руд'и ѣри ѣрас'ијна.

прашч'илу, *мн.* прашч'ила *ср.* праштило, сукана врвка (на торба, скутник и сл.). *Д'еѣиѣу а фатї'и ѡ'орбайа за ѡрашч'илиѣу.*

п'рдл'у в. пуфл'у.

премал'ен, премал'ениут *йриг*. што е преморен од работа, од трчање.

пр'есин, пр'есниут *йрид.* *свеж, тазе.* *Пр'есна в'ода.* *Пр'есни ј'ајца.*
Пр'есну мл'еку.

престр'аши сѧ, сѧ престр'ашат *св.* престане да се плаши, се ослободи од стравот. *Сѧ ѿресѣрашѹи.*

привид'єлник, *мн.* привид'єдници *м.* место од каде што првпат се појавува нова слика во панорамата. *Ко ки иси'адниши нѧ ѧривид'єдникуѧ нѧ л'єву, еѧ ѧѧм има ѧѧри даѧч'уки.*

прид'ела, *мн.* прид'ели *ж.* предел, дел, малечко делче од некоја поголема целина.

пр'изне, пр'изнат св. сирне.

прик'ија, *мн. прик'ии ж. чеиз, прике, постелнина и покуќнина*
што ја носи невестата во куќата на момчето. *Нив'есѝиѝа дуни'е ѓул'ема*
ѝрик'иа.

прип'ала, прип'алат св. побара. *Туѣ'ај брѣу на ѿриѣ'лаа ѣ'еѣѣа.*

прн'ар (само *едн.*) *м.* зимзелено, ниско растение; во прнарските предели го пасат стадата кози.

пр'остум *їрил.* право, во исправена положба. *Засїан'а* *їр'осїум*
їрео *н'еѣу.*

прпад'ула (само *едн.*) *ж.* прен. катастрофа. Сп. начинот на печење костени на земја – костените се редат во круг на рамна земја се ставаат костени, се покриваат со сува папрат (шушлик), се запалува и се печат – кога ќе догори папратта костените се превртуваат од другата страна и повторно се става папрат и испечените костени од двете страни се лупат и се јадат; прен. катастрофа. *Са̋ нај̋рав'име̋ й̋радо̋ула.*

прст'инка, *мн.* прст'инки *ж.* прегач.

прт *мн.* п'ртуви *м.* кол, дебело, право дрво на едниот крај наострено дрво за забивање во земја. *Суб'ирам̋ й̋р'иуви̋ за̋ ӳѣр'аа.*

п'рчка, *мн.* п'рчки *ж.* ветка, вејка од дрво. *Д'абува̋ й̋р'чка.*

п'рша, *мн.* п'рши *ж.* првут (само *едн.*) *м.* изумрени клетки во вид на мали луспи што се одделуваат од кожата на главата. *Си̋ а̋ изм'и̋ ѓ̋лави̋а̋ сӳ шам̋и'он̋ за̋ ѓ̋ мӳ са̋ из̋'убе̋ й̋ри̋и̋а̋.*

пув'рне, пув'рнат *св.* 1. врати некого назад, натера да се врати. *Т'а̋ѓ̋а̋и̋а̋ на̋ й̋уврн'а̋ ӳ н'аи̋јӳи̋ р'один̋ крај̋.* 2. врати, добие назад нешто одземено, изгубено. *А̋ј̋ й̋а̋ и̋ й̋уврн'а̋.*

пудвич'ерка, *мн.* пудвич'ерки *ж.* тревно растение што расте во скрките.

пудл'ошка, *мн.* пудл'ошки *ж.* предмет што се става под друг предмет (се употребуваат подлошки и кај разбојот).

пудн'ица, *мн.* пудн'ици *ж.* земјен сад во кој се пече леб со вршник; црепна. *Леб̋ й̋ич'ен̋ ӳ й̋уон'ица̋.*

пудуб'ере са̋, са̋ пудуб'ерат *св.* се прибере, се соземе. *Н'а̋й̋кум̋и̋а̋ са̋ й̋уоубр'але̋, са̋ се̋и̋'иле̋.*

пукл'он, *мн.* пукл'они *м.* подарок. *На̋ св'а̋рба̋ 'ода̋и̋ сӳ й̋укл'они̋.*

пукр'ов, *мн.* пукр'ови *м.* покривка, ткаенина за покривање, покривач. *Де̋ца̋, ли̋ѓ̋нув'а̋ј̋и̋е̋, ки̋ ва̋ й̋укр'и̋ам̋ сӳ й̋укр'овӳи̋. С'ине̋, л'е̋ѓ̋ни̋ си̋ дӳ с'идӳи̋ и̋ зав'и̋ј̋ са̋ сӳ й̋укр'овӳи̋.*

пул'ата, *мн.* пул'ати *ж.* претсобје, простор пред собите во куќата; трем на кат пред собите, покриен балкон. *З'е̋ми̋ а̋ м'е̋и̋ла̋и̋а̋ и̋ см'е̋и̋и̋ а̋ й̋ул'а̋и̋й̋а̋и̋а̋. Ле̋е̋и̋но̋ вре̋ме̋ с̋и̋и̋'и̋ја̋ на̋ й̋ул'а̋и̋й̋а̋и̋а̋.*

п'уле, п'ул'ат *несв.* 1. гледа. *Пӳли̋ в'ака̋!* 2. разлистува (пролетно шумата) *Го̋ра̋й̋а̋ й̋'уле̋.*

п'уле са̋, са̋ п'ул'ат *несв.* гледа, се загледува во некого или нешто. *Шо̋ й̋а̋к'а̋ са̋ й̋'ули̋и̋ ӳ чув'е̋кӳи̋.*

пцув'иса, пцув'исат св. за животно – умре. *Кă уйиш'ек, кă влиз'ек у куч'иниша, шо дă в'идам, к'учишу ицувис'ало.*

пцун м. тоа што се јаде со леб (сирење, јајца и др.). *Не сă ј'аде с'амо леб иш'уку и ицун, сè др'уџо шо 'иде су леб.*

пцунис'ува, пцунис'уват несв. пазари, купува.

р'аат (само едн.) м. 1. мир, спокојство, удобност. *М'ајкайша љу уст'ав'и д'еиш'у нă р'ааш'и дă с'ише. Д'ецайша не љу уст'аваа нă р'ааш'и дă р'аб'оше.* 2. ирид. мирен, спокоен, безгрижен. *Б'иди р'ааш'и, с'иџурну ки д'ојдам.* 3. ирил. мирно, спокојно. *Б'арем адн'а нојк'и сă нăс'и'ијам р'ааш'и.*

р'ави, р'ават несв. кине, крши. *С'ечи си љу л'ебуш'и, ним љу р'ави ш'ак'а.*

разбур'аве, разбур'ават св. 1. расчепка, раздвижи. *Гу р'азбурав'и 'огн'уш'и.* 2. спомене, разбуричка некое прашање. *То јас не љу разбурав'ик.*

рăм'ојн (само едн.) м. камилица, едногодишна лековита билка со ситен бел цвет. *Д'его ми н'огу и'и'ише чај уо рăмојн. Нăјз иш'ев'иша сă беле'ија м'алише џлав'ички нă рам'ојнуш'и.*

р'ана, мн. р'ани жс. храна. *Р'ана му д'ава нă дуб'иш'укуш'и.*

р'ани, р'анат св. храни. *З'имну вр'еме 'овцише и р'анаш'и су чин'ичка.*

ран'иче, мн. ранич'ијна ср. посвоено дете.

р'ачка, мн. р'ачки жс. причина. *П'ала р'ачка дă не д'ојде.*

р'ебри сă, сă р'ебрат несв. се чувствува непријатно. *С'ад сă р'ебре.*

рез'ид (само едн.) м. срамота, срам. *В'ани ни нăйрав'и џул'ем рез'ид.*

ремен'ушка, мн. ремен'ушки жс. дем. ременче. *Нă Тош'ајлиш'у д'еиш'иу ш'еиша су адн'и нџев'и, зăкач'ени зă адн'а ремен'ушка.*

рид, мн. р'идуви м. возвишение на земјата, височина. *Зăд р'идуш'и нă 'исш'ок уџреј'а с'дн'иш'у.*

р'има, мн. р'ими жс. хрема, воспаление на слузницата на носот, прелада. *Три д'ена н'осуш'и му ш'ече, љу фăш'и р'има.*

р'один, р'одниут ирид. роден. *Зă иш'ри д'ена ки 'имам р'один ден.*

рој, мн. р'ојувe м. множество инсекти во лет. *Рој ич'ели, рој м'уи, рој свиш'удки и др. Б'аб'иша рој м'уи исџад'и уш'и чин'ијша.*

р'они, р'онат несв. дроби. *Ним љу р'они л'ебуш'и! Изр'они им иш'ро леб нă иил'ијниша.*

р'очка, мн. р'очки жс. 1. предниот дел од главата на некои животни (коњ, куче итн.) со носот. *К'учишу а брџн'а р'очкайша иуо м'евуш'и крај н'ојс'ише.*

р'ошка, *мн.* р'ошки *жс.* суви гранки, шишарки, деланки и сл., што се собираат за горење, за потпалување оган. *Д'онци с'уви в'ејки, еӣӣӣ'а р'ошкиӣе да̄ жӯ йӯӣӣ'алме 'о̄гнӯӣ!*

руд'ајн, *мн.* руд'ајни *м.* направа за предење. *Ца̄л ден на̄о руд'ајнӯӣ йр'еӣше; прен. Руд'ајн му 'одӣ г'а̄зӯӣ, с'а̄ йл'аше.*

руј (само *едн.*) *м.* (бот.) листот му е како на јасен.

рупк'ав, рупк'авиут *йрид.* *в.* рупк'ув.

рупк'ачки, рупк'ачкиут *йрид.* *Руйк'ачки цр'еӣи.*

рупк'ув, рупк'увиут *йрид.* крцкав. *Руйк'уви цр'еӣи. Да̄ј ми 'а̄дно к'ило ӯӣ р'уйкӯвӣе цр'еӣи.*

русн'ици (само *мн.*) еден вид тестенини за подготвување супи, тарана, фиде. *С'ӯӣа су русн'ици. Срк'аме ч'орба су русн'ици. У ч'орб'а̄ӣа с'ӣа̄ј м'а̄дце русн'ици.*

с'аал'ам *немен.* *йрид.* здрав, добар, чесен, точен, сигурен. *Ван̄гел е д'об'ар, с'аал'ам ра̄б'о̄ӣник. Ми да̄д'е с'аал'ам ла̄ф. С'аал'ам д'е̄ӣе. С'аал'ам ма̄јсӣ'ор. С'аал'ам м'о̄ма.*

с'аат, *мн.* с'аати *м.* часовник. *З'еми сӣ жӯ с'аа̄ӣӯӣ, ним̄ жӯ за̄бр'ава̄ј.*

с'аб'ајле, *мн.* с'абајл'ијна *ср.* утре. *С'аб'ајл'ӣу б'ӣӣе убл'ачну.*

с'аб'ајле *йрил.* наутро. *С'аб'ајле с'ӣан'ӯвӣе за̄ да̄ не за̄к'асне на̄ ра̄б'о̄ӣа.*

с'авка, *мн.* с'авки *жс.* совалка.

с'ајб'ија, *мн.* с'ајб'ии *м.* 1. сопственик, господар. *Пе̄й̄ре е с'ајб'ӣја на̄ н'ив'ӣа. 2. домакин. Вр'еме е да̄ с'а̄ ж'ене, да̄ с'ӣ'ане с'ајб'ӣја.*

с'акалдис'ан, с'акалдис'аниут *йрид.* загрижен, вознемирен. *Јас, бра̄ӣуч'е̄ӣ не̄ ӣӣӣ в'арн'ак на̄ йрвӯӣу й'исмо, бик н'о̄го са̄ка̄лдис'ан су В'анчӣӣу.*

с'акалдис'ува с'а, с'а с'акалдис'уват *несв.* се вознемирува, се налутува. *Ӯӣӣӣ шо̄ жӯ сл'ӯӣш н'о̄гу с'а̄ са̄ка̄лдис'ува.*

с'акл'ет, *мн.* с'акл'ет *м.* мака, тешкотија, немир. *С'акл'е̄ӣ жӯ ф'а̄ӣ'ӣ к'о̄а вӣд'е шо̄ с'ӣан'ало.*

с'а̄дде *йрил., сврз.* само. *С'а̄ӣе учен'ици с'ӣо'ӣја, с'а̄дде 'един не с'а̄ йумрдн'а ӯо м'есӣӣу. С'а̄ӣе дӯјд'еа с'а̄дде ӣо̄ не дӯјд'е.*

сам'ар, *мн.* сам'ари *м.* направа од дрвени и исполнети меки делови, приспособена на грбот на товарно животно (магаре, коњ и др.). *То̄ жӯ убес'ӣӣ йурб'ич'ӣу на̄ с'ам'арӯӣ.*

сам'ун, *мн.* сам'уни *м.* *в.* сум'ун.

сăнд'ујк, *мн.* сăнд'уци *м.* сандак, дрвен или метален ковчег за чување продукти, облека, стоки и сл. *Сăнд'уциџе љ'одни љл'ачки и нăмисџи'а у кир'алуџи. У сăнд'уци си и ч'увакне љл'ачкиџе.*

с'ăнки, с'ăнким *ѣрил.* божем, како да, небаре. *С'ăнким љој не ѣр'еше. Сă дуџер'аа с'ăнким нă ѣ'осџи ки 'оаџи.*

с'анкиш *ѣрил.* божем, како да, небаре. *Суб'ира сџи'ари љл'ачки, а нăљодн'и уѣ'аџиа, с'анкиш сџио ѣуд'ини ки жив'ее.*

с'ăпа, *мн.* с'ăпи *ж.* скала, подвижна направа за качување и слегување. *Д'еџе, ѣ'онци а с'ăџаџиа ѣă сă к'ачам нă љџав'ануџи.*

сăпун'ица (само *едн.*) *ж.* (бот.) лековита билка (кога се толчи се пени).

сăрд'иса, сăрд'исаат *св.* постави опсада на некое место. *В'ојскăџиа ѣу сăрдис'а, ѣу заѣраѣуи с'елиџу.*

с'ăте, *ѣрил.* сите. *Ој у кил'аруџи ѣ'онци и с'ăџе усџџан'аџи ѣр'вца ѣă зăџал'ме 'оѣан у с'обџиа.*

саут'ина, *мн.* саут'ини *ж.* продолжена натстрешница, стреа над врата, прозорец и др., покриена со високи стебла од р'женица, *љукри'ена су рăж'ајне.*

с'ачма, *мн.* с'ачми *ж.* ситни оловни топчиња, муниција за ловечка пушка. *Ловѣ'иџиа а нăљодн'и љ'ушкăџиа с'ачми.*

свир'ол' (само *едн.*) *м.* свирка, мал инструмент на кој се свира со дување. *Му нăљрав'и свир'ол' љл'рска.*

свит'удка, *мн.* свит'удки *ж.* вид инсект што свети во темно, ноќе. *Рој свей'удки засвиџи'еа. Ка сă смрач'и рој свиџи'удки зăфайџи'а ѣă св'ейкаџи.*

св'рдед, *мн.* св'рдли *м.* бургија, направа за правење дупки во дрво, метал и сл. *Сă симн'а у љодр'умуџи и ѣу дунѣ'е св'рделуџи.*

се'ир, *мн.* се'ири *м.* 1. гледање, посматрање. 2. забава. *Гл'еѣа се'ир – гледа што се случува.*

с'екал' *ж.* габа за палење.

с'ерцка *ж.* вид цвеќе (бело, жолто, ореово).

сид'ело, *мн.* сид'ела *ср.* гнездо. *Л'оџу ѣ'еџе су сџиай ѣу рăсџиур'и сид'елиџу нă ласџџав'ичкиџе.*

сијнусл'ивка, *мн.* сијнусл'ивки *ж.* модра слива.

сик'ира, *мн.* сик'ири *ж.* орудие за сечење или цепење дрва со тешко железно сечило и дрвена рачка. *А нăусџиур'и сик'ираџиа.*

сил'еже, *мн. силеж'ијна ср. одбиено јагне од една година; доцна родено јагне, сугаре. У бул'укуџи аџ'анца има и силиж'ијна.*

сим'ид, *мн. сим'иди м. симит, мало лепче од бело брашно со маја од наут.*

син'ија, *мн. син'ии ж. трпеза, ниска, тркалеста масичка за јадење, софра, трпеза (на синијата е ставено јадењето и луѓето седат наземи да јадат). 'ајде, сѣав'ејџи а син'ијџа, ки р'учме. Д'еџџа сигн'аа 'окулу син'ијџа и чекаџи да им џ'ураџи боб у мис'урџи.*

син'ор, *мн. син'ори м. 1. меѓа меѓу две ниви, ливади и сл. 2. граница меѓи две села.*

синџ'ир, *мн. синџ'ири м. низа од метални алки наврени една до друга со различна намена, верига. Синџ'ируџи на џајџи'анкаџа са скин'а.*

сињ'ак, *мн. сињ'аци м. студено, магливо време, дрвјата покриени со кристали.*

с'ирка, *мн. с'ирки ж. плодови како шипки, еден вид шипка.*

с'ирма, *мн. с'ирми ж. жица, метална, железна жица; плет (ограда) од бодликава сирма. С'ирмаџа н'оџу са кор'исџи. И сџиџен'а с'ирмиџи на манџул'инаџа.*

сиџ'им, *мн. сиџ'ими м. врвка, потенко јаже, коноп. В'рси си и џ'инџиџи су сиџ'им.*

сиџ'имка, *мн. сиџ'имки ж. в. сиџ'им.*

ск'ала, *мн. ск'али ж. 1. подвижна направа за качување и слегување. Донџи ми а ск'алаџа да са к'ачам на џукр'ивуџи. 2. (дијал.) голема камена маса со однородна структура в. карпа, стена.*

склап'еј, *мн. склап'еи м. воден бран. То м'орџу ка џучн'а да 'иџра, 'адни склап'еи к'одку к'ујџи.*

скр'еба, *мн. скр'еби ж. (бот.) растение што се вие околу друго растение. Скр'ебаџа са изв'ила околу кур'ејнуџи на дабуџи.*

скр'ежув, *скр'ежувиут џриџ. скржав, штедлив, што штеди многу. Скр'ежув домак'ин. Скр'ежува ж'ена.*

скуп'аче *дем. од скуп.*

сл'ага, *сл'агаат несв. мисли, смета, има важност. То д'рво џу слаџаџи за св'еџо. Дошлу ред да слаџаџи за да џу раџд'елаџи дуби'енџу. Слаџа да са в'рне д'ома.*

сладов'ина, *мн. сладов'ини ж. сладост, слатки јадења.*

слам'арник, *мн. slam'арници м. место каде што се складира слама.*

сл'ачка (само *едн.*) *ж.* (бот.) слачец.

слез (само *едн.*) *м.* (бот.) модро цвеќе, лековита билка.

смџ'ајка, *мн.* смџ'ајки *ж.* (зоол.) граблива птица, со кус, малку подвиткан клун и со долги остри нокти, што се храни со птици и со ситни цицачи со големина на зајак. *Деџе, зџџ'ори и кук'ошкџе у кукуш'арникуџ, да не доџ'ара смџ'ајкаџа, џџ'радо'ула ки наџ'раи!*

смрдл'ика *мн.* смрдл'ики *ж.* (бот.) смрдлива трева.

смрд'улка, *мн.* смрд'улки *ж.* (зоол.) инсект, бубачка што, кога ќе се пипне, има многу непријатен мирис.

смр'ека, *мн.* смр'еки *ж.* (бот.) зимзелено иглолисно растение што го пасат козите зимно време.

см'уре се, се см'урат *св.* смурти се. *Та уор'инџа сад сџ см'уре.*

снег'улка, *мн.* снег'улки *ж.* бело ледено кристалче што паѓа како снег. *Кр'уџни снеж'улки.*

сн'ове, сн'оват *несв.* оди, чекори во разни правци, постојано шета наваму-натаму. *В'ани сн'овше у к'ујкџа уџ кош ду кош.*

сн'ошти *џрил.* минатата вечер, вчеравечер, синоќа. *Т'иа сџ врн'аа сн'ошџи.*

с'оа, *мн.* с'ои *ж.* скала.

с'оба, *мн.* с'оби *ж.* печка направена од метал, од ламарина; затворена направа што работи на дрва и загрева. *С'ине, клај цџџ'ени о'рвца у с'обџа, да сџ сџ'оџле уо'ајџа. В'ани бе, џ'икни о'рвце у с'обџа да сџ сџ'оџле.*

сој, *мн.* с'оеви *ж.* припадност по раѓање, потекло. *Нив'есџџџа б'ише уо о'обџр сој, уо журж'овскџџ.*

с'одник, *мн.* с'одници *м.* соларник, сад во кој се чува солта. *Сџ'аклин с'одник.*

сор, *мн.* с'оруви *м.* направа за кастрење лози, гранки, за сечење прачки. *П'ени сџ кџч'ид на даб'ичка и накасџ'рид 'адо кџџ вејки.*

с'офра, *мн.* с'офри *ж.* в. синија.

сп'отне, сп'отнат *св.* подбуцне, расчепка оган за подобро да гори. *Клај в'џџлин у с'обџа, да сџ сџ'оџле уо'ајџа.*

спреж, *мн.* спрежеви *м.* спрега.

спр'отива *џрил.* сончева страна на било, на рид, на тумба.

сп'уза, *мн.* сп'узи *ж.* жешка пепел помешана со ситна жаровина. *И извџди кџсџ'енџе уџ сџ'уџџа и џучн'а да и л'уџе.*

спул'ај *чесѝ*. благодарам, израз на учтивост за добиена услуга. за изразување благодарност, благодарам, обично во изразот: *Сѝул'ај ѝи. Сѝул'ај ѝи шо ми ѝумоџн'а. Сѝул'ај му нă Г'осѝода, сѝул'ај им нă ѝозр'авуѝ.*

спул'ови, спул'оват *св.* брка, избрка. *Гу сѝулув'а ѓă ѓу ф'аѝе.*

срамув'ачка, *мн.* срамув'ачки *ж.* срам, срамота.

срамутил'ак, *мн.* срамутил'аци *ж.* срамота. *Ш'еѝа ѓă ѝр'аве н'екоа, срамуѝил'аци н'ешчу.*

с'рма, *мн.* с'рми *ж.* конец обвинен со сребрена или златна нишка што се употребува за везење. *Нос'ија извиз'ена су с'рма.*

срт, *мн.* с'ртуви *м.* горен дел од планина, рид и сл., гребен. *План'ина су вис'оки с'рѝуви.*

с'рча, *мн.* с'рчи *ж.* секое парче од искршено стакло. *Л'еѝкаа с'рчи к'ѝѝу куриш'уми.*

срч'ан, *мн.* срч'аниут *ѝрид.* храбар. *То куз'аруѝ нăисѝ'ина срч'ан чув'ек, уѝ н'иичу не сă ѝл'аше.*

став'ар, *мн.* став'ари *м.* цепени костенови колје со кои се гради плет. *Сѝѝав'арѝе умј'асѝѝ нă шѝ'ици.*

стан'ува, стан'уват *несв.* се случува нешто. *Зă ѓă не разб'ере Г'ркуѝ шо сѝан'ува, му р'екле 'оѝи сă вр'аѝкаѝ уѓ 'одмур.*

стап, *мн.* ст'апуви *м.* овчарски (пастирски) стап со топука на едниот крај. *В'асил н'екни су сѝ'аѝуѝ уѝиѝ'а зм'иа.*

ст'ена, *мн.* ст'ени *ж.* карпа, голема камена маса што се издига над пов'ишината. *Наѝ р'екѝа чув'екуѝ ѝ'улише сѝ'ени.*

стибл'ика, *мн.* стибл'ики *ж.* стебло. *Ш'ума су вис'оки сѝѝибл'ики.*

стигн'ат, стигн'атиут *ѝрид.* скржав. *То чув'ек е диѝ сѝѝѝн'аѝ!*

стиж'ар, *мн.* стиж'ари *м.* стожер.

ст'омна, *мн.* ст'омни *ж.* глинен сад за вода. *И нăѝ'одни сѝ'омниѝе в'ода.*

страк, *мн.* стр'акуви *м.* дел од надземниот дел на растението со листови и цвет. *Засаѓ'и сѝр'акуви цв'еѝѝе.*

стр'га, *мн.* стр'ги *ж.* ограда во полукруг, направена од боцкави гранки, а на средината од полукругот има отвор каде што се фаќаат молзниците за да се молзат. *Еј, К'ол'у, нăѝ'ерај и к'ојѝѝе у сѝ'рѝѝа, ѓă и м'одзме.*

стр'ежи, стр'ежат *несв.* стражари.

стр'ежи са, са стр'ежат *несв.* се варди од некого или од нешто за да не му се случи нешто лошо. *Сак'аа да ма ф'аи'аи, 'ама са с'иреж'ик уо л'у'иу.*

стр'мин, стр'мниут *йрид.* брежен. *С'и'рмин бреџ су о'абува ш'ума. С'и'рмна с'и'рана.*

строп, *мн.* стр'опи *м.* таван. *И й'икше йуӣ й'иа с'и'р'ойӣе на ф'урнай̄иа.*

стр'чка, *мн.* стр'чки *ж.* клечка, тенки и куси дрвца со определена намена. *П'е'ире з'е с'и'рчка уӣ ш'и'ир'иу и зайал'и циџ'ара.*

сугр'ама, *мн.* сугр'ами *ж.* чешел.

сук'ак, *мн.* сук'аци *м.* тесна улица. *С'и'ар с'ед'џки сук'ак. Сук'аци су калџ'рма. Н'аиш'е с'ед'џки сук'аци н'емаӣ калџ'рма.*

сук'арда, *мн.* сук'арди *ж.* дел од машка народна носија.

сулен'ик, *мн.* сулен'ици *м.* солник, кујнски сад во кој се става сол.

сум'ун, *мн.* сум'уни *м.* пешник, леб од бело пченично брашно, обично со тркалезна форма. *С'ечи кра'ешник уӣ сум'унуӣ. В'адин м'ајка ми ис'иич'е у ф'урнай̄иа 'осум сам'уни лей. Беџ сам'ун на син'ија.*

сур'ат, *мн.* сур'ати *м.* образ, лице. *Ч'удин чув'ек ѿо Н'аси, 'оиш'е има сур'аӣ ач'ик да л'афе. Н'ема ни срам ни сур'аӣ.*

сур'иа, *мн.* сур'ии *ж.* група, големо стадо, множество. *То ис'и'ур'и аон'а сур'иа л'оши л'аф'уви.*

сурт'ук, *мн.* сурт'уци *м.* 1. палто, што се носи врз кошула, долго до појас; сако. *Сур'и'укуӣ са н'осе врз ф'ан'елӣа йуӣ каи'у'иуӣ. Убл'ечи си џу сур'и'укуӣ, да не ши с'и'уде.* 2. скитник, безделник. *Гул'ем сур'и'ук е ѿо чув'ек.*

сус'ура, *мн.* сус'ури *ж.* вид трева.

таби'ет, *мн.* таби'ети *м.* карактер, темперамент. *Т'акув е чув'екуӣ, ѿ'ежук ѿаби'еӣ.*

тавтаб'ита, *мн.* тавтаб'ити *ж.* вид бескрилен инсект, паразит што се крие во дрвени предмети и во сидовите.

т'ајфа, *мн.* т'ајфи *ж.* фамилија, семејство. *Н'еџув'иа ѿ'ајфа замин'а у Јуџославиа.*

т'акса, т'аксат *св.* вети. *Такс'а м'асло на ц'ркв'иа.*

таксир'ат, *мн.* таксир'ати *м.* несреќа, беда. *Са забур'и'ик, ѿакв'о ѿаксир'аӣ ма ф'аӣ'и.*

тамак'ар, *мн. тамак'ари м. скржавец. Уӣӣ и'иле мл'еку има у к'ујка̄ӣа, а ӣамак'ар, ӣамак'ар! У н'аӣча м'аала има н'о̄ду ӣамак'ари.*

тамак'арка, *мн. тамак'арки ж. в. тамак'ар.*

тап'ија, *мн. тап'ии ж. судски заверен документ за сопственост на имот. Ниа избӣг'аме, н'емме ӣа̄ӣ'ија, им'о̄ӣуӣӣ ж̄ӯ ӣрисву'ија бра̄ӣӯч'е̄ј̄ӣе.*

тачи *вок. и хийок. од татко.*

тегне, *тегнат несв. врви. А бре, д'е̄ӣе, шо ч'ека̄ӣш, 'а̄ј̄де ӣ'е̄г̄ни н'а̄ӣрӣӣ!*

тешка *ирид. трудна, бремена жена. Оӣӣ-ј̄ ӣ'е̄шка и с̄а бур'аве.*

тиг'ајн, *мн. тиг'ајни м. тава, плиток, тркалезен метален сад со рачка за пржење. Баба ми на̄ ӣӣг'ајн ми ис̄ӣрж'ӣ д̄ве̄ ј'а̄ј̄ца. Чува̄ј̄ ж̄ӯ ӣӣг'ајнӯӣӣ д̄а̄ не̄ ӣ'р̄ска.*

тиж'ава, *мн. тиж'ави ж. тежина. Ј'аска н'емам̄ ж̄ул'ема ӣӣж'ава.*

тијне, *тијнат св. стивне. Ка̄ ӣӣј̄н'а в'е̄ӣрӯӣӣ кинис'аме.*

тимир'ут, *тимир'утиут ирид. мирен, молчалив. П'ени е к'р'о̄ӣку чув'ек, ӣӣмир'ӯӣӣ чув'ек.*

тимј'анка, *мн. тимј'анки ж. вид цвеќе.*

тинц'ере, *мн. тинцер'ијна ср. длабок сад во кој се готви јадење. С̄а ис̄ӣркал'а ӣӣнц'ерӣӯ, сӣ ж̄ӯ на̄ј̄д̄е̄ ӣукл'о̄ӣч̄ӣӯ (посл).*

типц'ија, *мн. типц'ии ж. голем и плиток бакарен сад во кој обично се печат зелник, пита или погача. К'ерко, д'онци а̄ ӣӣӣц'ӣј̄ӣа̄ д̄а̄ ис̄ӣ'е̄ч̄ме̄ кул'ач. К̄а̄ла̄ј̄с'ана̄ ӣӣӣц'ӣја.*

тифт'ер, *мн. тифт'ери м. голема поврзана тетратка, книга за евиденција на нешто. Црк'овнӣ ӣӣфӣ'ерӣ.*

топка, *мн. топки ж. предмет што има тркалезна форма; гумена топка, фудбалска топка.*

торба, *мн. торби ж. сошиено кесе од платно, кожа и сл. 'а̄ј̄де, д'е̄ца, на̄ р'амӯ вӯј̄н'ичкӣӣе̄ ӣ'ор̄бӣ!*

торб'уле, **турб'уле** *мн. торбул'ијна ср. торбиче. А̄ј̄де, д'е̄ца, ӣик-н'е̄ј̄ӣе̄ ӣ ӣӣӣр'а̄ӣкӣӣе̄ ӯ ӣор̄бул'ӣј̄нӣа̄. Вн'укӯӣӣ шк'о̄лицкӣӣе̄ кн'ӣг̄ӣ и н'осӣ ӯ ӣур̄б'уле.*

траже, *тражат несв. бара некого, настојува да најде; скришум, преку мал отвор, гледа некого, нешто, набљудува некој настан; посакува нешто од некого; скришум некого следи.*

тр'ана (само *едн.*) *ж.* фиде, тарана. *В'адин нă 'уїруїу йујаг'ек ѿр'ана.*

трап, *мн.* тр'апуви *м.* 1. долина, јама. 2. бразда. *Тр'аїуви у н'ива ѿусаг'ена су ѿч'енка.*

трапч'ика, *мн.* трапч'ики *ж.* трап, мала јама, бразда, долинка со рекичка. *В'адин и ѿас'ек к'ојѿе у ѿа ѿр'аїч'икїа ѿуд н'ашча н'ива.*

тр'аче, тр'ачат *несв.* мисли, смета, проценува, има мислење. *Тр'ачам, рич'еа 'оїи 'уїре ки г'оаї.*

трем, *мн.* тр'емуви *м.* претсобје на приземните простории, влезна просторија зад портата.

тр'ено, *мн.* тр'ента *ср.* воз. *Ду К'авказ су ајроїл'ан ки б'еџам, су ѿр'енїу ки сă в'рнам. Уг В'один ду С'олун ѿїїув'ак су ѿр'енїу.*

триб'ува, триб'уват *несв.* треба. *Триб'ува гă зн'ајѿе шо гă рăб'оїѿе. Триб'ува гă 'уче.*

триндаф'ил, *мн.* триндаф'или *м.* (бот.) ружа.

тро *їрил.* малку. *Ај сеј ѿ'ука гă ѿр'ајме ѿро муаб'еї.*

тр'оска (само *едн.*) *ж.* (бот.) трескот, едногодишно тревно растение што се разгранува по земјата. *В'адин сă измăч'ик, цаг ден кої'ак и ѿр'оскаїа а исїриб'ик.*

трч'ајне, *мн.* трч'ајна *ср.* оди многу брзо. *Нă ѿрч'ајне уїиуг'е нă н'ивїа.*

т'ула, *мн.* т'ули *ж.* цигла, градежен материјал за зидање објекти (куќи). *Пич'ена ѿ'ула. Кум'аїи уї ѿ'ули.*

т'умба, *мн.* т'умби *ж.* рид, возвишение на земјата. *Зајг'е с'лнїїу зад ѿ'умбиїе.*

туп'оре сă, сă туп'орат *несв.* се подготвува, се мисли.

туп'уска, *мн.* туп'уски *ж.* игла со главичка што се користи при шиене, топувче.

турл'ак, *мн.* турл'аци *м.* простак, лице што се однесува просто, грубо, невоспитано, простачки. *Шо чув'ек си бе ѿи, ѿурл'ак ниед'ин! Турл'акунедусул'ен, б'еџај гă ѿї н'ема! Не сă ф'али н'оџу, 'оїи и нă мл'ади џуд'ини ѿ'акув ѿурл'ак си б'ише.*

туртур'ица, *мн.* туртур'ици *ж.* преселна птица, слична на пупунецот.

т'уткїм (само *едн.*) значи, како да. *Ти, ѿ'уїкїм замин'уваи. Туїкїм, исї'ина е! З'ашчо си и џ'орїе кн'иџїе, ѿ'уїкїм си и џ'орїе ѿ'арїе.*

т'уфа, *мн.* т'уфи *ж.* в. туфка.

т'уфка, *мн.* т'уфки *ж.* букет. *Т'уфка крум'ид, ѿ'уфка цв'еѿке. А фѿѿ'и зѿ к'осѿа и извѿд'и ц'ала ѿ'уфка. Су ѿ'уфка цвек'ијна и ѳу Ches'ѿѿа руденд'енуѿ нѿ ж'енѿа.*

туѿ'ар, *мн.* туѿ'ари *м.* трговец.

ќ'аа, *мн.* ќ'аи *м.* главен овчар, козар; сопственик на многу овци, кози. *Ќ'ааѿа и ѿушч'и 'овѿѿе уѿ ѿ'рлѿѿу.*

ќар (само *едн.*) *м.* корист, добивка, печалба, заработка (наспроти зијан). *Нема ќар уѿ ѿ'аа рѿб'оѿа. 'ајде, ним сѿ м'ѿкни, рѿб'оѿи ќ'аруѿ ѿѿ ч'ека.*

ќ'ебе, *мн.* ќебијна *ср.* покривка изработена од волна или од некој друг сличен материјал. *Лиѳн'а и сѿ ѿукр'и су ќ'ебиѿу.*

ќелеп'ур, *мн.* ќелеп'ури *м.* заработка, добивка стекната на лесен начин, без многу труд. *В'адин д'об'ик ќелеп'ур.*

ќел'еш, *мн.* ќел'еши *м.* ќелавко, презрив назив за човек. *Ќел'еш ниед'ин!*

ќ'епче, *мн.* ќепч'ијна *ср.* мешалка, дрвена лажица за готвење.

ќерѿт'а (пејор.) *м.* неранимајко, нечесен, расипан човек. *Ти, ќерѿѿ'а, ѿ'алаиш уд нас ѿ'ари?*

ќерд'оса, ќерд'осат *св.* постигне успех, среќа во животот.

ќеф (само *едн.*) *м.* радост. *Су ѳул'ем кеф зѿфѿѿ'и дѿ рѿб'оѿе.*

ќеф, *мн.* ќефуви *м.* 1. желба, волја, барање. *Наѿр'ај му ѳу ќ'ефуѿ.*
2. добро расположение, радост, задоволство. *Ним ми ѳу рѿсий'увај ќ'ефуѿ.*

ќ'ешки Ches'ѿ. 1. изразува жалење, незадоволство што се случило нешто, камо да, поарно. *Ќ'ешки дѿ д'ојдик. Ќ'ешки дѿ усѿѿ'аник и јас ѿам, н'емие дѿ сѿѿа'не ѿа нисѿѿр'еќа.* 2. нешто пожелно што треба да се случи, само да. *Ќ'ешки дѿ сѿ дуѳув'орикме, н'амѿа л'есна рѿб'оѿа.*

ќил'ав, ќил'авиут *ѿрид.* што е без коса, што има ќела. *Најз вр'ѿѿѿѿа влиз'е агн'а ќил'ава ѳл'ава.*

ќил'авко, *мн.* ќил'авкувци *м.* тој што е ќелав.

ќор, ќориут *ѿрид.* слеп, што е лишен од сетилото за вид, што не може да гледа, гледа слабо, не гледа на едното око. *Ќор ѿѿѿ'ач.*

ќос¹, ќосиут *ѿрид.* возрасен маж на кој не му растат мустаќи и брада, којшто е без влакна; и *м.* тој што е ќос, ќосе. *Ќос Ќ'осуле, вр'ѿѿам ѿ'ѿѿѿка, с'ечам дѿб'ичка, ѿ'ушчи ми агн'о ѿил'енце.*

ќос², *мн.* ќосуви *м.* вид игра со четири стапчиња од лесово дрво цепени по должината на два дела — кога се игра по две во рака

се удираат и се спуштаат на земја и ако паднат сите црни, односно со кората се брои 6 бода, ако паднат на бело се бројат 4, додека ако паднат три бели и едно црно, тоа е кос.

ќ'осе *ср.* возрасен маж на кој не му растат мустаќи и брада.

ќош, *мн.* ќошеви *м.* агол, затскриено, засолнето место. *На љ'ошуи оа ма ључ'екаш ма'адку.*

ќуд, *ќ'удут*, *ќ'удта м.* и *ж.* карактер, табиет, навика. *Ќ'удуи му б'ише лош.*

ќумк, *мн.* *ќ'умци м.* цевка. *Најз љ'умциџе исљ'ајџа љ'адишуи и најз баљан'икуи најџ љокр'ивуи.*

ќунк, *мн.* *ќ'унци м.* лимена цевка за *ќумбе*, печка низ која минува чадот до оцакот. *Ќ'унциџе 'арну са најмисџ'ени, не изџиџ'ува љ'адишуи.*

ќум'ур (само *едн.*) *м.* јаглен, *в.* в'аглин.

ќут'ек, *мн.* *ќут'еци н.* удирање, тепање за да се предизвика болка. *Ка џу џајџе су адн'о сџаџ, џу скин'а уи љуи'ек. Кој зн'ае заш'о изџе љуи'ек?*

ќут'ук, *мн.* *ќут'уци м.* 1. пресечено суво дебело дрво, пенушка, трупец. *Најџе љуи'ук џрво и најџеи'и еден љуи.* 2. глупав, недоделкан човек. *Се љуи'уци 'окулу неџу.*

убигр'ан, *убигр'аниут љриџ.* итар, изитрен, снаодлив, вешт. *Т'иа б'иа љ'оубиџр'ани уџ неџу. То е убиџр'ан.*

убр'аз, *мн.* *убр'азџ м.* лице, предниот дел од главата на човекот. *Шо си рабџи'ид, бре љув'еку, убр'азуи џи е избрк'ан.*

увис'ика, *мн.* *увис'ики ж.* трева слична на овес. *В'адин 'овџџе са најас'иа увис'ика.*

увч'арник, *мн.* *увч'арници м.* *в.* котар.

угл'амник, *мн.* *угл'амници м.* предмет направен од јаже или од кожа што се става околу главата на животно (обично коњ, магаре) за да се води. *Гу фџи'и маџ'арџу џа оџл'амникуи.*

уг'оде са, *са уг'одат св.* се случи. *Са уџ'оди шо П'ени б'ише џам.*

уд'аја, *мн.* *уд'аи ж.* соба, просторија. *Вн'укуи влизе у џул'емџа уџ'аја.*

удв'ај љрил. со краен напор, со мака, со голем труд. *Одикне љро љу љро, уџв'ај сџиџн'аме нај вре'ме.*

'узда, *мн.* *'узди ж.* *Му а сџиџн'а 'узџа нај љ'ојнуи.*

уклам'а (само *едн.*) *ж.* време, момент, миг. *И нај џа уклам'а џуџе.*

ујг'ун (иг'ун) *йриџ*. што е погоден за нешто, згоден, добар, како што треба. *Н'оџу ујџ'ун му дујџ'е су ѿџ'аруѿи шо џу најѿрав'и.*

ујд'иса, ујд'исат *св.* погоди, стокми нешто. *Ја ујџис'а рѿб'оѿѿиша. Гу ујџис'а са'аѿуѿи ѓѿ св'оне у ѿеѿи.*

уламџ'им, *мн.* уламџ'им *м.* дете. *Ним ѿѿк'а, уламџ'им, ним џу ѿрај ѿо, не ч'ине.*

ул'ук, *мн.* ул'уци *м.* жлеб или лимена цевка низ која истекува водата кога врне. *Пу ул'укуѿи исѿѿич'е в'оаѿиша.*

ул'уди, ул'удат *св.* усмрти, лиши од живот, убие. *Ил'о не е св'есин шо му најѿрав'и нѿ чув'екуѿи, џу ул'уд'и и 'ушче са см'ее.*

умј'аса, умј'асат *несв.* личи. *Умј'аса нѿ м'ајка му, умј'асаѿи кѿѿ'у бр'аѿѿка.*

уп'ита, уп'итат *св.* праша. *Уѿ'иѿѿај џу ѿ'аѿѿку ѿи шо ки рѿб'оѿѿме 'уѿѿре.*

упл'ане, упл'анат *св.* изгуби свежина, боја, почне да се суши. *Им'ак у џрад'инѿиша адн'а кр'уша и адн'ѿи нѿ л'еѿѿу са уѿлан'а.*

уп'одте, уп'одтат *св.* задави. *Д'еѿѿѿѿу џу фѿѿ'и ѿ'ил'ѿѿу и џу уѿодѿѿ'и.*

уп'ул' (само *едн.*) *м.* поглед.

ур'ијцк'и, ур'ијцкинут *йриџ*. охридски. *Уџ ва ур'ијцкѿѿиша ки заф'аѿѿме ѓѿ суб'ирме.*

уриш'ика, *мн.* уриш'ики *ж.* младо ореово дрво, растение.

урл'иште (само *едн.*) *ср.* плоштад, место на сретсело, каде што играат оро на празници.

урм'ан, *мн.* урм'ани *м.* многу густа шума. *К'ојсѿѿе и ѿ'асик у урм'ануѿи.*

урн'ичка (само *едн.*) *ж.* урнатица, скапец, урнато место.

урт'ак, *мн.* урт'аци *м.* другар во работата, деловен соработник. *Т'иша б'иле урѿѿ'аци, вуд'иле дујѿк'ан з'ајџну.*

урусп'ија, *мн.* урусп'ии *ж.* сп. курва.

'уруф (само *едн.*) *м.* (бот.) едногодишна фуражна култура.

усак'ате, усак'атат *св.* направи да биде сакат. *То ѓ'ејѿѿѿу са усаѿѿѿѿило к'оа сич'ело ѓр'ва.*

ус'ѿмне, ус'ѿмнат *св.* се обзори, зазори, се раздени. *К'оа усѿмн'а ѿо ѓ'ејѿѿѿу 'оѿѿѿе сѿѿѿѿѿе. Ка усѿмн'а, ѓ'еду уѿѿѿѿѿе нѿ н'ивѿиша ѓѿ 'ора. В'адин ѓ'енуѿи усѿмн'а без маџла.*

ус'ојну *йрил.* студено, криво, неубаво. *Ус'ојну ма исйул'и.*

устр'ал, *мн.* устр'али *м.* клетва. *устр'ал да жу 'уоре.*

устриж'ен, устриж'ениут *йриг.* уплашен. *Цалиуи б'ише устриж'ен, сйиш'аи.*

ут'епа, ут'епат *св.* убие, усмрти, лиши од живот. *Гу уйиш'аа ар'ам'ише.*

'уте са, са 'утат *несв.* се влече, тешко, бавно се движи. *Д'онци жу ш'ишиу су в'ода, ним да са 'уиши! Г'оче са уи'е, са уи'е, уов'ај сйиш'а у с'елиу.*

утк'ине са, са утк'инат *св.* се спаси, се ослободи. *М'ајка му за вл'акну са уйкин'а уи смриш. Дециа са најик'аа у адн'а к'ујка и са уйкин'аа уи л'ошиу време.*

уќ'оре, уќ'орат *св.* ослепе, направи некој да стане ќор. *Т'иа жу укур'еа деиш'у.*

учуд'ен, учуд'ениут *йриг.* замислен. *Заш'о си ш'одку учуд'ена? Деиш'у 'ошше не ши са врн'алу уи шк'олиу?*

уф'елија, *мн.* уф'елии *ж.* корист, добивка. *Неуиш 'има некоа уф'елиа уи ш'аквуш'у срикав'ајне.*

учај'ува, учај'уват *несв.* губи надеж, духовно опаѓа.

уцак, *мн.* уцаци *м.* 1. отвор на куќата во форма на сидан шуплив столб од каде што излегува чадот од огнот. *С'екуа к'ујка си 'има уи'ак.*

'уше, 'ушат *несв.* заушува, забележува. *Ни браш' му не жу 'уше. Не и 'уше.* Не ги заушува (ферма).

'уше, уш'ијна *ср.* дем. од уво.

ф'азла *йрил.* отповеќе, повеќе од определеното. *И не ми рич'е ниједе'јн лаф ф'азла.*

ф'ајда (само *едн.*) корист, интерес. *К'аква ф'ајда в'иде уи ш'о? Ка вид'е оиш'и н'ема ф'ајда, си замин'а. Уи ш'акв'а раб'ош'а н'ема ф'ајда.*

фам'илиа, *мн.* фам'илии *ж.* семејство. 1. потесно семејство *М'ала е н'ејниа фам'илиа. Н'аиш'а фам'илија има йейш' деца: две м'аши и йири м'оми.* 2. лица по крвно сродство. *М'омчиш'у б'ише уо буз'аиша фам'илиа. Та зл'едам на к'адруш'у су ц'ела фам'илиа.*

фан'ела, *мн.* фан'ели *ж.* цемпер од волна или од памук; пуловер, плетена, волнена или памучна облека со долги ракави (поткошула). *Та му йукаж'а две фан'ели.*

фар'аш, *мн.* фар'аши *м.* сад за собирање ронки од масата, од синијата.

фӑрм'ајк, *мн. фӑрм'ајки м. отров. Фӑрм'ајк сӑ чин'и уо дуи'евна б'одка 'оӱи с'инуи му зӑгин'а у б'орбиџе.*

фӑрмак'оса, *фӑрмак'осат св. се отру. Зед фӑрм'ајк и сӑ фӑрмакос'ад. прен. Уи ка му зӑгин'а деџиу сӑ фӑрмакос'а, ӗлава не крин'а уи-џуӑј.*

фӑсар'иа, *мн. фӑсар'ии ж. расправија, бркотница, шум, в. шӑмат'а.*

фӑска (само *едн.*) *ж. ек. У фӑскџа – во екот, во текот, во процесот на извршување. Дӑ б'еџаи, 'ама не у фӑскаџа, не џуӑј к'оа рӑб'оџџа веке џрӑн'ала.*

фас'ул' (само *едн.*) *м. грав. Ч'ера руч'акне фас'ул'. Ч'ера јад'еме вар'ен фӑс'ул'.*

ф'аша *мн. ф'аши ж. појас, површина што се протега во должина. Пу ор'ајџиу сӑ џр'авџи с'адде ф'аши.*

фес, *мн. ф'есуви м. вид турска црвена капа, во форма на пресечен конус.*

фил'иа, *мн. фил'ии ж. парче леб. Д'ај ми аоґн'а фил'иа, н'оџу сӑм ӗл'аоин.*

филц'а'и, *мн. филц'ани м. чаша од која се пие кафе, чај, шербет или салеп. Филц'ан к'афе. Дӑ исџ'ие аоґн'о филц'ан к'афе.*

фил'ан *зам. некој, тој и тој, некаде. Фил'ан чув'ек.*

фит'ил', *мн. фит'или м. мала памучна лента, врвца што гори во ламба, кандило, свеќа и сл. Пуџчи ӗу фиџ'ил'уџи џ'овиџе да св'еџне л'амбаџа. Фиџ'ил'уџи на л'амбаџа не св'еџе.*

фиш'ек, *мн. фиш'еци м. патрон што се полни со експлозивно плонење за пукање од пушка, пиштол и сл. Две џ'ачки су фиш'еци.*

фл'ашка, *мн. фл'ашки ж. млада, еластична прачка, гранка со која се фрaskaат непослушни деца.*

фл'ушка, *мн. фл'ушки ж. мозолче, плускавец, гнојница, меур на кожата добиен од триење, од изгорено, каснато од инсекти и сл.*

фр'ајґа, *мн. фр'ајґи ж. направа, чаталче, на него има две гумени врвци закачени паралелно (врзан ластик), на другиот крај каде што се споени се става камче, се оптегнуваат гумичките и се отпуштаат, а камчето лета (се фрчкаат камчиња по врапците). Деџиу а оџџиґн'а фр'ајґџа, фрaсн'а на аоґн'о враџ'анче, ама не ӗу џуӑј.*

фр'аска, *фр'аскат несв. Су 'аоґна фл'ашка ӗу фр'аскаше к'ојнуџи. Веџруџи му ӗу фр'аскаше л'иџиу.*

френк, *мн. фр'енки м. брава, дршка, рачка на френкот. Фр'енкуџи сӑ рӑсий'а, џрибува да сӑ џуџр'аве.*

фрт'ома, *мн. фрт'оми ж. долго јаже (од усукани или плетени влакна од коноп или сл. со голема должина и дебелина) што служи за товарење стока на коњ или на магаре, ортома. Д'еду набр'а д'рва и су фрї'ома и шувар'и н'а к'ојнуї. И убес'и ал'ишїїа д'а с'а с'ушаї на агн'а фрї'ома.*

ф'рче, *мн. ф'рчат св. лета со шум, фрчи.*

фрчк'а с'а, *с'а ф'рчат несв. се фрла, се лешка. Д'еїїа с'а фрчк'аї су сн'ежни ш'оїки.*

фуд'ул, *мн. фуд'ули м. 1. тој што се однесува вообразено, надуено. И д'в'аїїа фуд'ули. 2. како їрид. немен. по род. Фуд'ул чув'ек.*

фуд'уле с'а, *с'а фуд'улат несв. се гордее. С'ад с'а фуд'уле.*

фук'ар'а, *мн. фук'ар'и м. сиромав, бедник (се однесува на маж или на жена). Шо п'алаї уї ш'о чув'ек фук'ар'а. Усїан'але с'адде нек'одку души фук'ар'а уї с'екуе с'ело шо не п'алаї'иле.*

фукарл'ак, *мн. фукарл'аци м. сиромаштија, беда, мизерија.*

ф'укне, *мн. ф'укнат св. удри. Гу фукн'а п'у м'уїкаїїа.*

ф'укне с'а *мн. с'а ф'укнат св. се удри. Ама с'а фукн'а п'у н'осуї.*

ф'урка, *мн. ф'урки ж. вид вретено за предење. Б'аба ми к'аїа ден с'еде їрид уї'акуї су брїн'аїа ф'урка н'а п'уї'асуї и п'реде. Р'аз'ал'ена ж'ена не п'реде н'а ф'урка.*

ф'урна, *мн. ф'урни ж. печка за печење леб и др. јадења. Фурнаї'иїа унег'увїа ф'урна исїи'че'осум сам'уни лей. Уг'рад'уї изсїд'аа н'ова ф'урна.*

фурт'уна, *мн. фурт'уни ж. силна снежна бура, силен дожд и ветер. К'асм'еї сме им'але ч'ера, фурї'униа ф'аї'и д'а ф'уче, к'а с'а врн'аме д'ома.*

ф'урца, *мн. ф'урци ж. четка. Си и исф'урца ч'еїїїе су ф'урца. Ж'ену м'ори, з'еваї а ф'урцаїїа, исфурца'уј ми г'у п'алиїїу.*

ц'ад, *ц'алиут їрид. цел. Ц'ад бул'ук к'ози с'а сїушч'и н'ад'олу п'у бр'еїїї.*

ц'апа, *ц'апат св. гази по кал, мек снег, вода, тиња и сл. Н'ови п'и с'а ч'еїїїе и не ц'аїај у к'адїа.*

ц'апи, *ц'апат св. цеви. Домак'инуї д'рв'аїа и ц'аїи п'у додж'инїа.*

ц'апе с'а, *с'а ц'апат св. се цеви. Л'есно с'а с'ече, с'а расц'аї'ува д'рвуїу, л'есну с'а ц'аїе.*

ц'апен'ица, *мн. ц'апен'ици ж. Расц'аїену д'рву з'а г'ореїје.*

ц'апнат'ина, *мн. ц'апнат'ини ж. тесен и долг отвор во нешто направен со цепење, пукнатина.*

цапут'ина, *мн. цапут'ини ж. процеп. Зад к'арйаѿа 'имше ѿл'ема цаѿуѿ'ина у к'аминуѿ.*

цапут'инка, *мн. цапут'инки ж. цепотинка, мал отвор во нешто.*

цв'рцка, *цв'рцкат несв. пие. Пу м'адку си ѿ'ие, си цв'рца рак'ија.*

цврцн'ат, *цврцн'атиут ѿрид. пијан.*

ц'ивка, *ц'ивкат несв. Пил'ѿу изд'ава ѿлас ц'иу-ц'иу, ц'ивка.*

ц'игла, *мн. ц'игли ж. в. тула.*

ц'ика, *ц'икат несв. вика, вреска. Д'еѿѿу на ѿ'аѿуѿ вид'е зм'ија и ф'аѿ'и д'а ц'ика, д'а в'ика.*

цим'оле, *цим'олат несв. Д'еѿѿу ѿл'аче су ѿрид'ушен ѿлас, цим'оле. Ту бре, д'еѿе, з'аѿри, ним цим'оли.*

цир'он(к)а, *мн. цир'он(к)и ж. (зоол.) ситна риба. С'инче, на-ѿи-ѿ'ари и ој ѿри риб'аруѿ д'а ѿи изм'ери ѿлув'ин 'ока цир'они.*

циц'ија, *мн. циц'ии м. скржавец.*

цјер, *мн. цј'еруви м. (бот.) вид даб, сличен на црнучика. К'ојсѿе ѿ'ас'аѿ цј'еруви л'исѿуви.*

црбуг'аска, *мн. црбуг'аски ж. шипка, растение во вид на грмушка, дива роза. В'адин си свар'ик чај уѿ црбуѿ'аска.*

црвен'ик, *мн. црвен'ици м. црвена земја, црвеница, црвено земјиште. М'ојѿа н'ива е црвен'ик.*

црвен'уша *мн. црвен'уши ж. вид црвена печурка (габа). К'учеви ѿ'аби, уѿр'овни.*

црвен'ушка *мн. црвен'ушки ж. вид црвена печурка.*

цр'еша, *мн. цр'еши ж. овошно растение, црешна.*

ц'рка, *ц'ркат несв. вика, пишти, вреска. Д'еѿ'аѿа у д'в'оруѿ н'оѿу црк'аа, вреск'аа.*

ц'ркне, *ц'ркнат св. пцовиса.*

црн'ачки, *црн'ачкиут ѿрид. црн. Л'еле! Шо сл'аѿки б'иле в'иа црн'ачкѿе цр'еши.*

црн'ица, *мн. црн'ици ж. (бот.) овошно дрво со листови од кои се хранат свилените буби.*

црнуч'ика, *мн. црнуч'ики ж. вид листопадно, дабово дрво со црни, односно со темнозелени широки и назабени листови (што многу ги јадат козите).*

црц'оре, *црц'орат несв. испушта пискав глас сличен на црцор. Пѿ'иѿ'аѿа црц'орше на д'рвѿу.*

прцур'ејне *ср.* прцор на птици.

ч'авка, *мн.* чавки *ж.* непреселна птица.

чад'ар, *мн.* чад'ари *м.* 1. шатор, платнена колиба. *Р'асїне чаd'ар.* *К'олче зă чаd'ар.* *Н'ојкїа а ѡумин'ак у чаd'аруї;* 2. чадор.

чадрлос'ан, чадрлос'аниут *їрид.* *сп.* зăшмит'ен.

ча'ир, *мн.* ча'ири *м.* ливада, полјана, долина, пасиште. *Д'еѡїа зѡ ѡумин'аа ча'ируї и зăмин'аа нăѡ'оре нăк'ај р'идуї.*

ч'акал, *мн.* ч'акали *м.* вид диво куче.

чăкм'ак, *мн.* чăкм'аци *м.* секало, огнило, служи за палење оган со помош на трат (габа) и кремен. *Су чăкм'акуї н'екадку ѡаїи удр'и ѡу кăм'енѡїу и сă зăїаїл'и сек'ал'їа.*

чал'иа, *мн.* чал'ии *ж.* боцкава грмушка. *Су чăл'иа и зăїн'а о'уїкиїе нă ѡл'еїуї.*

ч'адма, *мн.* ч'адми *ж.* платнен завој околу фесот кај муслиманите. *Мал'ечко Т'урче, зѡл'ема ч'адма.*

чалус'ан, чалус'аниут *їрид.* збрлавен, зашеметен. *Зăш'о ѡăк'а си чалус'ан, оă не си боли?*

ч'анта, *мн.* ч'анти *ж.* торба од кожа, од ткаенина и др. со различна форма и големина. *Ч'анїа зă-нă-раб'оїа.*

ч'апа, *мн.* ч'апи *ж.* мотика. *Нăїрав'и р'ăчка зă сек'ира, зă ч'аїа, зă о'икел.*

чăпч'ак, *мн.* чăпч'аци *м.* мал сад за пиење вода, чапче.

ч'аре (само *едн.*) *ср.* помош, излез од некоја ситуација, спас, лек. *'ами ч'аре, бре дума'ине? Н'ема сїас, н'ема ч'аре! Зă ч'аре сăм оујд'ен.* *Дă знам оă си ѡ'ал'ам ч'ајрїу.* *Трибува оă сă ѡ'ала ч'аре, о'руѡ н'ема.*

чарш'аф, *мн.* чарш'афи *м.* покривка на постела, на јорган, на маса и сл., обично од памучно или ленено платно. *Крев'еѡки чарш'аф.* *К'ерко, ѡукр'иј а м'асăїа су чарш'афуї.*

чарш'ија, *мн.* чарш'ии *ж.* дел од градот во кој се сместени трговски, занаетчиски и услужни објекти и дуќани. *Чарш'ијїа б'ише їрейодн'еїа нар'ог.*

чат'ад, *мн.* чат'али *м.* раздел на дрво во форма на вила.

чат'иа, *мн.* чат'ии *ж.* дрвена конструкција на покривот.

чв'инка, *мн.* чв'инки *ж.* птица што пее пред да заснежи.

ч'евре, *мн.* чевр'ијна *ср.* тенка шамија за на глава, обично извезена со сребрени нишки.

ч'ејл', *мн. ч'ејли м. чевел. Ајде, 'обуј си и ч'ејлиџе, ки 'ојме на н'ивџа. Гледа н'адрув н'оџу ч'ејли, в'лева наџре, 'арну 'ама џам н'ема н'икуј.*

чејл'ар, *мн. чејл'ари м. чевлар. В'адин да 'ојш кај чејл'аруџ да и з'емиш ч'ејлиџе.*

чекл'ас, *мн. чекл'аси м. иглички на класот кај некои жита.*

чекр'ен (само *едн.*) *м. оној дел од ножот што се држи и на кој липитката се затвора и се отвора.*

чеп, *мн. ч'епуви м. дрвена затка на бочва, каца или на друг сад.*

чеп'ате се, *се чеп'атат св. се влече во одењето.*

ч'епка, *ч'епкат несв. фаќа, допира нешто. Д'еџџа ч'ејкаџ џу к'ујкџа. Не и ч'ејкај ш'ејувџе, да не и изв'алкаш.*

чепк'ало, *чепк'ала ср. тој што чепка сè, што се меша во сè.*

ч'ерга, *мн. ч'ерги ж. кебе.*

ч'есне, *мн. ч'еснат св. кине. А ч'есне куш'улиџа.*

чет'ина, *мн. чет'ини ж. цврсти и остри влакна.*

четин'ест, *четин'естиут џрид. покриен со четини.*

ч'етка, *мн. ч'етки ж. четка за пљачки, за чејли.*

ч'еша, *мн. ч'еши ж. чаша. Слав'иа џр'азник и и наџодн'иа ч'ешиџе су в'ину.*

чиб'ук, *мн. чиб'уци м. цевка на луле.*

чив'иа, *мн. чив'ии ж. клин, чивија.*

чив'ик, *мн. чив'ици м. ременот има на едниот крај балчук, а во балчукот има чивик што влегува во дупчето на ременот. Ко са оџаџувам су р'еминуџ чив'икуџ кул'ајну са џ'ика у даџџџу на р'еминуџ.*

чикл'ан, *мн. чикл'ани м. глужд, зглоб кој ги спојува стапалото и потколеничната коска. Му са искрив'и чикл'ануџ к'оа са лизна на брежнџа џаџ'ека.*

ч'икма, *мн. ч'икми ж. балкон, издадена мала заградена тераса на куќата. Куќа су две ч'икми.*

чикр'ен, *мн. чикр'ени м. рачка, дел од алатка што се држи со раце, дршка на нож што може да се затвора и да се отвора. Вн'уче, зџџ'ори а лиџ'иџкаџа у чикр'енуџ. Еј, даџе, шо са чин'и чикр'енуџ на ва лиџ'иџкаџа? Са скрш'и – даџувур'и даџџџу.*

чил'ад (само *едн.*) *децата во едно семејство, машка челада, женска челада.*

чил'ик (само *едн.*) *м.* многу тврдо железо, добиено со посебен начин на обработка на железото. *Фабр'ика за чил'ик.*

чимир'ика, *мн.* чимир'ики *жс.* вид отровно растение.

чинг'ед, *мн.* чинг'ели *м.* железна кука на која месарите го обесуваат месото и за други намени. *Гу закач'иа закл'анију ј'аѓне на чинг'ед и почнаа да го д'ераат.*

ч'ине, ч'инат *св.* вреди, има одредена цена. *Во не ч'ине ни иеи и'ари. Во не ч'ине ни иидис'е ж'роша.*

ч'ине¹, ч'инат *св.* смета, мисли. *Та чин'ик бодал'а, 'ама ии си бил и'ијар. Ја иј чин'ик и'ијар, ц'ени а раб'оийи!*

ч'ине², ч'инат *несв.* 1. прави, врши. *Шо да ир'аве, шо да ч'ине, к'уирији!* 2. е добро, не чини – не е добро. *Не ч'ине ијак'а да лафиш. Во абадкуч'ине, во др'уџију не ч'ине.*

чин'ија, *мн.* чин'ии *жс.* сад за јадење од порцелан, бронза, стакло, пластика и сл. *Порцеланска чин'ија.*

чин'ичка, *мн.* чин'ички *жс.* пченка, житна култура со високо стебло и плод во вид на кочан со крупни зрна. *Д'едо в'адин на ж'умнуију расиувар'и чин'ичка. Д'еија си исиич'еа чин'ички за јадејне.*

чип'ед *ирид.* што е способен да нанесе зло, злобен, лош. *Чип'ед чув'ек.*

чип'ур *м.* в. шопурка.

чипч'ак, *мн.* чипч'аци *м.* мал сад за пиење вода.

чипч'аче, *мн.* чипчач'ијна *ср.* в. чипч'ак.

чир'ак, *мн.* чир'аци *м.* ученик при мајстор, при занаетчија. *Јаска бик чир'ак м'ајсџор кув'ач-машин'ер.*

чит'ура, *мн.* чит'ури *жс.* вага, терезија.

чифл'ик, *мн.* чифл'ици *м.* феудален чифлик, земјоделски имот, беговски чифлик, турски чифлици.

чиф'утин, *мн.* чиф'ути *м.* Евреин. *Чиф'уиџе жу раси'наа Хрисџ'ос на к'рсџиџи.*

чифут'ина, *мн.* чифут'ини *жс.* нафталин, кристална бела материја со остар мирис, се употребува против молци. *Куи'ик нафтиал'ин, чифуи'ина иу н'ашо шо му кл'авакме на ц'арл'ивџе 'овџи.*

чичков'ина, *мн.* чичков'ини *жс.* диво трнливо растение – исуш'ена ч'ичка, *ио е чичков'ина;* стеблото на пченката.

чоб'ан, *мн.* чоб'ани *м.* овчар, пастир (козар, говедар и др.).

чоб'анка, *мн.* чоб'анки *м.* овчарка.

чобан'ик *м.* овчар, пастир. *Чубан'икуѝ му рич'е нă бр'аѝуѝ дă д'онце в'ејки дă зăѝ'алаѝѝ 'оѝан. Пăрам'ојнуѝ нă Г'оче му е чубан'ик.*

чоб'ански, чоб'анскиут *ѝрид.* овчарски. *Чоб'ански 'оѝан.*

ч'опка, ч'опкат *несв.* чепка. *Кук'ошкѝе ч'оѝкаѝѝ чин'ичкини зрна.*

ч'орба, *мн.* ч'орби *ж.* супа, течно и густо готвено јадење со зеленчук и месо. *Јаѝн'ешка ч'орба.*

чубан'ик (само *едн.*) *м.* в. чобан'ик.

чув'ече, *мн.* чувеч'ијна *ср.* 1. *дем.* мал, ситен човек, 2. црнката во окото, одраз на човекот во зеницата на соговорникот.

чуж, ч'ужиут *прид.* нешто што му припаѓа на друг. *Ч'ужо им'ајне рăб'оѝме.*

ч'ужина, *мн.* ч'ужини *ж.* туѓина.

ч'ука, *мн.* ч'уки *ж.* каменеста височина, каменест врв, висока чука.

чук'ар, *мн.* чук'ари *м.* планински камењар.

чумб'ул'ка, *мн.* чумб'ул'ки *ж.* тенки свиленакви, жолти нишки во клас од пченка. *Ко чумб'ул'ки уѝ чичкув'ина, уѝул'ену сѝ'еблу.*

чун, *мн.* ч'унуви *м.* варка.

ч'унки *чесѝ.* зарем. *Ч'унки не зн'ае 'оѝѝ ј'аска си дуј'дек уо н'ивѝѝа.*

ч'упа, *мн.* ч'упи *ж.* мома, девојка. *Дуб'ик ѝ'исмо уо ѝул'емаѝѝа ч'уѝа Мар'ија.*

чур'апа, *мн.* чур'апи *ж.* чорап, дел од облеката од плетена волна, памук или вештачки влакна што се навлекува на нозете. *Виз'ени чур'аѝѝ.*

чурб'арка, *мн.* чурб'арки *ж.* вид печурка што личи на карфиол, разресена габа.

чурбаѝ'иа, *мн.* чурбаѝ'ии *м.* човек што е многу богат, богаташ. *У н'ашчу с'елу ѝ'еѝѝин П'ени б'ише чурбаѝ'иа, 'имше н'оѝу к'ози.*

чурл'ин, *мн.* чурл'ини *м.* птица, поголема од врабец, непреселна.

чур'ук, *мн.* чур'уци *немен.* по род *ѝрид.* што е расипан, гнил, недобар. *Чур'ук сѝ'ока. Чур'ук чув'ек.*

ч'учу (само *едн.*) *ср.* *Гу н'осе д'еѝѝѝу нă ч'учу.*

чучн'ат, чучн'атиут *ѝрид.* *Д'еѝѝѝу е чучн'аѝѝу нă рăм'ејнѝѝа, нă вр'аѝѝуѝ.*

чучул'ен, *мн.* чучул'ени *м.* (зоол.) непреселна птица, чучулига.

чуш *изв.* така му се вика на магарето за да тргне, да киниса.

ч'ушка, *мн.* ч'ушки *ж.* мали лути пиперчиња.

чуш'умка, *мн.* чуш'умки *ж.* грозд без зрна, откако ќе се изронат зрната од гроздот, скелетот се вика чушумка.

џ'аба *ѝрил.* 1. бесплатно, за многу ниска цена. *С'акше лив'ааѝа џ'аба да ѝи усѝ'ане.* 2. залудно, напразно. *џ'аба си џу 'арѝе л'афуѝ.*

џад'е, *мн.* џад'ијна *ср.* асфалтиран пат.

џак'ет, *мн.* џак'ети *м.* кусо машко или женско палто. *То а ѝикн'а р'акѝа у џебуѝ уо џак'еѝуѝ.*

џам, *мн.* џ'амуви *м.* прозорско стакло, прозорец. *Деѝѝа сѧ фрчк'аа су кѧм'ејна и џу скри'иа џ'амуѝ нѧ ѝинџ'ерѝа. Најз џ'амуѝ влиџ'ува свиѝл'ина у к'ујкѝа. џ'амувиѝе нѧ сѝ'арѝѝа кука б'иа искри'ени.*

џам'ија, *мн.* џам'ии *ж.* муслимански храм.

џам'иски, џам'ицкиут *ѝрид.* на џамијата.

џамџ'ија, *мн.* џамџ'ии *м.* стаклар.

џ'анам *чесѝ.* за поттикнување, возразување, негодување при обраќање. *'ајде, 'ајде, џ'анам, не б'ери џ'ајде, сѧ кѝ б'иде д'обру.*

џ'асне, џ'аснат *св.* плесне. *Кѝ му а џ'аснам, кѝ му а ѝл'еснам, кѝ му а р'ечам!*

џ'ежве, *мн.* џежв'ијна *ср.* џезве, сад со долга рачка во кој се вари кафе. *Изм'иј џу џ'ежвиѝу 'убаву.*

џел'ат(ин), *мн.* џел'ати *м.* 1. (истор.) извршител на смртни казни. 2. (прен.) непријател, крвник, тиранин.

џел'атски, џел'атскиут *ѝрид.* *џел'аѝска раб'оѝа.*

џ'енем *м.* (разг., арх.) пекол. *џ'енем да сѧ сѝориш, ој си, да ѝѝ н'ема.*

џеп, *мн.* џ'епуви *м.* мало платнено кесе зашиено над или во облеката за носење ситни предмети. *Оѝи му б'ише з'има си и ѝикн'а р'ѧѝѝе у џеѝојѝе нѧ ѝѧѝѝал'онуѝ.*

џ'ока, *мн.* џ'оки *ж.* вид малечка гуна, капуца. *џ'оки н'осаѝ ѝасѝ'ирѝе.*

џумб'уш, *мн.* џумб'уши *м.* 1. веселба, забава. 2. врева, мешаница, збрка. *Крин'аа вр'ева, нѧѝрав'ија џумб'уш и џ'аџор. Деѝа, не ѝр'ајѝе џумб'уш, б'иѝѝе м'ирни.*

џум'ерка, *мн.* џум'ерки *ж.* пржени ситни парчиња свинска сланина, цимирина, пршка. *Сѧ нѧк'рка, сѧ нѧј'аде џум'ерки, с'еа џ'олиѝа в'ода. С'асѝра јадек л'еѝче су џум'ерки.*

ц'урка, ц'уркат *несв.* силно тече вода или нешто течно. *Тур'увај, не дај к'аје, 'ами дај ц'урка.*

ц'урна, ц'урнат *св.* обилно тече вода од височина.

ц'уце, *мн.* цуц'ијна *ср.* човек со низок раст, кепец. *Вадин цуц'ијниа ки са суб'ераји у ов'оруйи.*

шајт'анка, *мн.* шајт'анки *ж.* велосипед, превозно средство на две тркала. *Секуј ден в'рваји шаји'анки љу н'аиш'ија ул'ица.*

ш'ад, *мн.* ш'алуви *м.* дел од облеката, еден вид плетена шамија за заштита на вратот. *Водн'ен шад.*

шалв'ари (само во *мн.*) вид облека што го покрива горниот дел на телото, долги и широки панталони со ногавици собрани на глуждовите. *Свил'ени шалв'ари, н'осаји сџ'арџе л'уге.*

шам'ар, *мн.* шам'ари *м.* удар, шлаканица по лицето или по вратот. *Му 'акна шам'ар.*

шамат'а (само *едн.*) врева, викање, гласно, силно зборување, цагор, бркотница, неред, расправија. *Шо шамат'а е ва бре, деца, ним вреск'ајџе! У кујк'аија са крин'а зул'ема шамат'а.*

шам'ија, *мн.* шам'ии *ж.* парче ткаенина што се користи за покривање на главата или на вратот, еден вид голема марама. *Шар'ена шам'ија.*

ш'апка, *мн.* ш'апки *ж.* капа. *'Ајде, сџ'ави си а ш'ајкајија на зл'ав'ија, џрџн'увме!*

ш'атка, *мн.* ш'атки *ж.* питома (домашна) шатка, дива шатка в. пајка. *Има дом'аиши и д'иви ш'ајки.*

ш'ашку, ш'ашкиут *џрид.* шашлив. *З'ајну су ш'ашикуји и џ'асикне 'овџџе.*

Ш'ашку (прекар) шашлив.

шашл'ив, шашл'ивиут *џрид.* кривоок. *Шашл'иву д'ејџе; шашл'иви очи.*

шеј, *мн.* шеј'уви *м.* предмет, облека и сл. *Сајџе шеј'уви: џл'ачкиџе, сајд'овџе за зџџив'ејне и л'ебуји и сџ'асџириа у кул'ијџи. Сајџе шеј'уви шо и дунџ'еа з'ојсџиџо и клад'еа у ур'ајџи. У к'уфериџи б'иа џикн'аџи сајџе н'ејни шеј'уви.*

шејк'ер, *мн.* шејк'ери *м.* јагленохидрат добиен од гликоза и фруктоза, лесно се топи во вода, има сладок вкус и се користи во исхраната (*к'оџки шејк'ер* и сл.)

ш'елину *ср.* (бот.) цвекло, културно растение со многу лисја и сочен корен. *В'адин руч'акме ч'орба зџуџ'ена уџи ш'елину.*

шерб'ет (само *едн.*) *м.* густо растопен шеќер со малку вода што се користи за подготвување слатко. *Исџ'ик адн'а ч'еша шерб'еџи за да сџа см'ирам.*

шигаџ'ија, *мн.* шигаџ'ии *м.* тој што прави шеги. *Гул'ем шиџаџ'ија.*

ш'ијач, *мн.* ш'ијачи *м.* шивач, терзија.

ш'ијачка, *мн.* ш'ијачки *ж.* шивачка.

шиј'ачки, *мн.* шиј'ачкиут *џрид.* шивачки.

шијт'ан, *мн.* шијт'ани *м.* 1. ѓавол, сатана, враг. *Шијџи'ануџи сџа џикн'ад у н'еџу.* 2. (прен.) истрец, измамник. *То чув'ек е шијџи'ан.*

шијт'анка, *мн.* шијт'анки *ж.* велосипед.

ш'икла, *мн.* ш'икли *ж.* желад, нарасток по дабови гранки и лисја, во вид на оревче со боцки.

шин'ик, *мн.* шин'ици *м.* дрвен сад што служи како мера за житни култури и сл. (во определено количество). *Сџуџи'ануџи измер'и н'екодку ш'иника и и џиур'и у амб'аруџи. Израбуџи'ува шин'ици.*

ш'ира (само *едн.*) *ж.* сладок, неферментиран сок од изгмечено грозје. *Исџ'и џ'алу ш'ише ш'ира.*

ширв'ета, ширв'ети *ж.* женска шамија за на глава. *Б'абџиа сџа џуобрад'ила су куџир'инена шџм'ија.*

ш'ише, *мн.* шиш'ија *ср.* стаклен или пластичен сад за течност во цилиндрична форма. *Сџакл'ени ш'ишија.*

ш'ишку, *мн.* ш'ишкувци *м.* полн, дебел маж. *Млад ш'ишку.*

шк'ембе, *мн.* шкемб'ија *ср.* систем во мевот каде што се вари храната, трбушка. *Гу нао'у шк'ембиџу к'џиџу џаџ'ан.*

шлап'ак, *мн.* шлап'аци *м.* гранки и плевел на куп. *Та уор'инџиа а џлив'ик, в'ејкиџе и фрл'ик на-з'еми, џиа џрор'инџиа сџа најџодн'и шлџ'ак.*

шл'упка, *мн.* шл'упки *ж.* лушпа, кора со која е обвиткан плодот на овошките, семето, како и лушпа на јајцата и др.; *шл'уџка уо јаб'одку.*

ш'опка, ш'опкат *несв.* зборува нешто со шепот, тивко. *На друџ'аруџи на 'уџиџо с'ад му ш'оџка.*

шп'ирту, *мн.* шп'ирта *ср.* кибрит, кутија со мали дрвца, коишто од едната страна се обложени со запалива материја за брзо палење. *В'ејкиџе сџа с'уви кџиџу сл'ама, з'евај џу шџ'ириџиџу зџџ'али и! Д'онџи џу шџ'ириџиџу да зџџ'алме 'оџан.*

шум'арка, *мн.* шум'арки *ж.* грмушка, ниско растение што расте во повеќе стебленца. *У шум'аркиѿе сѧ кр'иаѿи зајч'ијна.*

шуп'ел'ка, *мн.* шуп'ел'ки *ж.* свирол, народен музички инструмент. *Куз'арѿе и увч'арѿе си св'ираѿи нѧ шуй'ел'ки.*

шупун'арка, *мн.* шупун'арки *ж.* в. шуп'урка.

шуп'урка, *мн.* шуп'урки *ж.* дулец, чешма; цевка или друг уред низ кој истекува вода. *Најз шуй'уркаѿиѧ исѿи'ечува в'оа.*

шутлиј'аш *м.* вид јадење од ориз варен во млеко, шеќер и зачини (ванила, цимет и сл.).

шук'ур *мод.* израз на благодарност; Фала му на бога. *Шук'ур, г'обру сѧ сври'и вѧ раб'оѿиѧ.*

ш'ушлик, *мн.* ш'ушлици *м.* суво лисје. *К'оа сѧ ш'еѿиѧме укур'ијиѧ ѡу ѡ'азме ш'ушликуѿи.*

СОДРЖИНА

Димка Митева

Лексемата г л а в а во македонското
творештво (XIX–XX век) 3–62

Васка Ташова

Графостилистички особености на современата
македонска проза 63–102

Георги Георгиевски, Лилјана Макаријоска

Од лексиката на воденскиот говор
(с. Кронцелево) 103–183